De CL Psalmen Davids, eerst in Nederlantschen dichte gebracht door Petrum Dathenum, ende nu in sin ende rijmen gebetert

Jacobus Revius

bron
Jacobus Revius, *De CL Psalmen Davids, eerst in Nederlantschen dichte gebracht door Petrum Dathenum, ende nu in sin ende rijmen gebetert*. Nathanael Cost, Deventer 1640

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/revi001clps01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

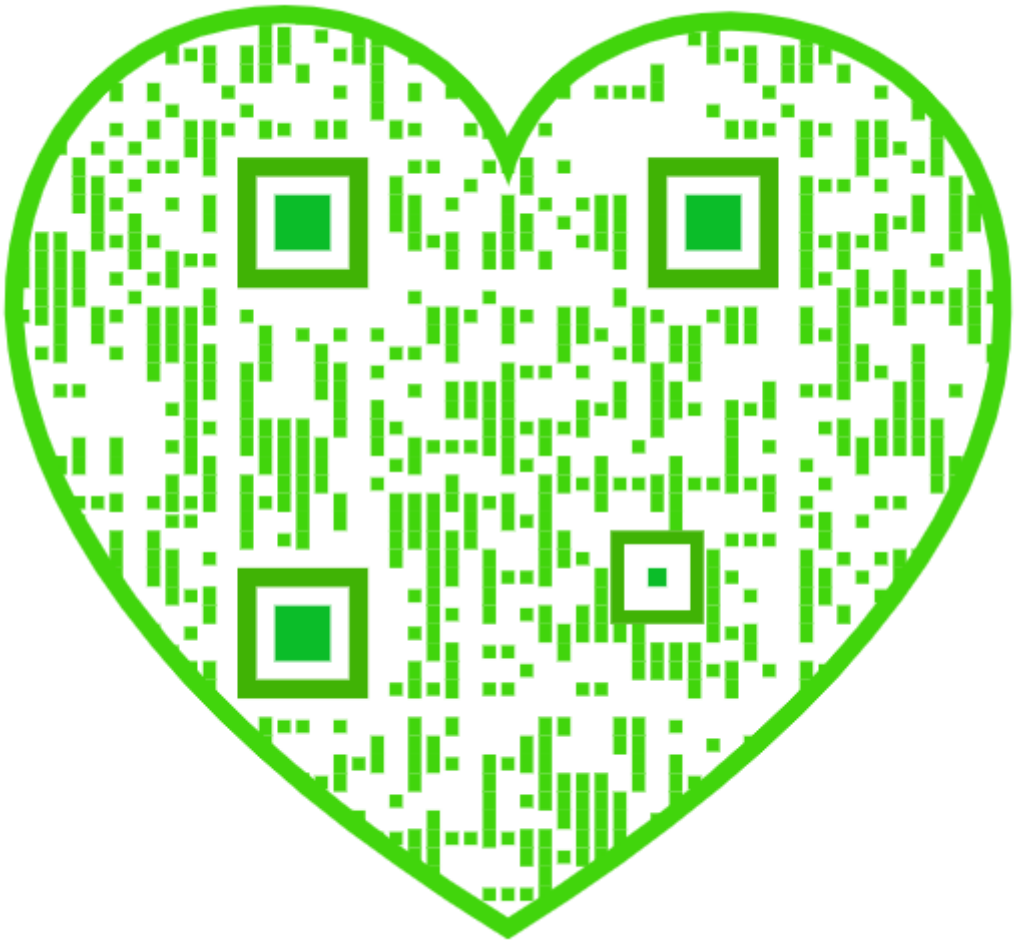

***Christelijcke Leser ende Sanger*,**

DAt de nieuwe oversettinge des Nederduytschen Bybels, met een goede verbeteringe der Psalme*n*, diieme*n* inde kercke gewoon is te singe*n*, behoorde gevolgt te worden, is het eendrachtich gevoelen van alle verstandige. Doch van het middel om daer toe te geraken, valt het oordeel wat verscheyden. want eenige houden het daer voor, dat de stemmen ofte wijsen van onse psalmen, om hare menichvuldicheyt, ende oock swaerheyt van sommige derselve, behoorden vermindert, ofte oock eensdeels verandert te worde*n*. prijsende in desen het Engelsch psalmboeck, 't welc in weynich wijsen bestaet, ende dieshalven lichter om te singen valt voor 't gemeene volc. Andere wenschen wel dat de

Psalmen van M.H. van sinte Aldegonde saliger gedachte, ofte van andere cloecke mannen bearbeydet, werden ingevoert. Andere vinde ick van dese meyninge te zijn, dat het werck Datheni, oversien, ende 't gene verbeteringe van noden heeft, gebetert zijnde, bequamelijck soude connen behouden worden. Dese voorslagen menichmael by my overleggende, heeft my den eersten altijt wat misvalle*n*, niet alleen, om dat de wijsen van onse Psalmen uytnemende goet, en*de* niet wel te verbeteren zijn, maer ooc ten aensien van onse over-een-stemminge met de gereformeerde kercke*n* van Vranckrijc ende Duytslant, niet alleen inden Godsdienst, maer ooc inde maniere van singen, van de welcke in dit laetste sonder dringe*n*de noot af te scheyde*n*, mijns bedunckens wat sorgelijck soude

zijn. Ic wete wel, dat de nutticheyt der gemeene ende eenvoudige Christenen hier tot een reden wert by-gebracht, maer achte, dat gelijc men de h. Schrift denselven niet wt de hant en neemt, om sommige sware plaetsen die daer inne zijn, me*n* insgelijcx haer dese sang-stemmen niet tegen en moet maken, om dat sommige wat gemeener ende lichter, sommige wat ongewooner ende swaerder vallen, maer vele meer, tot vlijtige oeffeninge haer opwecken, om oock dese, gelijck de andere metter tijt haer selven gemeyn te maken. Ende hier mede en gedencken wy niet te berispen de kercken van Engelant, die weyniger ende andere sang-wijsen hebben als wy, want alsoo die daer toe zijn gewennet, is seer wel gedaen datse daer by blijven: maer is met ons een ander sake, gelijck een ye-

der uyt het geene geseyt is sal connen afneme*n*. Wat nu, voor het twede, aengaet het geleerde werc van wijlen M.H. van S. Aldegonde, het en soude my niet betame*n* het selve in eeniger maniere te verachten; maer speure, dat het, sedert so vele jaren, geenen smaeck heeft connen vinden by den gemeenen man, meest, om sekere oude ende nu ter tijt ongewoone maniere van spreken die syn E. daer in heeft gelieft te gebruycken, ende oock in syne voor-rede genoechsaem verclaert, niet te willen dat in deselve eenige veranderinge geschieden soude. welcke maniere van spreken also se by den laetst-gehouden Nationalen synode inde oversettinge des Bybels is afgekeurt, niet dan met groote onbequaemheyt inden sanc der psalmen soude werden ingelaten. Van andere, die mede hare*n*

vlijt hebben aengewendt tot nieuwe oversettingen van dese heylige lofsangen, en sal ick, om redenen, niet spreken, ende en begeere oock den lof die haer daer voor toecomt int minste niet te vercleynen, maer late alles tot het oordeel van Gods gemeente, wiens meeste stichtinge in desen moet gesocht werden. Ende come nu tot het laetste middel, 'twelcke ick voor het sachtste ende beste altijt gehouden hebbe, namelijck de verbeteringe van Datheni Psalmen, als dewelcke den minste*n* aenstoot soude geven, ende also lichtelijcxt aengenomen worden. Ende dewijle ick bevont dat vele met my in dit gevoelen ware*n*, heb ick verwacht dat yemant, meer als ic begaeft, het selve soude by de hant nemen: 'twelck alsoo het niet en geschiede, hebbe ten laetsten inden name des Heeren selve een

proeve willen doen van 'tgene ick hier van bevattet hadde. En*de* moet wel bekennen, dat ick int werc getreden zijnde, bevonden hebbe vry wat meer daer toe te behooren dan ic my inden aenvanck hadde ingebeeldet, ende dat door de herstellinge der lamme ende losse leden deses gedichtes, oock door het wechnemen van stop-woorden ende diergelijcke, de sake weynich geholpen was, also met eenen opde verbeteringe van den sin (waer toe wy soo merckelijc door de nieuwe oversettinge des Bybels geholpen zijn) ende op een vaste, ende niettemin vloeyende 'tsamenstellinge most gelettet worden, op dat het werc niet alleen slechte luyden genoech doen, maer ooc voor de verstandige bestaen mochte. Hier om heb ick te meer vryheyt int veran-

deren genomen, latende blijven 'tgene van Datheno redelijcker wijse getroffen was, sonder my int overige aen syne woorden alte nau te willen binden, behoudende met voorraet ondertusschen het selve getal van sang-veersen 'twelck int fransche ende in Datheni psalm-boeck gebruyckt is, om alle haperinge voor te comen, indien 'tgeschieden mochte datse te gelijcke gesongen wierden. Ick hebbe by de Psalmen gevoecht de andere Gesangen inde kercke gebruyckelijck, oock voor-aen gestelt een oversettinge vande fransche voorrede by Th. Bezam in rijm vervatet, en*de* voor desen onder den name Datheni in Nederduytsch uytgegaen, die ic ooc na gelegenheyt beschaeft ende vercortet hebbe. Ende dewijle de Catechismus, kerckelijcke formulieren, en*de* gebeden achter de

Psalmen tot gerief des lesers plegen gedruckt te worden, hebbe ic die oock overloopen, ende de manieren van spreken, insonderheyt de schriftuer-plaetsen daer in aengetogen, op de nieuwe oversettinge, soo vele my doenlijck was, gepasset. Dit is, Christelijcke Leser ende Sanger, 'tgene van my in dit wercxken gedaen is. 'twelck, indien 't de gemeente Jesu Christi aengenaem is, sal het oogemerck twelck ick my voor-gestelt hadde, vercrijgen, ende God voor alles dancken; soo niet, sal ten minsten dit genoegen hebben, dat ick tot op-bouwinge van 't huys des Heeren, beneffens andere, mijn beste gedaen, ende niet achter-gehouden en hebbe, 'tgene ick verhoopte daer toe te connen strecken.

Voor-reden, *Aende Gemeynte onses Salichmakers* Jesu Christi.

G*Hy cleyne schaer, wiens cleynicheyt veracht*
Te boven gaet des werelts groote macht,
Ghy cleyne schaer, die hier zijt in onweerden,
En evenwel den pronck der gantscher eerden:
Op u heb ick geslagen mijn gesicht,
V draeg' ick op dit mijn gering' gedicht.
Ick seg' gering' int geen ghy daer sult lesen
Van my gedaen: maer in syn eygen wesen
Soo costelijck, dat onder 'shemels booch
Geen dinck en is soo schoon, soo groot, soo hooch
'tVVelck in syn prijs men waerdich can doen blijcken
By 'tminste van dees veersen te gelijcken.
Dit is de saeck, waer door ick ben gepor't
Een werck met soo veel rijckdoms overstort
V luyden, en geen ander toe te schrijven,
Dewijl ick u soo verr' sie boven-drijven
VVat hier beneen' hem heerlijck noemen laet
Als 'tsonnen-wiel hooch boven d'aerde gaet:
En ben gewis, dat ghy, dien ick het sende

De haven zijt al-waer het moet belenden.

Ghy Princen dan, en Coningen, vertreckt,
Die prachtelijck u lichamen bedeckt
Met silver, gout, smaragden, en saphieren,
Onacht-saem het inwendige te cieren.
Hoewel ghy dient den leugenaers tot stof
Om het papier te vullen met u lof,
Aen u en zijn dees sangen niet gegeven.
Niet, dat van u hier niet en zy geschreven;
Tot u al-mee verspreydt hem dit geluyt:
Doch te vergeefs, want ghy u ooren sluyt,
V trots gemoet wil sich niet buygen laten,
En can daerom noch straf noch leere vaten.
Maer 'tis voor u, o Vorsten hooch geaerdt,
De croonen van veel conincrijcken waert,
Die voor verderf de ledekens der kercken
Beschuttet met u vaderlijcke vlercken.
V gatet aen, u wertet mee-gedeelt
Dat David hier soo liefelijcken speelt,
Nadien u God ontsluytet hert en aren
Om te verstaen den toon van syne snaren.

Ghy Coningen, hoort dan eens Conincx tael,
Ghy herderkens, dat in u ooren dael
De stemme van een herder opgeheven
Dien Godes Geest tot singen heeft gedreven.
Ghy schaepkens, die gaet grasen inde wey,

Aenhoort, aenhoort van David de schalmey.
Die sal u lust en u verquicking' wesen,
Die sal in quael en cranckheyt u genesen.
Sijt ghy bedroeft? hier vindy trouwen raet.
Verhongert? hier wert uvve ziel versaedt.
*Va*n *dorst versmacht? hier is een versche bronne.*
In duysternis? hier is een clare sonne.
*Cort-om, me*n *vint noch schae, noch ongeneucht,*
Of 't en verkeert alhier in winst en vreucht.

Maer wat is dit? ter wijle mijn begeeren
Is, u by een te roepen, o ghy Heeren,
Ghy Herders, en ghy vee van desen stal,
Ick vind' eylaes! vermindert mijn getal.
Ick sie een deel in der wolvinnen claeuwen,
En andere den moet daer door verflaeuwen.
Ick sie een deel van buyten aengerandt,
Of binnen in haer heyning' overman't.
Ick sie, ront-om een bruynen Arent, swieren
Een grousaem heyr van raven ende gieren.
Ick sie het spoock dat yder schrick aen-jaecht,
*'tVVelc op het hooft drie goude*n *croone*n *draecht.*
Ick sie 'tgediert dat over d'ooren recket
Het schape-graeu, en so den wolf bedecket.
Van anderen sie ick den rock gekeert.
Ick sie 'tgewelt van honger en van sweert,
d'VVelck menich hert ontijdelijck doet breken.

Ic sie een Vorst die tracht dit quaet te wreecken.
Ic sie een hoop sich geven na de see,
En op de strant sie ic een Maget ree
Die 'tbleecke volc met uytgestrecte handen
Aenbiedet haer wellustige vvaranden.
't Believe God, o Maget hooch-geacht,
Die in beleyt, aensienlijcheyt, en macht,
Den glantz alree begint te overtreffen
Dergener die sich tegen u verheffen,
Dat ghy, tot vvien Gods rijcken segen vloeyt,
Van dach op dach in syne vreese groeyt,
Dat yder u mach duchten en beminnen,
En ghy u self, na and're, overvvinnen.

Geduerende 'tonvveder soo vervvoedt,
Verstrooyde schaer, doch eenich in't gemoet,
Laet ons tesaem ons paren, om te mercken
Op Godes ondoorgrondelijcke vvercken:
In vviens geley ons leven is gestelt,
Die op ons hooft de haren heeft getelt,
By vvien het oock vvert nimmermeer geleden,
Dat een van die, syns ondancx, val beneden.

En ghy, die om de vvaerheyt sitt geboeyt,
Van alle-man gesmadet en verfoeyt,
Ghy, diemen doet (laes! om soo goeden sake)
Met vier en bast tot uvven sterfdach naken:

Soud' uvve tong' verstommen in de pijn?
Soud' onder 'tcruys u hert besvveecken syn?
Neen, 'tlijf is vast, den geest is ongevangen.
*Het lichaem sterft, de siele neemt haer gange*n
Na 'teeuvvich licht. vvel-aen, mijn vrienden, singt
Dees clachten, en daer-mee ten hemel dringt.
Tervvyl men spant en kneuset uvve leden
Soo heffet op dees heylige gebeden.
Iae, als ghy staet omringet van de gloet,
Met lof-gesanck de vlamme scheuren doet.
Op dat, vvanneer u de tyrannen doden,
Voor God, en voor syn uytgelesen boden
Vvv' stemme sy een vast getuygenis
Der vvaerheyt die van u beleden is,
En van 'tgemoet ondancbaer en quaet-aerdich
Der vverelt, die u leven vvas onvvaerdich.

Op dat geen mensch nu verontschulding' socht
VVaer door hy hem van God te prijsen mocht
Onttrecken, heeft Marot vvel by syn leven
Op Fransche maet de Psalmen aengeheven,
Maer, door syn doot, het derdendeel alleen
In rijm gestelt: 'tvvelck naderhant geheel
Met grooten roem van Beza is voltogen.
Dit meesterstuck bracht oock na syn vermogen

Tot ons gebruyck, Dathenus aen het licht,
Dat Nederlant door synen vlijt gesticht
Van by-geloof en ydelheyt sich keerde
En God alleen met hert en mont vereerde:
VViens yver ick navolgende, nu mee
VVt rechter liefd' in syne stappen tree,
Om 'tgeen by hem wat rou is en on-even
Een reyner clanck en rechter stant te geven.

Dunckt yemant, dat tot dese saec mijn breyn
Te svvack is, en mijn wetenschap te cleyn,
Dat oock voor-heen veel deftiger poëten
Haer wackerlijck in desen arbeyt queten,
En al te licht een ander volgen mocht
Die 't eenmael in syn vollen luyster brocht:
'tVerscheelt soo veel dat my dit sou mis-hagen,
Dat niet soo lief mijn oogen aen en sagen
Als dat dien lust een edel geest aenquam
Door wien het tot syn hoochste eere clam.
VVel-op dan, ghy geslepene verstanden,
Ghy roem en bloem van onse Nederlanden;
Slaet met geluck de handen aen dit werck,
Verrijckt daer mee de schatten van de kerck:
Maer gunt ons, dat een weynich uwe veder
Tot het begrijp der cleynen sich verneder.
V hooge vlucht wat na de aerde dael.
Hebt ghy verschiet van ongemeyne tael,

Hebdy een vloet van diep-gehaelde reden,
Ey, spaertse, om die elders te besteden.
Soeckt claerheyt, soeckt eenvoudicheyt alhier.
En wijcket niet van Davids soete lier,
Poocht synen, en niet uvven sin te treffen,
En ons met u ten hemel op te heffen.

VVat my belangt, hoe consteloos ick ben,
Noch sal de Heer door mijn geringe pen
Soo lang' ick leef zijn danckelijck gepresen.
VVaer van my tot getuygenis sal wesen
De Yßel, die door onse velden stroomt,
Aen vveder-sy vergroenende 'tgeboomt,
VViens oevers steyl aen alle hare enden
Van Godes lof den weer-clanck sullen senden.

Ghy gaeft my, Heer, dat ick dit werck began,
Geeft my oock de voleyndinge daer van:
Op dat het mach u cleyne schaer behagen
Die ick het heb vvil-veerdich opgedragen.

Tafel Van de Psalmen diemen singt op eenderley wijse.

Psal. 5.	ende.	64.
Psal. 14.	ende.	53.
Psal. 17.	ende.	63. 70.
Psal. 18.	ende.	144.
Psal. 24.	ende.	62. 95. 111.
Psal. 28.	ende.	109.
Psal. 30.	ende.	76. 139.
Psal. 31.	ende.	71.
Psal. 33.	ende.	67.
Psal. 36.	ende.	68.
Psal. 46.	ende.	82.
Psal. 51.	ende.	69.
Psal. 60.	ende.	108.
Psal. 65.	ende.	72.
Psal. 66.	ende.	98. 118.
Psal. 74.	ende.	116.
Psal. 77.	ende.	86.
Psal. 78.	ende.	90.
Psal. 100.	ende.	131. 142.
Psal. 117.	ende.	127.
Psal. 140.	ende de thien Geboden.	

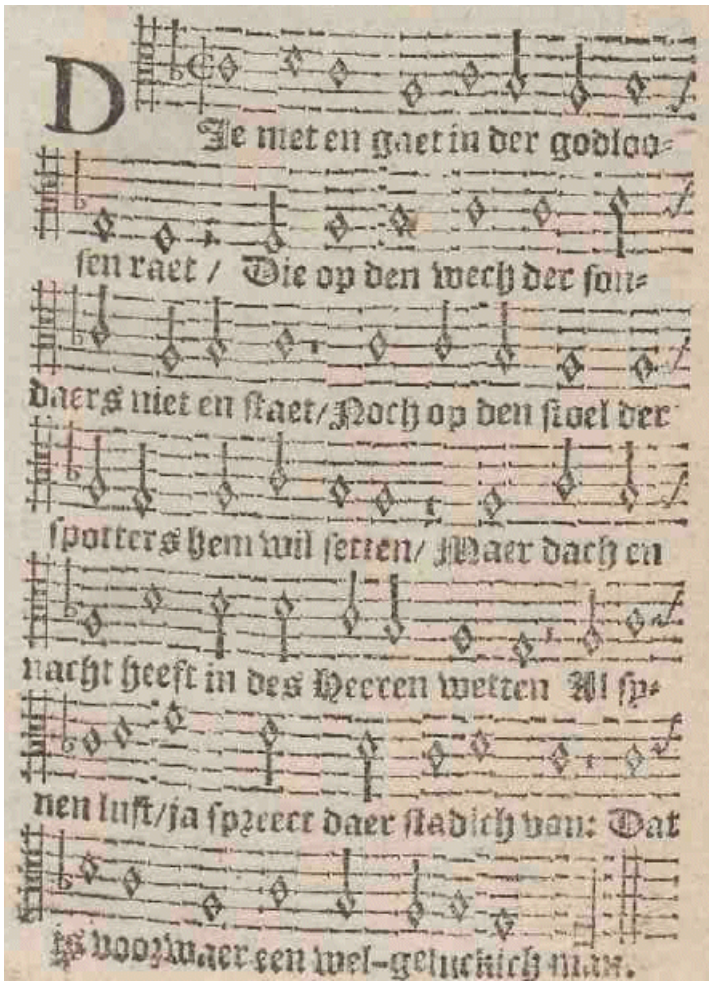

De CL. Psalmen Davids. *Den eersten Psalm.*

*D*Ie niet en gaet in der godloosen raet,
Die op den wech der sondaers niet en staet,
Noch op den stoel der spotters hem wil setten,
Maer dach en nacht heeft in des Heeren wetten
Al synen lust, ja spreect daer stadich van:
Dat is voorwaer een wel-geluckich man.

2 Hy sal gelijc zijn eenen schoonen boom
Geplantet aen een claren water-stroom,
Die tsyner tijt veel goede vruchte*n* brenget,
Waer van geen blat en vallet noch versenget.
Soo crijcht die mensch geduerich heyl en spoet
Van Godes hant in alles wat hy doet.

3 't En is soo met de goddeloose niet,
Maer als het caf dat heen en weder vlie't
Van stercken wint verstrooyt en omgedreven
So sullen sy in Gods gerichte beven,
En niet bestaen, maer haest vergaen, beschaemt;
Sy werden by de vroome niet versaemt.

4 Der vrome*n* wech den Heer bekennet is,
Hy draget sorg' voor haer behoudenis,
Dies sullen sy geluckich zijn en blijven:
Maer die alhier een godloos wese*n* drijve*n*
En wandelen in een verkeerde baen
Sy en haer doen te gronde moeten gaen.

Den ij. Psalm.

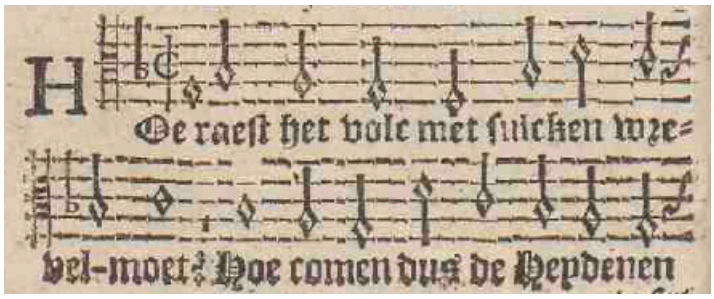

*H*Oe raest het volc met sulcken wrevel-moet?
Hoe comen dus de Heydenen

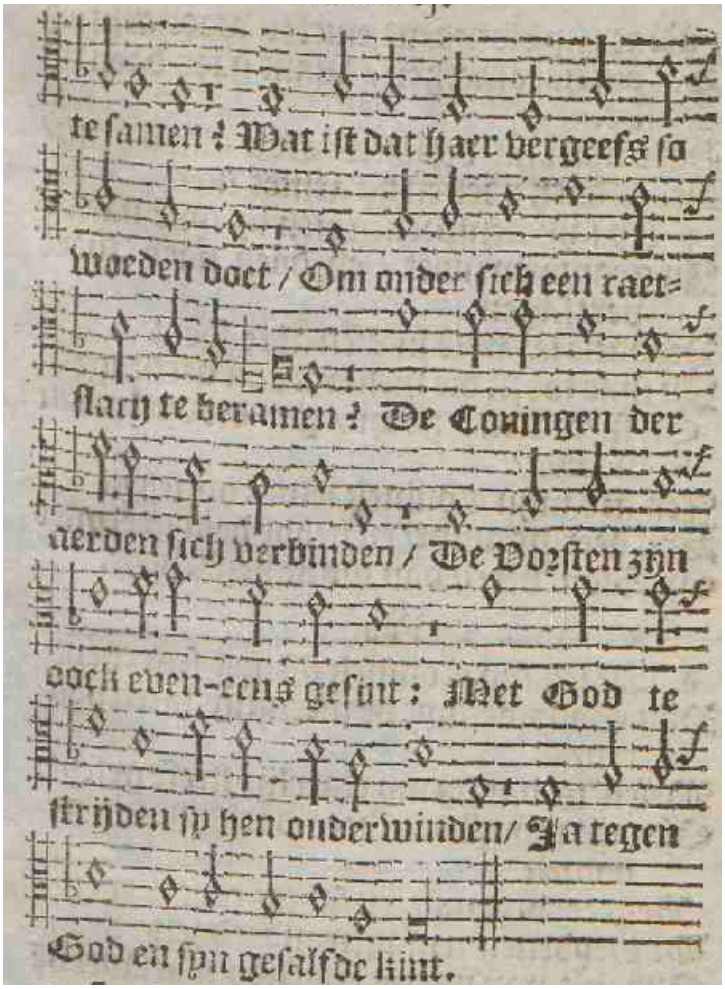
te samen? Wat ist dat haer vergeefs so
woeden doet / Om onder sich een raet=
slach te beramen? De Coningen der
aerden sich verbinden / De Vorsten zijn
oock even-eens gesint: Met God te
strijden sy hen onderwinden / Ja tegen
God en syn gesalfde kint.

te samen?
Wat ist dat haer vergeefs so woeden doet,
Om onder sich een raetslach te beramen?
De Coningen der aerden sich verbinden,
De Vorsten zijn oock even-eens gesint:
Met God te strijden sy hen onderwinden,
Ia tegen God en syn gesalfde kint.

2 Sy spreken: laet ons breken van malcaer
De banden hart daer mede sy ons prange*n*.
En werpen wech het jock dat sy so swaer
Tot onsen dwanck aen onse halsen hange*n*.

Maer hy die inden hemel is woonachtich
Sal om haer lacchen, want haer doen hy siet.
Haer opset sal bespotte*n* God almachtich,
Het is doch ydel, en hy achtet niet.

3 Hy sals' aenspreken elck by syne*n* naem,
In grammen moet, en doen haer 'thert vertsagen.
Verbaest sal hyse maken al te saem
In syne*n* toorn die niemant can verdragen.
En spreecken: hoort, ghy die op aerden woonet,
Ick heb mijn Coninck selver opgeleyt
Syn heerlijc ampt, en hebbe hem gecronet
Op Sion, berch van mijne heylicheyt.

Pause.

4 En ick syn Coninck sal met sekerheyt
Van Gods besluyt de meening' laten hooren,
Welck' is, dat hy my claerlijc heeft geseyt:
Ghy zijt mijn Soon, dees dach uyt my gebooren.
Begeert van my, ick sal tot eener erven
De Heydenen u maken onderdaen,
Ghy sult van my tot eygendom verwerve*n*
Ee*n* rijc dat tot des werelts eynd' sal gaen.

5 Ghy sult alsdan met eenen stalen staf
Verbreken die die haer niet dwinge*n* laten.
Ghy sultse haest in uwen toorne straf
Te morssel slaen gelijck als aerden vaten.

Dies schicket u, ghy Coningen op aerden
Te werde*n* kloeck: ghy richters laet u raen,
En wilt met een deemoedich hert aenvaerden
Dees goede tucht daer ick u toe vermaen.

6 Dient uwen God met ongeveynsde deucht,
In syne vrees' gehoorsaemlijcken levet,
Vermaket u in hem met ware vreucht,
Doch so dat ghy voor syne woorden bevet.
En cust den soon dien hy u heeft gegeven,
Dat hy niet gram sy over uwe daet,
Op dat ghy niet te gronde wert gedreven
Terwijl ghy noch op uwen wege gaet.

7 Want syne gramschap lichtelijck ontbrant,
Gelijck een vyer wanneer men 't niet en achtet.
De sulcke leeft in een gewenschten stant
Die hem betrout, en op syn goetheyt wachtet.

Den iij. Psalm.

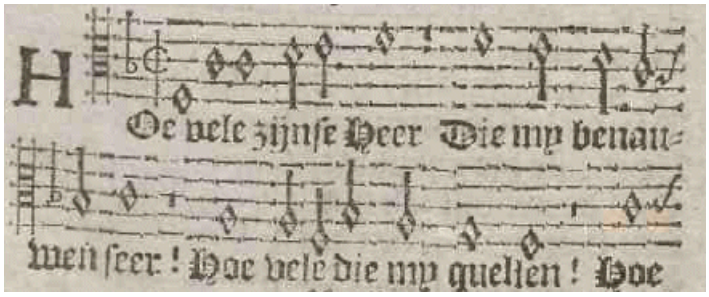

*H*Oe vele zijnse Heer
Die my benauwen seer!
Hoe vele die my quellen!
Hoe

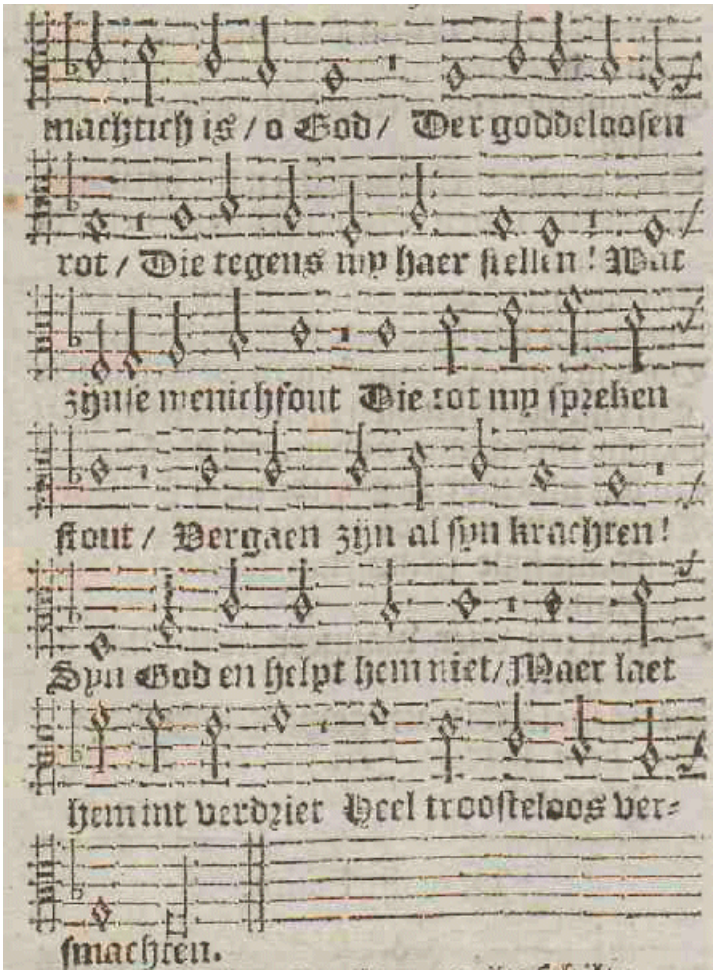

machtich is, o God,
Der goddeloosen rot,
Die tegens my haer stellen!
Wat zijnse menichfout
Die tot my spreken stout,
Vergaen zijn al syn krachten!
Syn God en helpt hem niet,
Maer laet hem int verdriet
Heel troosteloos versmachten.

2 Doch ghy zijt, Heer, mijn schilt,
Die my beschermen wilt,
Voor alle die my plagen,
Ghy doetet dat ick mach
Vry komen voor den dach
En 'thooft om hooge dragen.

Ick heb in mijn ellent
Mijn stem tot God gewent,
Mijn klachten opgeheven;
Oock heeft de trouwe Heer
Van synen berch vol eer
Goed' antwoort my gegeven.

3 Dies sal ick rust ontfaen
En seker slapen gaen
Bevrijt voor allen schade,
Ick sal den morgen claer
Aenschouwen sonder vaer,
Want God wil my slaen gade.
Of hondert duysent man
My wilden grijpen an,
En sochten my te vellen,
'tWaer niet by my geacht,
Ick sou voor hare macht
Niet eenmael my ontstellen.

4 Comt Heer, toont dat ghy zijt
Met my tot aller tijt.
Ghy die al mijn vyanden
Op't kinnebacken slaet
Verbrekende met smaet
In stucken hare tanden.
Ghy zijt het, Heere goet,
Die yder vroom gemoet
Te helpen zijt genegen,
Want op u heylich volck
Stort ghy een rijcke wolck
Van uwen milden segen.

Den iiij Psalm.

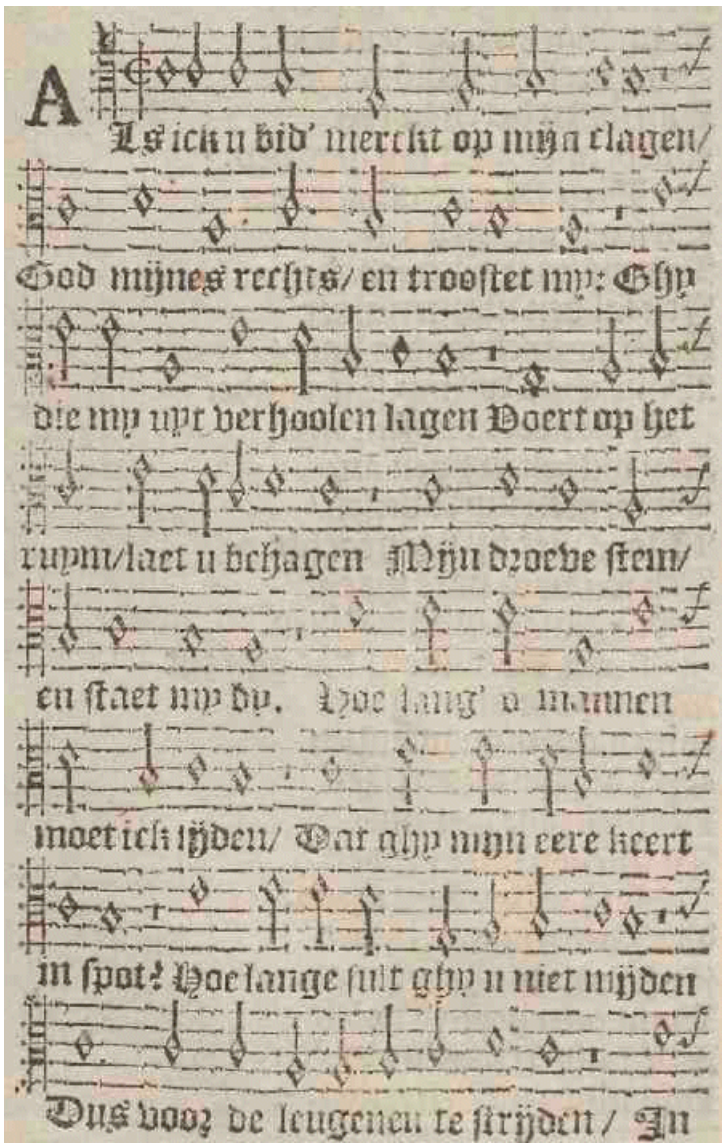

*A*Ls ick u bid' merckt op mijn clagen,
God mijnes rechts, en troostet my:
Ghy die my uyt verhoolen lagen
Voert op het ruym, laet u behagen
Mijn droeve stem, en staet my by.
Hoe lang' o mannen moet ick lijden,
Dat ghy mijn eere keert in spot?
Hoe lange sult ghy u niet mijden
Dus voor de leugenen te strijden,
In

ydelheyt verdwaest en sot?

2 Bedenckt dat God heeft uytgelesen
En hooch-ge-eeret eenen man
Dien hy syn gunste heeft bewesen:
Hy is mijn hulp in anxt en vreesen,
Die mijn geschrey wel hooren can.
Vergramdy, wilt niet quaets beginnen,
Misdoet niet tegen zijnen wil.
Op uwen leger toetst u sinnen,
Doorsiet u herte wel van binnen,
Verbeydet God, en swijget stil.

3 Wilt ghy hem dan een offer geven,
Het offer dat de Heer aenschout
Is in oprechticheyt te leven,
En hem alleene te ancleven.
Dies vastelijck op hem vertrout.
Daer seggen veel, wie sal ons leeren
Wat doch het rechte goet mach zijn?
Wy bidden Heere aller Heeren
Wilt ghy alleenlijck tot ons keeren
Ws angesichtes claren schijn.

4 Daer in sal ick meer vreucht genieten
Dan ghy de and're smaken doet
Wanneer haer granen wel opschieten
En als van wijn haer perssen vlieten,
Hier levende in overvloet.
Ick sal in rust en soeten vrede
My leggen neer en slapen vast,

Want uwe goetheyt heeft alrede
Beschicket dat ick veylich trede
En woone buyten overlast.

Den v. Psalm.

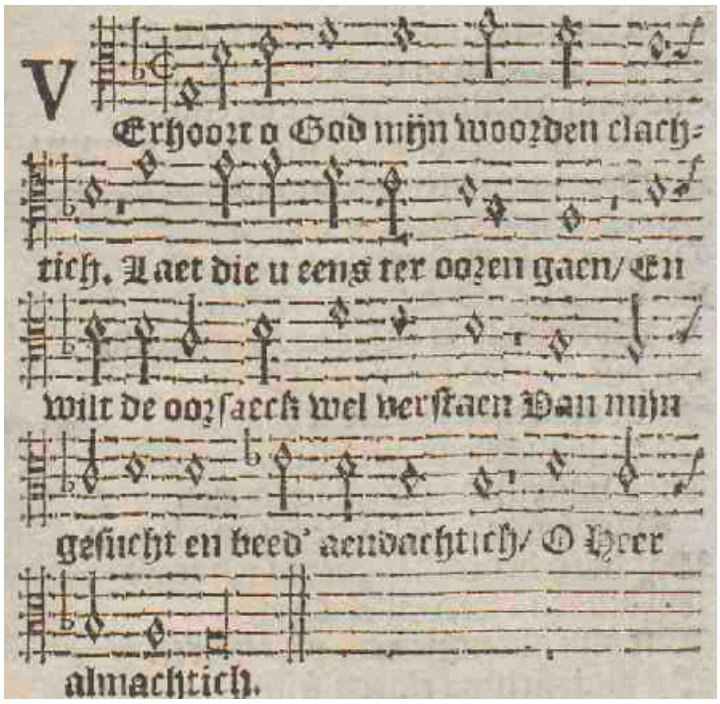

*V*Erhoort o God mijn woorden clachtich.
Laet die u eens ter ooren gaen,
En wilt de oorsaeck wel verstaen
Van mijn gesucht en beed' aendachtich,
O Heer almachtich.

2 Hebt acht op mijn gestadich schreyen
Mijn grooten Coninck en mijn Heer,
Want tot u, en tot niemant meer
Wil ick mijn handen steets uytbreyen,
V hulp verbeyen.

3 Des morgens met den dagerade
Verhoort doch mijne stemme claer,

Want vroech sal ick u nemen waer
En wachten tot den avont spade
Op u genade.

4 Ghy zijt een God die boose seden
Niet en bemint maer wederstaet,
Soo wie godloosicheyt begaet
Is in u heylige woonsteden
Gants niet geleden.

5 De dwasen die nae u niet vragen
En sullen voor u niet bestaen,
Wt uwen oogen moeten gaen
Die sonder schroom en met behagen
Het quaet najagen.

Pause

6 Die onbeschaemde leugen-monden
Die brengdy eyndelijck te niet.
Oock die 't onnosel bloet vergiet,
Met sulcke, welcker slimme vonden
Niet zijn om gronden.

7 Maer ick, door uwe goedicheden,
Sal Heer tot uwen tempel gaen,
Met uwe vreese aengedaen,
Daer sal ick need'rich voor u treden
Met mijn gebeden.

8 Wilt, Heere, my doch voren-lichten,
Op rechte paden my geleyt,
Om mijner haters snoodicheyt,
En wilt tot deuchdelijcke plichten
Mijn gangen richten.

9 Geen waerheyt haren mont en spreket,
Haer hert verradich is en vals,

Een open graf is haren hals,
Haer tong' terwijlse listich smeket
Vergiftich steket.

10 Wilt tegen haer een oordeel sluyten,
Laet haer mislucken haren raet,
En stootse wech om haer misdaet,
Die tegen u haer gaen te buyten
Met grimmich muyten.

11 Maer latet troost en vreucht gewinne*n*
Een yder die op u betrout,
By u beschutting' die behout
Die uwen naem met al haer sinnen
Oprecht beminnen.

12 Want ghy sult op de vrome bringen
Heer uwen segen goet en milt,
En als met eenen breeden schilt
(Wanneer de boose haer bespringen)
Haer gants omringen.

Den vj. Psalm

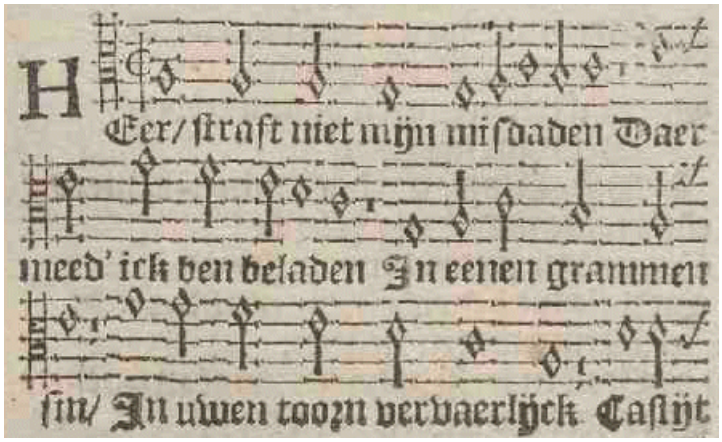

*H*Eer, straft niet mijn misdaden
Daer meed' ick ben beladen
In eenen grammen sin,
In uwen toorn vervaerlijck
Castijt

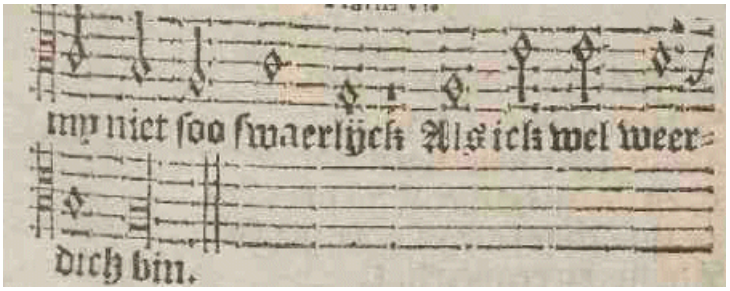

my niet soo swaerlijck
Als ick wel weerdich bin.

2 Maer wilt u Heer ontfermen,
Aenschout mijn treurich kermen,
Want cranckheyt comt my aen.
Wilt my gesontheyt geven,
Want mijn gebeenten beven
Met flaeuwicheyt bevaen.

3 Mijn ziele haer ontstellet,
Mijn hert hem-selven quellet
In troosteloos verdriet.
My is te wonder bange,
Hoe lang' o Heer, hoe lange
Verhooret ghy my niet?

4 Ach! wilt u tot my keeren,
Wilt goedich van my weeren
Dees' commerlijcke quael,
Wt loutere genade
Mijn suchten niet versmade,
Maer helpet my eenmael.

5 Want niemant can u prijsen
Noch danckbaerheyt bewijsen
Verwonnen vande doot.
Wie isser, die begraven
Can roemen uwe gaven,
V name maken groot?

Pause.

6 Ick slijte mijne dagen
In een geduerich clagen,
Mijn leger maeck ick nat
Des nachtes met mijn weenen,
Mijn bedde swemt daer henen
Als in een tranen bat.

7 Verteert is mijn gesichte
Terwijlen ick het richte
Na dien die my benout
En poget te verscheuren,
Mijn oogen zijn van treuren
In haest geworden out.

8 Ghy boose wilt nu wijcken,
Ghy wreeden hoop, gaet strijcken,
Vliet altemael van hier;
God heeft ten langen lesten
Mijn jammer noch ten besten
Gebracht seer goedertier.

9 De Heer wou niet verachten
In eeuwicheyt mijn clachten,
Maer gaf my mijn begeer,
Mijn beden hem bewegen,
Ick heb van hem gecregen
Mijn hoope, en noch meer.

10 Dus liggen nu in schanden
Mijn bloedige vyanden,
Sy zijn vol angst en schrick.
Te rugge sy haer keeren
Vol schaemten en oneeren,
In eenen oogen-blick.

Den vij. Psalm.

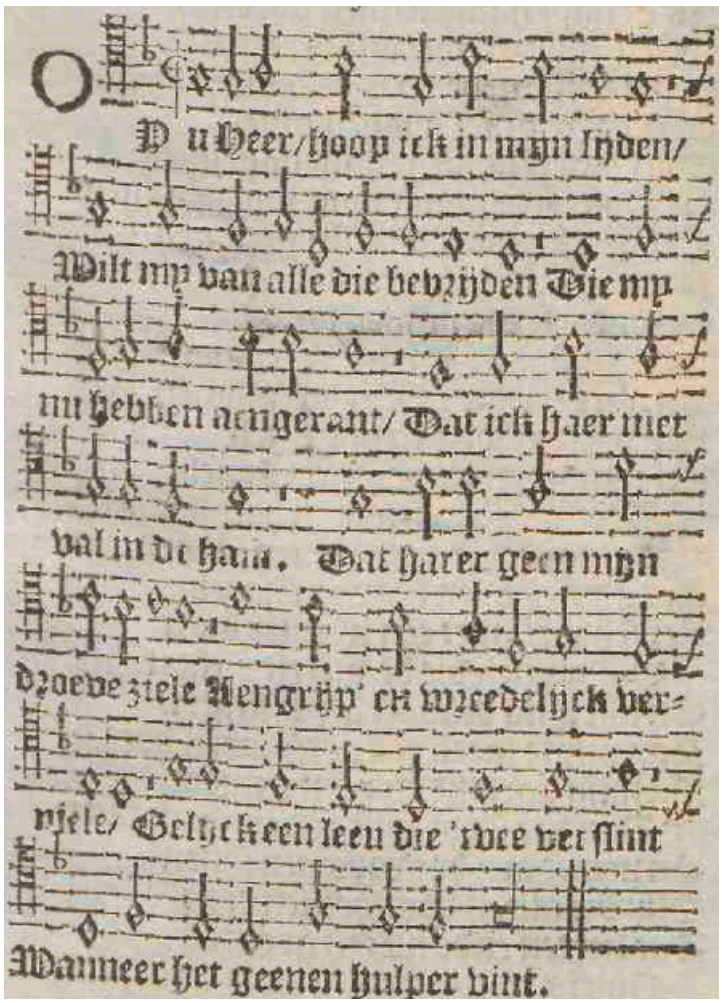

*O*P u Heer, hoop ick in mijn lijden,
Wilt my van alle die bevrijden
Die my nu hebben aengerant,
Dat ick haer niet val in de hant.
Dat harer geen mijn droeve ziele
Aengrijp' en wreedelijck verniele,
Gelijck een leeu die 'tvee verslint
Wanneer het geenen hulper vint.

2 Mijn God, mijn Heer, heb ick mijn leven
Een sulcke euveldaet bedreven

Als my van haer wert opgelecht,
Is in mijn handen sulck onrecht,
Heb' ick met overlast beloonet
Hem die in vrede by my woonet,
Verloste ick niet uyt den druck
Die t'onrecht socht mijn ongeluck,

3 Soo moet mijn vyant my na-jagen,
Ter aerden moet ick zijn geslagen,
Mijn leven leg' hy inden stof,
En ondertrede mijnen lof.
Staet op, o Heer, in heeten tooren,
En over die die t'saem-geswooren
My doen gewelt en ongelijck
Het lang-besloten oordeel strijck.

4 Laet volckeren met groote hoopen
Tot uwe rechtbanck comen loopen.
Set ghy u boven haer om hooch,
Aenschoutse met een wacker ooch.
O Coninck die de werelt richtet
En alles na de waerheyt stichtet,
Van mijne saeck een uytspraeck doet
Na mijn oprecht en reyn gemoet.

5 Der boosheyt wilt een eynde maken,
En nemet aen der vroomen saken
Ghy die alleen doorsoecken cont
Der herten ende nieren gront.
God is rechtveerdich en waerachtich,
Mijn vaste schilt is God Almachtich
Die de oprechten wel behoedt,
En diese seker leven doet.

6 God sal een yv'rich richter wesen
Voor al de gene die hem vresen:
En op den boosen diesgelijcx
Vertoorent hy hem dagelijcx.
Wil yemant hem niet laten leeren
Noch vande sonde weder keeren,
Hy wet sijn sweert, en met der hant
Hy sijnen fellen boge spant.

7 Sijn fellen boge maeckt hy veerdich,
En, tegen die zijn straffens weerdich
Een dootlijck wapen grijpt hy aen,
Syn pylen sal hy af doen gaen.
Wat quaets heeft dese in zijn sinnen,
Syn herte swanger is van binnen
Met wrevel en met ongeval,
Doch ydelheyt hy baren sal.

8 Ick sie hem neerstelijcken slaven
Om eenen diepen cuyl te graven,
Maer in den put hy selver raeckt
Die hy voor and'ren heeft gemaeckt.
Het quaet dat hy had voorgenomen
Sal op zijn eygen hooft noch comen,
De moeyte die hy and're doet
Op zijnen schedel vallen moet.

9 Mijn tonge God daer over prijset
Dat hy gerechticheyt bewijset.
Hem die regeret boven al
Met lof-gesanck ick roemen sal.

Den viij. Psalm.

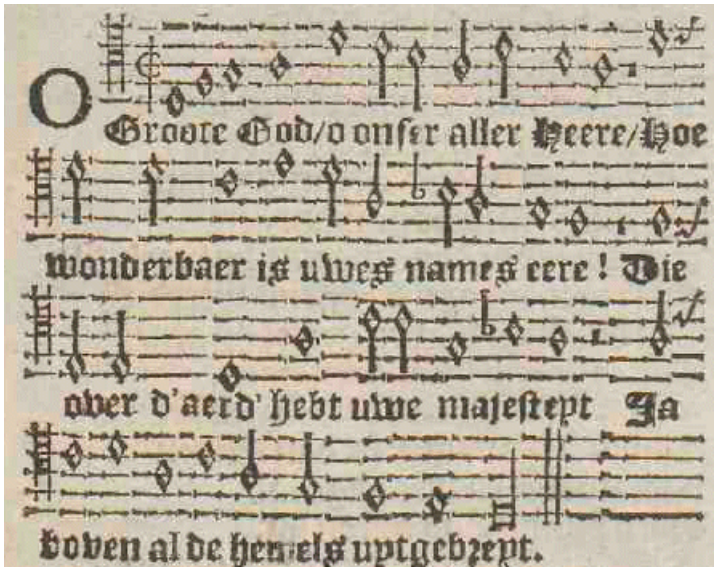

O Groote God, o onser aller Heere,
Hoe wonderbaer is uwes names eere!
Die over d'aerd' hebt uwe majesteyt
Ia boven al de hemels uytgebreyt.

2 Van uwe macht zijn levende getuygen
De monden swack der kindere*n* die suygen,
Daer door dat ghy te schande hebt ghemaeckt
Den vyant die u mogentheyt versaeckt.

3 Maer als ick wil aendachtelijck bemercken
De Hemels hooch, Heer uwer handen wercken,
De sterren claer, de sonne en de maen
Die ordentlijck aen hare plaetse staen

4 Soo roep ick uyt by my verwondert seere,
Wat is doch aen de*n* arme*n* mensch, o Heere?

Wat is doch aen t'ellendich menschen kint
Dat ghy zijn best soo hertelijck besint?

5 Ghy maeckt hem schier den engelen gelijcke,
Ghy maeckt hem overvloedich en*de* rijcke,
Ghy hebt aen hem u goedicheyt betoont,
Met cieraet en met heerlijckheyt gecroont.

6 Ghy stelt hem over t'maecksel uwer handen,
Waer het oock is in d'aldervreemtste landen,
Ghy legt het alles onder zijnen voet,
Op zijn bevel het alles passen moet.

7 De schaepkens teer, der lammers grote hoopen,
De ossen vet die door de weyden loopen,
En al het vee, dat in het ruyme velt
Syn voeder soeckt, buycht onder zijn gewelt.

8 De vogels licht die aen den hemel singen,
De visschen glat die door de bare*n* dringen,
En zijn oock van syn dienstbaerheyt niet vry,
Op dat het al hem onderworpen zy.

9 O goede God, o onser aller Heere,
Hoe wonderbaer is uwes names eere!
V grooten naem is lof en eere weert
In allen landen op de gantsche eerdt.

Den ix. Psalm.

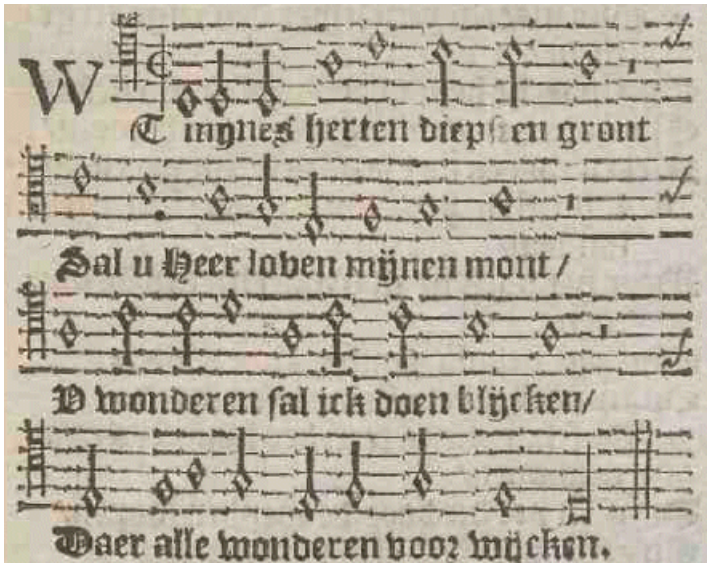

*W*T mijnes herten diepsten gront
Sal u Heer loven mijnen mont,
V wonderen sal ick doen blijcken,
Daer alle wonderen voor wijcken.

2 In u o God ben ick verblijt,
Die mijne vreucht alleene zijt:
V grooten name wil ick prijsen
En u lof-singend' eer bewijsen.

3 Om dat ghy hebt door uwe cracht
Mijn vyant inde vlucht gebracht,
En hem ter aerden neer-geslagen
Niet machtich u gesicht te dragen.

4 Mijn sake suyver ende slecht
Hebt ghy doen comen voor het recht,
Ghy zijt op uwen throon geseten
Om een recht vonnis uyt te meten.

5 De Heydenen hebt ghy verdaen,
De boose hebdy doen vergaen,

En om haer eeuwich te beschamen
Gants uytgedelget hare namen.

j. Pause.

6 Wel-aen, ghy vyant vol van pracht
Hebdy u opset al volbracht
In onse steden te verstooren?
Is haer gedachtenis verlooren?

7 Voorseker neen. want God de Heer
Wiens rijck verandert nimmermeer
Heeft op den richt-stoel sich gestellet
Daer hy een heylich oordeel vellet.

8 Te richten is de Heer gereet
De gantsche werelt wijt en breet,
In billickheyt met vaste reden
Straft hy de menschen hier beneden.

9 God is de toevlucht en de wacht
Des armen die men weynich acht,
Een toevlucht in benaude tijden
Voor die hem soecken in het lijden.
10 Al die ghy u Heer maeckt bekent
Die soecken u in haer elent,
Want die op uwe goetheyt bouwen
Verlaety niet in haer benouwen.

ij. Pause.

11 Looft nu met sangen onsen God
Wiens wooning' is in Sions slot,
Vertelt syn wonderlijcke wercken
Dat yder mensche die mach mercken.

12 Hy dencket aen der vromen bloet,
En houtet diep in syn gemoet,

't Geschrey en sal hy niet verachten
Der armen die hem doen haer clachten.

13 Weest my genadich lieve Heer,
En siet van uwen hemel neer
Wat ick van mijne haters lijde,
Wt 's doodes poorten my bevrijde.

14 Dat uwen roem met vrolijckheit
Van my in Sion sy verbreyt,
En dat mijn herte hem verheuge
Dat het u hulp genieten meuge.
15 De heydens vallen in het net
Dat sy my hadden toegeset,
Den strick haer voeten heeft gevangen
Dien sy my hadden voorgehangen.

iij. Pause.

16 Daer door wert God de Heer bekent
Dat hy dit oordeel heeft volendt,
De goddeloose comt te schanden
Door twerck van syne eygen handen.

17 De boose neygen tot haer straf,
Sy storten neder in het graf,
Ter hellen werden sy gesmeten
Die God moetwillichlijck vergeten.

18 God sal hem die veel leets geschiet
In eeuwicheyt vergeten niet.
Syn hoope die hier is mispresen
En sal niet altijt ydel wesen.

19 Staet op, Heer, oeffent u gebiet,
Dat hem de mensch verstercke niet,
Maer leydt de heydens voor't gerichte,
En steltse voor u aengesichte.

20 O Heere God die eeuwich leeft
Maeckt dat der boosen herte beeft,
Doet hen verstaen (dit is mijn wenschen)
Dat sy niet zijn dan swacke menschen.

Den x. Psalm.

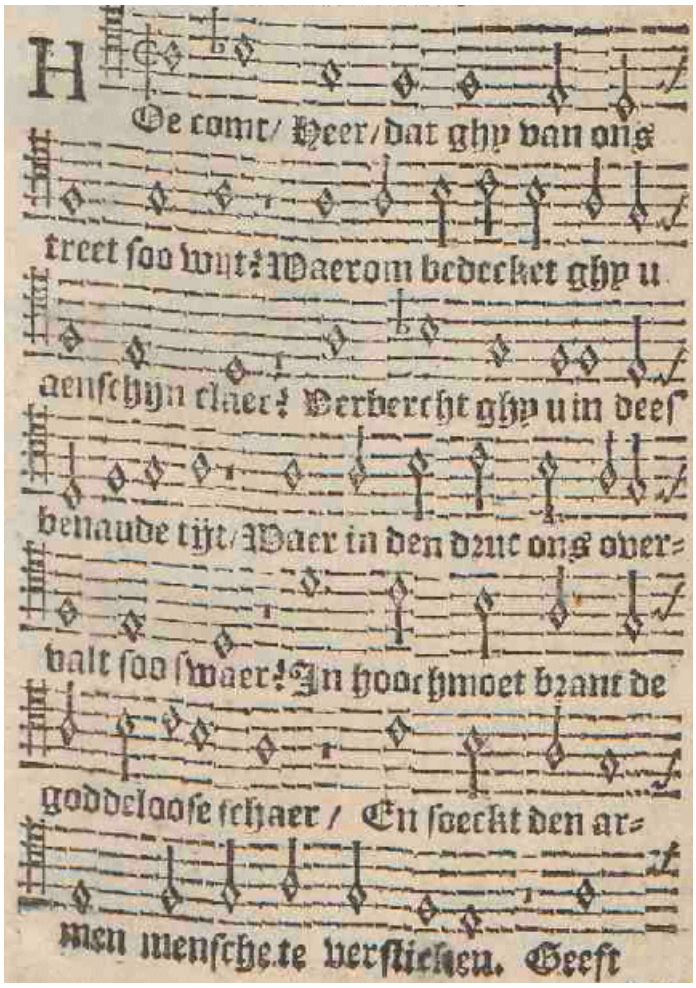

*H*Oe comt, Heer, dat ghy van ons treet soo wijt?
Waerom bedecket ghy u aenschijn claer?
Verbercht ghy u in dees' benaude tijt,
Waer in den druc ons overvalt soo swaer?
In hoochmoet brant de goddeloose schaer,
En soeckt den armen mensche te versticken.
Geeft

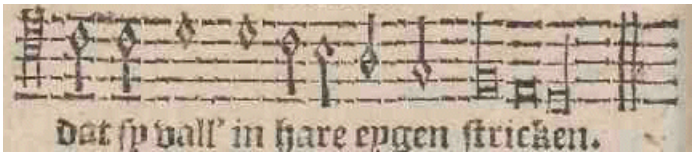

dat sy vall' in hare eygen stricken.

2 De boose mensch met eene*n* fieren moet
Van synen lust hem hogelijck beromt.
Den gierigaert hy achtet wijs en vroet,
En lastert God, daert alles doch va*n* comt.
Syn stouten mont voor niemant en verstomt,
Het hooftstuck is van alle syn gedachten
Dat God niet is, of niet en is te achten.

3 Wat hy begeert geluckelijcken staet,
Na u gerecht hy niet eens om en siet.
Hy achtet licht den geenen die hem haet,
En meynt die om te blasen als een riet:
Syn herte spreeckt: ick sta, en wanckel niet.
In eeuwicheyt en can my niemant deere*n*.
Het ongeluck sal ick wel van my weeren.

4 Syn mont is vol van leugentale snoot,
Bedroch en vloeck hy dagelijcx uyt smijt.
Op syne tong' sweeft ongeval en noot,
In schaden swaer te doe*n* hy hem verblijt.
Hy loeret, als een roover die vol nijt
Hem heymelijc heeft in een hol verborgen
Om onversiens een arme*n* man te worgen.

Pause.

5 Gelijck een leeu, die in een doncker hol
Op synen roof archlistich leyt en wacht,
So leyt dees man van alle schalckheyt vol

Tot dat int net hy yemant heb gebracht.
Hy buycht om leeg' hy duycket stil en sacht
En met dien schijn versnellet hy de armen
Die hy verslint en niet en wil ontfermen.

6 Hy spreeckt nochtans in synen hoogen moet
Dat God alsulcx niet neem in syn gedacht,
En niet en sie wat hier de mensche doet,
Om scherpelijck daer op te geven acht.
Staet op dan, Heer, vertoonet uwe macht,
Heft op u hant, en wilt die niet vergeten
Die hier in angst en droefheyt zijn geseten.

7 Waerom sal doch een godloos onverlaet
God lasteren en tergen met opset?
Als of hy niet en merckte syn misdaet,
Daer hy doch nau op alle stucken let.
Ghy straft het quaet, o Heer, na uwe wet,
Op u alleen, om geene quael te vresen,
Verlaten sich de hulpeloose weesen.

8 Verbreeckt den arm, vernielet het gewelt
Des boosen die op slimme paden gaet.
Soeckt syne sond' en die hem voren stelt
Tot dat hy schuyl en hem niet vinden laet.
De Heere heerscht, syn conincrijck bestaet

In eeuwicheyt, de heydenen met schanden
Syn uytgevaecht uyt alle syne landen.

9 Ghy hooret, Heer, den wensch genadelijck
Van hem die heeft een nederich gemoet.
Ghy sterct syn hert met troost gestadelijc,
Voor syn geschrey u oor ghy open-doet.
De weese en verdruckte ghy behoedt,
Op dat de mensch haer la*n*ger n*iet* en quelle,
Noch hem soo trots op aerde*n* aen en stelle.

Den xj. Psalm.

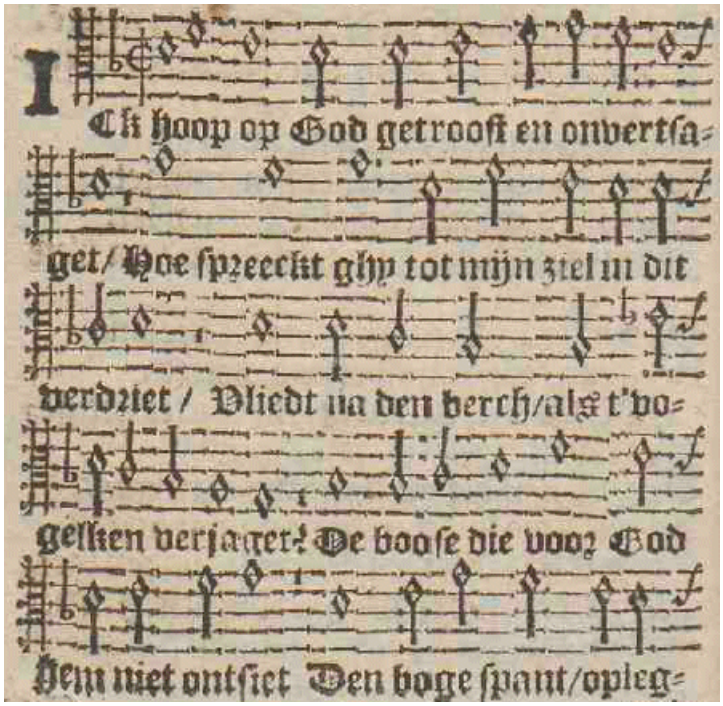

*I*Ck hoop op God getroost en onvertsaget,
Hoe spreeckt ghy tot mijn ziel in dit verdriet,
Vliedt na den berch, als t'vogelken verjaget?
De boose die voor God hem niet ontsiet
Den boge spant, opleg-

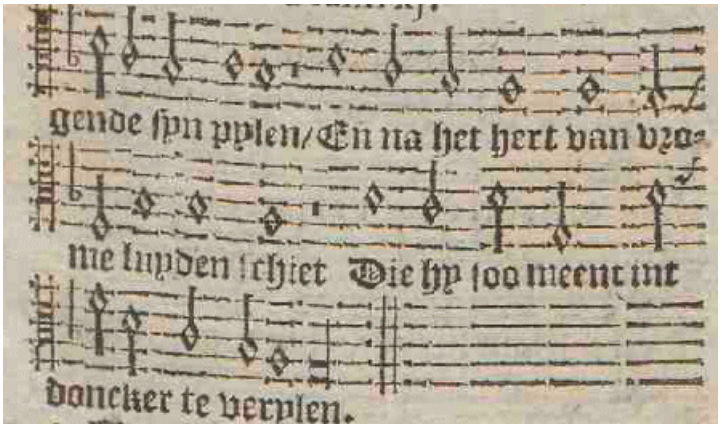

gende syn pylen,
En na het hert van vrome luyden schiet
Die hy soo meent int doncker te verylen.

2 Men sal haest sien den gront van syn gedachten
Gants omgekeert en t'eenemael verstoort.
Wat hebdy op de vrome doch voor clachte*n*?
Zijt seker dat God alles siet en hoort,
Die in syn hoogen tempel sit verheven,
Wiens claer gesicht opt sekerste na-spoort
Wat menschen doen die hier beneden leve*n*.

3 God ondersoeckt de goede, maer de boosen,
En alle die doen onrecht en gewelt
Haet syne ziel. hy sal de goddeloosen
Met vyer en swavel laten zijn gequelt.
Een wervelwint sal haer noch alteseker
Wechrapen en een strick die haer versnelt
Sal zijn het deel van haren suyren beker.

4 God is gerecht, en hy bemint gestadich
Gerechticheyt. want die syn leven stelt
Tot vromicheyt ae*n*schouwet hy genadich.

Den xij Psalm.

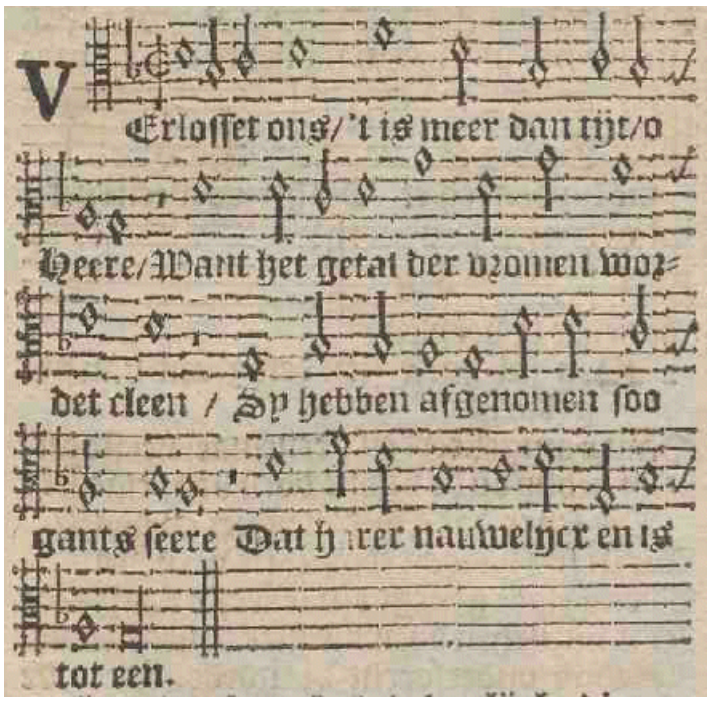

*V*Erlosset ons, 't is meer dan tijt, o Heere,
Want het getal der vromen wordet cleen,
Sy hebben afgenomen soo gants seere
Dat harer nauwelijcx en is tot een.

2 Een yder spreeckt bedriegelijcke dingen
Met syne*n* naeste*n*, daer hy hem mee crenckt.
Haer lippe*n* niet dan smeekinge voortbringen,
Den mont spreeckt eens, maer t'hert wat anders denckt.

3 De Heere wil rechtveerdelijck de tonge
Uytroeyen die vol arge-listen steeckt,
De lippen oock desgeen die onbedwongen
In hoochmoet niet da*n* ydelheyt en spreect.

4 Met alle die, die derren geven vooren,

Wy werde*n* groot door onsen valsche*n* schijn,
Ons lippen ons alleene toebehooren,
Wie sal daer van, als wy, de meester zijn?

5 Om der bedructer wille die seer clagen,
Spreeckt onse God, wil ick haer come*n* by,
En storten neer al die haer leggen lagen.
Van haren strick sal ickse maken vry.

6 Des Heeren woort is waerdich te geloven,
't Is als het silver vande hoochste keur,
Dat wel beproeft is in een aerden oven,
Ia sevenmael geloutert deur en deur.

7 Ghy sult, o Heer, beware*n* uwe knechte*n*
En nemens' in u seker vry-geleyd'
Van dit geslacht, dat haer dus comt aenvechten,
Sult ghyse redden inder eeuwicheyt.

8 Want de godloose stedes boven sweven
Met een gelaet onvriendelijck en fel,
Wanneer de snoodste schalcken zijn verheven
En hebben-in het opperste bevel.

Den xiij. Psalm.

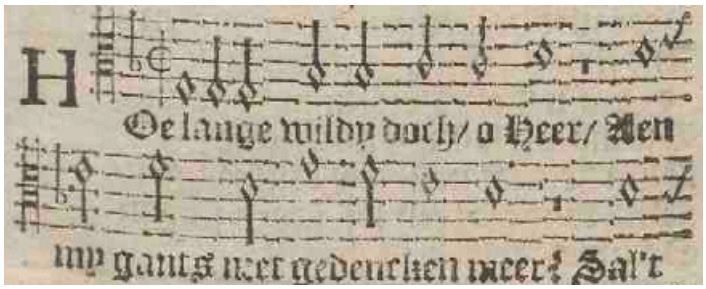

*H*Oe lange wildy doch, o Heer,
Aen my gants niet gedencken meer?
Sal 't

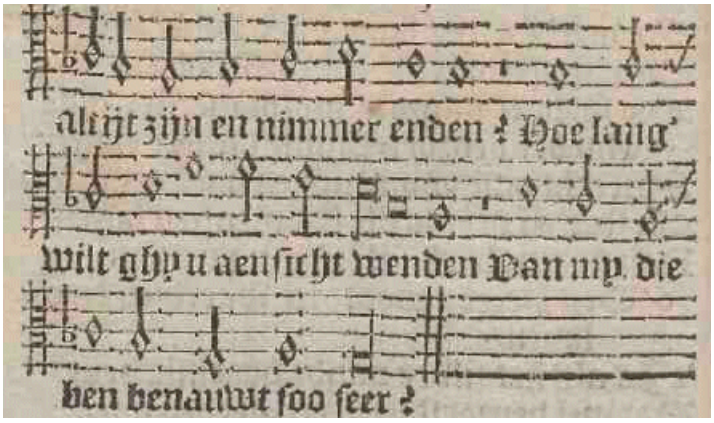

altijt zijn en nimmer enden?
Hoe lang' wilt ghy u aensicht wenden
Van my die ben benauwt soo seer?

2 Hoe lange sal het herte mijn
Raetslagen en vol smerte zijn,
Ia dagelijx in sorg' en vreesen?
Hoe lange sal mijn vyant wesen
Mijn overwinner t'mijner pijn?

3 Aensiet my, God, in desen noot,
Verhoor my in dit lijden groot,
Mijn duyster oogen eens verclare,
Dat ick niet inden slaep en vare
Van den verschrickelijken doot.

4 Op dat die my soo sterck bevecht
Niet seg' hy is ter neer gelecht,
En datse die my bloedich haten
Haer niet verheugen boven maten
Int struyckelen van uwen knecht.

5 Op u staet, Heer, mijn hope vast,
Die my verlost uyt allen last,
Mij hert sal in u heyl ontspringen,
Mijn tonge sal een lof-sanck singen
Op uwe goedicheyt gepast.

Den xiiij. Psalm.

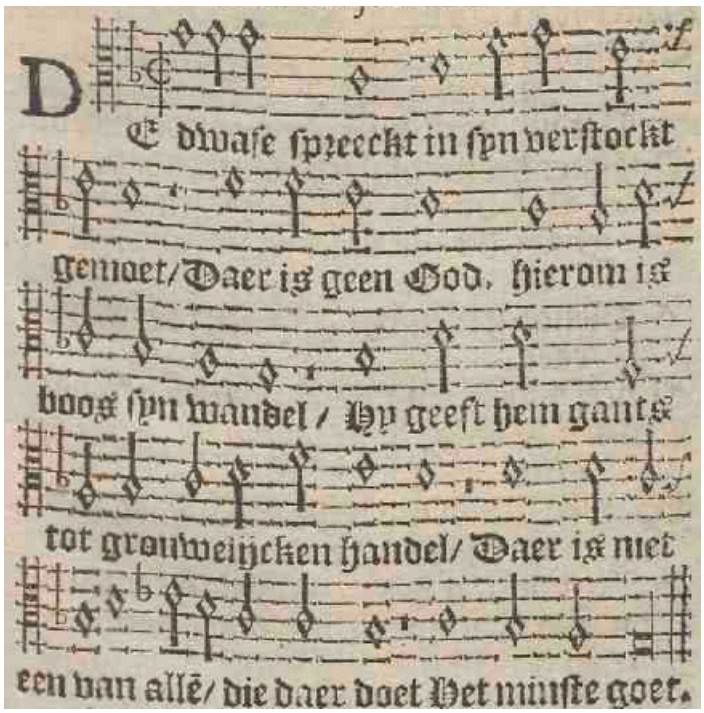

*D*E dwase spreeckt in syn verstockt gemoet,
Daer is geen God, hierom is boos syn wandel,
Hy geeft hem gants tot grouwelijcken handel,
Daer is niet een van alle*n*, die daer doet
Het minste goet.

2 God siet in ernst van synen hemel neer
En mercket op het menschelijck geslachte,
Of yemant met verstandigen gedachte
Na het bevel van aller Heeren Heer
Syn gangen keer.

3 Maer sy zijn afgeweke*n* groot en cleen,
En gaen verdwaelt op sorgelijcke wegen,
In vuylen stanck zijns' altemael gelegen,
Die tgoede werct is onder allen geen,
Ia niet tot een.

4 Is dan soo dwaes dit onbesinde rot,

Dat het van my sich niet wil laten leeren,
Maer soect als broot de vrome te verteeren,
En nimmermeer aenroepet onsen God
Na syn gebot?

5 Het wil haer overcomen onvermoedt
Dat haer het hert sal schricken ende beven,
Want God voorwaer sal syn genade geven
Den genen, die syn wille recht bevroedt
Ende daer nae doet.

6 Elendich mensch, ghy acht der wijsen raet
U veel te licht, en t'opset vanden vromen,
Twelck God de Heer laet in syn herte comen
Op wien alleen syn vaste toeverlaet
En hope staet.

7 Laet ons, o Heer, uyt Sion comen by
U hulp en heyl, op dat, na swaer verlangen,
Wy sien verlost u arrem volck gevangen,
Dat Iacob laech' en Israel eens sy
Van herten bly.

Den xv. Psalm.

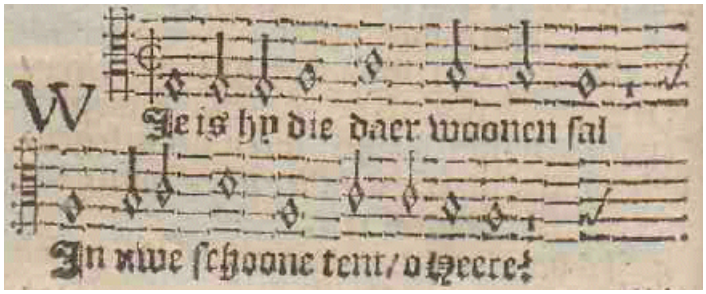

*W*Ie is hy die daer woonen sal
In uwe schoone tent, o Heere?

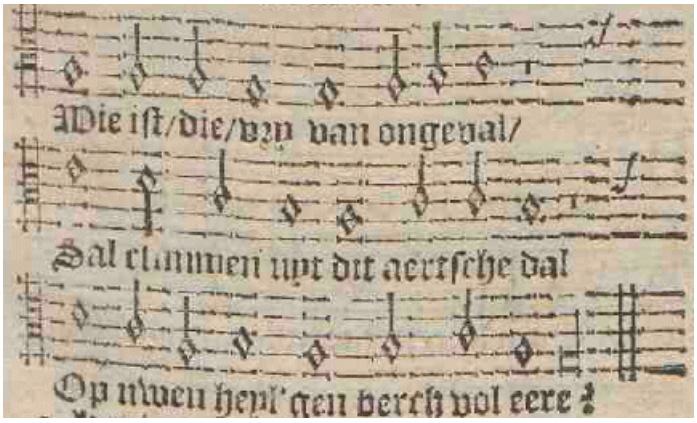

Wie ist, die, vry van ongeval,
Sal climmen uyt dit aertsche dal
Op uwen heyl'gen berch vol eere?

2 Het is de man, die sonder smet
In syn geheele leven wandelt,
En, tot een ongecroockte wet,
De waerheyt in syn herte sett,
Daer hy geduerichlijck na handelt.

3 Die nimmermeer uyt argen moet
Door syne tong' den naesten schadet,
Of aen syn eere afbreuck doet,
Noch den quaet-spreker houdt te goed'
Als hy met onrecht yemant smadet.

4 Die de godloose niet en acht,
Maer eere biedt tot allen tijden
Hem die den Heer dient met aendacht,
Die syn geswooren eet betracht
Al most hy na-deel daerom lijden.

5 Die oock syn goet niet uyt en langt
Om woeckery daer mee te drijven,
Die na geschencken niet verlangt,
Noch die, om quaet te doen, ontfangt.
Wie hem soo draecht sal eeuwich blyven.

Den xvj. Psalm.

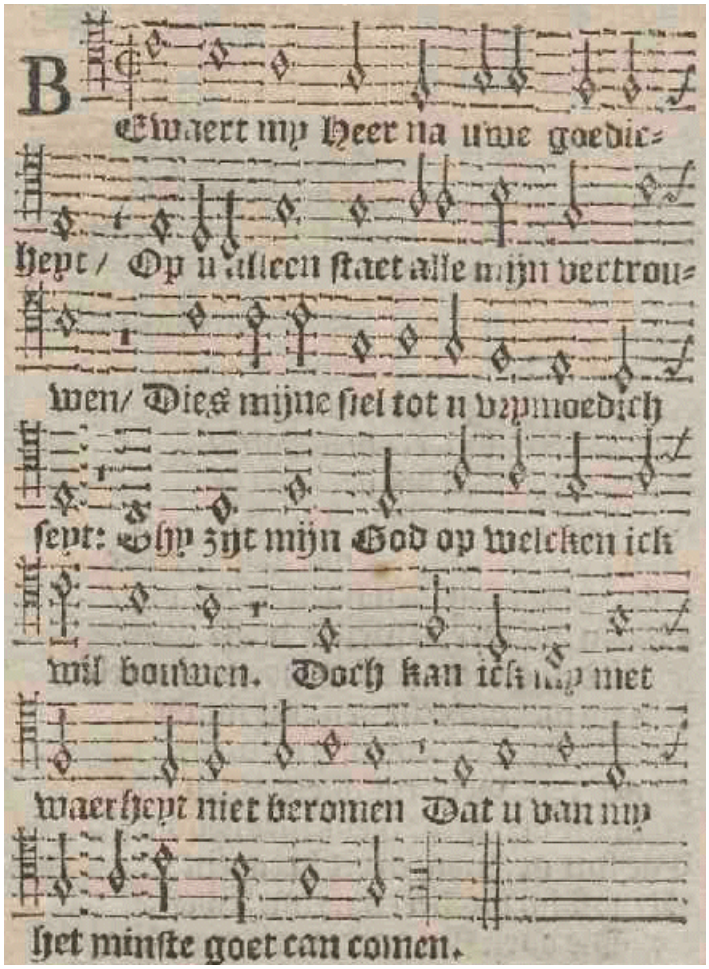

*B*Ewaert my Heer na uwe goedicheyt,
Op u alleen staet alle mijn vertrouwen,
Dies mijne siel tot u vrymoedich seyt:
Ghy zijt mijn God op welcken ick wil bouwen.
Doch kan ick my met waerheyt niet beromen
Dat u van my het minste goet can comen.

2 De heyligen die op der aerden zijn
Wil ick wel doen, aen haer is mijn behage*n*:
Maer sulcke sal ontmoeten smert en pijn
Die blindelings een vremden God na-jagen.

Haer bloedich offer wil ick niet aenroeren,
Noch haren naem in mijnen monde voere*n*.

3 God is alleen mijn erve en mijn gront,
Het beste deel, en t'edelste van allen
Heeft my de Heer in een gewenschte stont
Geluckichlijck doen in de handen vallen.
Ia met het lot dat my nu is bejegent
Heeft hy my op het heerlijckste gesegent.

Pause.

4 Gelooft zy God, die altijt is geweest
Een raetsheer, die my wijslijck heeft beraden,
De nieren self en 'tbinnenst' van mijn geest
My tuchtiget oock inden nacht wel spade:
Ter rechterhant staet my de Heer der Heeren
Die zijne hulp my niet en laet ontberen.

5 Siet daerom is mijn herte soo verblijt,
Mijn lichaem rust, mijn tonge vreucht bedrijvet,
Versekert dat ghy Heere niet en lijdt
Dat in het graf mijn ziele eeuwich blijvet.
U heylich kint dat ghy soo hebt in weerde
En laetty niet verrotten inder eerde.

6 Den rechten wech maeckt ghy my, Heer, bekent
Die my geleydt int aldersalichst leven,
Dewijl alleen de vreuchde sonder endt
V aensicht ons, o groote God, can geven.
In uwe hant is 't eewige verblijden
En het vermaeck twelck duert tot allen tijden.

Den xvij. Psalm.

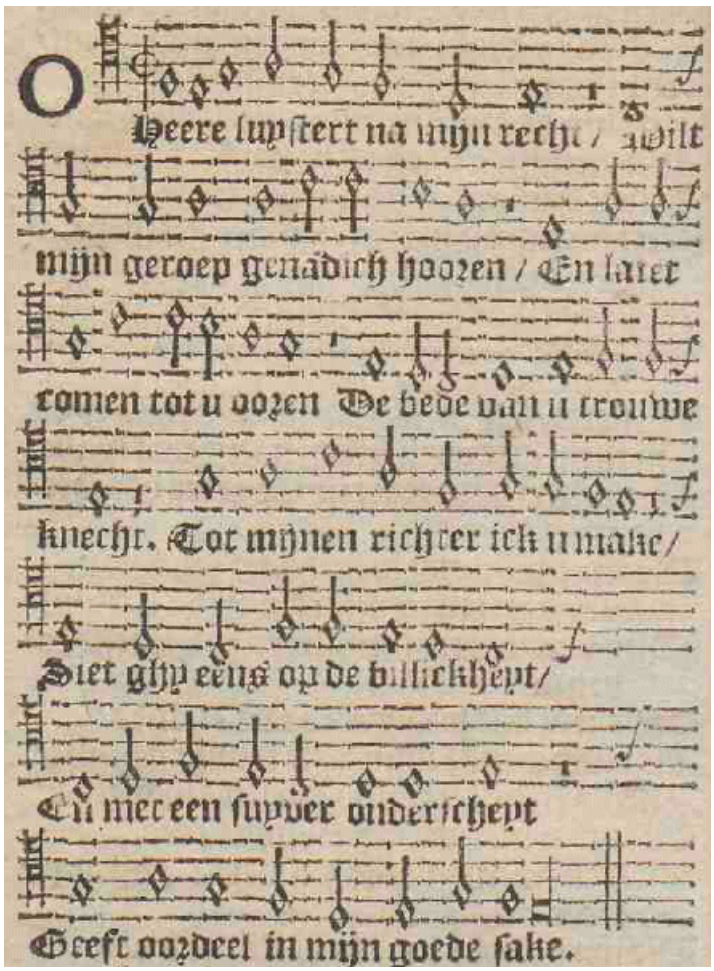

O Heere luystert na mijn recht,
Wilt mijn geroep genadich hooren,
En latet comen tot u ooren
De bede van u trouwe knecht.
Tot mijnen richter ick u make,
Siet ghy eens op de billickheyt,
En met een suyver onderscheyt
Geeft oordeel in mijn goede sake.

2 Ghy hebt my inder nacht doorsocht
En aen den proefsteen wel gestreken,
Ghy hoordet nooyt mijn tonge spreken
Yet anders als mijn herte docht.

Wat men my doe, of watmen segge,
Op u bevelen, Heer, ick merck,
En na des rovers boose werck,
Mijn leven ick niet aen en legge.

3 Maect mijne treden vast, o God,
Dat ick op uwe paden blijve,
En niemant my daer van en drijve,
Noch wijcken doe van u gebot.
Ghy hebbet dickmaels aengenomen
Mijn smeecken, Heer, in mijn ellendt,
Dies bidd' ick, tot my u nu wendt,
En laet mijn reden voor u comen.

Pause.

4 U goetheyt is een costel pant
Aen allen die op u betrouwen,
Wanneer de boose haer benouwen
Die wederstaen u rechterhant.
Gelijck den appel uwer oge
Beschermt my doch voor haer gewoel.
Geeft dat ick in de schadu coel
Van uwe vleugels rusten moge.

5 Op dat ick eenmael mach ontgaen
Hen die soo wredelijck my quellen,
En over-al my lagen stellen,
Ia booslijck na mijn leven staen.
Sy gaen als in haer vet besloten,
Haer tongen spreken fel en trots,
Sy meenen, de verwaende sots,
Ons gants te gronde neer te stoten.

6 Sy zijn gelijck een leeu, getercht

Door honger, die een roof wil halen,
Of 't leeuken jonck, dat inde dalen
Om t'aes te vangen sich verbercht.
Staet op, Heer, treet hen onder d'ogen,
En slaetse haestelijck ter eerd'
Verlost mijn ziele met u sweert
Om haer te vellen uyt getogen.

7 Met uwe hant maeckt my gewis
Voor die haer gantslick overgeven
Der werelt, en die in dit leven
Besitten al haer erfenis.
Dien ghy versadicht hare lijven,
Dien ghy opvullet haren buyck
Met goeden, en oock het gebruyck
Daer van laet aen haer kinders blijven.

8 Maer ick sal in gerechticheyt
U aenschijn sien vol vreuchd' en weelde
Als ick ontwaeck na uwen beelde
Versadicht van u heerlijckheyt.

Den xviij. Psalm.

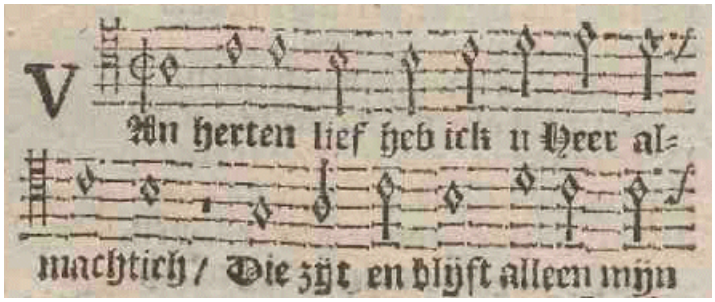

*V*An herten lief heb ick u Heer almachtich,
Die zijt en blijft alleen mijn

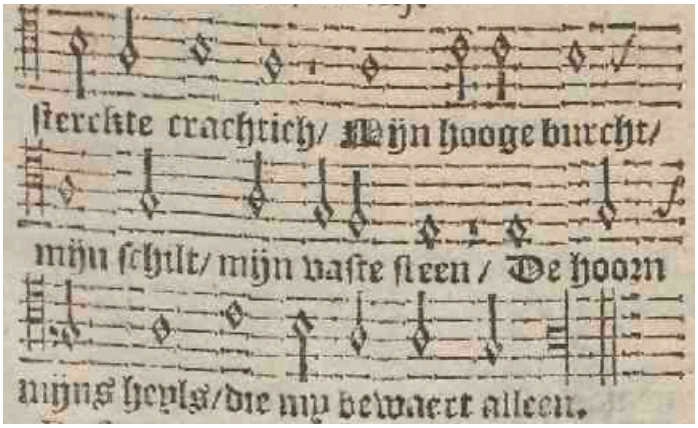

sterckte crachtich,
Mijn hooge burcht, mijn schilt, mijn vaste steen,
De hoorn mijns heyls, die my bewaert alleen.

Dese na-volgende veerskens werden alsoo gesongen.

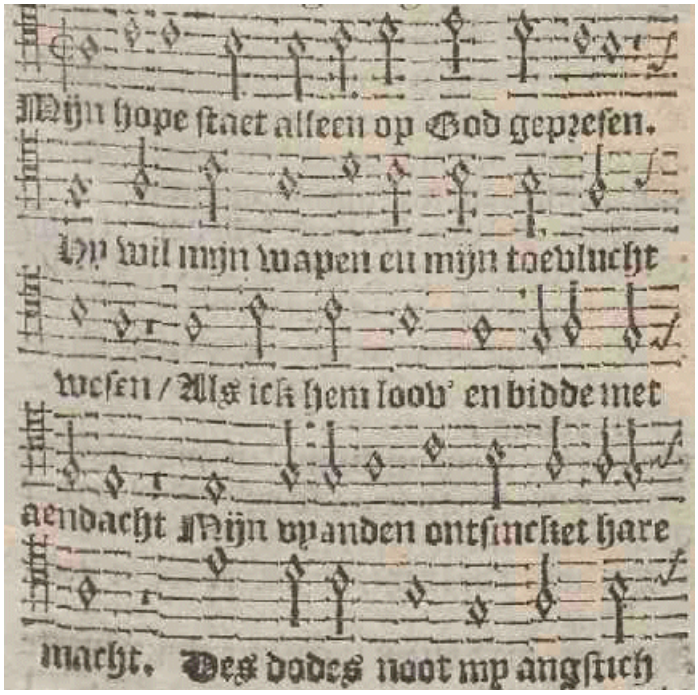

Mijn hope staet alleen op God gepresen.
Hy wil mijn wapen en mijn toevlucht wesen,
Als ick hem loov' en bidde met aendacht
Mijn vyanden ontsincket hare macht.
Des dodes noot my angstich

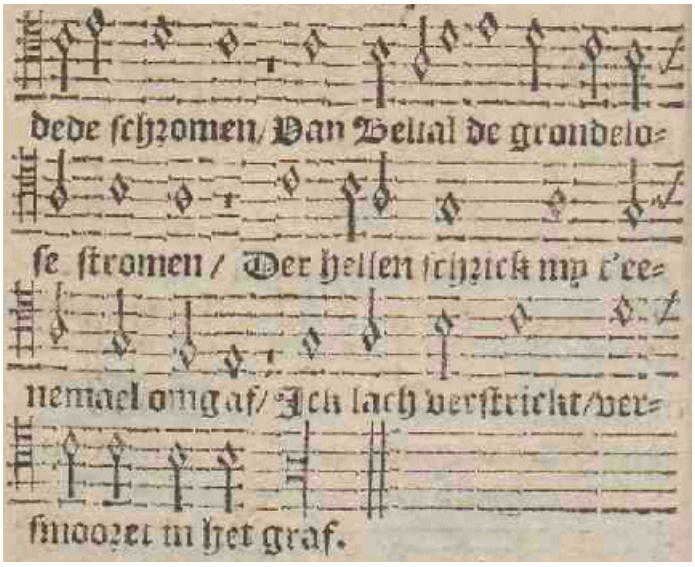
dede schromen/ Van Belial de grondelo=
se stromen/ Der hellen schrick my t'ee=
nemael omgaf/ Ick lach verstrickt/ver=
smooret in het graf.

dede schromen,
Van Belial de grondelose stromen,
Der hellen schrick my t'eenemael omgaf,
Ick lach verstrickt, versmooret in het graf.

2 Aldus benaut heb ick den Heer gebede*n*,
Tot mijnen God riep ick van hier benede*n*,
Mijn schreye*n* tot hem in den hemel quam,
En mijne stem tot sijne ooren clam.
Van stonden ae*n* men sach de aerde trille*n*,
De bergen hooch en waren niet te stillen,
Haer diepste*n* gront die daverd' op en neer,
Want sonder maet vertorent was de Heer.

3 Wt sijnen neus' een damp hem spreyd' int ronde,
Een lichte vlam ontbrand' in syne*n* monde,
Syn grimmich*eyt* was so geweldich groot
Datmen om-heen niet sach als colen root.
Hy booch de lucht, en daelde tot de volcken,
Syn voetpat was 't geswier van swerte wolcken,

Den Cherub snel hem voerde heel geswind'
Hy sweefde op de vleugels van de wint.

Pause.

4 Een groote drift van wolcken hem bedecte,
En tot een tent de duysterheyt hem strecte,
Een blixemstrael die voor hem henen vloot
Het bruyne swerc doordringende ontsloot.
Den hagel grof met weerlicht hem verspreyde,
Den donder fel sich door de locht uytbreyde,
De hoochste God syn stemme va*n* hem gaf,
En colen viers wierp hy van boven af.

5 De Heere, met syn uytgeschoten pijlen
Heeft tot de vlucht syn vyanden doen ylen,
Den swaren storm en vreesselijcken wint
Haer heeft verschrict en t'eenemael ontsint.
Men sach alsdoen de donck're watergoten
Der colcken diep haer aderen ontblooten,
Hy reycte my van boven syne hant,
En holp my uyt de*n* afgront weer te land'.

6 Hy vrijde my van de vermeten scharen
Der vyanden die my te machtich waren,
Sy brachten my in eenen droeven staet,
Maer onse God was doe mijn toeverlaet.
Hy voerde my op 't ruym uyt alle vreese,
Dat hy aen my syn goedicheyt bewese.
Dies heeft hy na mijn vroomheyt my geloont.

En my na mijn gerechticheyt verschoont.

7 Want ick behielt altijdt des Heeren wegen,
Gee*n* goddeloosheyt heb ick willen plegen,
Syn goede wet heb ick steets na-gespoort
En heb daer van verworpe*n* niet ee*n* woort.
Ick eerde hem uyt mijnes herte*n* gronde.
In al mijn doen bewaerd' ick my voor sonde,
Dies heeft hy na mijn vroomheyt my gedaen,
En na mijn recht heeft hy 't my late*n* gaen.

ij Pause.

8 Den vromen sydy vroom, en reyn den reynen,
Oprecht met die 't oprechtelijcken meyne*n*,
Ee*n* trouwe Heer aen de*n* getrouwe*n* knecht,
Verkeert, met die haer keere*n* va*n* het recht.
't Ellendich volc behoudet ghy seer goedich,
En drucket neer die stout zijn en hoochmoedich,
Mijn donck're lamp hebdy, o Heer, v*er*licht,
In duysterh*eyt* gaeft ghy my claer gesicht.

9 Met u verwin en doe ic groote dinge*n*,
Met u wil ick de muyren overspringen,
Des Heeren wech is heylich ende goet,
Des Heere*n* woort doorloutert inde gloet.
Hij is een schilt in 't uyterste benouwen
Voor alle die op syne gunste bouwen.
Waer is een God behalven onse Heer?
Of sonder hem een vaste steenrots meer?

10 Die my omgort, en maket my cloeckmoedich,

Die mijnen wech maect effen en voorspoedich,
Geeft voeten als de voeten van het ree,
En doet my vast staen op een hooge stee.
Die tot de*n* crijch my lust geeft en v*er*moge*n*,
Dat mijne vuyst kan breken stale bogen,
De schilt uws heyls o Heer beschuttet my,
V rechterhant is my gestadich by.

11 V goeth*eyt* die my nimmer heeft begeve*n*
Heeft my nu meer da*n* oyt te voor v*er*heven.
Ghy maect de*n* pat ruym onder mijne*n* voet,
Dat ick niet uyt en glijde onverhoedt.
Mijn vyanden ick wackerlijc can jage*n*,
En keer niet om eer datse zijn geslagen,
Ick sla-se datse niet weer op en staen,
Maer mijn gewelt ga*n*ts werde*n* onderdae*n*.

iij. Pause.

12 Ghy gordet my met sterckheyt om te strijden,
Ghy vellet die my haten en benijden,
Ghy hebbet neer-gebogen hare macht,
Sy zijn te niet door mijne hant gebracht.
Sy riepen wel, maer 't was voor dove ooren,
Tot God, vergeefs, want hy en wou niet hooren,
Sy zijn als stof gedreven van den wint,
Als slijck het welck men op de strate*n* vint.

13 Ghy reddet my van 't volck vol muyterije,
Ghy maeckt my groot door nieuwe heerschappije,
Het Heydensch volc dat ic noyt had gekent

Heeft willich hem tot mijne*n* dienst gewent.
De vremde door 't gerucht mijns naems gedreven
Geveynsdelijck aen my haer overgeven,
Sy hebben in haer sloten vast gebeeft
Als van mijn cracht men haer gesproken heeft.

14 De Heere leeft, mijn steenrots wil ick loven,
Gesegent sy de heerscher van hier boven.
Hy isset die my van mijn haters wreeckt,
En die de macht der groote volcke*n* breect.
Hy maeckt dat my mijn vyant niet en lettet,
Die boven haer int conincrijck my settet,
Hy ist alleen die my in vrydom stelt
Van hem die drijft een openbaer gewelt.

15 Daerom, o God, wil ick noch voor de ooren
Der Heydenen wijtlustich laten hooren
V grooten roem, die door u goedicheyt
V Coninck hebt bewaert voor allen leyt.
Die David den gesalfden doet genade,
En eeuwich goet aen alle synen sade.

Den xix. Psalm.

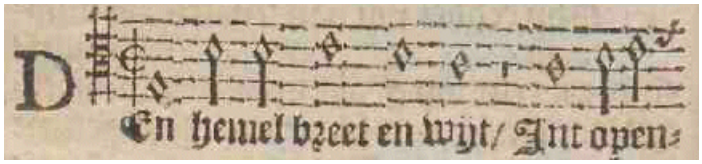

*D*En hemel breet en wijt,
Int open-

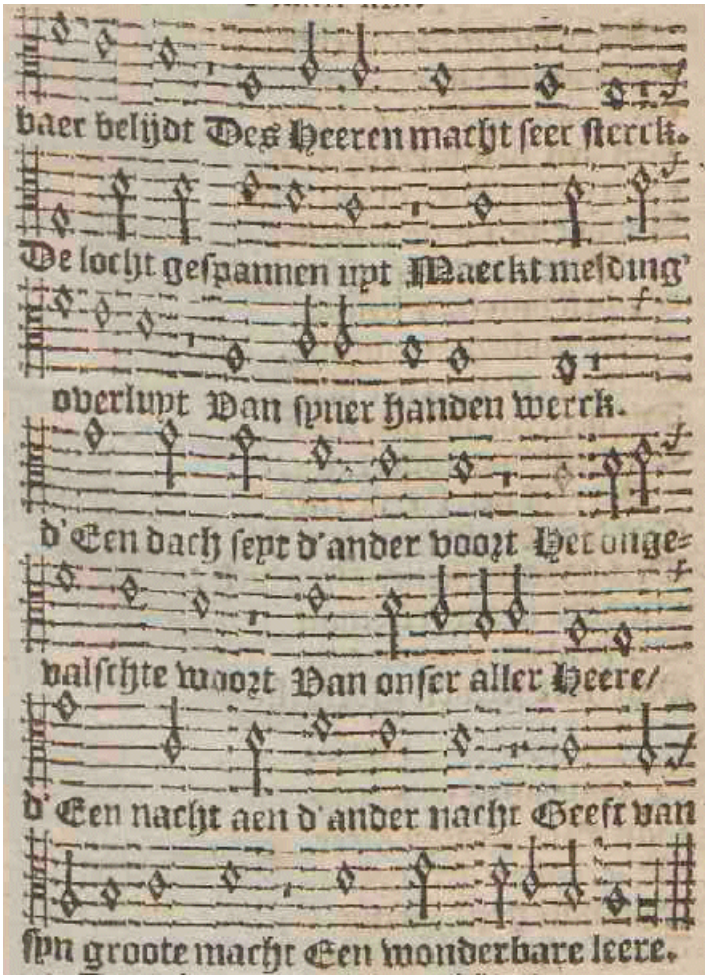

baer belijdt
Des Heeren macht seer sterck.
De locht gespannen uyt
Maeckt melding' overluyt
Van syner handen werck.
d'Een dach seyt d'ander voort
Het ongevalschte woort
Van onser aller Heere,
d'Een nacht aen d'ander nacht
Geeft van syn groote macht
Een wonderbare leere.

2 Daer is geen volck noch lant
Geen sprake noch verstant
Alwaermen niet en vaet
Het crachtich onderwijs
Dat tot des Scheppers prijs
Het schepsel hooren laet.

Haer richtsnoer breydet hem
Op d'aerde: hare stem
Geduerichlijcken clincket
Tot aen des werelts end.
God schiep daer in een tent
Alwaer de sonne blincket.

3 Die comt daer rijsen uyt,
Gelijck van syne bruyt
Een bruydegom opstaet.
Gelijck een wacker helt
Die hem tot loopen snelt,
En altijt voorwaert gaet.
Sy rijst aen t'eene end'
Tot d'ander sy haer wendt
Des hoogen hemels spoedich:
En daer is niet een man
Die hem verbergen can
Van hare stralen gloedich.

Pause.

4 Volcomen is de leer
Van aller Heeren Heer
Bekerende t'gemoet.
Syn vast getuygenis
Der slechten leeraer is,
En maecktse wijs en vroet.
Heer u geboden recht
Verquicken uwen knecht,
Vernieuwen syn vermogen.
Sy zijn een helder licht
Verclarende t'gesicht

Van onse swacke oogen.

5 De vreese Gods alleyn
Is louter ende reyn
Die eeuwich sal bestaen.
Syn rechten allegaer
Syn billick ende waer,
Die nimmermeer vergaen.
Sy zijn als edel gout,
Ia beter duysent-fout
Als fijn gout uytgelesen.
Geen honich oock soo goet,
Geen honich-raet soo soet
Als Godes woort can wesen.

6 Oock wort u knecht geleert,
Na alle syn begeert
O Heer door u geboo'n.
Soo wie deselve hout
Van herten met eenvout
Ontfangt een rijcken loon.
Maer waer is doch de man
Die hem beroemen can
Syn feylen te doorgronden?
O Heere reynicht my
Dat bid' en smeeck ick dy
Van mijn verborgen sonden.

7 V Dienaer doch behoet
Dat eenen hoogen moet
In hem de overhant
Niet crijg' op dat hy sy
Ontlediget en vry
Van vele sond' en schant

Al wat ick spreken sal
En mijn gedachten al
Laet u o Heer behagen,
V die mijn steenrots zijt
En die my hebt bevrijt
Wt alle mijne plagen.

Den xx. Psalm.

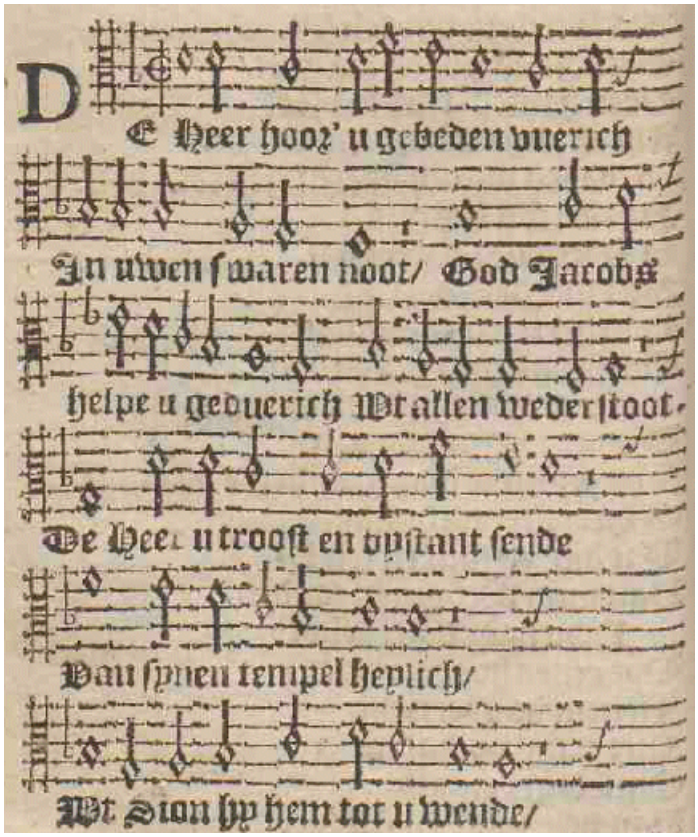

*D*E Heer hoor' u gebeden vuerich
In uwen swaren noot,
God Iacobs helpe u geduerich
Wt allen wederstoot.
De Heer u troost en bystant sende
Van synen tempel heylich,
Wt Sion hy hem tot u wende,

En maeck' u treden veylich.

2 V giften alletijt betrachte
God aller Heeren Heer,
V offerhanden hy groot achte,
Het vier die haest verteer.
Hy maeck voorspoedich uwe dingen
Nae al u welbehagen,
Hy wil geluckichlijck volbringen
V strijtbare aenslagen.

3 Dan sullen wy in vreugd' uytbreecke*n*,
Als ghy verwinnen sult,
En in Gods naem de vaen opsteecken
Die al u wensch vervult.
En seggen: Nu heb' ick gemercket
Dat God heeft synen Coning
Met syne rechterhant verstercket
Wt syn verheven woning.

4 Ons vyanden haer hope bouwen
Op wagen en op peert,
Maer op den Heere wy vertrouwen
Met herten onverveert.
Oock heeft haer hare macht begeven,
Haer cloeckheyt is verloren,
Maer wy zijn over eynd' gebleven
Veel vaster als te voren.

5 Wilt doch den Coninck, Heer, beschermen
En alletijt bystaen,
Wilt doch verhooren onse kermen
Als wy u roepen aen.

Den xxi. Psalm.

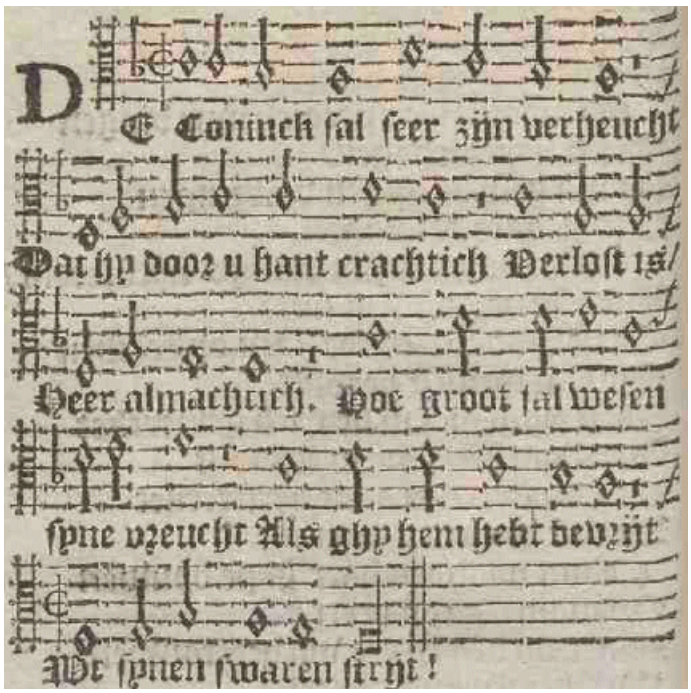

*D*E Coninck sal seer zijn verheucht
Dat hy door u hant crachtich
Verlost is, Heer almachtich.
Hoe groot sal wesen syne vreucht
Als ghy hem hebt bevrijt
Wt synen swaren strijt!

2 Sijns herten lust en zijn begeer
Soo hy dat overlegget
Heer, ghy hem niet ontsegget.
En van wat saken immermeer
Sijn lippen doen vermaen
Heeft hy van u ontfaen.

3 Oock eer hy synen noot vermeldt
Voorcomet ghy hem spoedich
Met uwen segen goedich.
Een gouden croone ghy hem stelt

Doorloutert ende claer
Op zijn gesalvet haer.

4 Het geen hy van u vierich badt,
Was, dat ghy hem woudt geven
Noch eenen tijt om leven:
Maer ghy verleent hem boven dat
Der dagen overvloet,
Ia t'eeuwich leven soet.

5 Door hulpe van u stercke hant
Is hy langs hooge wegen
Voorspoedichlijck gestegen
Tot een aensienelijcken stant,
Tot heerlijckheyt en macht,
Ia Conincklijcke pracht.

6 Ghy settet hem in yders oog'
Dat in hem eeuwichlijcken
V goedicheyt mach blijcken.
Sijn herte trecket ghy om hooch
Verblijdet door het licht
Heer van u aengesicht.

7 Om dat de coninck heeft gegrondt
Int uyterste benouwen
Op God al zijn betrouwen,
Soo is hem vanden Heer gegont
Dat hy niet wancken sal,
Noch comen tot den val.

Pause.

8 De list van u vyanden al
Can uwe hant betrappen
Na-speurende haer stappen.

V rechterhant wel vinden sal
Die roven uwe eer
En die u haten, Heer.

9 V gramschap haer verslinden moet
Gelijck een heeten oven
Die niet is te doven.
Gelijck als door een felle gloet
Sal al haer heerlijckheyt
In d'assche zijn geleyt.

10 Sy en haer goddeloos geslacht
Wert schielijck met onwaerde
Verdelget vander aerde.
Haer afcomst wert niet meer gedacht,
En haren hoogen prael
Vergeetmen t'eenemael.

11 Om datse hebben onderstaen
Den Coninck te beschaden
Met allerley boosdaden.
En tegen u een raet sy slaen,
Maer dat die werd' volbracht
Staet niet in hare macht.

12 Ghy sult der boosen groot gewoel,
Hoe sterck sy haer versamen,
Wel haestelijck beschamen.
Ghy sultse stellen als een doel,
En met u pijlen licht
Haer schieten int gesicht.

13 Derhalven maeckt u op, o Heer,
Wilt uwe macht vertoogen
Voor aller menschen oogen.
Soo sullen wy tot uwer eer

Met lieffelijck gesanck
V seggen lof en danck.

Den xxij. Psalm.

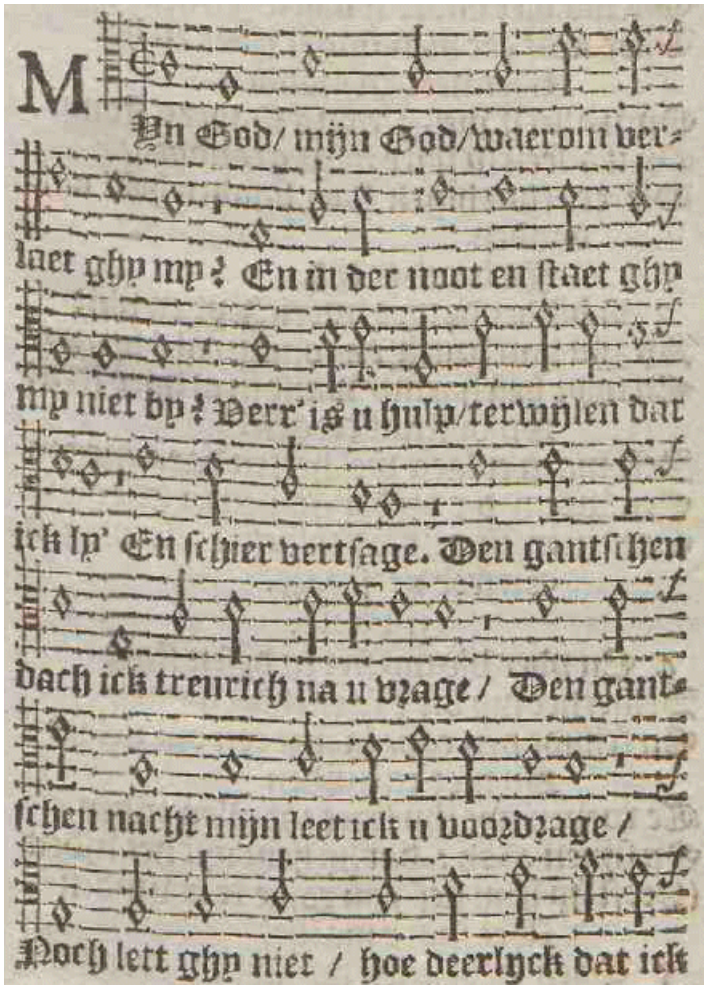

*M*Yn God, mijn God, waerom verlaet ghy my?
En in der noot en staet ghy my niet by?
Verr' is u hulp, terwijlen dat ick ly'
En schier vertsage.
Den gantschen dach ick treurich na u vrage,
Den gantschen nacht mijn leet ick u voordrage,
Noch lett ghy niet, hoe deerlijck dat ick

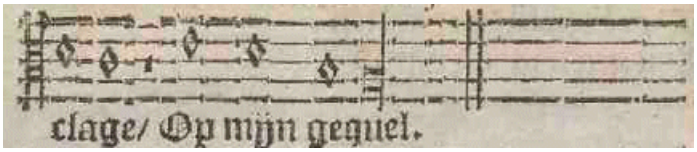

clage,
Op mijn gequel.

2 Doch Heer, ghy zijt de heylig' evenwel
Die woonet onder u volck Israel,
Daer uwe eer men singet claer en hel
Met hert en monden.
Op u alleen wel-eer ons Vaders stonde*n*,
Op u alleen sy hare hope grondden,
Die crachtichlijck haer banden hebt ontbonden
In droever tijt.

3 V biddende met vuericheyt en vlijt
Sy zijn van druck en commernis bevrijt,
En noyt beschaemt, want in al hare*n* strijt
Sy bystant cregen.
Ick mach eylaes wel heeten daerentegen
Een worm die op der aerden is gelegen,
Geen mensch gelijc: verfoeyet allerwegen
En seer versmaet.

j. Pause.

4 En yder die my siet in desen staet
Belacchet my die't so ellendich gaet,
En schudt den cop, ja met een dul gelaet
Sy niet en mijden
Te roepen uyt: hy staet tot allen tijden
Op sijnen God: dat hy hem uyt het lijden
(Heeft hy hem lief) nu come te bevrijden
Met syner macht.

5 Doch hebt ghy my uyt moeders lijf gebracht,

Van s'moeders borst hebt ghy aen my gedacht,
En hebt gewilt dat ick sou nemen acht
Op u vermogen.
Soo haest ick van mijn moeder was getogen,
En eer ick noch haer borste*n* had gesogen
Hebt ghy belooft uyt enckel mede-dogen
Mijn God te zijn.

6 Daerom verlaet my niet, o Schepper mijn.
Wijckt van my niet, terwijl ick leg' en quijn,
En niemant comt te weeren mijne pijn
Of troost te bringen.
Veel stieren sterck my dagelijx omringen,
De ossen vet uyt Basan my bespringen,
En met gewelt sy stedes op my dringen
In heeten moet.

7 Haer keele sich vervaerlijck open-doet,
Gelijck een leeu, die sijnen honger boet
Wanneer hy vint ee*n* schaepke*n*, en bebloedt
Daer mee zijn kaken.
Mijn tranen my gelyck tot water maken,
Van een gescheurt al mijne beene*n* craken,
Als was het welck de vlamme comt genaken
Versmelt mijn hert.

ij. Pause.

8 Mijn cracht gelijck een potscherf dorre wort.

Mijn tong' is aen't gehemelte versmert,
In 't stof des doots afschouwelijc en swert
Werd' ick gebonden.
Ick ben omringt van veel verwoedde honden,
Der boose*n* keel heeft my by na verslonde*n*,
Mijn hande*n* en mijn voeten sy met wonde*n*
Door-booren fel.

9 Mijn beenen al my schijne*n* door het vel,
Soo dat ick die gemackelijcken tel.
Sy sien my aen, en maken veel gerel
My ter oneeren.
Ia onder haer sy deylen mijne cleeren,
Sy werpen 't lot na alle haer begeeren
Op mijnen rock, en willen haer niet keere*n*
Eer 't is gedaen.

10 Dies Heere wilt van my niet verre gaen,
Maer goedichlijc wilt my o God bystaen,
Ghy zijt alleen die ick met menich traen
Aenroep in't lijden.
Wilt mijne siel doch van het sweerdt bevrijden,
En van de geen die my aen allen sijden
Als honden dul aenvallende bestrijden
Met gramschap groot.

11 Verlosset my doch vander leeuwen stroot',
Hoed' t my voor des eenhorens wreeden stoot,
Voor hem die my soect aentedoen den doot
Wilt my verstercken.

Soo sal ick mijne broeders leeren mercken
Op uwen naem, en wonderlijke wercken,
V roemende int midden uwer kercken
Vrymoedelijck.

iij. Pause.

12 En seggen, prijst den Heer van hemelrijck
Ghy die hem vreest, en looft hem al-gelijck
Ghy Iacobs saet, roemt hem die uyt den slijck
Verlost de ermen.
Sijn aengesicht keert hy niet van haer kermen,
Maer is geneycht sich harer te ontferme*n*.
Wanneer ick riep dat hy my wou beschermen
Ben ick verhoort.

13 Dies sal ick Heer met een luyd-ruchtich woort
Voor vele volckx u eere brengen voort,
Oock mijn beloft aen zijn bestemde oort
Met lust betalen.
't Sachtmoedich hert sal voedsel by u hale*n*
Op die u soect u goedicheyt sal dalen,
En die u prijst sal leven buyten qualen
Ia sonder end'.

14 De Heere sal zijn over al bekent
De Heydens self hy syn genade sendt,
Sy hebben haer tot onsen God gewendt
Met knien gebogen.
Hem komet toe het opperste vermogen,

Syn coninckrijc hy heerlijck sal verhogen
En alles moet syn heerschappy gedogen
Int aertsche dal

15 Die vergenoecht zijn sullen met geschal
V geven danck, oock die in ongeval
Van hongers-noot zijn mager ende smal
Ia naulijcx leven.
Haer saet hem sal tot uwen dienst begeven,
En wat van haer sal wesen overbleven
Sal by u volc noch werden opgeschreven
O hoochste Heer.

16 Oock sullen van haer comen and're meer
Die voort en voort verbreyden uwe leer
Waer door dat u gerechticheyt in eer
Hooch wert verheven.

Den xxiij. Psalm.

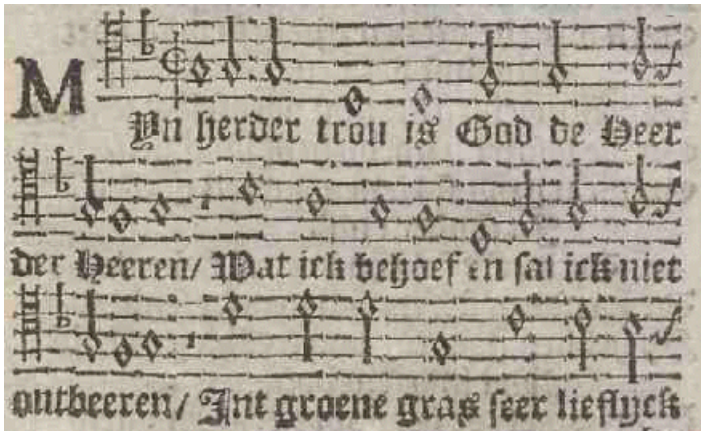

*M*Yn herder trou is God de Heer der Heeren,
Wat ick behoef en sal ick niet ontbeeren,
Int groene gras seer lieflijck

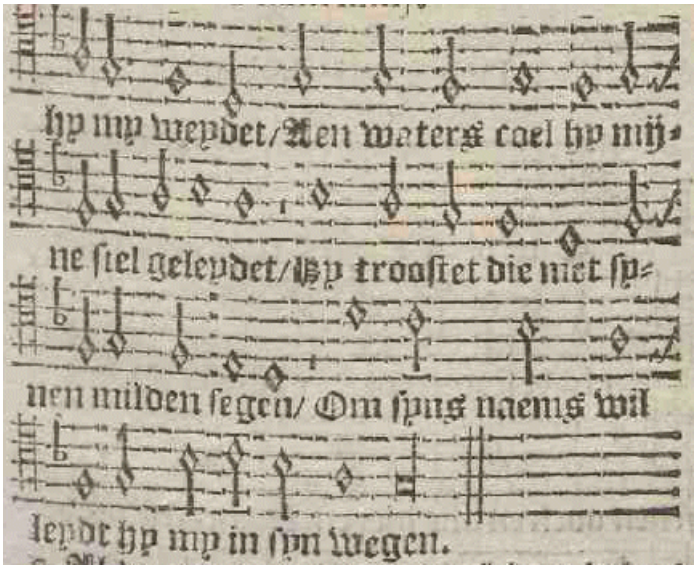

hy my weydet,
Aen waters coel hy mijne siel geleydet,
Hy troostet die met synen milden segen,
Om syns naems wil leydt hy my in syn wegen.

2 Al waert dat ick int dal des dodes ginge,
En my des doodes duysternis omvinge,
Ic vreesde niet, ghy zijt by my gestadich,
Ghy troostet my met uwen staf genadich,
Ghy maket rijck met spijse velerhande
Mijn tafel voor 't gesicht van mijn vyanden.

3 Ghy salft mijn hooft met rieckend' oly goedich,
Ghy vullet my den beker overvloedich,
V groote gunst sal my, o Heer, aenkleven
En blijven by soo lang' als ick sal leven,
En boven dien sal ick int huys des Heeren
In eeuwicheyt gerustelijck verkeeren.

Den xxiiij. Psalm.

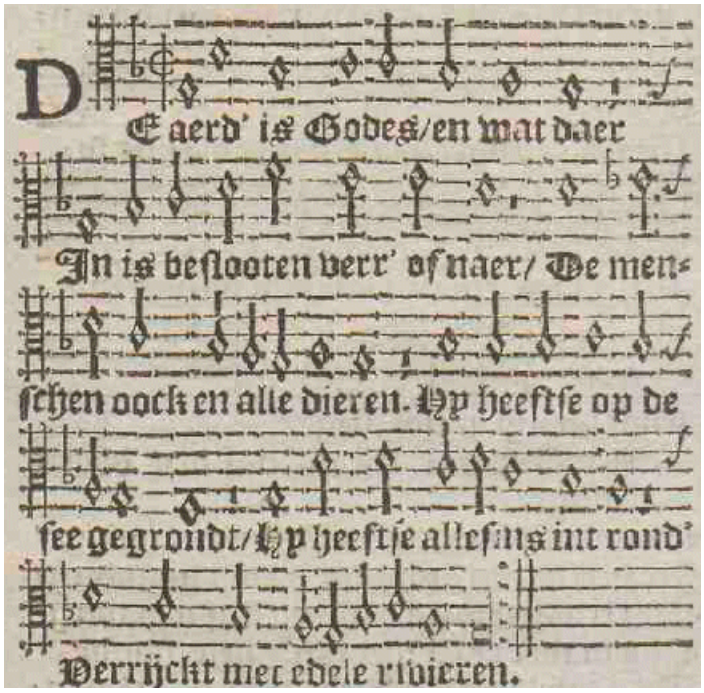

*D*E aerd' is Godes, en wat daer
In is beslooten verr' of naer,
De menschen oock en alle dieren.
Hy heeftse op de see gegrondt,
Hy heeftse allesins int rond'
Verrijckt met edele rivieren.

2 Maer synen berch is boven al
Een heylich oort: wie ist die sal
Doch woonen op den berch des Heeren?
Die reyn van hert en handen is,
Die niet en heeft op't ongewis
Of valschelijck oyt willen sweeren.

3 Gods segen is dien man bereyt,
Hy krijcht van hem gerechticheyt,
Syn Heylant maket hem voorspoedich.
Dit ist geslachte dat bemint

En niet en rustet eer het vint,
O Iacobs God, u aenschijn goedich.

4 Ghy poorten, maeckt u hooch en wijt,
Ghy deuren Gods die eeuwich zijt,
Een heerlijck Coninck comt inrijden.
Wie is de Coninck aller eer?
't Is onse God der Heeren Heer.
Een overwinner in het strijden.

5 Ghy poorten, maeckt u hooch en wijt,
Ghy deuren Gods die eeuwich zijt,
Een heerlijck Coninck wil intreden.
Wie is die Coninck vol van eer?
De Heere der heyrscharen Heer,
De Coninck aller heerlijckheden.

Den xxv. Psalm.

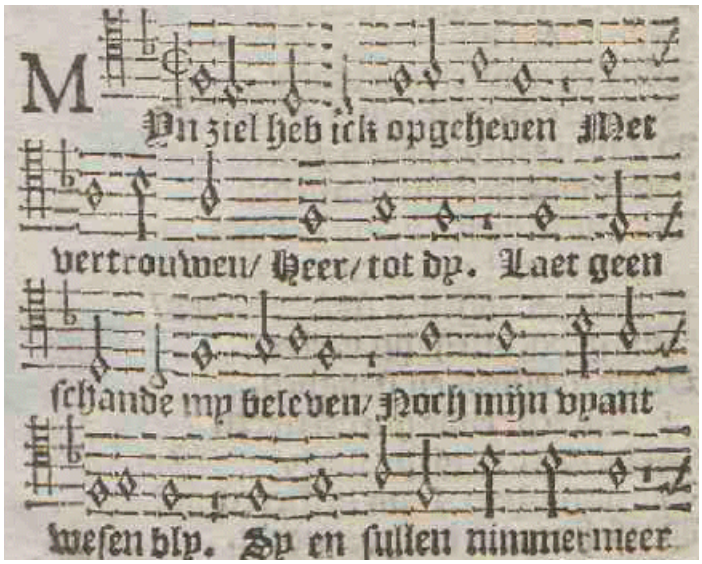

*M*Yn ziel heb ick opgeheven,
Met vertrouwen, Heer, tot dy.
Laet geen schande my beleven,
Noch mijn vyant wesen bly.
Sy en sullen nimmer meer

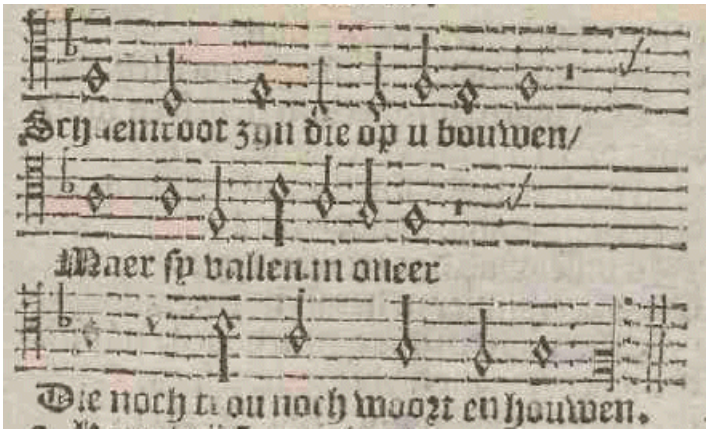

Schaemroot zijn die op u bouwen,
Maer sy vallen in oneer
Die noch trou noch woort en houwen.

2 Heere wijst my uwe wegen
Die ghy wilt dat ick sal gaen.
Tot u paden maeckt genegen
My, en doetse my verstaen.
Uwe waerheyt alle tijt
Blijve vast in mijn gedachte,
Ghy alleen mijn Heylant zijt,
Dies op u alleen ick wachte.

3 Heere, denckt aen u goetheden
Die van eeuwicheyt bestaen,
Die ghy in den tijt voorleden
Dickwils hebt aen my gedaen.
Willet niet gedencken meer
Mijner jonckheyts snoode daden,
Wilt gedachtigh sijn veel eer
Vwer goetheyt en genaden.

4 Oprecht ende goedertieren
Is de Heer in al syn doen,
Die de sondaers can bestieren
Datse haer ter deugde spoe'n.

De sachtmoedigen hy leert
Na syn wille recht te leven,
En van boosheyt afgekeert
Haer op synen pat te geven.

5 Goedertieren en waerachttich
Syn des Heeren wegen al,
Voor die syns verbonts gedachtich
Na syn wet hem dragen sal.
Om uws names wil, o Heer,
Weest genadich en geduldich
Met mijn sonden, wantse seer
Groot zijn ende menichvuldich.

Pause

6 Wie is hy die hier beneden
Onsen God van herten vreest?
Van den wech die hy moet treden
Sal hem leeren Godes geest.
Syne ziele sal het goed'
Al syn leef-dag' overschieten,
En syn saet in overvloet
Sal des aerdrijcx erf genieten.

7 De verborgentheyt des Heeren
Is den mensch geopenbaert
Die God vreest en hout in eeren,
End die syn verbont bewaert.
Op hem siet mijn oog' altijt,
Mijn gemoet op hem ick sette,
Want hy seekerlijck bevrijdt
Mijne voeten uyt het nette.

8 Siet my aen met goeder herten
En ontfermt u over my,

Want ick eensaem en vol smerten
Tegenspoet en droefheyt ly.
Mijn benautheyt en mijn pijn
Dagelijcx ick voel vermeeren,
Al den grooten jammer mijn
Wilt in blyschap eens verkeeren.

9 Wilt op mijn elende mercken,
Mijnen swaren druck aensiet,
Alle mijne boose wercken
Heer vergeeft my doch om niet
Siet mijn vyanden, die wreet
En geweldich boven maten
My aendoen groot herten-leet
En my sonder oorsaeck hatren.

10 Van haer listen doch beware
Mijne ziel, op dat geen smaet
My van haer en weder-vare,
Want ghy zijt mijn toeverlaet.
Slecht en recht behoede my,
Want op u, o Heer, ick wachte:
Wilt uyt nooden maken vry
't Gantsche Israels geslachte.

Den xxvj. Psalm.

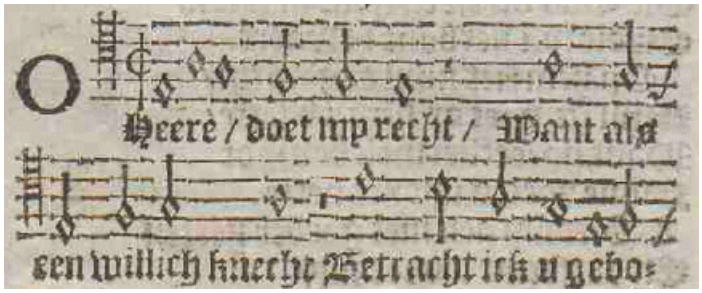

O Heere, doet my recht,
Want als een willich knecht
Betracht ich u gebo-

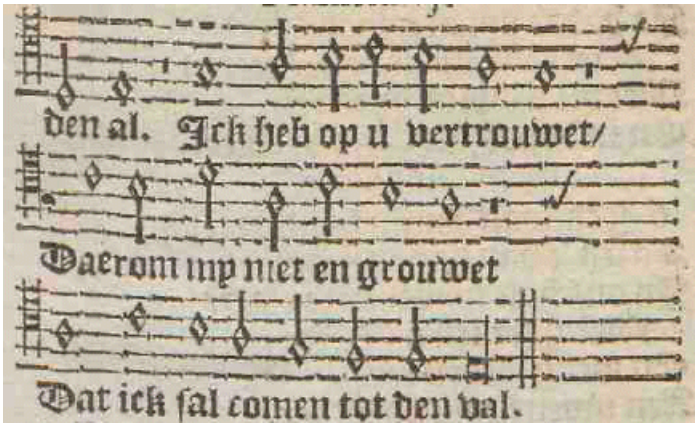

den al.
Ick heb op u vertrouwet,
Daerom my niet en grouwet
Dat ick sal comen tot den val.

2 Doorgrondt, Heer, mijn gemoet,
Doorsoeckt my in den gloet,
Of 't binnen is als 't buyten toont.
Op mijn gedachten lettet,
En op de proeve settet
't Verborgenste dat in my woont.

3 Want, Heer, de oogen mijn
Seer vast geslagen zijn
Op uwe goetheyt en genae,
Ick andel inde claerheyt
Van uwe trouwe waerheyt
Die my geleydet waer ick gae.

4 De schalcken welcker mont
Is anders als haer gront
In haer geselschap ick niet com;
Van de bedeckte lieden
Wil ick gants verre vlieden,
En met haer nimmermeer gaen om.

5 De tsamen-rottery
Der valschen ick vermy,

Ia hatese uyt al mijn hert.
Men sach my noyt verkeeren
Met die die God onteeren
En in de boosheyt zijn verwert.

Pause.

6 Ick wasch mijn handen reyn
So ick 't van herten meyn
In onschult suyver ende clear,
Met offer ick u (Heere)
En met gebeden eere
Aen uwen heyligen altaer.

7 Daer seg' ick met gesanck
V, Heere, lof en danck,
En roeme met een bly geschal
V wonderlijcke wercken
Die weerdich syn t'aenmercken
En te doen hooren over al.

8 Ick hebbe seer bemint
En innerlijck besint
Het huys daer ghy, o Heere, woont,
De hutte hier beneden
Daer boven alle steden
Ghy uwe heerlijckheyt in toont.

9 Laet mijne ziele niet
Geraken int verdriet
Met hen die drijven overmoet:
En raept niet wech mijn leven
Met dien die haer begeven
Te storten het onnosel bloet.

10 In hare handen wreet
Is allerhande leet

Dat haer gemoet bedencken can;
Na giften en gaven
Sy seer begeerich draven
Tot schade van den vromen man.

11 Maer ick wil, Heere, gaen
Op uwe rechte baen
In eenvout met een suyver hert,
Bewijst my u genade,
Hoed't my voor allen quade,
Verlosset my uyt druck en smert.

12 Mijn voet, o Heere, vast
Op uwe wegen past,
Dies wil ick met een rechten vlijt
Ter plaetse daer de vroomen
By-een met hoopen comen
V lof verconden t'aller tijt.

Den xxvij. Palm.

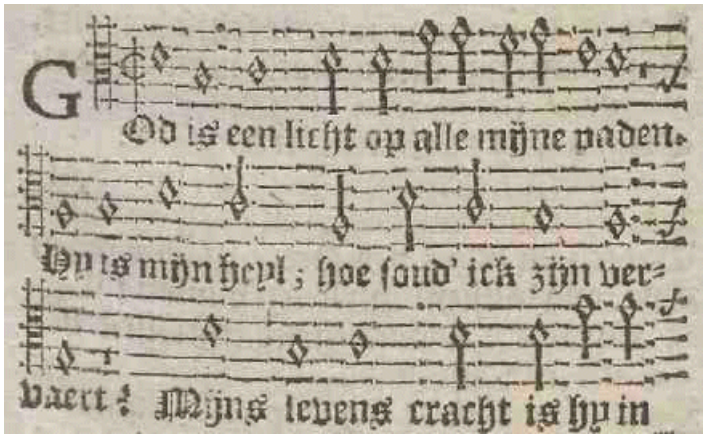

*G*Od is een licht op alle mijne paden.
Hy is mijn heyl; hoe soud' ick zijn vervaert?
Mijns levens cracht is hy in

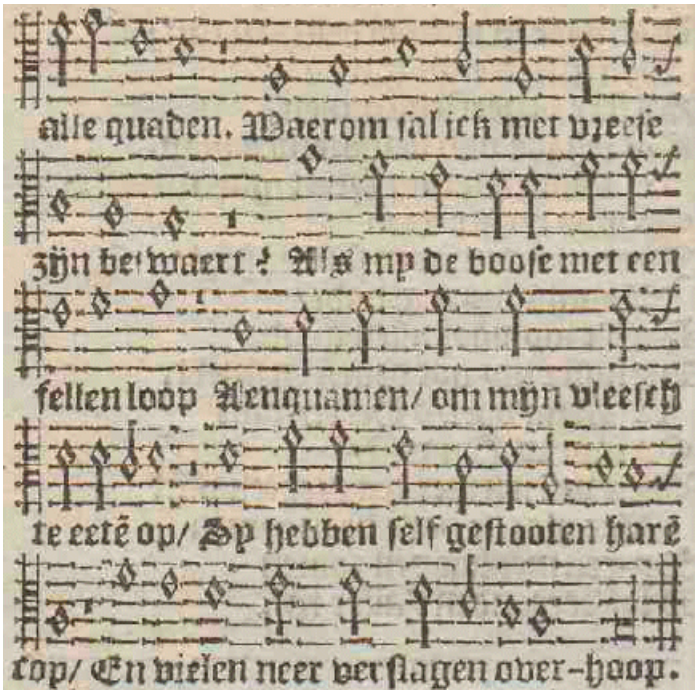

alle quaden.
Waerom sal ick met vreese zijn beswaert?
Als my de boose met een fellen loop
Aenquamen, om mijn vleesch te eete*n* op,
Sy hebben self gestooten hare*n* cop,
En vielen neer verslagen over-hoop.

2 Al waert dat my een heyrcracht quam omringen,
Soo sal daerom mijn herte schricken niet.
Of yemant my met oorloch wou bespringen,
Gelijckewel op God mijn ooge siet.
Een dinck heb ick begeert, en boven al
Sal ick't weerom begeeren dach op dach,
Dat ick int huys des Heere*n* woone*n* mach
Soo lang' alhier mijn leven duyren sal.

3 Op dat ick daer aendachtelijck bemercke
Van onsen God de schoone lieflijckheyt,

En lette, in het midden syner kercke
Op 't geen daer in gedaen wort en geseyt.
Want hy sal my in sorgelijcken tijt
Verbergen in syn wel-bewaerde tent,
In een vertreck den vyant onbekent,
Ia op een rots van alle quael bevrijt.

Pause.

4 Oock heeft de Heer mijn hooft alree verheven
In eere boven mijne haters al.
Dies wil ick in syn huys hem eere geven.
Lof, roem, en danck mijn offer wesen sal.
Verhoort my, Heer, en op mijn offer lett,
Wilt mijn versoeck goetgunstichlijck verstaen,
Wilt inden noot mijn clachten nemen aen,
Antwoordet my doch eens op mijn gebet.

5 Mijn herte my geduerichlijck gewaget
V woort, 'twelck my aldus inwendich leert:
Ick wil dat na mijn aengesicht ghy vraget.
Ghy siet dat ick't met yver heb begeert.
V aenschijn dan van my niet af en keer,
In uwe*n* toorn verstoot niet uwen knecht,
Aen u alleen mijn hope is gehecht,
Verlaet my niet mijn Heylant en mijn Heer.

6 Van vader en van moeder gants verlaten

Heeft my de Heer genadichlijck ontfaen.
Om harent-wil die doodelijck my haten
Leert my, mijn God, in uwe wegen staen.
In hare hant laet my doch comen niet
Die tegen my getuygen valschelijck,
En dreygen my uyt enckel haet en pijck
Door hare macht te storten int verdriet.

7 En had' ick niet dat sekere vertrouw*en*
Dat ick noch die genade soud' ontfaen
V goet int lant der levende*n* t'aenschouwe*n*,
Ick waer al lang' besweken en vergaen.
Wacht doch op God, vertsaget nimmermeer.
Weest wel getroost in uwen tegenspoet.
Hy sal, hy sal verstercken u gemoet,
Vertwijffelt niet, maer wachtet op den Heer.

Den xxviij. Psalm.

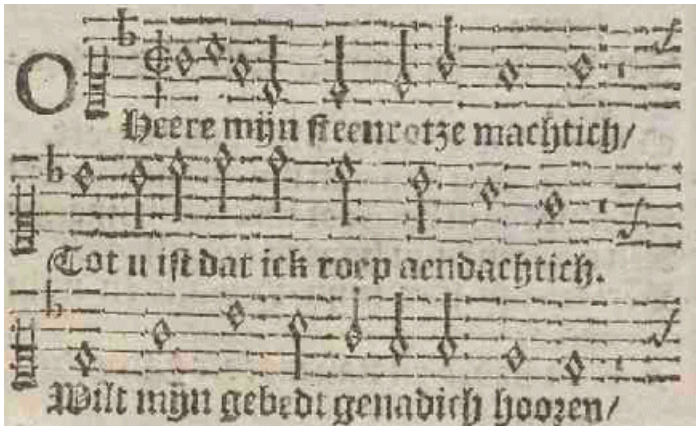

O Heere mijn steenrotze machtich,
Tot u ist dat ick roep aendachtich.
Wilt mijn gebet genadich hooren,

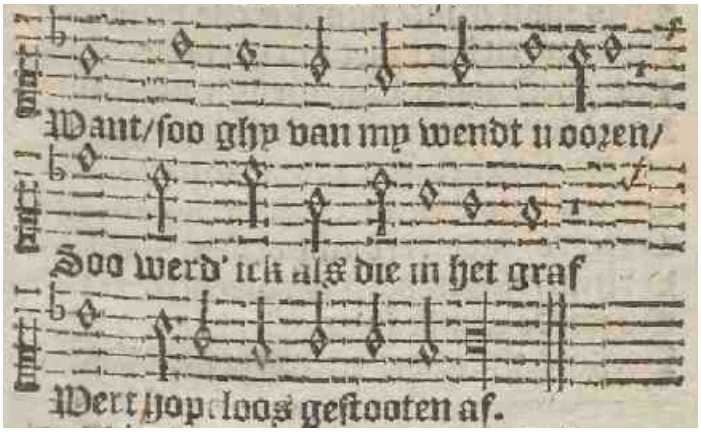

Want, soo ghy van my wendt u ooren,
Soo werd' ick als die in het graf
Wert hopeloos gestooten af.

2 Wilt Heer u neygen tot mijn kermen
Als ick uytbreyde mijne ermen.
Als ick in uwen tempel trede
Voldoet genadich mijne bede.
Neemt my niet wech met die haer spoen
Om onrecht en gewelt te doen.

3 Haer tonge spreect van vreed' en sege*n*,
Maer 'tquade is int hert gelegen.
Wilt haer na hare boosheyt geven,
En na haer ongeregelt leven.
Laet meteen wel-verdiende pijn
Haer wrevelmoet geloonet zijn.

4 Want sy en willen niet bemercken
O Heer u wonderlijcke wercken.
En nooyt en quam in haer gedachten
V groote daden te betrachten.
Daerom sult ghyse neder-slaen
Soo datse niet weer op en staen.

5 Gelooft sy God, die van mijn smeken
Met syne gunst niet is geweken.

Hy is mijn schilt, mijn stercke veste,
Hy helpt, en doet met my het beste.
Mijn hert in my van vreugd' ontspringt,
Mijn tonge hem een lofsanck singt.

6 Hy stercket syne uytvercoren,
Hy laet ziju Coninck niet verloren.
O Heere, laet u trouwe erven
V rijcken segen doch verwerven.
Op goede weyde haer geleydt,
Verhoochtse in der eeuwicheyt.

Den xxix. Psalm.

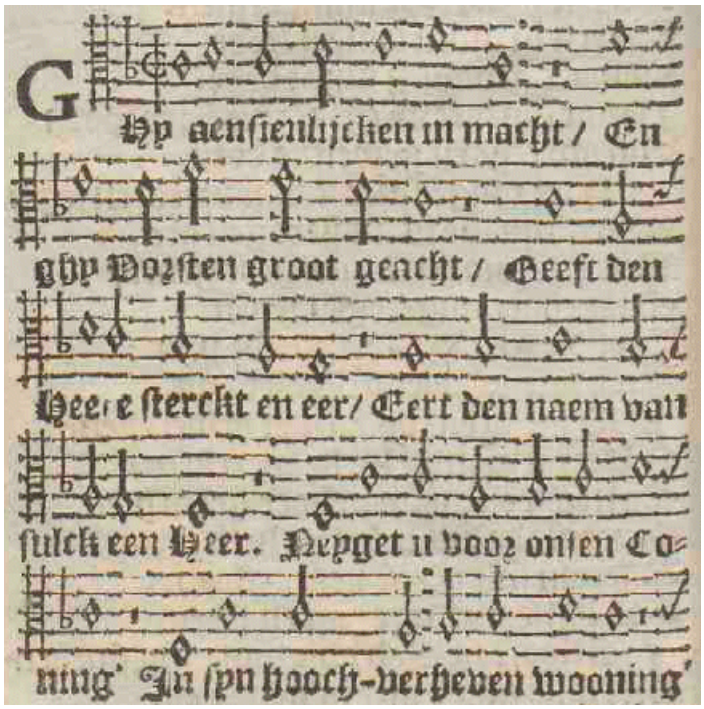

*G*Hy aensienlijcken in macht,
En ghy Vorsten groot geacht,
Geeft den Heere sterckt en eer,
Eert den naem van sulck een Heer.
Neyget u voor onsen Coning'
In syn hooch-verheven wooning'

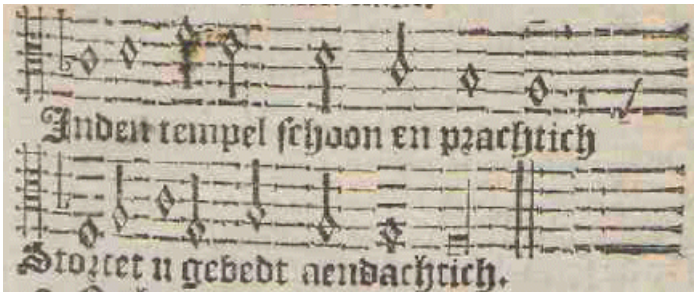

Inden tempel schoon en prachtich
Stortet u gebedt aendachtich.

2 Op het water bruyst syn stem,
Aenden hemel hoortmen hem,
Sijnen donder uyt de locht
Over 't grondeloose vocht
Is een tuygenis der eeren
En der groote cracht des Heeren,
Die daer door soo merckelijken
Sijne heerlijcheyt doet blijcken.

3 Godes stemme slaet ter neer
Cederen, ja werpt om veer
Cederen die haren top
Op den Liban steken op.
Libanon begint te trillen,
Sirion is niet te stillen,
Als de calvers, als de iongen
Van den eenhoorn doen haer sprongen.

4 Godes stem de wolcken scheydt
Ende vlammen daer uyt breydt.
Sy doet beven de woestijn,
Kades doetse voelen pijn,
En de hinden soo vervaren
Dats' ontijdich moeten baren,
En der bosschen groene loten

Van haer bladen sich ontbloten.

5 Maer in synen tempel weert
Wert de Heere hooch geeert,
Daer hem lovet yderman,
Daer hem volcken bidden an.
God als richter was geseten
Op de sond-vloet ongemeten,
Ia een coninck is de Heere
Eeuwichlijck verhoocht in eere.

6 God, door wien het alles leeft,
Aen den zijnen sterckte geeft.
God, de gever vande vree,
Deylt haer synen segen mee

Den xxx. Psalm.

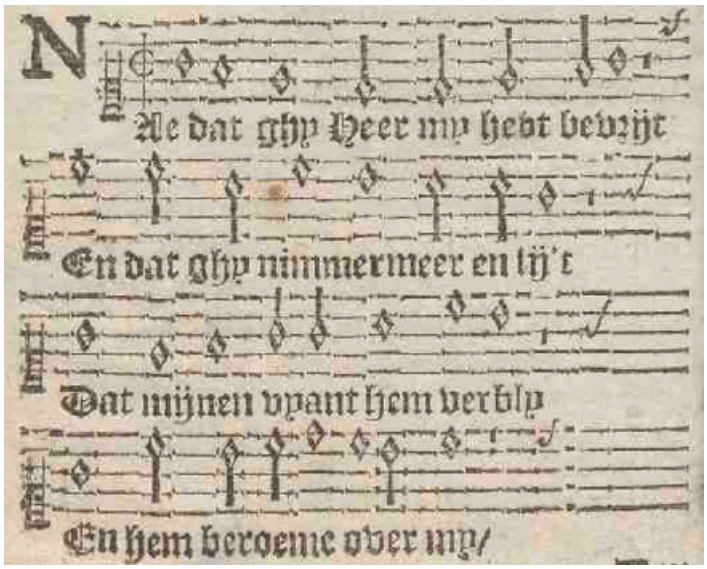

*N*Ae dat ghy Heer my hebt bevrijt
En dat ghy nimmermeer en lij't
Dat mijnen vyant hem verbly
En hem beroemen over my

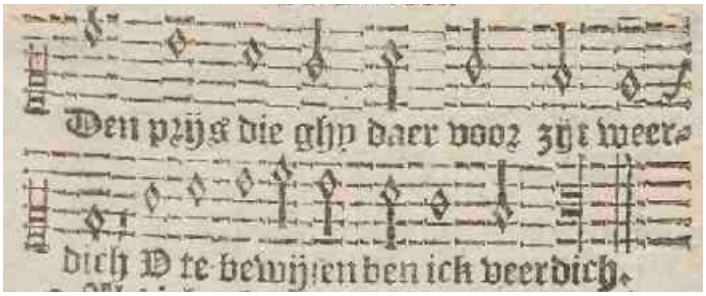

Den prijs die ghy daer voor zijt weerdich
V te bewijsen ben ick veerdich.

2 Als ick u heb geroepen aen
Gesontheyt heb ick, Heer, ontfaen;
Ick was ter hellen afgedaelt,
Maer ghy hebt my daer uyt gehaelt:
Ghy hebt my 't leven willen sparen
Daer ick was in het graf gevaren.

3 Ghy alle die syn gonst geniet,
Verbreyt syn eere met een liet,
En heylicht syn gedachtenis.
God nimmer soo verbolgen is
Of synen toorn die elck doet schricken
Verdwijnet gants seer haestelicken.

4 Maer syn genaed' en goedicheyt
Door al ons leven hy verspreyt.
Daerom het menichmael geschiet
Dat s' avonts wy syn in verdriet
Maer als dan rijst den schoonen morgen
Soo comt de blytschap na de sorgen.

Pause.

5 Alst my na mijnen wille ging'
En wel gelucte alle ding'
Doe heb ick by my overleyt,
Nu vreese ick geen tegenheyt,

Dewijl ick uwe gunst bemerckte
Die mijnen berch geweldich sterckte.

6 Maer, als van my in mijn ellent
V aengesicht was afgewendt,
Verbaest viel ick u, Heer, te voet,
En riep tot u met dwegen moet:
Wat nut can't u, o Heere, geven
Dat afgesneden wort mijn leven?

7 Als ick geworden ben tot stof
Sal ick dan roemen uwen lof
En uwe waerheyt maken groot?
Verhoort my, Heer, in desen noot,
Ontfermt u mijns, en my bewaret
Die soo veel droefnis wedervaret.

8 Ghy hebt mijn jammerlijck geschrey
Verandert in een blyden rey,
Den sack des treurens uyt gedaen,
Met vreuchde my getogen aen.
Dies, o mijn God, tot allen tijden
Sal ick u goedicheyt belijden.

Den xxxj. Psalm.

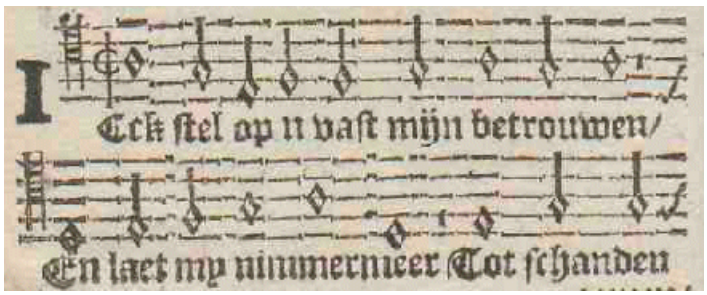

*I*Ck stel op u vast mijn betrouwen,
En laet my nimmermeer,
Tot schanden

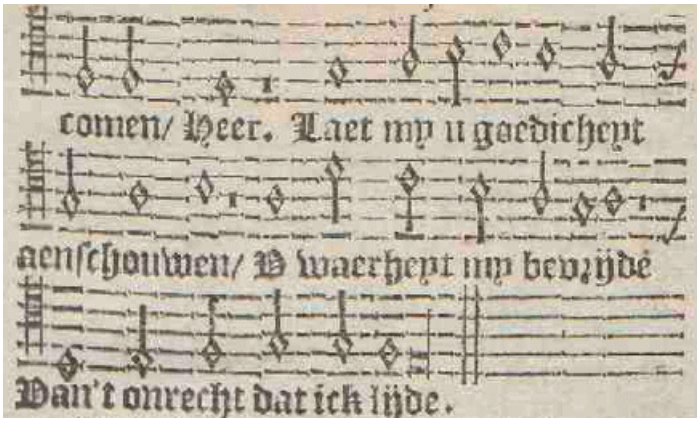

comen, Heer.
Laet my u goedicheyt aenschouwen,
V waerheyt my bevrijde
Van't onrecht dat ick lijde.

2 Wilt uwe oogen t' mywaerts wenden,
En om my by te staen
Haest u van stonden aen.
Weest my een steenrots in ellenden,
Mijn burcht en hooge veste,
Doet by my doch het beste.

3 Ghy zijt mijn rots en stercke walle,
Om uwes names wil
Geleydt my sacht en stil:
Dat ick niet onverhoets en valle
Int net voor my gespannen
Van trouweloose mannen.

4 Mijn geest beveel ick in u handen,
Want ghy hebt my bevrijt
God die waerachtich zijt.
Ich hate die tot harer schanden
Op snoode leugens bouwen.
Den Heer wil ick betrouwen.

j. Pause.

5 Inwendich sal ick my verblijden,

Verquicken mijn gemoet
In u genade soet.
Om dat ghy, Heere, in dit lijden
My niet en hebt onttogen
V minnelijcke oogen.

6 Gy hebbet my nooyt opgegeven
Aen mijne haters wreet
Die trachten na mijn leet,
Maer zijt my altijt bygebleven,
En hebbet my in vrede
Doen wand'len op het breede.

7 Mijn ziel ellendich is geplaget,
Ick ben beangstet seer,
Weest my genadich Heer.
Mijn oogen syn als doorgeknaget
En uytgeputt van weenen.
Mijn buijck is schier verdweenen.

8 In onlust ick verteer mijn leven,
Mijn tijt van iaren wort
Door suchten afgecortt
Om t' quaet, eylaes, van my bedreven.
Mijn beenderen verdwijnen
In smertelijcke pijnen,

ij. Pause.

9 Om harentwil die my bestrijden
Ben ick der vrienden haet,
Der na-gebruyren smaet.
Al mijn bekende gaen ter syden,
Alleene sy my laten
Waer sy my sien op straten.

10 Haer herte heeft my al vergeten,
Als waer ick doot, verrot,
Oft een gebroocken pot.
En daerse syn by een geseten,
Seer vuyl sy my uytmaken
Met lasterlijcker spraken.

11 Ick schrick, terwijle sy raet-plegen
Om my van hulp ontbloot
Te brengen totter doot.
Doch hoop ick, Heer, op uwen segen,
Ick spreeck tot u aendachtich,
Ghy zijt mijn God waerachtich.

12 In uwe handen staet mijn leven.
Verlost my vant gewelt
Des genen die my quelt.
En wilt my inde macht niet geven
Van sulcke die verbolgen
My haten en vervolgen.

13 Laet over my u aenschijn lichten.
V goedertierentheyt
Sy uwen knecht bereyt
Om hem in droefnis op te richten.
Bewaert my voor oneere,
Want ick aenroep u, Heere.

iij. Pause.

14 De boose laet in schande comen,
En stoppet haer den muyl,
Haer lijf int graf vervuyl.
Die qualick spreeken van de vromen,
En die in hare gedachten

Hoovaerdichlijck verachten.

15 Hoe groot is 't goet dat ghy bewaret
Die u met reynen geest
O Heere dient en vreest!
T' sal werden eens geopenbaret
Dat ghy om niet hem gevet
Die u in hoop aenclevet.

16 Int heymelijcke ghy haer decket
Vws aenschijns, en behoedt
Haer voor der trotsen moet.
Een tent ghy om hem henen strecket
Voor slagen arge-listich
Der tongen valsch en twistich.

17 Gelooft sy God, die hem ontfermet,
En syne goedicheyt
Heeft over my gebreyd't,
En my als in een stat beschermet
Die ronts-om is gestercket
En vast gebollewercket.

18 Als ick begonde te vertsagen
Sprack ick, het is gedaen,
Ghy siet my niet meer aen.
Doch hebdy, Heer, verhoort mijn clage*n*,
Als ick in tegenheden
Geschreyt heb en gebeden.

19 Hebt God lief, ghy syn uytvercoren,
De vrome hy bewaert,
En straft den stouten aert.
Geeft nimmermeer den moet verloren,
Want God vernieut haer crachten
Die op syn bystant wachten.

Den xxxij. Psalm.

*W*El hem, die d'overtredinge bedreven
Wert vanden Heer barmhertichlijck vergeven:
En over wien Gods goedicheyt haer streckt
Daer door hy syne sonden al bedeckt.
Hoe salich is de mensch, die uyt genaden
De Heer niet toe en rekent zijn misdaden!
In wiens gemoet geensins verborgen leyt
Bedriegery of dubbelhertichyt.

2 In mijn ellend' als ick te swijgen dachte
En mijne sond' u niet te voren brachte
Mijn suchten bang' is dagelijcx vermeert
En alle mijn gebeenten syn verteert.
Want uwe hant met ongewoone plage*n*
Beswaerde my by nachten en by dagen.
Waer door alsoo verdorret is mijn vocht
Gelijck het gras in somers heete locht.

3 Maer mijne sond' heb ick u, Heer, beleden
En niet bedeckt. dies sprack ick deze rede*n*:
Ick wil den Heer bekennen mijn misdaet,
En ghy vergaeft my het begange*n* quaet.
Dies sullen, Heer, al uwe welbeminden
V bidden aen terwijl ghy zijt te vinden.
En alsser comt een hooge water-vloet
Soo sullen sy voor schade syn behoedt.

Pause.

4 Ghy zijt mijn burcht die my altijt bewaret
En my behoedt, dat my geen angst beswaret.
Ghy zijt die my met vreugden hebt omringt,
Dies u mijn keel een blijde lofsanck singt.
Comt al tot my, ick wil u troulijck leere*n*
Den goeden wech daer in ghy moet verkeeren:
Ick wil met vlijt mijn oogen op u slaen,

En wijsen u den pat dien ghy moet gaen.

5 Weest niet gelijck v*er*standeloose dieren,
Als muyl, of peert, dewelcke ghy moet stieren
Met een gebit, uyt vreese van gevaer,
Op datse u niet comen alte-naer.
De goddeloose wert met vele plagen
Van Godes hant rechtveerdelijck geslagen:
Maer die den Heer geduldelijck verbeydt
Sal zijn omringt met goedertierenheyt.

6 Ghy vrome, wilt u in den Heer verblijden,
Zijn goedicheyt wilt opentlijck belijden.
Ghy die het recht beminnet, u verheucht,
Singt onsen God opt hoochste dat ghy meucht.

Den xxxiij. Psalm.

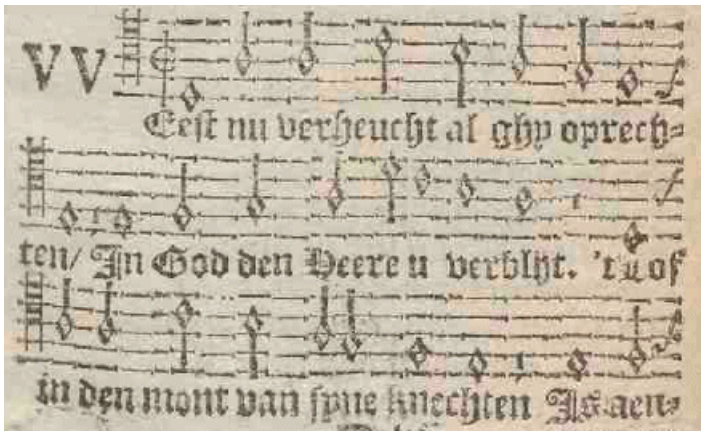

*VV*Eest nu verheucht al ghy oprechten,
In God den Heere u verblijt.
't Lof in den mont van syne knechten
Is aen-

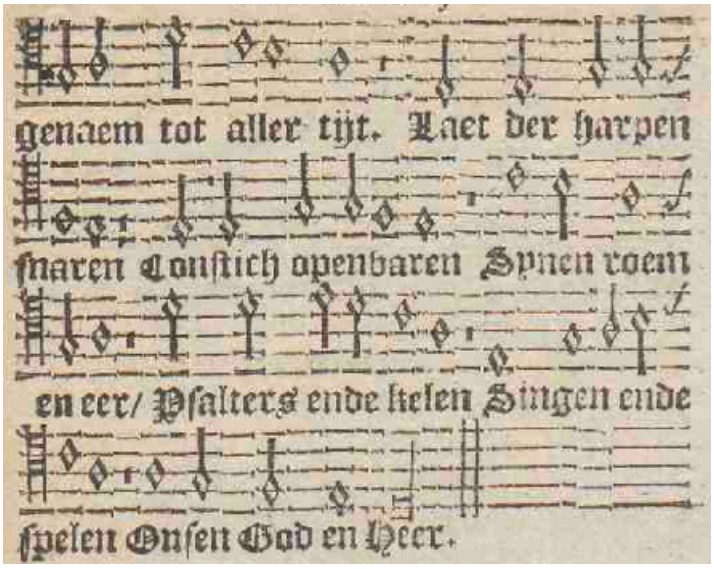
genaem tot aller tijt. Laet der harpen
snaren Constich openbaren Synen roem
en eer/ Psalters ende kelen Singen ende
spelen Onsen God en Heer.

genaem tot aller tijt.
Laet der harpen snaren
Constich openbaren
Synen roem en eer,
Psalters ende kelen
Singen ende spelen
Onsen God en Heer.

2 Syn hoogen name sy gepresen
Met nieu gedicht van soeten toon,
Syn eere moet gesongen wesen
Met stemmen liefelijck en schoon.
Want het woort des Heeren
Dat hy ons wil leeren
Oprecht is en goet,
Trouwe canmen mercken
Inde groote wercken
Die de Heere doet.

3 Gerechticheyt en recht te plegen
Is boven al hem lief en weert.
Syn goedertierenheyt en segen
Vervullet heeft de gantsche eerd'
Door het woort des Heeren
Zijn na syn begeeren

d'Hemelen gewracht:
Door syns Geests vermogen
Cierlick is voltogen
Alle haer heyrcracht.

j. Pause.

4 De woeste zee met hare stromen
Heeft hy op eenen hoop vergaert,
En in den diepen gront doen comen
Daer hyse als een schat bewaert.
Dat voor syn geruchte
Al de werelt duchte,
Alles wat hem rept
Op de gantsche aerde
Houde hem in waerde
Die sulck wonder schept.

5 Want alles wat God heeft gesproken
Is haestelijck geweest gedaen,
Aen syn gebot heeft niet ontbroken,
Maer 't is geschiet van stonden aen.
Vremder volcken lagen
Listen en aenslagen
Keerde God de Heer,
Wat de heydens dachten,
Waerse ooyt na trachtten
Stortte hy om-veer.

6 Maer de voorsienicheyt des Heeren
Doet syn voornemen vast bestaen.
Wat hy besluyt can niemant weeren
Maer moet in eeuwicheyt voortgaen.
Salich en vol eere

Is het volck wiens Heere
God almachtich is,
Salich, die te voren
Hy heeft uytvercoren
Tot syn erfenis.

ij. Pause.

7 De Heer siet nederwaerts op eerden
Van synen hemel hooch-gebout,
Der menschen kinders cleyn van weerde*n*
Hy onderscheydelijck aenschout.
God de groote Coning'
Wt syn vaste woning'
Neerstich achting' heeft
Op der menschen seden,
En wat hier beneden
Levet ende sweeft.

8 Want sekerlijck, God heeft alleene
Geschapen self des menschen hert:
Dies op haer wercken een voor eene
Wel scherp van hem gelettet wert.
Menicht van soldaten
Helpen can noch baten
Eenen coninck groot.
Dapperheyt int strijden
Geensins can bevrijden
Eenen helt in noot.

9 Die op een moedich peert vertrouwet
Bedriegt hemselven alte seer.
De sterckheyt daer een man op bouwet
Beschermet hem doch nimmer meer.

Maer des Heeren ooge
Wt den hemel hooge
Op de vrome siet.
Die na hem verlangen
En hem vast aenhangen
Die verlaet hy niet.

iij. Pause

10 Hy sal geluckelijck haer leven
Verlossen uyt des doots gewelt,
En haer genoechsaem voetsel geven
Als sy met honger syn gequelt.
Alle onse crachten
Op den Heere wachten
Bly en onbesorcht.
Syne hulpe minlijck
Is een schilt on-winlijck
En een vaste borcht.

11 Dies onse ziel moet boven maten
In God den Heere wesen bly.
Op hem alleen wy ons verlaten:
Op synen naem vertrouwen wy.
Heere God almachtich,
Maeckt ons doch deelachtich
Vwer goedicheyt.
Want in anxt en smerte
Ons verslagen herte
Vwen troost verbeyt.

Den xxxiiij. Psalm.

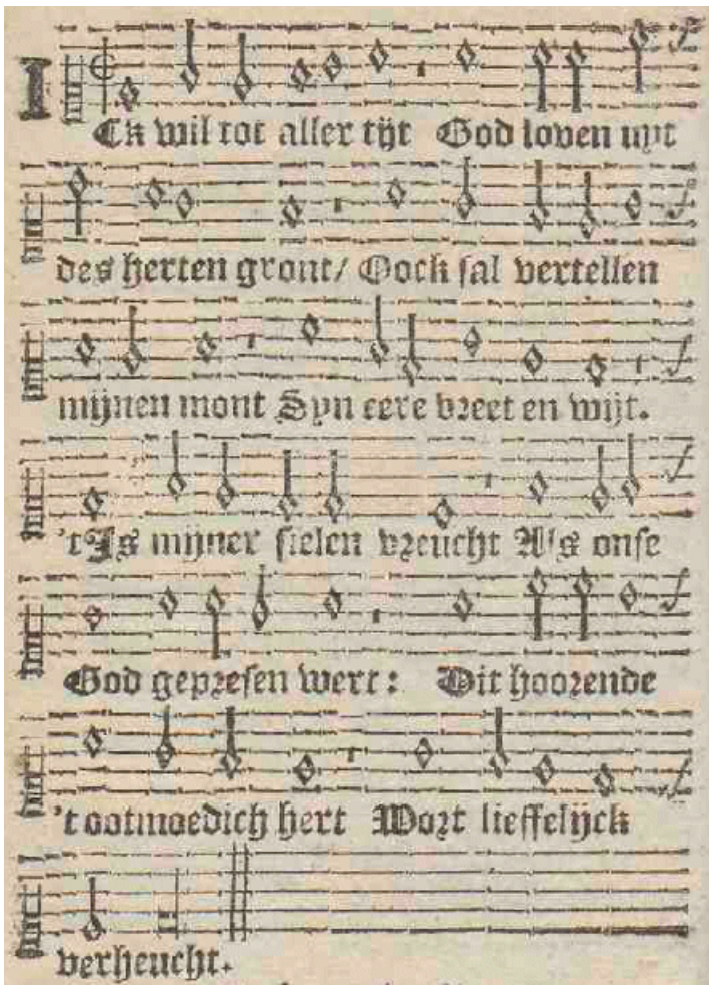

*I*Ck wil tot aller tijt
God loven uyt des herten gront,
Oock sal vertellen mijnen mont
Syn eere vreet en wijt.
't Is mijner sielen vreucht
Als onse God gepresen wert:
Dit hoorende 't ootmoedich hert
Wort lieffelijck verheucht.

2 Laet ons te samen tree'n
En heerlijck loven al-gelijck
Den name Gods van hemelrijck,

Wy die hier syn by een.
Mijn God verhoorde my
Als ick hem socht en riep hem aen,
Wt droefheyt die my had bevaen
Ben ick geworden vry.

3 Die tot den Heere vliet
En heeft op hem syn toeversicht
Sal van syn claerheyt syn verlicht,
Beschaemt en wert hy niet.
De arme inder noot
Hief tot den Heere syne stem,
Die hoorde en verloste hem
Wt allen wederstoot.

j. Pause.

4 De engelen ront-om
De vrome haren leger staen
Dat haer geen vyant grijpe aen
Noch onheyl overcom.
Nu smaket en aenschout
Dat God is vriendelijck en goet,
Wel salich is hy wiens gemoet
Op hem alleen vertrout.

5 Vreest God en doet hem eer
Die u tot heylicheyt begeeft,
Want die in syne vreese leeft
Ontbreecket nimmermeer.
Een leeuwe spijs begeert
En dickwils die niet vinden can,
Maer die den Heere roepet an
Geen voetsel en ontbeert.

6 Comt hier ghy kinders al
En my wel neerstelijck toehoort:
De vreese Godes uyt syn woort
Ick u wel leeren sal.
Wie isser, segget my,
Die lust tot goede dagen heeft?
En geern in soeten vrede leeft
Van stoorenisse vry?

7 V tonge wel bewaert
Op datse niet en spreeck' onrecht,
Dat ghy den mensche goet en slecht
Niet valschelijck beswaert.
Vliet 't quade, vlytich spoort
Na t' goede: jaecht den vrede naer
Gods ooge neemt de sulcke waer,
Syn oore haer verhoort.

ij. Pause.

8 God strengelijck aensiet
Hem die tot quaet begeven is.
En hy sal syn gedachtenis
Eens maken gants tot niet.
De vroom' in haer elend'
Steets hebben tot den Heer geschreyt,
Die helptse uyt haer treuricheyt,
Verlossing' hy haer sendt.

9 De Heere is na by
Dien die van herten syn benout,
En die vol droefheyt hy aenschout
Maeckt hy van plagen vry.
Die vroom is van gemoet

Geraeckt in menich ongeval,
Maer God hem haest verlossen sal
Van allen tegenspoet.

10 God houdt soo lief en weert
Self syn gebeenten, dat niet een
Van die gebroken werd' ontween
Noch eenichsins verseert.
Der boosen slimme saeck
Brengt over haer het grootste quaet,
Voorseker, die de vroomen haet
Crijcht syn verdiende wraeck.

11 God sal van druck ontslaen
Al die hem dienen na syn wet:
Die op den Heer syn hope sett
Sal nimmermeer vergaen.

Den xxxv. Psalm.

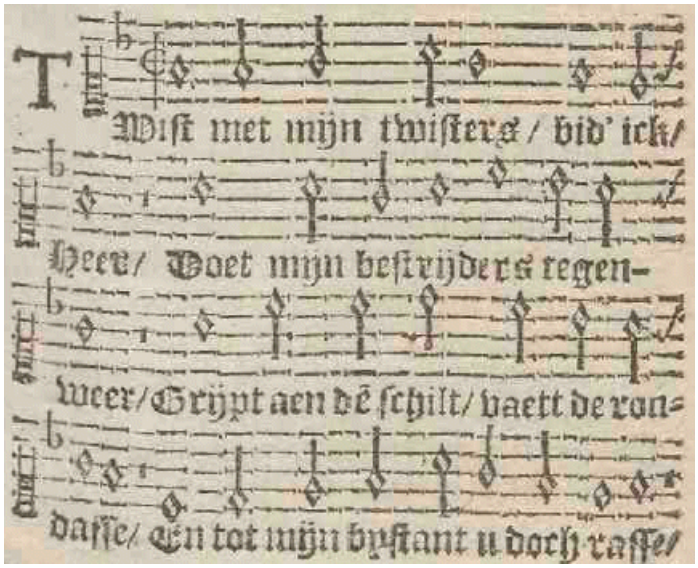

*T*Wist met mijn twisters, bid' ick, Heer,
Doet mijn bestrijders tegen-weer,
Grijpt aen de*n* schilt, vaert de rondasse,
En tot mijn bystant u doch rasse,

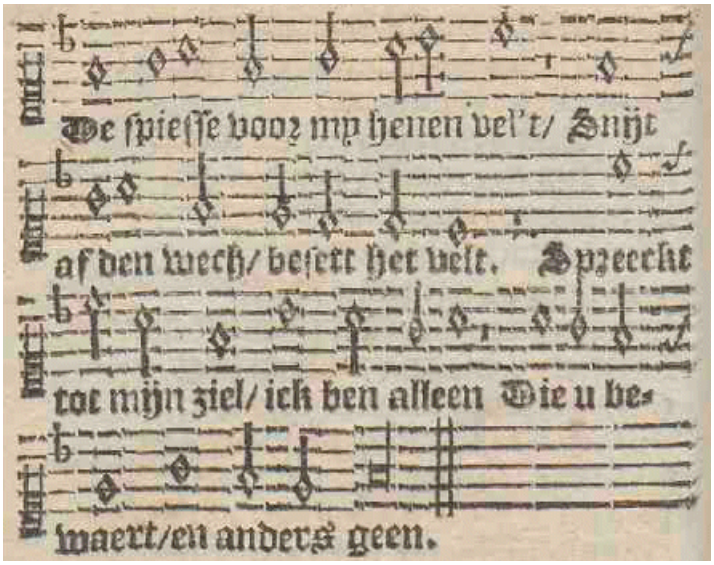

De spiesse voor my henen vel't,
Snijt af den wech, besett het velt.
Spreeckt tot mijn ziel, ick ben alleen
Die u bewaert, en anders geen.

2 De schaemt bedecke haer aenschijn
Die vyant van mijn leven zijn,
Sy moeten haest te rugge keeren
Al die my trachten te onteeren.
Gelijck het caf dat henen stuyft
Wanneer de wint daer onder snuyft.
Gods engel coomse op het lijf
Die gins en weer haer henen drijf.

3 Haer wech sy slibberich en glat,
Vol duysternis sy haren pat.
Des Heeren engel moetse jagen
En quellen haer met alle plagen.
Om dat sy een verborgen net
My hebben in een cuyl geset,
Om my te storten in het graf:
Daer ick geen oorsaeck haer toe gaf.

4 Hem overcome herten-leet
Wanneer hy niets daer van en weet.
Hy moet int net self syn gevangen
Dat voor mijn voeten was gehangen.
Maeckt dat de*n* booswicht onvoordacht
Versmoore in zijn eygen gracht.
Dan wert mijn ziel in u verblijt
O Heere die mijn heylant zijt.

j. Pause.

5 Mijn beenen sullen algelijck
Wtroepen: wie is u gelijck,
Die aende swacke latet mercken
Veracht, en helptse vande stercken?
Ghy die de arme cleyn-geacht
Verlosset uyt haers roovers macht.
Veel valsche tuygen vol van list
My eyschten 't geen ick niet en wist.

6 Voor 't goet sy hebben quaet gedaen
En na mijn leven oock gestaen.
Maer ick, doe sy in cranckheyt lagen
Heb eenen sack om haer gedragen.
Ick heb gevast in haren noot.
Mijn bede keerd' in mijnen schoot.
Voor haer ick quelde mijnen geest
Als oft mijn broeder waer geweest.

7 Ick gink int swart, als eener claecht
Die rou om syne moeder draecht.
Maer als ick wat begon te glijden
Ick speurde dat sy haer verblijd'den.
Sy quamen opentlijck by een

Geheel verslagen, soo het scheen.
Haer cleders hebben sy gescheurt,
En over mijnen val getreurt.

8 Maer onder hare tafel-broers
Sy spotteden met veel rumoers.
Sy sloegen vrolijck in haer handen,
En knersten over my haer tanden.
Hoe lange siet ghy, Heere, toe?
Mijn droeve ziele bystant doe.
Mijn ziele eensaem ende flaeu
Wilt rucken uyt der leeuwen claeu.

ij. Pause.

9 Ick sal u prijsen boven al
Int midden van een groot getal.
Ick sal met danck u eere singen
By machtige vergaderingen.
Laet mijne vyanden vol spijt
Doch over my niet syn verblijt.
Noch my toe-wencken schamperlijck
Die my doen schaed' en ongelijck.

10 Van geenen vrede spreken sy,
Maer vonden van bedriegery
Sy tegen die inwendich brouwen
Die geern in stilheyt leven souwen
Sy roepen, in mijn groote smert,
Met monden seer wijt op-gesper't:
Ha! ha! soo most de sake gaen!
Wy sien het met genuechten aen.

11 Ghy Heere, die haer oock wel siet,
Wilt hier toe langer swijgen niet,

Noch u van my soo verre maken:
Maer, om te redden mijne saken,
Ontwaeckt, en toonet uwe macht,
My recht te doen zijt doch bedacht.
Dat sy die soecken mijn verdriet
Haer over my beroemen niet.

12 Dat sy niet seggen vol van vreucht,
Ha! onse ziele, weest verheucht,
Hy is vergaen, en heel verbeten,
Wy hebben hem als op-gegeten.
Maeckt die doch schaemroot en versmaet
Die haer vermaken in mijn quaet.
Laet die met schande syn becleet
Die haer verheffen in mijn leet.

13 Maer latet wesen wel-gemoet
De gene die my gunnen goet,
En met mijn onschult zijn te vreden:
Dat sy gebruycken dese reden;
Gelooft sy God, die synen knecht
Welvaren geeft, en doet hem recht.
Soo sal door my steeds zijn verbreyt
Den roem van u gerechticheyt.

Den xxvj. Psalm.

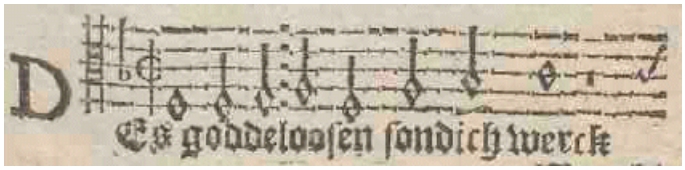

*D*Es goddeloosen sondich werck

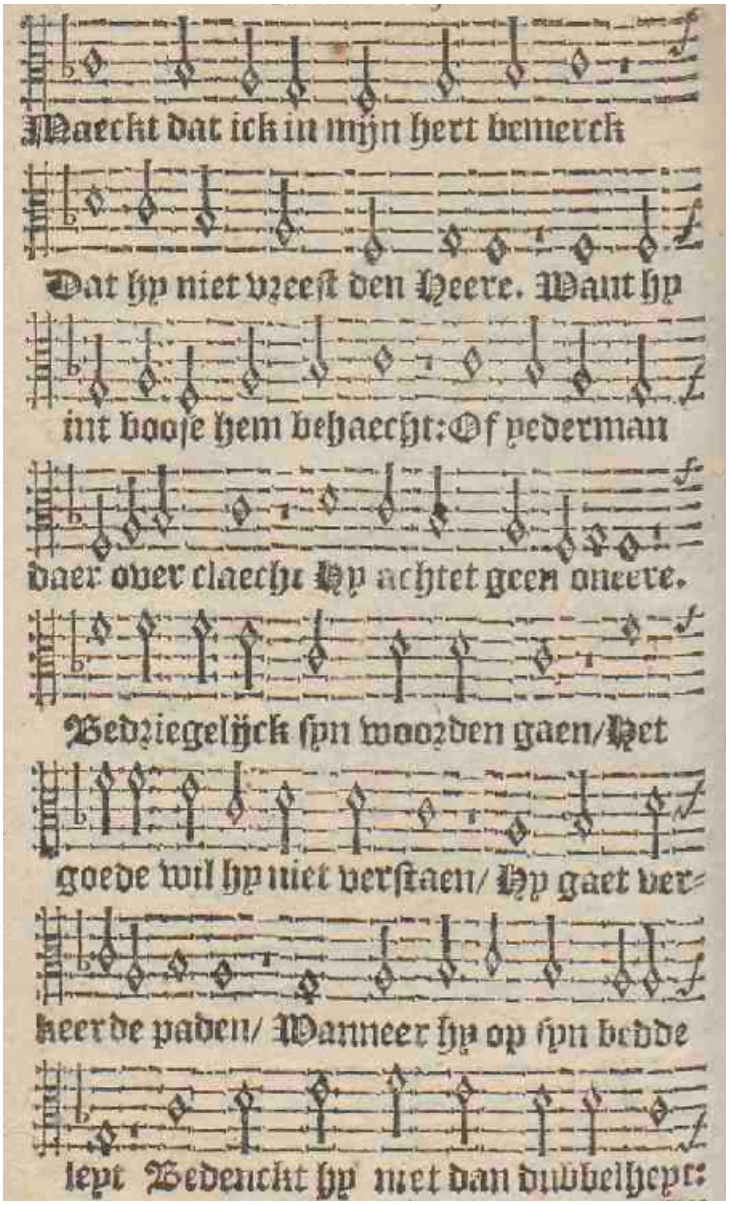

Maeckt dat ick in mijn hert bemerck
Dat hy niet vreest den Heere.
Want hy int boose hem behaecht:
Of yederman daer over claecht.
Hy achtet geen oneere.
Bedriegelijck syn woorden gaen,
Het goede wil hy niet verstaen,
Hy gaet verkeerde paden,
Wanneer hy op syn bedde leyt
Bedenckt hy niet dan dubbelheyt:

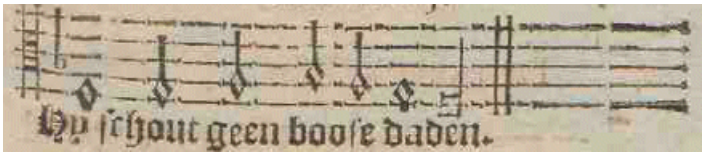

Hy schout geen boose daden.

2 V goetheyt, Heer, den hemel naeckt,
V waerheyt aen de wolcken raeckt,
V trouwe goedertieren
Gelijck een afgront diepe gaet,
Als Godes berch u oordeel staet,
Ghy hoedet mensch en dieren.
Hoe dierbaer is u soeticheyt!
V vleugelen wijt uytgebreyt
Syn ons een stille haven.
Ghy schenckt ons uwes huyses goet,
Met wellust, als met eenen vloet,
Comt ghy ons' ziele laven.

3 Want by u is des levens bron,
Ghy zijt alleen de clare son
Waer door wy 't licht aenschouwen.
Toont u genade voort en voort
Aen die u kennen als 't behoort,
En uwe trou den trouwen.
Des stouten voet my niet en tree,
Des boosen hant doe my geen wee,
Noch stoote my ter neder.
Siet daer, de goddelosen al
Syn haestelick geraeckt ten val,
En rijsen nimmer weder.

Den xxxvij. Psalm.

*Q*Uelt u dies niet, soo ghy in desen leven
't Geluck der boose moetet schouwen aen.
Den corten voorspoet die haer God wil geven.
Misgunt haer niet, want sy niet lang' bestaen.
Sy moeten als het hooy op 't velt verteeren.
En als het gras seer haestelijck vergaen.

2 Doet goet, en hopet op de hulp des Heeren,
Soo suldy vreedsaem woonen op de aerd'

En sult u met getrouwicheyt geneeren.
V ziel op God sal rusten onbeswaert,
Vws herten wensch, en alle u begeeren
Sal hy u mede-deylen ongespaert.

3 Onnutte sorg' wilt verre van u weere*n*
Vertrout op God, die maecktet alles wel,
Hy sal u recht uytvoeren t'uwer eeren,
V goede saeck sal uyter-maten snel,
Van yder een gesien zijn en gepresen,
Gelijck den middach die claer is en hel.

4 Laet God doen, wacht op hem, wilt stille wesen,
Zijt ongestoort, v*er*gramt noch morret niet
Wanneer de schalck op 't hoochste is geresen.
Doet u dat wee, laet varen sulc verdriet,
En wilt u doch met quaet doen niet verderven,
Dat ghy hem niet na-volget voor u siet.

5 Want haestich moet de goddeloose sterven,
Maer alle die verlangen na den Heer
In goede rust het aertrijck sullen erven.
De boose sal verdwijnen met oneer,
Soo dat, wanneermen soecken sal syn stede
Daer van en sal gevonden zijn niet meer.

j. Pause.

6 d'Ootmoedige sal woone*n* in het breede,
En erffelijck besitten 'tgoede 'tlant
Met herten-lust en aengenamen vreede.

't Godloose volck wel dickwils tsamenspant,
En nemet voor veel ongehoorde treken,
Ia knerst van toorn en bijtet op syn tant:

7 Maer God voorwaer den spot met haer sal steken.
Hy siet den dach die nimmermeer en faelt,
Waer in hy sich aen haer sal come*n* wreke*n*.
De boose heeft syn sweert al uyt gehaelt,
En spant den booch, om totter doot te bringen
De vromen, die in droefheyt zijn gedaelt:

8 Maer door syn hert syn eygen sweert sal dringen,
Syn stalen booch daer op hy hem verlaet
Sal onverhoets in vele stucken springen.
Het weynich goet des vroomen, in der daet
Is meerder dan de schatten overvloedich
Desgenen die verkeerde wegen gaet.

9 Den wreeden arm des boosen seer trots-moedich
Verbreken sal, maer God door syne cracht
Wil altijt zijn der vrome*n* steunsel goedich.
De Heere neemt gants vaderlijcken acht
Op 't leven van de geen die hem behagen.
Een eeuwich erf heeft hy haer toegedacht.

10 Sy werden niet beschaemt in quade dagen

Van duyre tijt, maer werden wel versaedt
Als andere van honger men hoort clage*n*.
De boose mensch onsalichlijck vergaet.
Gelijck den roock wert door de lucht gedreven
Verdrijft de Heer den genen die hem haet.

ij. Pause.

11 Haer hant ontleent steets sonder wedergeven,
Daer een vroom mensch genoech heeft alle tijt
Te deylen mee die niet heeft om te leven.
Want alle die God heeft gebenedijdt
Besitten □tlant, en haer daer in uytbreyde*n*,
Maer de vervloeckte hy te gronde smijt.

12 Den vromen man de Heere self wil leyden,
Want syne*n* wech behaecht he*m* heel end' al,
In gee*n* beswaer en sal hy van he*m* scheyde*n*.
Doch, so hy ooc mocht comen tot de*n* val,
Hy sal hem niet wanhoopich va*n* hem jage*n*,
Maer syne hant hem onder-steunen sal.

13 Ick was eens jonck, en ben nu out van dagen,
Doch ick en sach van God verlaten nooyt
De vrome, noch syn saet de*n* honger knage*n*,
Hy leent, en geeft ae*n* die die zijn berooyt,
Dies sal 'tgeslacht dat van hem wert gebooren
Gesegent zijn, waer het ooc is verstrooyt.

14 Vliet dan het quaed', hebt 'tgoede altijt voren,
Soo suldy blijven in der eeuwicheyt
Door Godes gonst; hy laet doch niet verlooren
Het vrome volc tot synen dienst bereydt,
Hy hoedet die, sy hoeven niet te schromen,
Maer hy verderft die een quaet leve*n* leydt.

iij. Pause.

15 De vrome sullen erffelijck becomen
Het aertrijck met syn smakelijcke vrucht.
Wt hare*n* mont wort anders niet v*er*nomen
Als redenen van wijsheyt ende tucht,
Van hare tong' sy leering' vloeyen laten
Die eerbaer is en van een goet gerucht.

16 Want Godes wet sy in haer herte vaten,
Daerom en sal niet glijden haren voet.
De boose, als een roover op der straten,
Loert op de vroome met een gram gemoet,
En soeckt hem in ellende te doen sterven,
Gelijck een wolf die dorstet na het bloet.

17 Maer synen wensch en sal hy niet verwerven,
God lijdt niet, dat de vrome, of door macht
Of schijn van recht hy come te verderven.
Hout Godes wech, en op syn hulpe wacht,

Soo sal hy u verhoogen en vergrooten,
En ghy sult sien den boosewicht v*er*smacht.

18 Ick sach den goddeloosen opgeschooten,
Ick sach he*m* groen in twijgen ende bla'en,
Als een laurier vol costelijcke loten:
Maer als ick quam daer hy eerst plach te staen,
Soo was van hem het minste niet te vinden
Ia hy met syne plaetse was vergaen.

19 Let op de vrome, wilt u onderwinden
Op haren pat te treden, want het end'
Is vreed en vreucht voor alle Gods beminden.
Maer de boosdoenders valle*n* in ellend',
Haer laetste sal verderffenisse wesen,
Veel ongelucx de Heere haer toesendt.

20 Doch onse God moet eeuwich zijn gepresen,
Der vroomen heyl, die hare ziel verblijt
Wanneerder is gevaerlyckheyt te vresen.
Hy is het die syn kinderen bevrijt
Als op het hoochst haer vyant is geresen,
Want sy op hem betrouwen alle tijt.

Den xxxviij. Psalm.

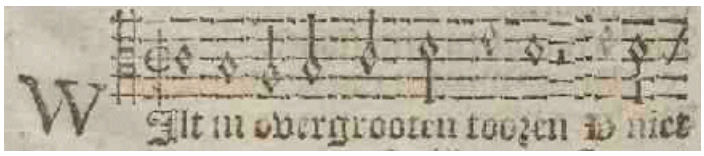

*W*Ilt in overgrooten tooren
V niet

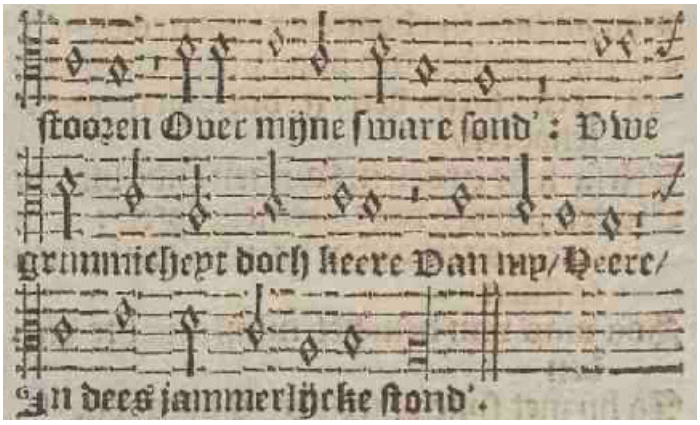

stooren
Over mijne sware sond':
Vwe grimmicheyt doch keere
Van my, Heere,
In dees jammerlijcke stond'.

2 Want u pijlen voort-gedreven
Vaste cleven
Binnen in mijn ingewant,
Vwe straffen op my dalen,
Harde qualen
Lijd' ick van u slaende hant.

3 Mijne ledematen steken
Vol gebreken,
Door u toorn en ongedult.
Gants ontrustet zijn mijn beenen
Tsaem met eenen
Om mijn doodelijcke schult.

4 Mijner sonden groote sommen
Zijn geclommen
Al veel hooger dan mijn hooft.
Met het pack van mijn misdaden
Overladen,
Lig' ick mat en afgeslooft.

5 Mijne sweyren my vermoeyen,
Die daer vloeyen

Vuyl van etter ende bloet.
Om mijn dwaesheyt moet ick dragen
Dese plagen,
En al dese tegenspoet.

j. Pause.

6 Ick ben soo ter neer gedrucket,
Dat gebucket
Ick my totter aerden cromm'
Ia ick moet geheele dagen
Rouwe dragen,
En int swarte cleet gaen om.

7 Want al mijne ingewanden
In my branden
Door de pijne die ick ly,
Mijne leden altemale
Sijn vol quale,
Niet gesonts en is aen my.

8 Ick die ras en cloeck voor desen
Plach te wesen
Ben gebroken gants ontwee.
Dies ick door tgeruys mijns herten
Vol van smerten
Stedes roepe, ach en wee.

9 Al het geen dat ick begeere,
O mijn Heere,
Is voor u ontdeckt en claer.
Al mijn droevige gedachten,
En mijn clachten
Zijn voor u gants openbaer.

10 tHerte in my omgedreven

Is aen tbeven,
Mijne sterckte my verlaet.
Om te sien, mijn duyst're oogen
Niet vermogen,
Hare claerheyt heel vergaet.

11 Mijne vrienden staen ter syden,
En mijn lijden
Sien sy onbarmhertich aen.
Die my waren d'aldernaeste
Syn met haeste
Verre van my afgegaen.

ij. Pause.

12 Die mijn ziele netten stellen
My te vellen,
En my gonnen alle quaet
Leggen my bedeckte lagen
Gantsche dagen
Houdend' over my den raet.

13 En ick, als met doove ooren
Sonder hooren
Onbeweget blijve staen.
Als of ick niet spreken conde
Wt den monde
Laet ick niet een woort ontgaen.

14 Ia, ick ben gelijck als eene
Die gants gene
Tale noch gehoor en heeft:
Als een mensch van wien het spreken
Is geweken,
Die geen tegen-reden geeft.

15 Maer ick wil volstandich bouwen

Mijn vertrouwen
Heere God, alleen op dy.
Ghy sult met geneygde ooren
My oock hooren,
Dat mijn hoop niet ydel zy.

16 Laet doch nimmermeer verblijden
In mijn lijden
Die my haten totter doot.
Want als mijne voeten glijden
Wat besijden,
Haren hoochmoet wert te groot.

iij. Pause.

17 Ah! van een soo swaren plage
Die ick drage
Bynae hincket mijnen voet.
En mijn overwonnen herte
Voelt de smerte
Die ghy my o Heer aendoet.

18 V ick stedes voren-stelle
En vertelle
Gants eenvoudich mijn misdaet.
Ick en doe niet dan beclagen
Nachten, dagen,
Alle mijn bedreven quaet.

19 Maer mijn wreede haters leven,
Hooch verheven
En verstercken langs soo meer.
Sy die my onbillick haten
Wter-maten
Nemen toe in cracht en eer.

20 Tegen my haer trotsich stellen
De gesellen
Die ick heb veel goets gedaen.
Daerom ist dat sy my schaden
En my smaden
Dat ick gae de rechte baen.

21 Wilt my niet verlaten, Heere,
Treedt niet veere
Van my die dus ben veracht.
Dat van my u goetheyt rijcke
Niet en wijcke,
Want mijn herte u verwacht.

22 Wilt u eenmael tot my naken,
Richt mijn saken,
Wt dit jammer my bevrijdt.
Sonder uytstel u doch spoede,
My te goede,
Ghy die mijn verlosser zijt.

Den xxxix. Psalm.

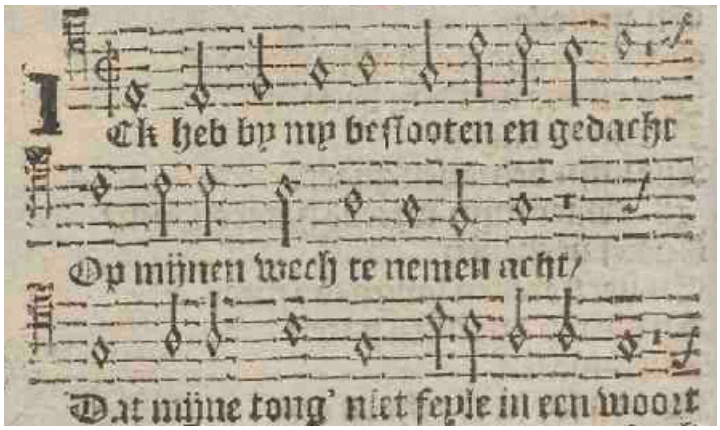

*I*Ck heb by my beslooten en gedacht
Op mijnen wech te nemen acht,
Dat mijne tong' niet feyle in een woort

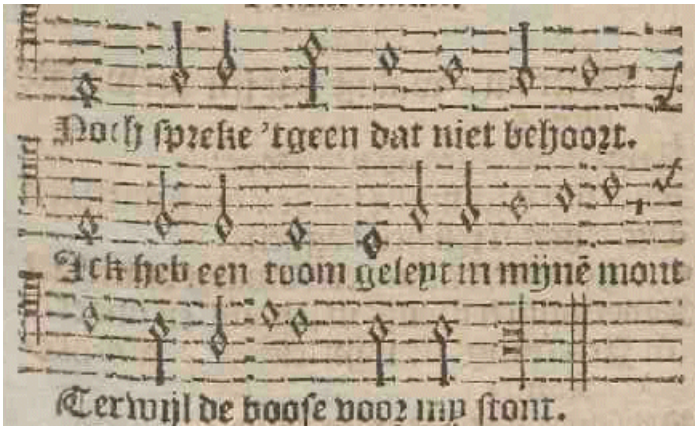

Noch spreke □tgeen dat niet behoort.
Ick heb een toom geleyt in mijne*n* mont
Terwijl de boose voor my stont.

2 Ick was soo stil dat ick een stomme scheen,
In □tgoede sweeg' ick oock met een,
Daer door heeft toegenome*n* mijne smert,
En in mijn seer becommert hert
Door□t overdencke*n* ee*n* groot vyer ontstac:
Tot dat aldus mijn tonge sprack:

3 O Heere, openbaret my mijn end'
En maeckt my eenmael recht bekent
Hoe corten tijt het is die ghy my stelt,
Want ghy mijn dagen hebt getelt.
Gelijck een hantbreet zijnse seer gering'
Ia zijn voor u een nietich ding.

4 De mensch als ydelheyt seer haest verdwijnt
Als synen staet gants seker schijnt.
Gelijck een schadu wandelt hy voor-by,
Vergeeflijck woelt en slavet hy.
Hy spaert en brengt te hoope gelt en goet,
En weet niet wien hy □t laten moet.

Pause.

5 Maer nu, wat ist dat ick verwachte meer?
Mijn hope staet op u, o Heer,
Wilt my van mijne sonden doch ontslaen
Die tegen u ick heb begaen.
En lijdt niet, dat my een dwaes onverlaet
Moetwillich breng' in schand' en smaet.

6 Ick swijg' in mijn elende, als verstomt,
Versekert dat het alles comt
Van uwe hant, die my dit leet toe-sendt,
Maeckt doch van straffen eens een end.
Want wildy my bestrijden met u macht
Seer haest ben ick tot niet gebracht.

7 Als ghy den mensch rechtveerdelijck castijt,
Hy smeltet wech in corter tijt,
Syn heerlijckheyt verdwijnet en verrot,
Gelijck een cleet verteert de mott'.
De mensche, die soo grootsche*n* leve*n* leydt,
Is anders niet dan ydelheyt.

8 Hoort myn gebet, verstaet mijn droeve clacht,
En neemt doch op mijn schreyen acht.
Een vremd'linc ben ick by u, en niet meer,
Mijn vaders warent oock wel-eer.
Hout op van plagen, en verquicket my,
Eer dat ick gae, en niet meer sy.

Den xl. Psalm.

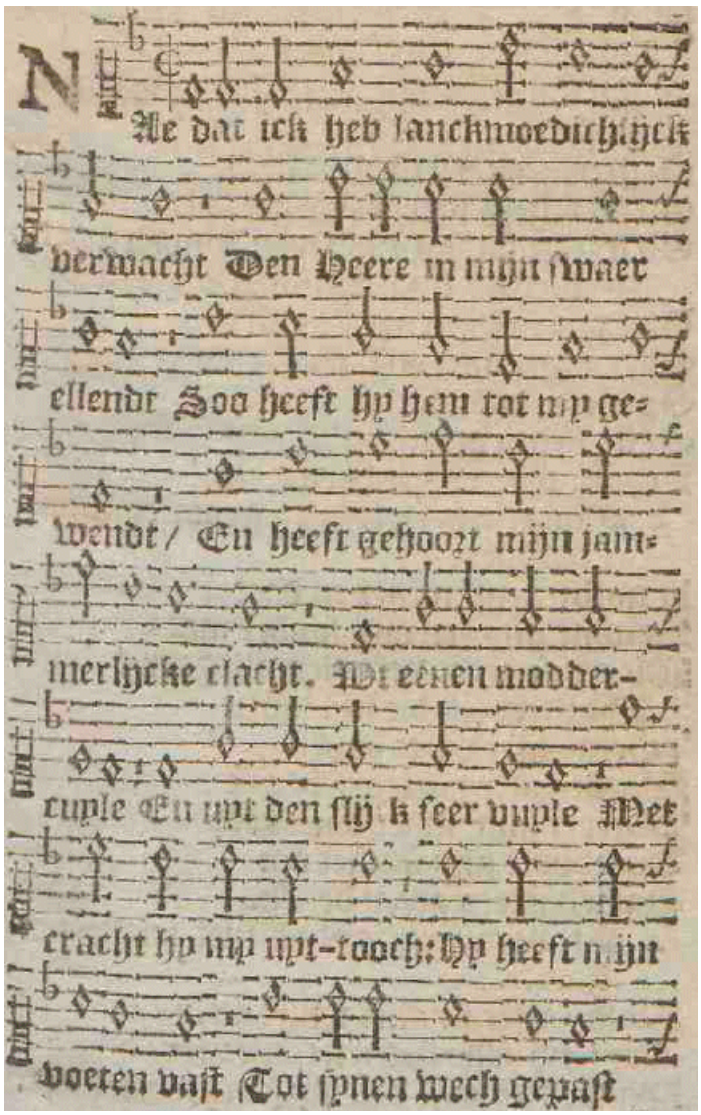

*N*Ae dat ick heb lanckmoedichlijck verwacht
Den Heere in mijn swaer ellendt
Soo heeft hy hem tot my gewendt,
En heeft gehoort mijn jammerlijcke clacht.
Wt eenen modder-cuyle
En uyt den slijck seer vuyle
Met cracht hy my uyt-tooch:
Hy heeft mijn voeten vast
Tot synen wech gepast

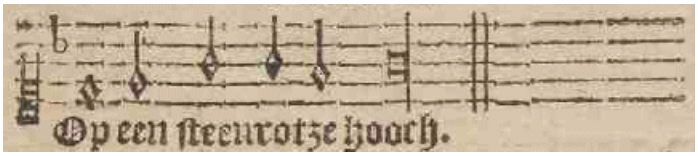

Op een steenrotze hooch.

2 In mijnen mont heeft hy een lofsanck soet
Gegeven, en een nieuwe liet;
Elck sal hem vreesen die het siet,
En leeren, dat op God men hoopen moet.
Wel dien die int benouwen
Den Heer alleen vertrouwen,
En d'oogen niet en slaen
Op die de hoovaerdy
Of de bedriegery
Leyt van de rechte baen.

3 V wercken, Heer, zijn groot en wonderbaer.
V goedicheyt in raet en daet
Bewijst ghy aen ons sonder maet,
Wie canse recht vertellen allegaer?
Wanneer ick die wil loven
tGetal gaet my te boven.
Slacht-offer noch geschenck
Begeert ghy; maer daer voor
Doorboort ghy my het oor
Dat ick steets aen u denck.

4 Brant-offer u gants niet ter herten gaet.
Sond-offer smaket u niet meer;
Doe seyd' ick: siet, ick come neer,
Want in u boeck van my geschreven staet.

Gehoorsaem my te dragen
Na al u wel-behagen
Is mijner zielen lust.
V goddelijck gebot
O alderhoochste God
Diep in mijn herte rust.

Pause.

5 Ick heb vercondicht u gerechticheyt
In der gemeente overluyt.
Ghy weet, dat ick niet toe en sluyt
Mijn lippen, maer heb uwen lof v*er*breyt.
Van u getrouwe waerheyt
En van u hulp uyt swaerheyt
Spreeck ick int openbaer.
Ick prijs' u goedicheyt
En u lanckmoedicheyt
In een seer groote schaer.

6 Dies weert van my doch uwe gunste niet.
V trouwe wacht beschutte my,
V reyne waerheyt my bevry
Voor herten-leet en doodelijck verdriet.
Veel qualen my omringen,
Mijn sonden op my dringen,
□tGesichte my ontwijckt,
Sy zijn in meerder tal
Als mijne hayren al.
Dies □therte gants beswijckt.

7 O God, verlosset my genadelijck,
Tot mijne hulpe u doch haest',

Laet schaemroot werden en verbaest,
Die trachten my te dooden smadelijck.
Laet die te rugge keeren
Die mijn verderf begeeren,
Verdoetse, Heere God,
Die roepen wulps en bly
Ha! ha! dat sochten wy!
Tot mijnen hoon en spot.

8 Maer laet in u syn hertelijck verblijt
Een yeder die u naem bemint,
En in u heyl syn wellust vindt,
Op dat hy seg' God sy gebenedijt.
Arm ben ick en ellendich
Maer mijnen God bestendich
Sorgvuldich op my siet.
Ghy helpt my door u cracht,
V bystant ick verwacht.
Comt, Heer, en toevet niet.

Den xlj. Psalm.

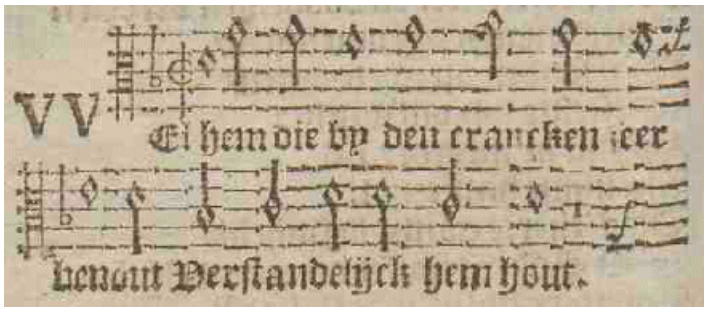

*VV*El hem die by den crancken seer benout
Verstandelijck hem hout.

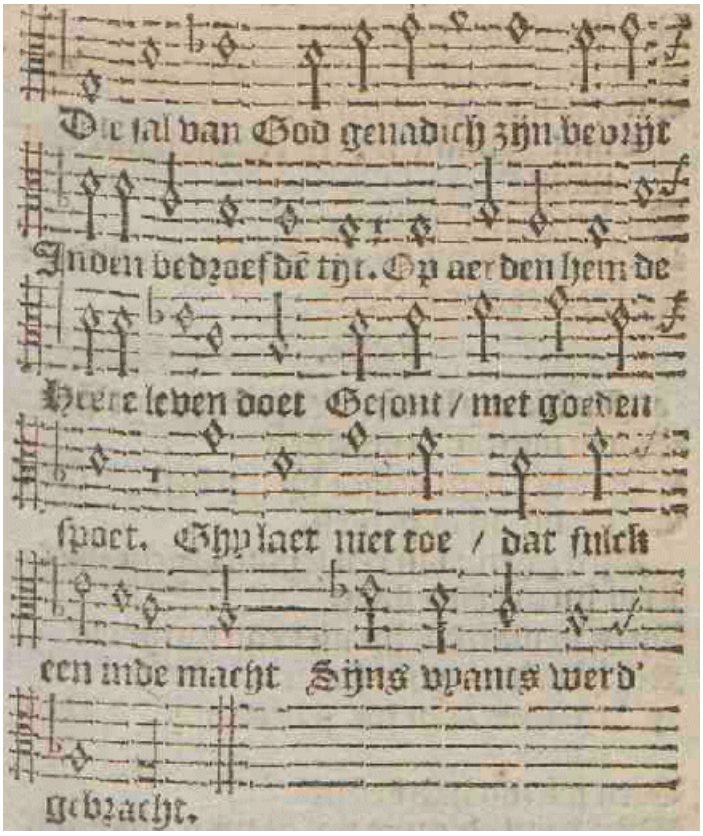

Die sal van God genadich zijn bevrijt
Inden bedroefde*n* tijt.
Op aerden hem de Heere leven doet
Gesont, met goeden spoet.
Ghy laet niet toe, dat sulck een inde macht
Sijns vyants werd' gebracht.

2 Als hy op synen leger schier verstickt,
Van God wert hy verquickt;
De Heere sal veranderen syn wee,
Als hy leyt bedde-ree.
In myn elend sprack ick, o Heer, tot dy,
Ontfermt u over my
Geneest mijn ziel, ick hebbe my ontgaen,
En tegen u misdaen.

3 Mijn vyanden uyt een vergiftich hert

My wenschen vele smert.
Wanneer sal hy eens sterven, vragen sy,
En synen naem daer by?
Comt yemant my te troosten met den mont,
Die bergt in synen gront
Het boose; want soo haest hy van my gaet
Hy spreket alle quaet.

Pause.

4 Sy die my haten met groot ongelijck
Tsaem morren heymelijck.
Een yeder denckt, hoe hy my best verdruc
En breng' in ongeluck.
Sy seggen: om een schandelijcke daet
Leyt hy in desen staet.
Hy is so mat, dat hy niet can ontgaen,
Noch weder op sal staen.

5 Ia selver, een die scheen mijn trouste vrint,
Dien ick soo had besint,
Mijn vrint, die met my at mijn broot seer soet
Heft tegen my den voet.
Maer hebt doch, Heer, meedogentheyt met my,
Die soo veel aanstoot ly:
Richt my weer op, dat ick het haer eenmael
Recht wederom betael.

6 Nu merck ick dat mijn doen u Heer behaecht,

En ghy my gonste draecht,
Nu ghy niet toelaet dat mijn weer-party
Mach juychen over my.
Ghy gevet my u goddelijck geleyd'
In mijn oprechticheyt,
Ia eeuwichlijc stelt ghy my voor het licht
Heer, van u aengesicht.

7 Gepresen sy de God van Israël
Met eeuwich lof en spel.
Syn eere sy verbreydet voor en naer.
Ia, Amen, dat sy waer.

Den xlij. Psalm.

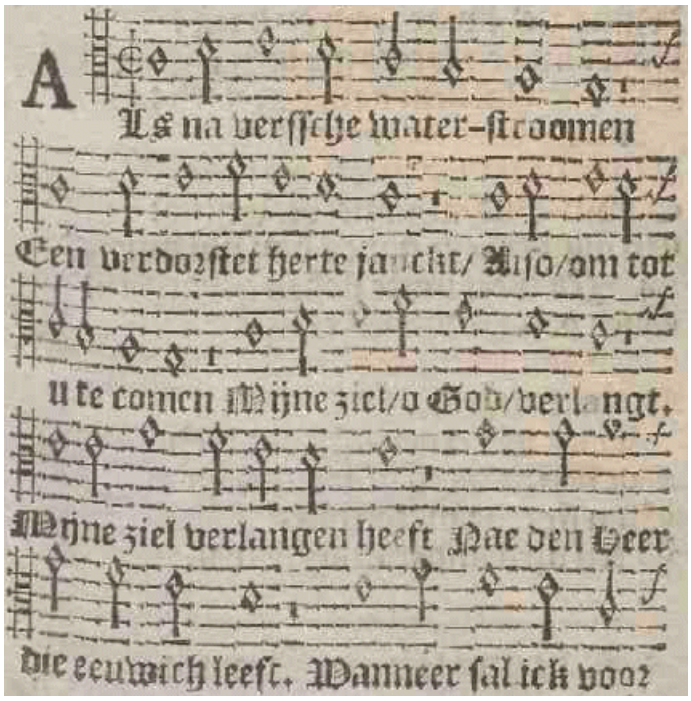

*A*Ls na verssche water-stroomen
Een verdorstet herte janckt,
Also, om tot u te comen
Mijne ziel, o God, verlangt.
Mijne ziel verlangen heeft
Nae den Heer die eeuwich leeft.
Wanneer sal ick voor

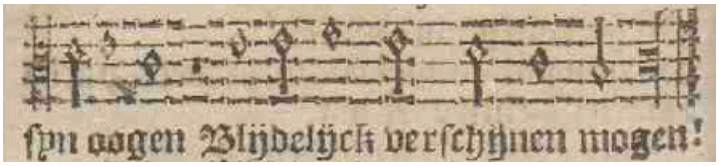

syn oogen
Blijdelijck verschijnen mogen!

2 Mijne spijs' is bitter clagen
Nacht en dach, wanneer in spot
Ick den heelen dach hoor vragen,
Lieve, waer is nu u God?
Ick smelt als ick overdinck
Hoe ick eertijts vrolijck ginck
Met geselschap allerhande
Doen den Heer mijn offerande.

3 Waerom sijt ghy soo cleyn-moedich
Mijne ziel? wat treurdy doch?
Hopet op den Heere goedich;
Want ick sal hem dancken noch:
Als hy door syn aengesicht
Mijne droefheyt heeft verlicht.
O mijn God, mijn ziel beswijcket
En mijn cracht gants van my wijcket.

4 Ick bleef uwer stedes gedachtich
Over des Iordanen cant,
Oock aen Hermons berch steen-achtich,
In het heuvelige lant,
Daer den eenen afgront diep
Tot den and'ren afgront riep,
En u stercke watergoten
D'een op d'ander nedervloten.

Pause.

5 Al de groote water-stromen

Sijn Heer over my gegaen,
En my over t'hooft gecomen,
Maer ghy hebt my by-gestaen.
S'daechs ghy my u troost aenbiedt,
S'nachts sing' ick van u een liet.
Mijn gebet tot God op-varet
Die by 't leven my bewaret.

6 God, mijn rotze, sal ick seggen,
Hoe comt dat ghy my vergeet?
Waerom moet ick treurich leggen
Onder mijne haters wreet?
Ick gevoel haer fellen smaet
Die my door de beenen gaet,
Als sy, u tot een oneere,
Vragen, waer is nu de Heere?

7 Waerom sijt ghy soo cleyn-moedich
Mijne ziel? wat treur dy doch?
Hopet op den Heere goedich,
Want ick sal hem dancken noch.
Die my syne gonste rijck
Stelt voor oogen sichtbaerlijck,
En betoont door hulpe machtich
Dat hy is mijn God waerachtich.

Den xliij. Psalm.

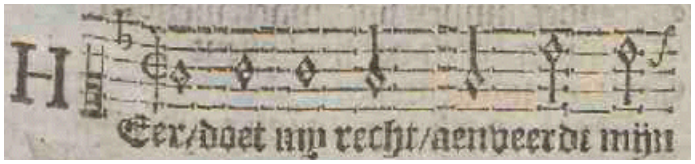

*H*Eer, doet my recht, aenveerdt mijn

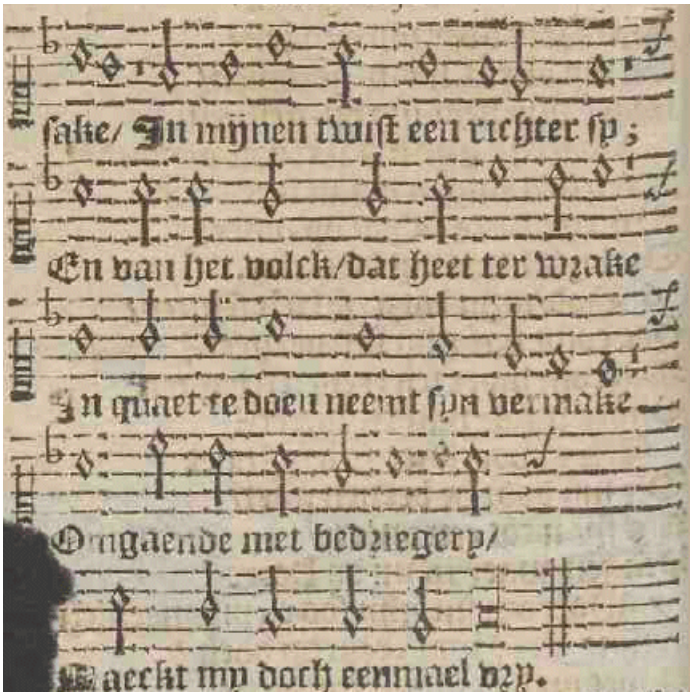

sake,
In mijnen twist een richter sy;
En van het volck, dat heet ter wrake
In quaet te doen neemt syn vermake
Omgaende met bedriegery,
Maeckt my doch eenmael vrij.

2 Ghy zijt alleen mijn sterckte crachtich,
Waerom verstootet ghy my gaer?
Waerom laet ghy my, Heer almachtich,
Omsweven droevich ende clachtich,
En van de goddeloose schaer
Beangstet zijn so swaer?

3 Wilt, Heer, u licht van boven senden,
V waerheyt geve my tgeleyd'
Op dat ick, uyt al dees' ellenden
Gereddet, mijnen voet mach wenden
Tot uwen berch vol heylicheyt
En tente uytgebreydt.

4 Daer sal ick ingaen, en genaken

Heer, u gesegenden altaer,
Die my het hert can vrolijck maken:
Daer sal ick weer de harpe raken,
V prijsende met stem en snaer
Mijn helper uyt gevaer.

5 Mijn ziel hoe moog dy dus v*er*flouwen?
Waer toe sulck treuren aengericht?
Op uwen God wilt doch betrouwen.
Ick sal hem (uyt dit swaer benouwen
Verlosset door syn aengesicht)
Noch loven met gedicht.

Den xliiij. Psalm.

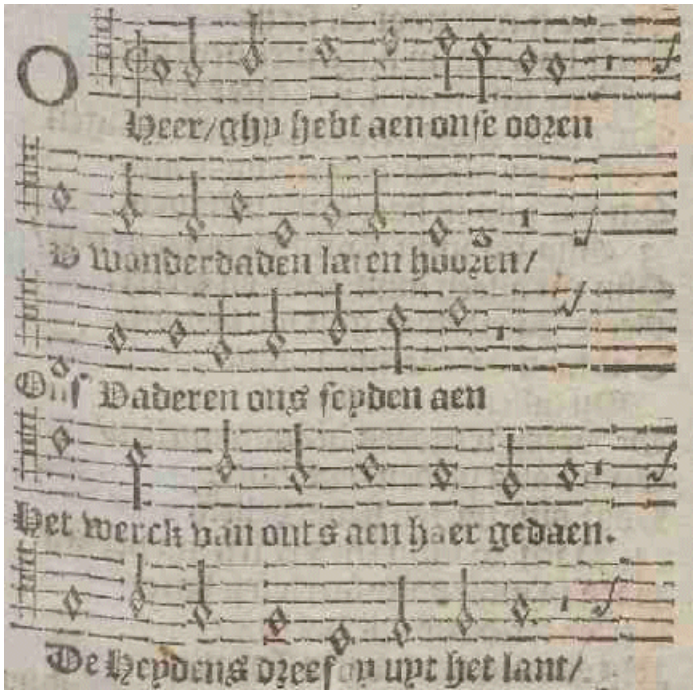

O Heer, ghy hebt aen onse ooren
V wonderdaden laten hooren,
Ons' Vaderen ons seyden aen
Het werck van outs aen haer gedaen.
De Heydens dreef dy uyt het lant,

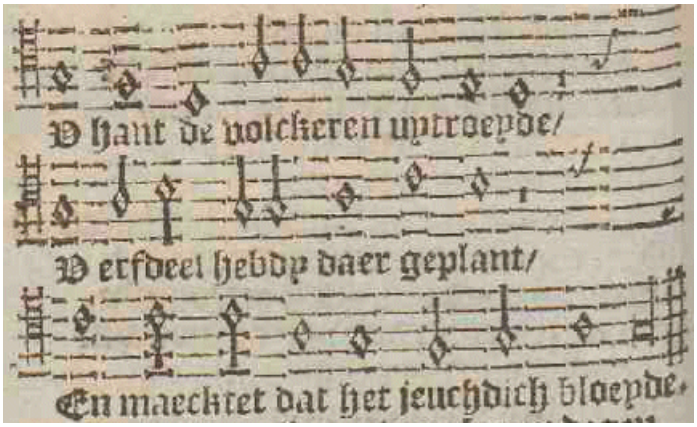

V hant de volckeren uytroeyde,
V erfdeel hebdy daer geplant,
En maecktet dat het jeuchdich bloeyde.

2 Sy hebben, Heer, door haren degen
Het goede lant niet ingecregen,
In alle haren noot en strijt
Heeft haren arm haer niet bevrijt,
Maer uwen arm, u rechter hant,
En 't licht uws aenschijns dat sy sagen
Heeft haer alleen gedaen by-stant,
Om dat ghy in haer hadt behagen.

3 Ghy zijt mijn Coninck vol van eere,
Ghy zijt alleen mijn God en Heere:
Geeft Iacob, dien ghy soo bemint,
Dat hy u stercke hulpe vind'.
Wy sullen door u stooten neer
De weerpartijders die ons quellen,
En die ons bieden tegenweer
Voor onse voeten nedervellen.

4 Noch op mijn sweert ick my verlate,
Noch in mijn boge soeck ick bate:
Versekert, datse uyt verdriet
My connen doch verlossen niet.

Ghy zijt degeen die ons bewaert
Voor onse tegen-sprekers alle,
En maket, dat die ons beswaert
Met onrecht, self in schaemte valle.

j. Pause.

5 Den gantschen dach wy vierich loven
Den grooten heyrscher van hier boven.
Syn hoogen naem syn wy bereyt
Te prijsen inder eeuwicheyt.
Maer ghy verwerpet ons, o Heer,
Veel spot en hoon ghy ons aenjaget.
Met onse legers ghy niet meer
Wttrecket, als ghy voormaels plaget.

6 Ghy maeckt dat wy 'tvelt moete*n* late*n*
En vluchtich syn voor die ons haten.
Ghy laetse roven onse goet
En aen ons coelen haren moet.
Wy syn, als schapen, die men slacht
Gedreven uyt haer groene weyden:
Wy werden uyt ons lant gebracht
Verstrooyt by menich volck en heyden.

7 V eygen volck dat op u hopet
Ghy schier om niet-met- al vercopet.
Ghy geeftse die u weynich biedt,
En haren prijs verhoochdy niet.
Ghy maket, dat wy zijn een smaet
Voor allen onsen naegebueren.
Die om ons woonen, haren haet
En trotsheyt moeten wy besueren.

8 Den vremdelingen wy gedijen
Tot tijt verdrijf en boerterijen.

Elck een ons siende ons veracht
Iae schudt den cop, en om ons lacht.
Veel snoode schimpers voor my staen
Die al den dach mijn ziele tergen.
Met ramp en leet ben ick omvaen,
Soo dat ick moet mijn aensicht bergen.

9 De lastering' die ick moet hooren
My vullet dagelijcx de ooren.
Van wegen mijne weerparty
Die hem wil wreken over my.
Dit is ons altemael geschiet,
Noch hebben wy u niet vergeten,
En u verbont verlaten niet
Noch achter onsen rug' gesmeten.

ij. Pause.

10 Oock is ons hert van uwe seden
Trou-loselijck niet afgetreden.
V paden heylich ende goet
Heeft nooyt verlaten onsen voet.
Hoewel ghy onder draken fel
Ons gants te pletter hebt geslagen,
En, als in een benaude hel
Benevelt met s' doots duyst're vlagen.

11 Soo wy den name Gods almachtich
Niet hadden willen zijn gedachtich,
Of onse hant geheven, tot
Een valschen onbekenden God,
De Heere sou het soecken-naer,
Hy die de herten can doorgronden,
Voor wiens gesicht syn openbaer

Der menschen heymelijckste vonden.

12 Om uwentwil zijn wy geslachtet
Den heelen dach: wy zijn geachtet
Gelijck de schapen, toebereydt
Om totter doot te syn geleydt.
Ontwaket, Heer, wat slapet ghy?
Hout doch u oogen niet gesloten,
En wilt u volck, dat bidden wy,
In eeuwicheyt niet van u stoten.

13 Waerom ist dat ghy u verberget
Als men ons overlasting' verget?
Hoe condy onse droeve clacht
Heel stellen buyten u gedacht?
Want onse sielen in het stof
Zijn neergebogen met onweerde.
Al onse crachten nemen of,
Ia onsen buyck cleeft aen de eerde.

14 Heer, maect u op, eer't wert te spade,
Heer helpet ons na u genade.
En door u goetheyt sonder end'
Verlosset ons uyt dit ellend'.

Den xlv. Psalm.

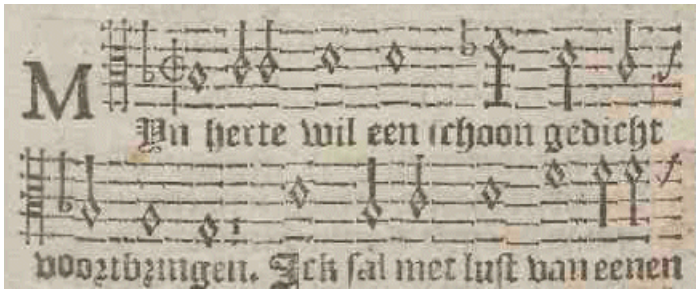

*M*Yn herte wil een schoon gedicht voortbringen.
Ick sal met lust van eenen

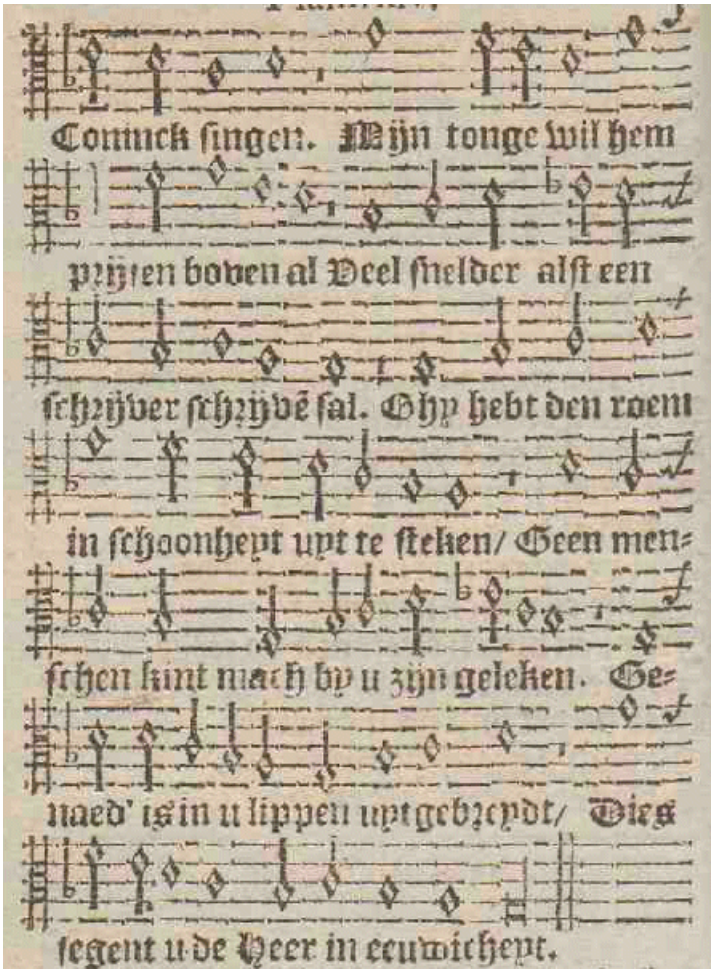

Coninck singen.
Mijn tonge wil hem prijsen boven al
Veel snelder alst een schrijver schrijve*n* sal.
Ghy hebt den roem in schoonheyt uyt te steken,
Geen menschen kint mach by u zijn geleken.
Genaed' is in u lippen uytgebreydt,
Dies segent u de Heer in eeuwicheyt.

2 Ghy stercke helt, onwinbaer in het strijden
Neemt u geweer, en gord' aen uwer syden
V sneedich sweert, 'twelc u is een cieraet
In uwen hoogen Conincklijcken staet.
Treet op u coets' in ongemeene claerh*eyt*:

Rijdt met geluck opt suyv're woort der waerheyt.
Genaed' en recht hen t' uwaerts moeten spoe'n,
Soo sal u hant seer groote daden doen.

3 V pijlen scherp om alles door te dringen
De volckeren tot uwen voeten bringen:
Ia door het hert, afvliegende, sy gaen
Van alle die den Coninck wederstaen.
V throon, o God, in eeuwicheyt sal blijven,
Geen tijts-beloop en sal u daer van drijve*n*.
De scepter van u hoochste majesteyt
Is eenen scepter van gerechticheyt.

4 Ghy haett het quaet, het recht-doen ghy beminnet,
Daerom, o God, heeft God u soo besinnet
Dat hy u salft met vreuchden-oly soet
Veel meer als hy u mee-genoten doet.
Myrrh' aloë, en edele cassye,
Met soete locht van vreemde specerije,
O coninck, doet wel-riecken u gewaet
Als ghy uyt u yvooren camer gaet.

Pause.

5 De dochters schoon der Coningen u eeren
En volgen na in costelijcke cleeren,
De Coningin staet aen u rechterhant
In louter gout van Ophyr 't rijcke lant.

Hoort dochter, siet, wilt uwe ooren neygen:
V lant, u volck, en al wat u was eygen,
Vws Vaders huys laet uyt u herte gaen,
Vergeet het al, en denckter niet meer aen.

6 Soo sal hy die u lief heeft boven allen
In u gestalt oock scheppen syn gevallen.
Hy is u Heer, die u dees eer aendoet:
Voor hem alleen ghy u neer-buyge*n* moet.
Het volck van Tyr in schatten overvloedich
Brengt u geschenck, en smeecket u deemoedich.
Inwendich schoon zijt ghy, o Conincx kint,
Met gout v*er*ciert het fijnste datme*n* vindt.

7 In een gewaet gants const-rijck gebordueret
Wert tot haer Heer des conincx bruyt gevueret,
Haer maegden cuys, en menich gesellin
Eerbiedichlijck oock treden tot hem in.
Met herten-lust sy sullen zijn geleydet
Ter plaetsen die by hem haer is bereydet,
In het paleys daert al in vreuchde leeft,
Daer hy syn throon, daer hy syn wooning heeft.

8 In stede van u machtige voorsaten
Sult ghy voortaen veel kinderen na-late*n*
Verheven in een vorstelijcken stant
Als eygenaers en Heeren van het lant.

Ick wil u naem gedencken, en beduyde*n*
Van stam tot stam by allerhande luyden.
Van volck'ren veel sal stedes zijn verbreyt
V lof u roem, u eer in eeuwicheyt.

Den xlvj. Psalm.

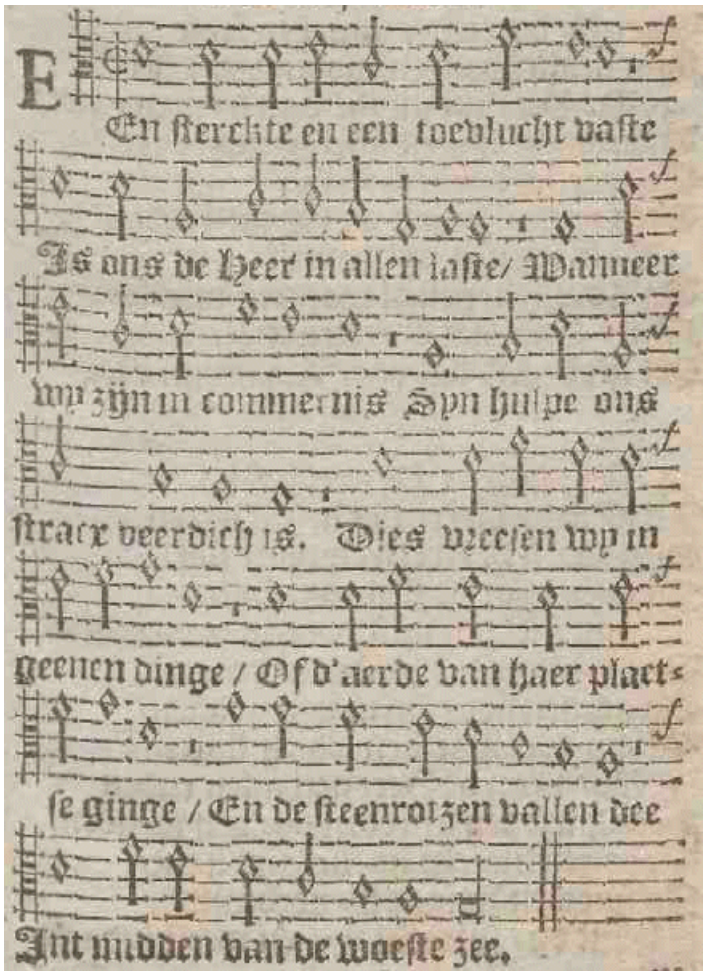

*E*En sterckte en een toevlucht vaste
Is ons de Heer in allen laste,
Wanneer wy zijn in commernis
Syn hulpe ons stracx veerdich is.
Dies vreesen wy in geenen dinge,
Of d' aerde van haer plaetse ginge,
En de steenrotzen vallen dee
Int midden van de woeste zee.

2 Al waer het dat den afgront diepe
Aen al haer oevers overliepe,
Of schoon door't ongestuyme meer
De bergen sprongen op en neer:
Noch sullen Godes stat vercieren
De soetjens-vloeyende rivieren
Daer hy die eeuwichlijcken leeft
Syn heylichdom en woonplaets heeft.

3 De Heer int midde van haer woonet,
Daeromme blyftse wel verschoonet.
God neemtse vroech in syn behoedt,
Dies onheyl van haer wijcken moet.
De heydenen uytsinnich tierden,
De Coninckrijcken toornich wierden,
Maer God met syne stemme scholdt
Het aerdrijck, dat daer van versmolt.

Pause.

4 Met ons in alle ons beswaren
Is God de Heere der heyrscharen.
Ons hooch vertreck en vaste slot
In aller noot is Iacobs God.
Comt hier, en wilt te recht bemercken
De ongehoorde wonderwercken
Op aerden door syn macht gedaen,
Die hy doet woest en ledich staen.

5 Oock can de Heer aen allen enden
Seer haest den wreeden oorloch wenden.
De bogen breeckt hy met zijn hant,
Ia spies en wagen hy verbrant.
Hout op, spreeckt hy, en weest indachtich

Dat ick een God ben sterck en machtich,
Die by de heydens over al
Verhooget en ge-eert zijn sal.

6 Met ons in alle ons beswaren
Is God de Heere der heyrscharen.
Ons hooch vertreck en vaste slot
In aller noot is Iacobs God.

Den xlvij. Psalm.

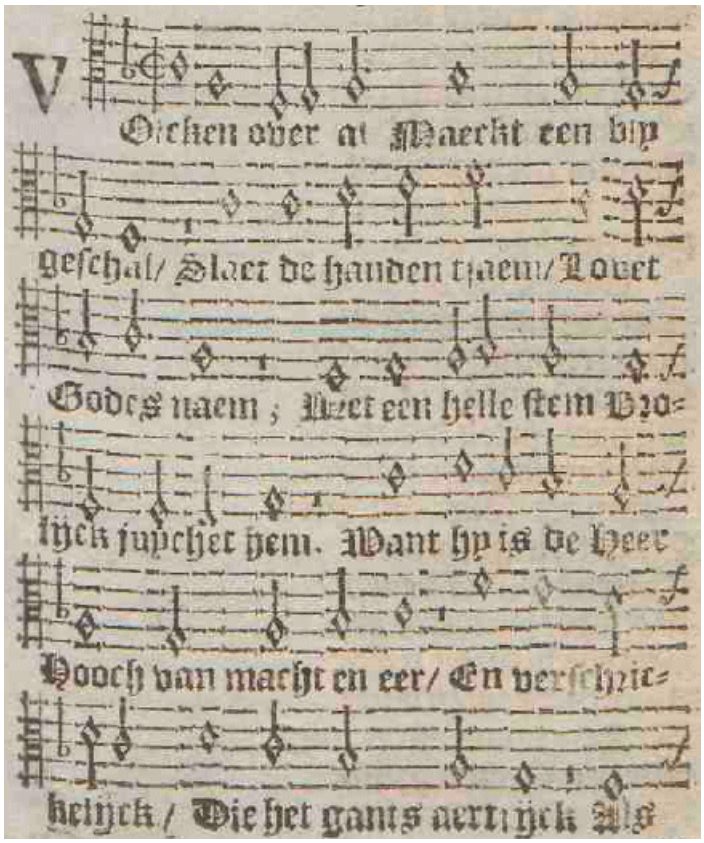

*V*Olcken over al
Maeckt een bly geschal,
Slaet de handen tsaem,
Lovet Godes naem;
Met een helle stem
Vrolijck juychet hem.
Want hy is de Heer
Hooch van macht en eer,
En verschrickelijck,
Die het gants aertrijck
Als

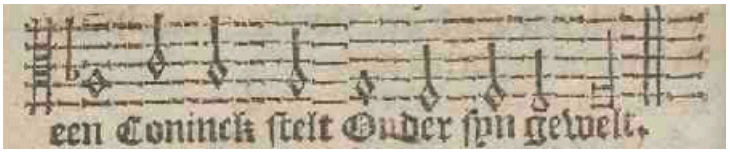

een Coninck stelt
Onder syn gewelt.

2 Onder onse macht
Heeft de Heer gebracht
Volcken, die wy sien
Datse hare knien
Buygen met ootmoet
Vallend' ons te voet.
Hy ist die ons jont
Onse erf en gront,
En ons toebereydt
Iacobs heerlijckheyt
Dien hy als zijn kint
Hertelijck bemint.

3 Onse God vaert op
Met een hant-geclop,
Met triumph-gesanck,
Met basuynen-clanck
Diemen spelen hoort
Met een soet accoort.
Singet, singt den Heer.
Singet, singt syn eer.
Maeckt syn lof bekent,
Want tot swerelts end
Streckt hem het gebot
Van den grooten God.

4 Singt met onderwijs
Tot des Heeren prijs,
Die regeert ront-om

In het heyden-dom.
Sittend' op syn throon
Heylich ende schoon.
d' Edelen der aerd'
Hebben haer vergaert
Voor zijn claer aenschijn,
Om te mogen syn
Onder het geslacht
Abrahams geacht.

5 God heeft in syn hant
Van het gantsche lant
Beyde schilt en speer.
Want der Heeren Heer
Voor eens yeders ooch
Is verheven hooch.

Den xlviij. Psalm.

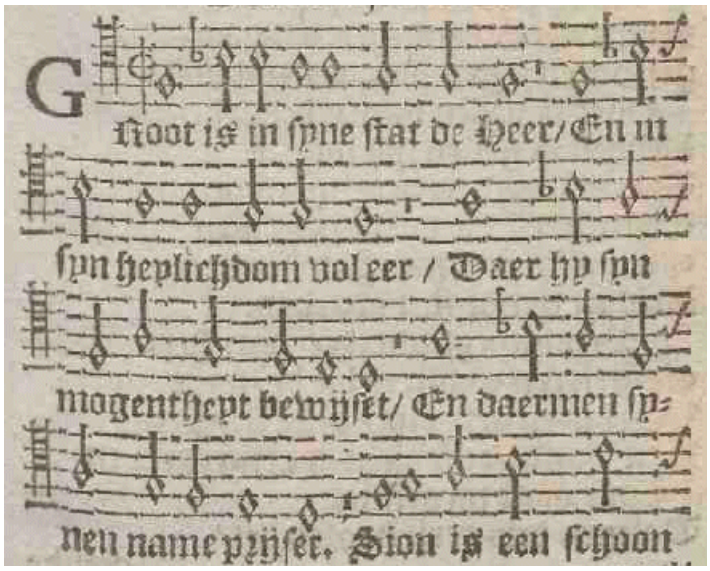

*G*Root is in syne stat de Heer,
En in syn heylichdom vol eer,
Daer hy syn mogentheyt bewijset,
En daermen synen name prijset.
Sion is een schoon

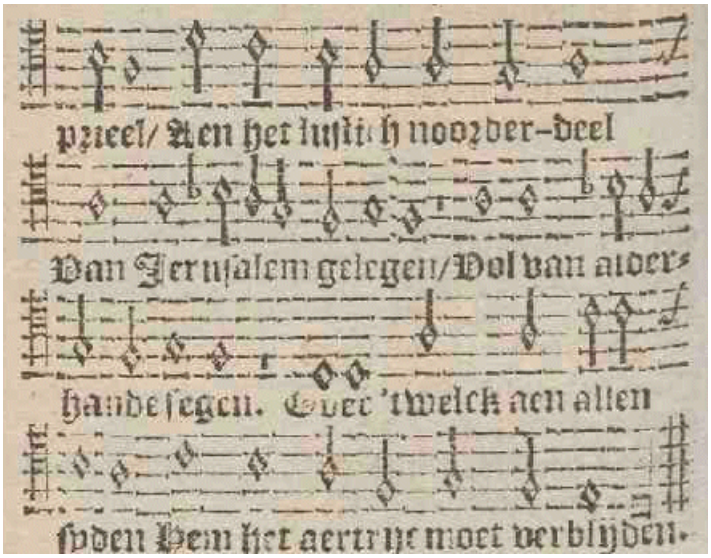

prieel,
Aen het lustich noorder-deel
Van Ierusalem gelegen,
Vol van alderhande segen.
Over 't welck aen allen syden
Hem het aertrijc moet verblijden.

2 De Heer in haer palleysen woont,
Die haer voor overval verschoont.
Want als de coningen tesamen-
gesworen tegen haer aen-quamen
Haer te vellen gants bedacht,
Hebben sy gesien syn macht;
Doe is vrees' haer aengecomen,
Datse haest de vlucht genomen
En haer met een angstich beven
Hebben vande stat begeven.

3 Benautheyt overviel haer hert
Gelijck een vrouwe, die de smert
Van baren aencomt, of de schepen
Van 't onweer schielijck aengegrepen.
Onse ooge nu aensiet
Datmen ons eerst hooren liet,

Aende stat die onsen Coning'
Is geheylicht tot een wooning.
Aende stat alwaer in vrede
God genomen heeft syn stede.

Pause.

4 De Heere heeftse soo gebout
Dat hyse eeuwich staende hout.
O God int midden uwer kercken
Wy uwe goedicheyt aenmercken.
Daer u name wert verbreyt
Hoortmen oock u heerlijckheyt,
Die verheven is in weerde
Tot de eynden vande eerde.
Billickheyt die 't al bestieret
Vwe rechterhant vercieret.

5 't Geberchte Sion vrolijck sy,
De dochter Iuda haer verbly.
'Tis reden datse vreuchde stichten
Om Gods rechtveerdige gerichten.
Wilt om Sion henen-gaen,
Teeckent hare torens aen,
Hare vesten wel aenschouwet
En de huysen hooch-gebouwet;
Dat ghy den nacomelingen
Moocht vertellen sulcke dingen:

6 Dat dese God is onse Heer
En sal het blijven immer-meer,
Die ons sal trouwelijck geleyden
Tot dat wy uyt dit leven scheyden.

Den xlix. Psalm.

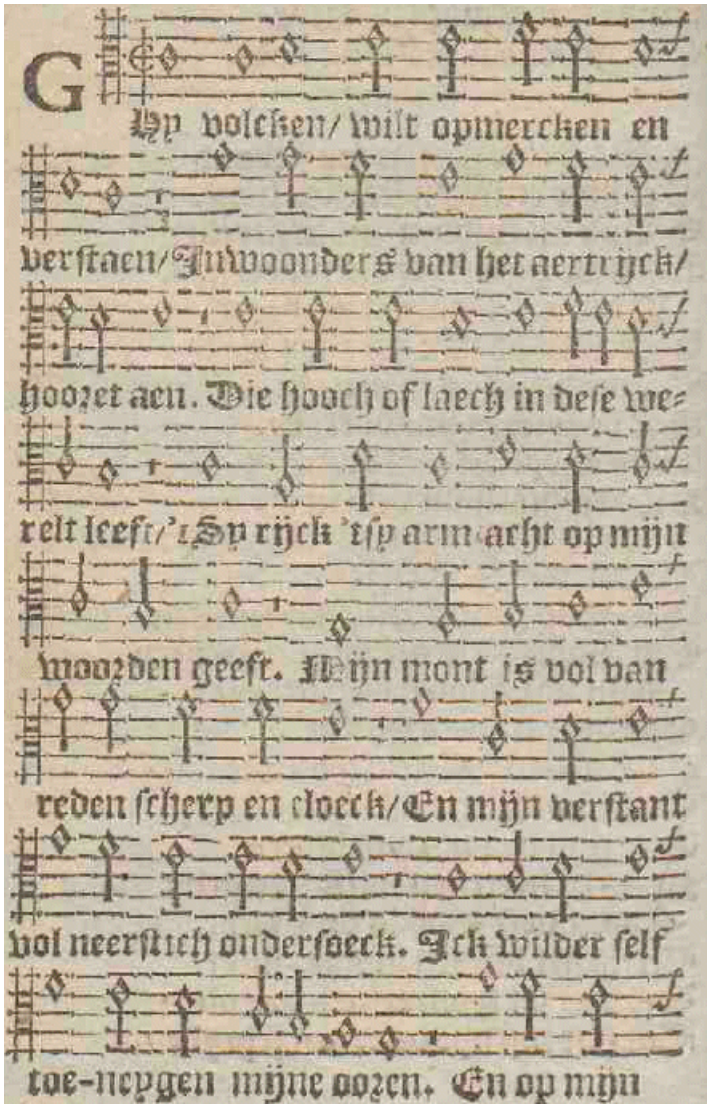

*G*Hy volcken, wilt opmercken en verstaen,
Inwoonders van het aertrijck, hooret aen.
Die hooch of laech in dese werelt leeft,
'tSy rijck 'tsy arm acht op mijn woorden geeft.
Mijn mont is vol van reden scherp en cloeck,
En mijn verstant vol neerstich ondersoeck.
Ick wilder self toe-neygen mijne ooren.
En op mijn

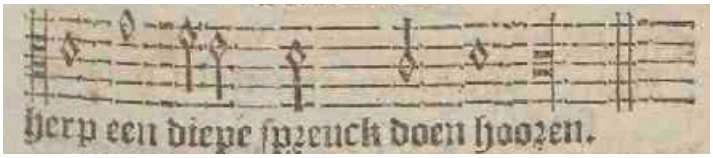

herp een diepe spreuck doen hooren.

2 Waeromme soud' ick my te seer verslaen
In droeve tijt, wanneer ick ben om-vaen
Van schalcken, die archlistich nemen acht
Dat mijnen voet int strick mocht zijn gebracht?
Derwelcker hert steunt op haer groote goet,
En draecht daer op een wreveligen moet:
Daer niemant, of hy God veel woude geven,
Syn broeder can behouden by het leven.

3 Want het rantsoen der sielen val te swaer.
In eeuwicheyt sal't moeten blijven naer.
Ia, te vergeefs wendt sulc ee*n* moeyte aen
Om voor hem self het sterven te ontgaen.
De wijse men ter aerden dragen siet,
De dwase mensch den doot oock niet ontvliet.
En menichmael besitten na haer ende
Haer erven en haer schatten d'onbekende.

4 Doch dees gedacht' haer in het herte leyt,
Haer huysing' moet bestaen in eeuwiche*yt*:
Haer woonplaets sal geduerich syn beroemt,

En 't la*n*t dat na haer name wert genoemt.
Maer, ofse schoon zijn in een grooten staet,
Haer eer, aleer sy 't dachte*n*, van haer gaet,
Sy connen hier geen lange-wijl vernachten,
Maer moeten, als het domme vee, versmachten.

Pause.

5 Al hare*n* wech is dwaesheyt: niettemin
Haer kinders, met een roeckelosen sin,
Van haren mont de leere nemen aen
En zijn geneycht den selven pat te gaen.
Men setse als de schapen in het graf,
De felle doot verslindt en weydtse af;
De vrome sal 't hooft boven haer opsteken
Als eenmael comt die*n* dageraet aenbreke*n*.

6 De cuyl al haer gestaltenis verslijt
Soo haest sy hier haer woning' werden quijt.
Maer God verlost my uyt der hellen macht
Om dat hy my neemt in syn trouwe wacht.
Hierom en moet ghy daerna vragen niet
Als ghy een man in pracht en rijckdom siet,
Want in het eynd' en neemt hy doch niets mede,

Syn eere daelt niet met hem na beneden.

7 Leeft sulcken mensch gemackelijck en soet,
En prijstme*n* hem dat hy syn wellust boett,
Noch moet syn ziel tot haer voorvaders gaen
Daer 't eeuwich licht sy niet en schouwen aen.
Daerom, de mensch die hier seer hooge sweeft
En geen verstant noch wetenschap en heeft
Die wert gelijck de beesten, die verderven
En t' eenemael vergae*n* wanneerse sterven.

Den L. Psalm.

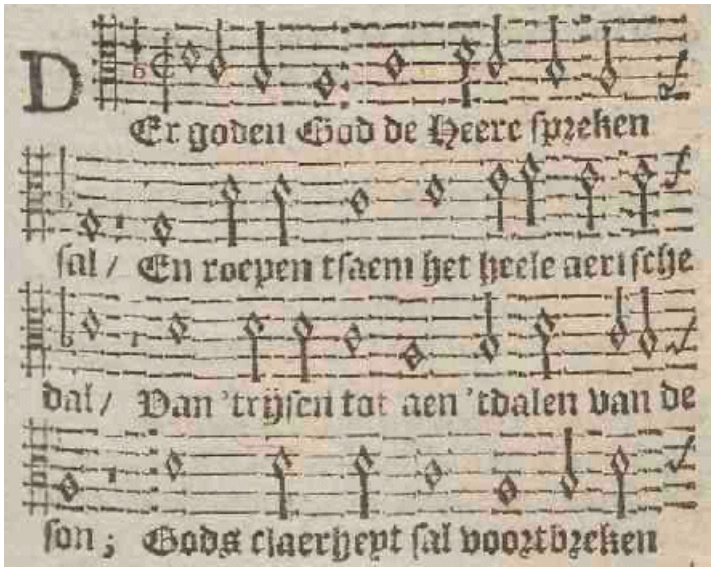

*D*Er goden God de Heere spreken sal,
En roepen tsaem het heele aertsche dal,
Van't rijsen tot aen't dalen van de son;
Gods claerheyt sal voortbreken

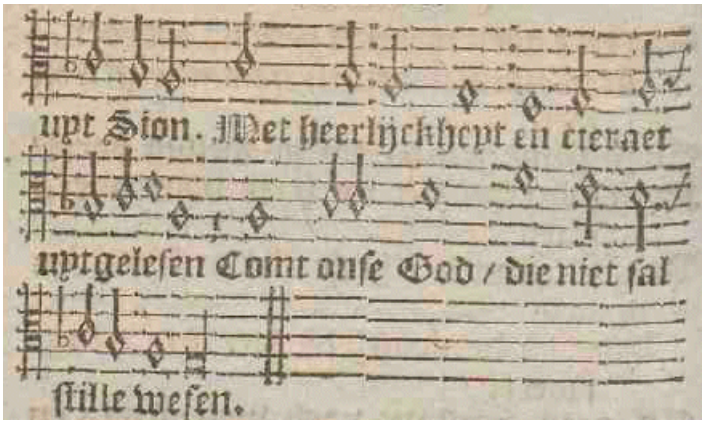

uyt Sion.
Met heerlijckheyt en cieraet uytgelesen
Comt onse God, die niet sal stille wesen.

2 Voor syn gesicht gaet een verteerend' vuyr:
Ront-om hem heen een stormwint fel en stuyr.
Hy daecht de aerd' en 'shemels helder licht
Om met zijn volck te treden int gericht:
Vergadert my, spreeckt hy, mijn trouwe vrinden
Die mijn verbont en offer ooyt beminden.

3 Den hemel hooch int openbaer verbreydt
Gods heylich recht en syn gerechticheyt.
Hoort toe mijn volck, u, Israël, ick meen:
Ick ben u God, daer is ooc anders geen.
Ick sal u om u offers niet beswaren
Die dagelijcx ick speur op u altaren.

4 Wt uwen stal noch ossen ick begeer
Noch bocken; die self eygenaer en Heer
Ben van het vee der bosschen: 't is al mijn,

De beesten die op duysent bergen zijn,
De vogeltjens die aenden hemel swieren,
En in het wout de ongetemde dieren.

Pause.

5 Al had' ick honger, ick en seyds u niet,
Want al de aerd' is onder mijn gebiet.
Meynt ghy dat ick moet eten stierenvleysch?
Of bocken bloet, om dat te drincke*n*, eysch?
Neen: offert danc, vercondiget mijn eere,
En u beloft betalet God den Heere.

6 Aenbiddet my, ick sal uyt uwen noot
V helpen, en ghy sult my maken groot.
Maer God spreeckt aen den schalcken seer verstoort:
Wat ist, dat ghy dus spreket van mijn woort
En neemt mijn bont in uwen boosen monde
Daer ghy de straf doch hatet inde*n* gronde?

7 Nae dat ghy oock hebt mijn bevel versmaet,
En als ghy noch een dief siet, met hem gaet:
Ghy loopt verblint den overspelers naer,
Iae hebbet oock u eygen deel met haer,
Ghy wen't u mont tot rede*n* die niet deuge*n*,
V tong' versiert bedroch en valsche leuge*n*.

8 Ghy sitt en relt van uwen broeder quaet,

Ghy doet de*n* soon van uwe moeder smaet.
Dit doet ghy, en, om dat ick swijge stil,
Ghy meynt dat ick als ghy oock wesen wil.
Maer ick sal u noch om u boosheyt quelle*n*,
En uwe sond' u onder d'oogen stellen.

9 Verstaet dit doch, en neemtet vlijtich waer,
Ghy die de*n* Heer vergetet gants en gaer.
Eer ick verscheur, en geen verlosser sy.
Die danckbaerheyt op-offert eeret my
Na mijnen wil. en die dien wech sal trede*n*
Mijn eeuwich heyl aenschouwen sal in vreden.

Den Lj. Psalm.

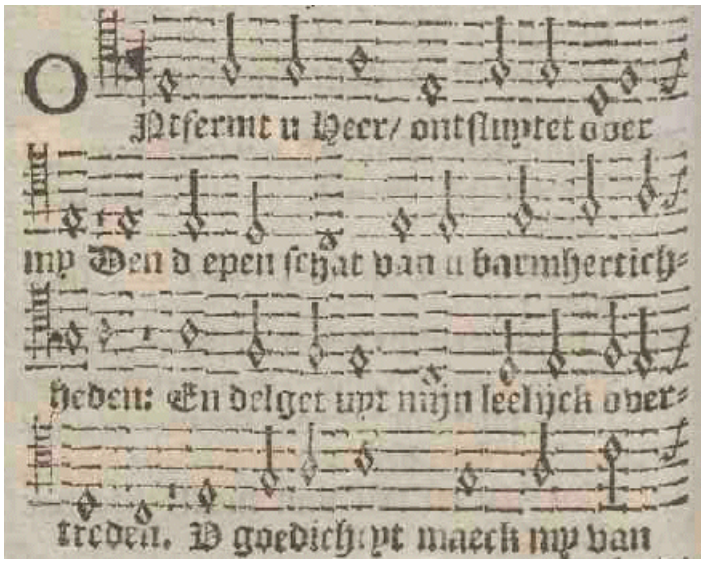

*O*Ntfermt u Heer, ontsluytet over my
Den diepen schat van u barmhertichheden:
En delget uyt mijn leelijck overtreden.
V goedicheyt maeck my van

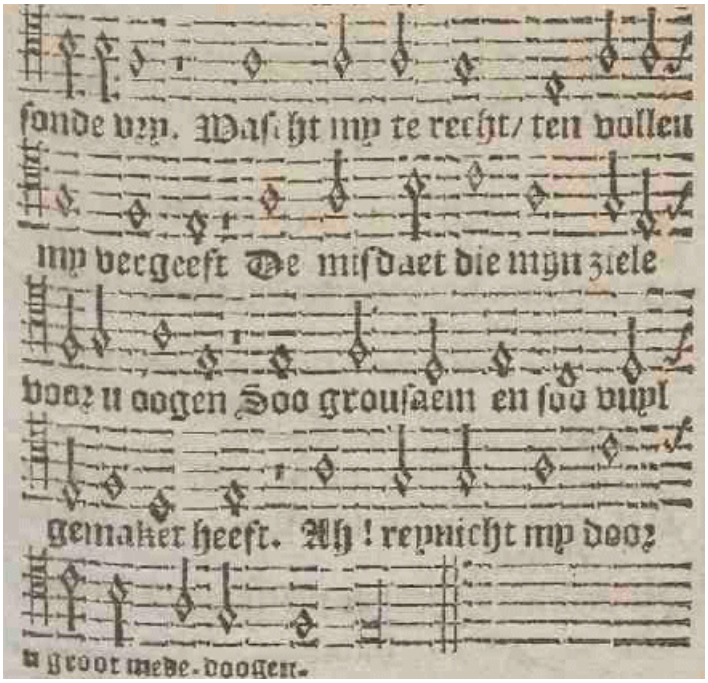

sonde vry.
Wascht my te recht, ten vollen my vergeeft
De misdaet die mijn ziele voor u oogen
Soo grousaem en soo vuyl gemaket heeft.
Ah! reynicht my door u groot mede-doogen.

2 Want ick beken en voele in het hert
Den swaren last van alle mijne sonden.
En voor my staet ontdecket t'allen stonde*n*
Het boose werck, 'twelck my brengt anxt en smert.
'tIs tegen u dat ick Heer heb misdaen
En quaet begaen voor uwen aengesichte:
Op dat u woort onstrafbaer mach bestae*n*,
En ghy voor reyn erkent in u gerichte.

3 Siet, Heer, ic ben va*n* mijne kintsh*eyt* aen
Geheel in ongerechticheyt gebooren,
Oock is het waer en seecker, dat te voren
Mijn moeder my in sonde had ontfaen.
Siet, ghy bemint des herten reynicheyt,

Ghy hebbet lust in trouwe en in waerh*eyt*.
De wetenschap die int verborgen leyt
Hebt ghy my oock ontdeckt in groote claerheyt.

4 Ontsondicht my met ysop, dat ick net
En louter sy van mijn bedreven sonden,
Wascht ghy my doch, op dat ick werd' bevonden
Gelijck de snee gants wit en onbesmet.
Doet my van nieus aenhooren rechte vreucht,
En uwe*n* troost laet my doch vorendrage*n*,
Dat mijn gebeent mach werden we'er verheucht
Het welck ghy hebt te pletteren geslagen.

Pause.

5 V aensicht van mijn sonden doch verberch,
Wilt eens daer van u toornicheyt afwenden.
En neemt van my die vol ben van ellende*n*,
De schult van mijn misdade*n* snoot en erch.
O God mijn schepper, schept een suyver hert
In my, dat ick na uwen wil mach leven.
Op dat ick oock geheel vernieuwet werd'
Een vasten geest wilt my, o Heere, geven,

6 En wilt my van u heylsaem aengesicht
Na mijn verdienst niet hopeloos *ver*stoten,
Van uwe*n* geest en wilt my niet ontbloten,

Waer door ick werd' geheylicht en verlicht.
De vreugde van u hoochste salicheyt
Oock wederom in mijn gedachten wercket:
Geeft my een geest vrywillich en bereyt
Tot uwen dienst, en my daer mee verstercket.

7 Dan sal ick doen den sondare*n* bericht
En haer den wech van u geboden leeren,
Op dat sy haer boetveerdich tot u keeren,
En vromelijck betrachten haren plicht.
O God, die ghy mijn God en heylant zijt,
Verlost my doch van mijne sonden bloedich,
Soo sal mijn tong' vertellen gants *ver*blijt
V heylich recht, en u genade goedich.

8 O Heere, wilt my openen den mont,
Want sonder u geen goet daer uyt can rijsen:
Maer als ghy die ontsluytet, sal ick prijse*n*
V grooten lof op alle plaets en stond.
Ghy hebt van my geen offeren begeert,
Ick hadse u wel andersins geslachtet;
Maer voor u zijn sy nietich en on-weert,
En sulcken gaef ghy, Heere, weynich achtet.

9 Het offer dat de Heere nemet aen
Is ee*n* gemoet benout door angst en clage*n*,

Een ned'rich hert, en eenen geest *ver*slagen
Sult ghy o God, int minste niet *ver*smae'n.
Doet Sion wel met uwe stercke hant,
Ierusalem die op u vast betrouwet
Wilt stellen in een rustelijcken stant.
Haer mueren doch genadelijc op-bouwet.

10 Dan sullen u syn lief en aengenaem
Op u altaer de heylig' offeranden.
Dan sullen wy de calveren doen branden
Tot prijs en danck van uwen grooten naem.

Den Lij. Psalm.

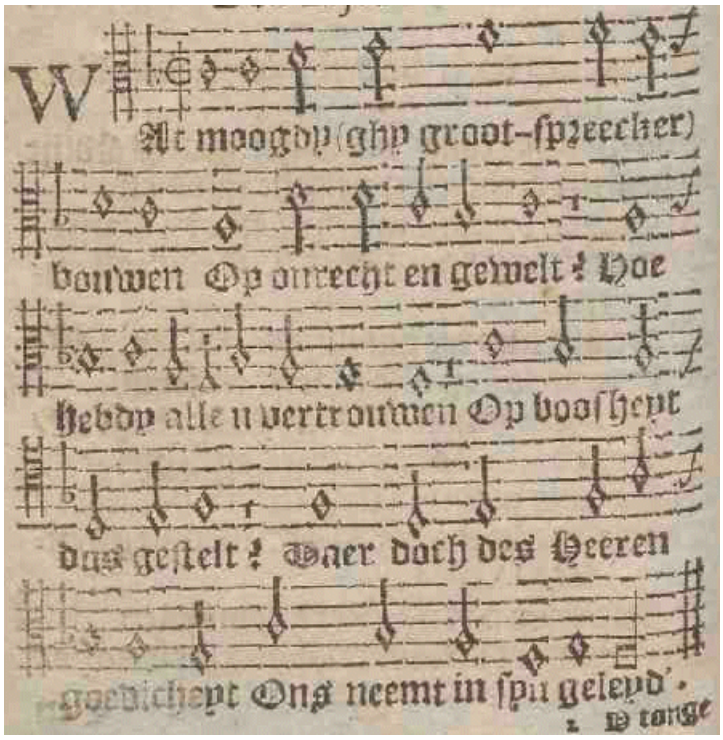

*W*At moogdy (ghy groot-spreecker) bouwen
Op onrecht en gewelt?
Hoe hebdy alle u vertrouwen
Op boosheyt dus gestelt?
Daer doch des Heeren goedicheyt
Ons neemt in syn geleyd'.

2 V tonge haer tot leet-doen settet,
En heeft een gladde snee'
Gelijck een scheermes scherp gewettet
Twelck alles snijt ontwee.
Bedroch voor waerheyt smaeckt u soet,
En 't quade voor het goet.

3 Na woorden die seer connen schaden
Staet alle u begeert'
Dies sal u God in ongenaden
Wech-rapen vande eerd'
Ghy wert rechtveerdich onderdruckt,
En uyt u plaets geruckt.

4 Ghy boose-wicht werd' uytgehouwe*n*
Met wortelen met al,
De vrome sullen het aenschouwen,
Verschrickt van sulcken val.
En om u lacchen, die soo stout
Haer ondertreden woudt.

5 Dit is hy (sullen sy dan seggen)
Die zijn verblint gemoet
Niet op den Heer en wilde leggen
Maer op syn gelt en goet.
Die door syn rancken vuyl en snoot
Wiert machtich ende groot.

6 Maer ick sal onbeweget blijven
In Godes wooning' staen,
Gelijck een boom die met olijven
Is rijckelijck gelaen:
Want ick op God die my behoudt
Heb alletijt vertrout.

7 Ick sal u eeuwich loven, Heere,

Die sulcx hebt uytgevoert,
En uwen naem vol aller eere
Verwachten onberoert.
Want hy is minnelijck en goet
Dien die ghy jonste doet.

Den Liij. Psalm.

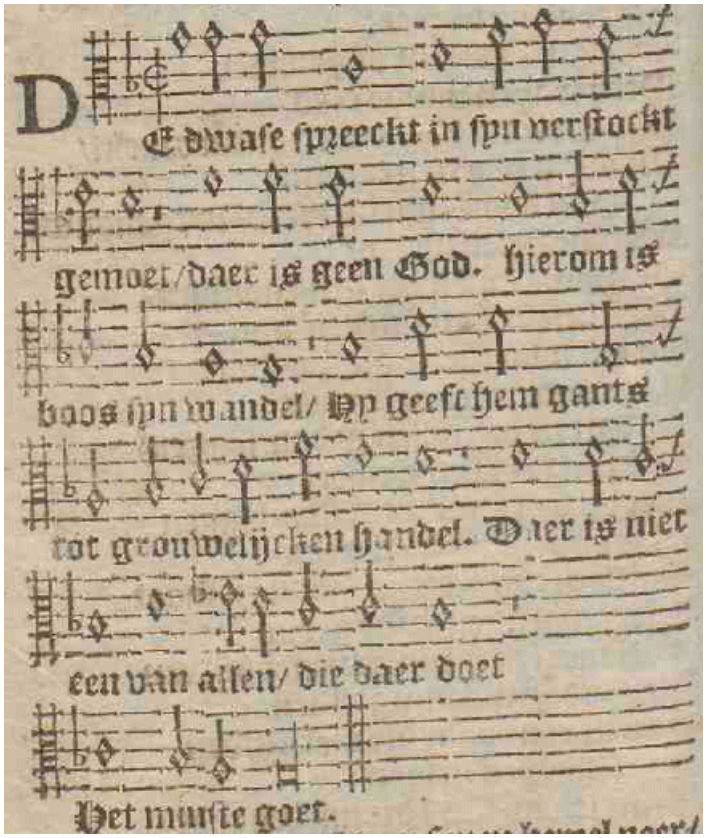

*D*E dwase spreeckt in syn verstockt gemoet,
daer is geen God. hierom is boos syn wandel,
Hy geeft hem gants tot grouwelijcken handel.
Daer is niet een van allen, die daer doet
Het minste goet.

2 God siet in ernst van synen hemel neer,
En mercket op het menschelijck geslachte,

Of yemant met verstandigen gedachte
Na het bevel van aller Heeren Heer
Syn gangen keer.

3 Maer sy zijn afgetreden groot en clee*n*
En gaen verdwaelt op sorgelijcke wegen.
In vuylen stanck syns' altemael gelegen.
Die 't goede werckt is onder allen geen,
Ia niet tot een.

4 Is dan soo dwaes dit onbesinde rot
Dat het van my sich niet wil laten leeren?
Maer soeckt als broot de vrome te *ver*teere*n*,
En nimmermeer aenroepet onsen God
Na syn gebot?

5 Sy sullen sonder oorsaeck zijn vertsaecht.
Want God *ver*strooyt u haters hare beene*n*.
Sy gae*n* beschaemt en hopeloos daer-hene*n*,
Dewijl de Heer van syne oogen jaecht
Die hem mishaecht.

6 Laet ons, o God, uyt Sion comen by
V hulp en heyl, op dat na swaer *ver*langen
Wy sien verlost u arrem volck gevangen.
Dat Iacob lacch' en Israel eens sy
Van herten bly.

Den Liiij. Psalm.

O God almachtich helpet my
Om

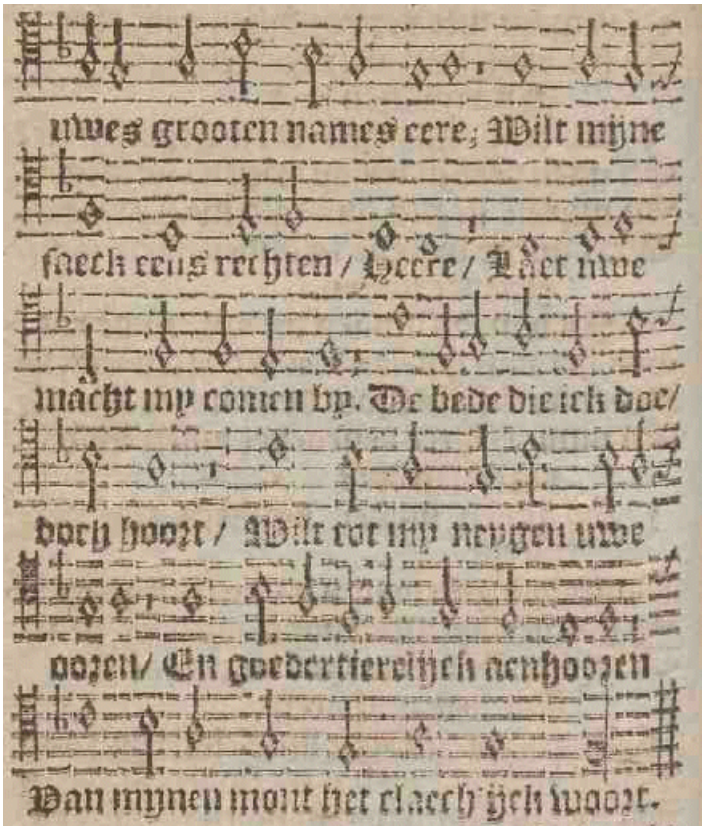

uwes grooten names eere;
Wilt mijne saeck eens rechten, Heere,
Laet uwe macht my comen by.
De bede die ick doe, doch hoort,
Wilt tot my neygen uwe ooren,
En goedertierelijck aenhooren
Van mijnen mont het claechlijck woort.

2 Want vremde, met een stercke macht
Gewapent, staen my na het leven:
Op God sy oock geen acht en geven
Maer werpen hem uyt haer gedacht.
Nochtans doet my de Heer bystant,
En laet my syne hulpe vinden.
Hy is met mijne trouwe vrinden,
En ondersteunt my met syn hant.

3 Hy sal het aengeleyde quaet

Op mijn verspieders weer vergelden.
Verdoetse, Heere, die my quelden,
En toont u waerheyt door de daet.
Ick sal noch met een blyden moet
Vrywillich offer u toe-bringen,
En uwen hoogen name singen,
Om dat hy lieflijck is en goet.

4 Want hy my, na syn welgeval,
Gereddet heeft uyt mijn benouwen,
My laetende mijn lust aenschouwen
Aen mijne weder-strijders al.

Den Lv. Psalm.

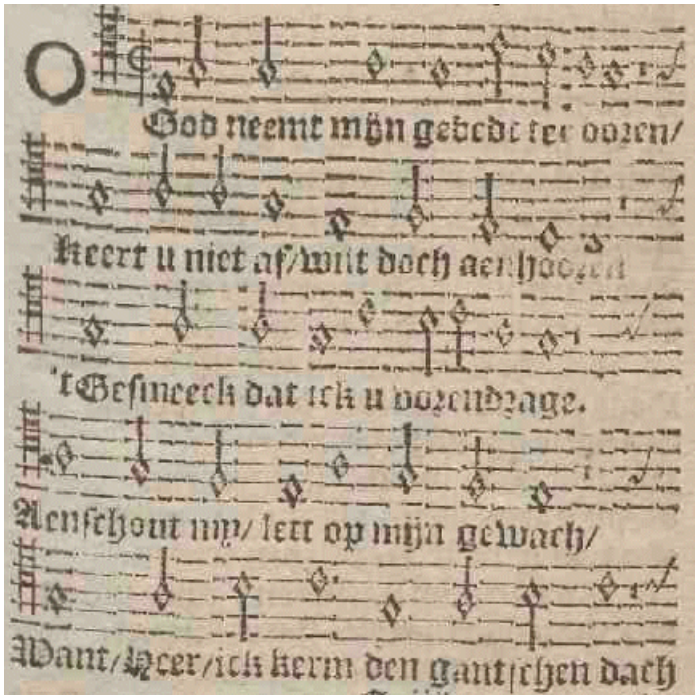

O God neemt mijn gebedt ter ooren,
Keert u niet af, wilt doch aenhooren
'tGesmeeck dat ick u vorendrage.
Aenschout my, lett op mijn gewach,
Want, Heer, ick kerm den gantschen dach

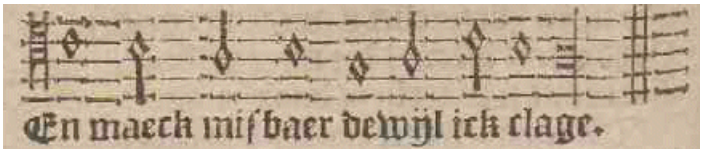

En maeck misbaer dewijl ick clage.

2 Om het getier van mijn vyanden
Die tegen my in toren branden.
En om de God vergeten menschen
Die my onschuldich tygen-aen
Het quaet dat ick niet heb begaen,
En my uyt haet den doot toe-wenschen.

3 Mijn ingewant my perst van binnen,
Des doodes grouwel knaecht mijn sinne*n*,
Becommernis mijn ziele crencket,
Mijn lichaem schuddet ende beeft,
De schrick my overdecket heeft:
Dies menichmael mijn herte dencket:

4 Och! con my yemant vleugels geven,
Om als een duyve te gaen sweven
En eens uyt desen noot te raken!
Ick coos de sandige woestijn,
Die sou mijn wisse toevlucht zijn
Daer ick mijn leger soude maken.

5 Ick soude my wel haest verbergen
Voor storm en winden die my tergen,
Op datse my niet overvielen.
Maeckt datse werden uytgeroeyt,
Deylt hare tongen: want van moeyt
En van gewelt haer steden crielen.

6 By dach, by nacht, en t' aller uyren
Hier van omringt syn hare mueren.
Daer binnen sietmen schenderije,

Van hare straten niet en scheyd't
Bedriegery en listicheyt,
Maer heeft de volle heerschapije.

Pause.

7 Waert dat een vyant dien ick kende
Soo leelijck mijnen name schende
Ick haddet beter connen lijden.
Indien het waer mijn weer-party
Die hem groot-maket over my
Ick mocht my bergen, en hem mijden.

8 Maer ghy zijt van mijn met-gesellen
Die ick voor andr'e plach te tellen,
Wiens vrientschap my was aengename.
Dien ick ontdeckte mijnen staet,
Wy pleechden heymelijcken raet,
Ia gingen in Gods huys te same.

9 Een snelle doot moets' achterhalen,
Sy moeten levendich afdalen
Ter hellen; want tot allen quade
Is overgeven dese rot.
Maer ick aenroepe mijnen God
Die my verlost door syn genade.

10 Des morgens voor den dagerade,
Des middaechs, en des avonts spade
Schrey ick tot God; die sal my hooren.
Hy isset die mijn ziel bevrijt
Van alle die in desen strijt
Syn tegen my tesaem-geswooren.

11 God sal het mercken, en haer plagen,
Hy die van lang-voorleden dagen

Is op syn richter stoel geseten:
Dewijl haer onbeweget hert
Doch nimmermeer verandert wert,
En sy den Heere gants vergeten.

12 De boose-wicht vol valsche treken
Heeft syne handen uyt gesteken
Aen dien die met hem was verbonden.
Soo glat als boter is syn woort,
Maer vol van oorloch en van moort
Is syn gemoet niet om door-gronden.

13 Syn redenen als oly glijden,
Maer doch als bloote sweerden snijden,
Die diepe door het herte dringen.
Werpt uwen last op God den Heer,
Hy sal de vrome nimmermeer
In eeuwig' onrust laten bringen.

14 Ghy sult de boose nedervellen
En stootens' in den cuyl der hellen,
Den mensch bedrieglijck en moort-dadich
Wert niet gegeven dat hy com'
Tot synen halven ouderdom.
Maer ick vertrou op u gestadich.

Den Lvj. Psalm.

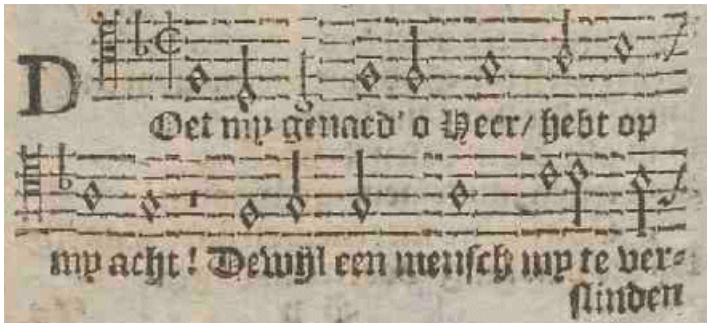

*D*Oet my genaed' o Heer, hebt op my acht!
Dewijl een mensch my te ver-

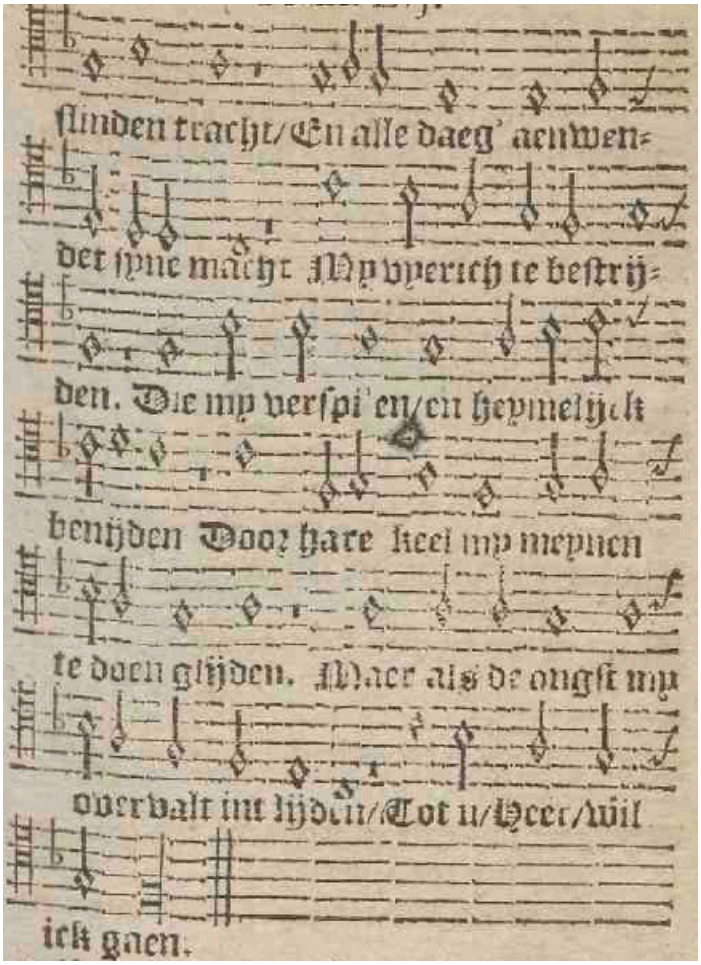

slinden tracht,
En alle daeg' aenwendet syne macht
My vyerich te bestrijden.
Die my verspi'en, en heymelijck benijden
Door hare keel my meynen te doen glijden.
Maer als de angst my overvalt int lijden,
Tot u, Heer, wil ick gaen.

2 Van Gods belofte sal ick doe*n* vermae*n*,
Op hem alleen sal mijne hope staen:
Soo can my niets ontsetten noch verslae*n*.
Wat sou de mensch my deeren?
Mijn woorden goet dees snoode luy verkeeren,

Haer raet en wensch is om my te onteere*n*.
Mijn leet te doen is alle haer begeeren,
Al siense noch soo dweech.

3 Sy sluypen tsaem, sy duycken fijn omleech,
Sy loeren op mijn hielen, om te-deech
My te betrappen, tot dat uyt de weech
Mijn ziele sy genomen.
Sal haer, o Heer, haer boosheyt doen ontcomen?
Veel liever wilt, om haer gewelt te tomen,
In uwen toorn de volckeren doen schrome*n*
En gants te gronde slaen.

4 En hebdy niet getelt mijn droeve pae'n
Wanneer ick vlucht? ick weende menich traen,
Maer in een cruyck hebt ghyse al ontfaen
En in u boeck geschreven.
Als ick tot u mijn stemme heb geheven
Mijn haters sie ick achterwaerts gedreven;
Dit weet ick, dat ghy, Heere, zijt gebleve*n*
By my tot aller tijt.

5 Van Godes waerheyt sal ick wijt en zijt
Den groote*n* roem doe*n* hooren, en verblijt,
Syn heylsaem woort met ongespaerden vlijt
Aen vremde volcken leeren.
Mijn hope staet op God den Heer der Heeren.

Wat conne*n* my de swacke mensche*n* deere*n*?
Ick heb belooft met gaven hem te eeren
In een oprecht gemoet.

6 Die wil ick u betalen metter spoet,
En prijsen u, voor het bewesen goet,
Om dat ghy hebt genadichlijck behoet
Mijn ziele voor 't verderven.
Ghy hebt bewaert mijn voeten menichwerven
In groot gevaer, voor struyckelen en swerven:
En doet my gaen, met die het licht beërve*n*,
Voor Godes aenschijn soet.

Den Lvij. Psalm.

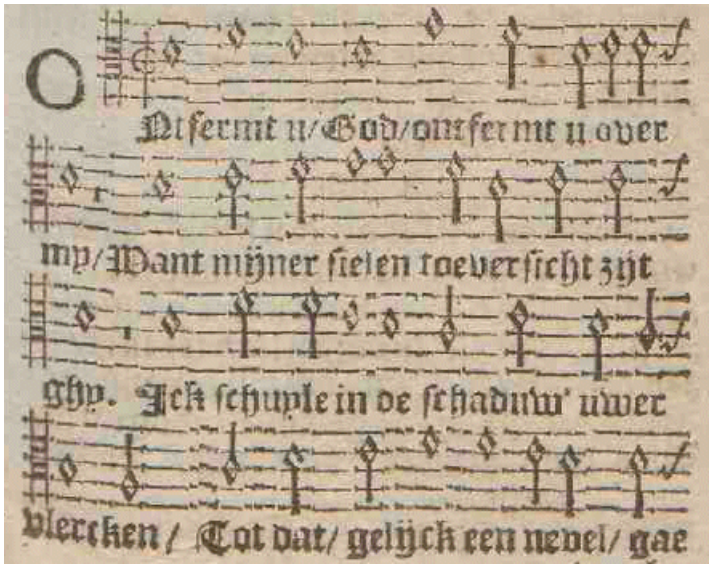

*O*Ntfermt u, God, ontfermt u over my,
Want mijner sielen toeversicht zijt ghy.
Ick schuyle in de schaduw' uwer vlercken,
Tot dat, gelijck een nevel, gae

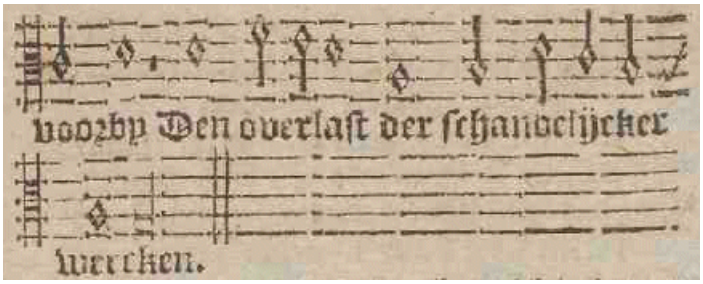

voorby
Den overlast der schandelijcker wercken.

2 Ick roep tot God den heerscher boven al,
Die syne gonst aen my voltrecken sal;
Syn hulpe wil hy vanden hemel senden
En brengen mijn verslinders tot den val,
Genaed' en trou sal hy tot mywaerts wenden.

3 Mijn ziele by verwoedde leeuwen sitt.
Brant-stichters wreet zijn tege*n* my *ver*hitt.
Als spiessen zijn haer tanden ongenadich,
Of als een pijl geschoten na het wit.
Scherp als een sweert is hare tong' moortdadich.

Pause.

4 Verhooget u tot aenden hemel, Heer,
Op d'aerde breet laet stralen uwe eer.
Sy stelleden een net voor mijne gangen,
Mijn droeve ziel gebogen lach ter neer,
Sy delfden eenen cuyl om my te vangen.

5 Maer sy zijn self gevallen inde gracht,
Dies mijn gemoet, dit siende, vrolijck lacht.
Mijn hert, o God, mijn herte is bereydet

Te maken dat den roem van uwe cracht
Met psalme*n* schoon sy over-al verbreydet.

6 Wel-op, mijn tong' tot Godes eer ontwaeckt:
Mijn luyt, mijn harp, u tsamen veerdich-maeckt.
Des morgens vroech, o Heer, wil ick u prijsen,
En 't vremde volck verscheydentlijck be-spraeckt
Sal ick met vreucht, u singend', onderwijsen.

7 Want sekerlijck u suyvere genaed'
Al hoger dan den hoochsten hemel gaet.
V waerheyt reyckt tot aen de claere wolcken.
Verhoocht u tot den hemel, Heer, en laet
V eere zijn bekent aen alle volcken.

Den Lviij. Psalm.

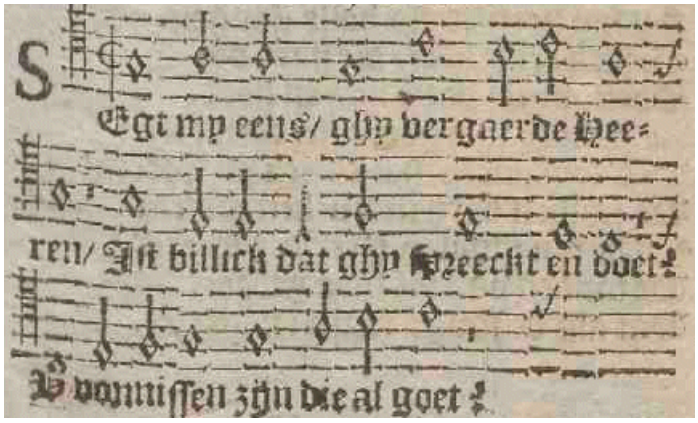

*S*Egt my eens, ghy vergaerde Heeren,
Ist billick dat ghy spreeckt en doet?
V vonnissen zijn die al goet?

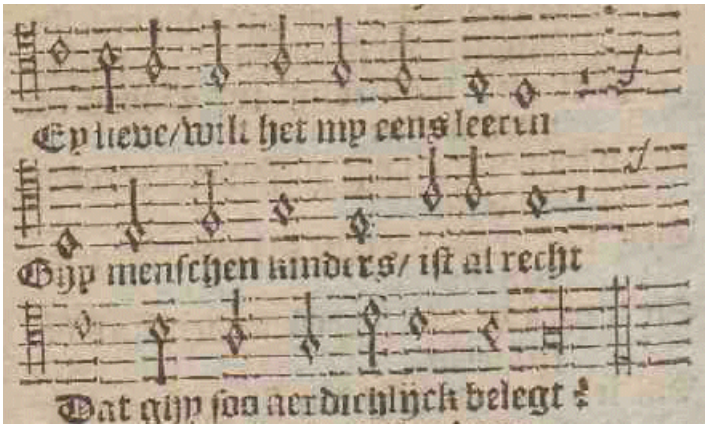

Ey lieve, wilt het my eens leeren
Ghy menschen kinders, ist al recht
Dat ghy soo aerdichlijck belegt?

2 O neen! u herte t'allen dage
Niet dan verkeerde rancken fluyt.
Ghy weecht gewelt en onrecht uyt
Met een seer ongelijcke wage.
De boose vande moeder aen
Zijn van haer Schepper afgegaen.

3 Soo haest de leugenaers aenvangen
Te leven, keeren sy haer of.
Van gift is haer den boesem grof.
Sy syn verhitt als dolle slangen.
Gelijck een adder, die haer oor
Toestoppet, datse niet en hoor.

4 Dat sy niet hoore het besweeren
Des tovenaers, hoe cloeck hy spreeckt
De tanden doch in stucken breeckt
In haren muyl, o Heer der Heeren,
De tanden van dit snoo gebroet
Dat als de jonge leeuwen woed't.

Pause.

5 Doet henen-vloeyen hare crachten
Als water datmen neder-giet.
Wanneer hy syne pijlen schiet
Soo breecktse af, en doet versmachten
In corte wijle syn gewelt
Gelijck een slecke die versmelt.

6 Gelijck de misdracht eener vrouwen
Sterft eerse siet het sonnen-licht,
Gelijck de doornen, toegericht
Om onder eenen pot te stouwen,
Zijn wechgeraept door eenen wint
'tSy groen of drooch, soo hyse vint.

7 Des vromen herte sal ontspringen
Van blijtschap, als hy met vermaeck
Sal sien de wel-besteede wraeck
Aen hen die slimme paden gingen.
Ia hy sal baden synen voet
In aller goddeloosen bloet.

8 Siet hier, sal dan een yeder seggen,
Hoe de gerechtig' is bereyt
De vrucht van syn gerechticheyt!
Nu can-ment ymmers niet ontleggen
Dat God waerachtelijcken leeft
En syn gericht op aerden heeft!

Den Lix. Psalm.

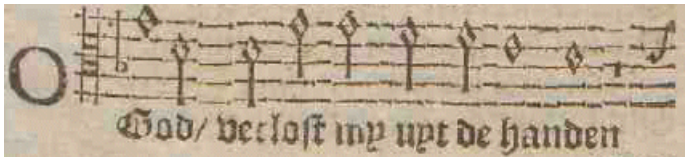

O God, verlost my uyt de handen

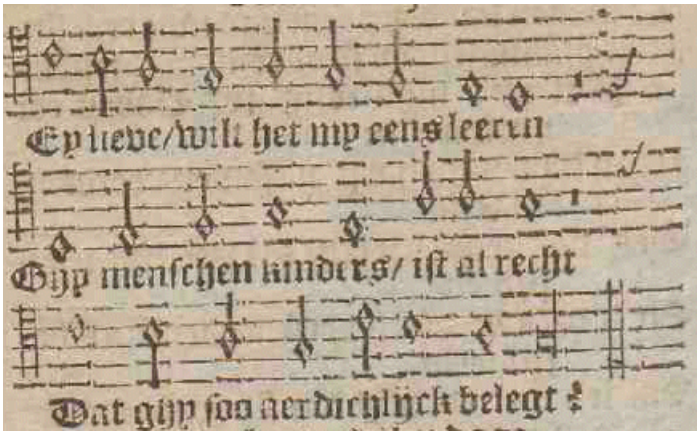

Van mijn geswoorene vyanden.
Beschermet my, wilt my ontslaen
Van haer die tegen my opstaen.
Voor de boosdaders my bevrijde
Van wien ick soo veel onrechts lijde.
Voor sulcke luyden my behoedt
Die dorsten na 't onschuldich bloet.

2 Want siet, sy loeren na mijn leven,
In een verbont sy haer begeven.
De aldersterckste vangen't aen,
Die ick doch nooyt en heb misdaen.
Ick siese loopen, en haer stellen
Om sonder oorsaeck my te quellen.

Waeckt op, Heer, en daerinne siet,
Ontmoetet my in dit verdriet.

3 Ia ghy, o Heere der heyrcrachten,
God Israëls van grooter machten,
Ontwaecket doch, en u vercloeckt
Dat ghy dees heyd'nen eens besoeckt.
Bewijst desulcke geen genade
Die trouwelooslijck doen het quade.
Sy draven op den avont-stont
En keffen als een jagers-hont.

4 Ront-om de stat sy henen swieren
Met haren mont sy vreeslijck tieren,
Gelijck een sweert is elcker woort:
Wie isser (seggen sy) die 't hoort?
Maer ghy sult lacchen noch, o Heere
Met die dus schenden uwe eere.
En die als heyd'nen sonder God
Hier leven, ghy opt laetst bespot.

5 Wat mijnes vyants cracht betreffet
Daer op hy hem soo seer verheffet,
Op u vertrou ick onbesorcht,
Want ghy zijt my een vaste borcht.
God die my doet syn goetheyt smaken
Sal my ontmoeten. hy sal maken
Dat ick mijns herten vreucht sal sien
Aen die quaetwillich my bespien.

Pause.

6 Doch en beneemtse niet het leven,
Maer laetse heen en weder sweven
(Dat het mijn volck houd' in gedacht)

Werpt ghyse neer door uwe macht.
Heer, onse schilt, stoot haer te gronde
Om hare wel-bekende sonde,
De sonde, diese overluyt
Met haren mont self roepen uyt.

7 Laet haren voet gevangen wesen,
Om haren trots te-hooch geresen.
En om haer vloecken ongetoomt,
En om haer liegen onbeschroomt.
Verdoetse, Heer, in uwen tooren
Tot datse gantslijck gaen verlooren.
V heete gramschap haer verteer'
Dat niemant van haer wete meer.

8 Op datse claerlijck mogen mercken
Wt dese wonderlijcke wercken
Dat Iacobs God syn regiment
Wtstrecket tot des werelts end.
Laet haer dan op den avont swieren
En langs de straten grimmich tieren.
Laet haer de stat vry gaen int rond'
En keffen als een jagers-hont.

9 Laet haer om broot behoeftich sweve*n*,
Niet hebbende waer van te leven,
En laetse treurich slapen gaen
Met honger ende dorst bevaen.
Dan sal ick uwe sterckte singen,
Mijn hert sal wesen goeder dingen,
Des morgens sal ick zijn bereyt
Te prijsen uwe goedicheyt.

10 Ghy zijt mijn borcht, in mijne nooden
Heb ick alleen tot u gevloden.

Daerom sal, o ghy hoochste Heer,
Mijn harpe speelen uwe eer.
God is mijn toevlucht en mijn veste,
Die altijt by my doet het beste,
Hy maeckt dat nimmermeer en scheydt
Van my syn goedertierenheyt.

Den Lx. Psalm.

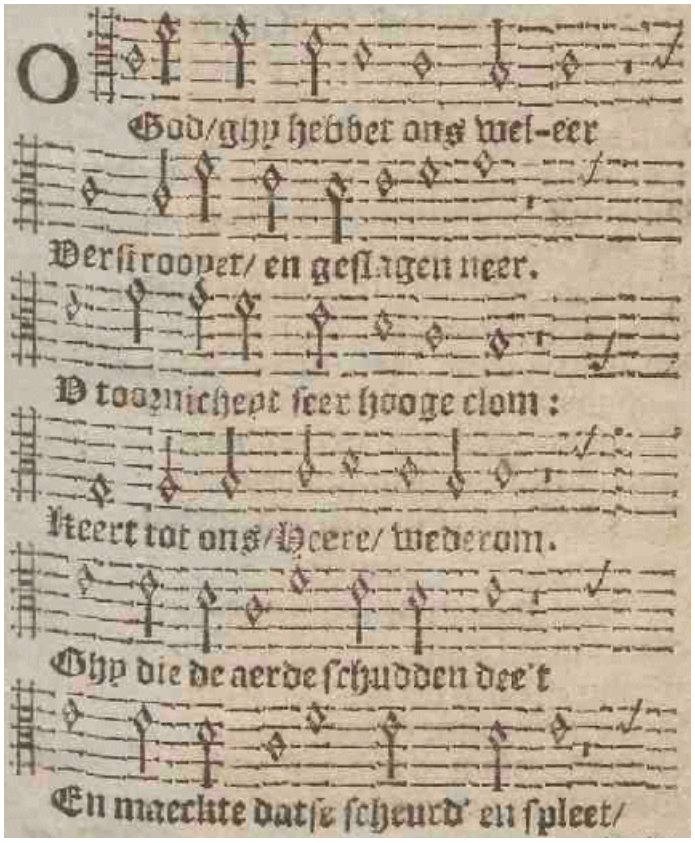

O God, ghy hebbet ons wel-eer
Verstrooyet, en geslagen neer.
V toornicheyt seer hooge clom:
Keert tot ons, Heere, wederom.
Ghy die de aerde schudden dee't
En maeckte datse scheurd' en spleet,

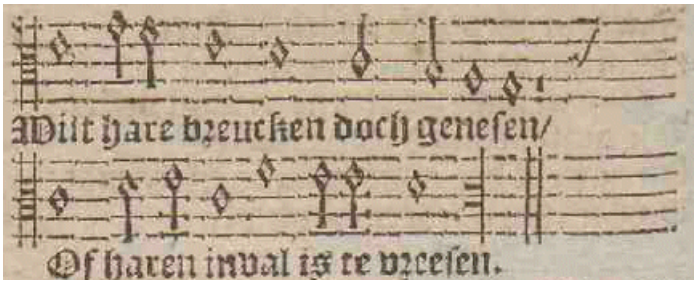

Wilt hare breucken doch genesen,
Of haren inval is te vreesen.

2 Ghy hebt ons, Heere, niet verschoont,
Maer harde saken ons getoont,
En met een swijmel-wijn gedrenckt.
Daer voor ghy nu u knechten schenkt
Een opgeworpen hooge vaen
Om onder die ten strijt te gaen
Tot voorstant der onwanckelbaerheyt
Van uwe goddelijcke waerheyt.

3 Op dat het volck dat ghy bemint
De lang-gewenschte vrydom vind'.
Geeft heyl door uwe rechterhant,
Verhooret ons, doet ons by-stant.
God uyt syn heylichdom heeft my
Geantwoort en gemaecket bly:
Van my sal Sichem zijn beseten,
En 't dal van Succoth afgemeten.

Pause.

4 Heel Gilead sie ick gestelt
Goet-willich onder mijn gewelt.
Mannasse den beroemden stam
Ick onder mijne croone nam.
Van Ephrïam is het geslacht
Geworden mijnes hoofdes cracht.

Maer Iuda, op den throon verheven
Recht wijsen sal, en wetten geven.

5 Aen Moab gunn' ick cleyne eer.
Ick wil hem doch niet achten meer
Als een veracht verschoven vat
Gemaeckt tot mijner voeten bat.
Op Edom, die nu is soo coen,
Wil ick noch werpen mijne schoen.
Iuycht over my, o Philistijnen,
Ghy moet eens werden vande mijnen.

6 Wie sal bestieren mijnen pat
Tot een bemuyrde vaste stat?
Wie sal my voeren metter hant
Tot inder Edomiten lant?
Sult ghy't niet selve doen, o Heer,
Die ons verstooten hebt soo veer,
En met ons niet en gingt ten strijde
Gelijck ghy plaecht in ouden tijde?

7 Heer, sendt ons hulpe inder noot,
En reddet ons uyt wederstoot.
Het heyl dat doch de mensche biedt
Is ydelheyt en anders niet.
In God wy sullen alle gaer
Doen daden groot en wonderbaer.
Hy sal vervullen onse beden
En onse vyanden vertreden.

Den Lxj. Psalm.

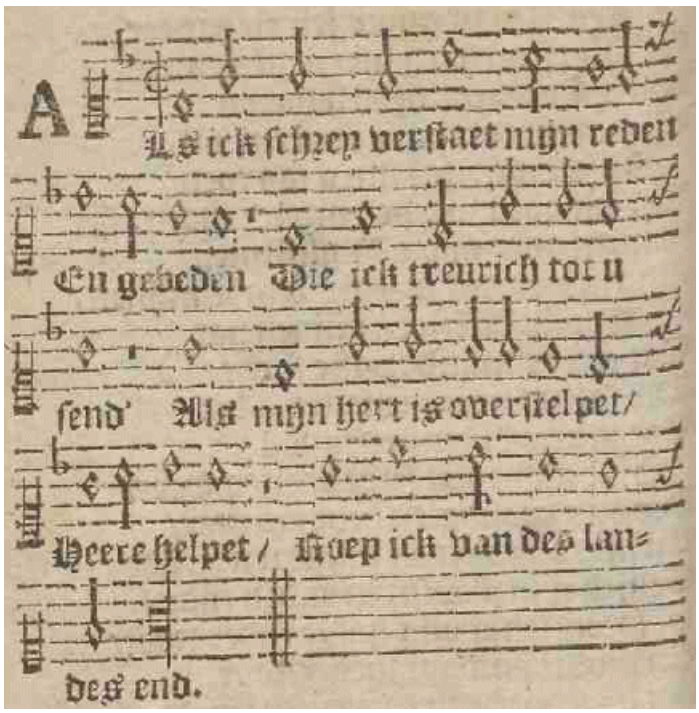

*A*Ls ick schrey verstaet mijn reden
En gebeden
Die ick treurich tot u tot u send'
Als mijn hert is overstelpet,
Heere helpet,
Roep ick van des landes end.

2 Op een hooge rotz my vueret
Vast bemueret
Daer ick geenen raet toe weet.
Want tot u ben ick gevloden
Inde nooden
Tegen mijnen vyant wreet.

3 Vwen tabernakel schoone
Is mijn woone
Eeuwichlijck en alle-tijt
Int verborgen uwer vlercken

Can ick mercken
Dat ick seker ben bevrijt.

4 Want al wat ick slechts begeer,
Hebdy, Heere,
My gegunnet, en noch meer,
Vwer vrienden erf gegeven,
Welcker leven
Is gericht tot uwer eer.

5 Ghy verlenget met behagen
Oock de dagen
Vwes conincx door u cracht.
Ghy sult goedichlijck bewaren
Syne jaren
Van geslachte tot geslacht.

6 In onsterferlijcke eere
Voor den Heere
Sal hy sitten eeuwichlijck.
V genade ende waerheyt
Sal voor swaerheyt
Hem behouden en syn rijck.

7 Dan sal uwen name wesen
Hooch-gepresen
Door mijn sangen even-staech.
Dan sal ick niet lange dralen
Te betalen
Mijn beloften alle daech.

Den Lxij. Psalm.

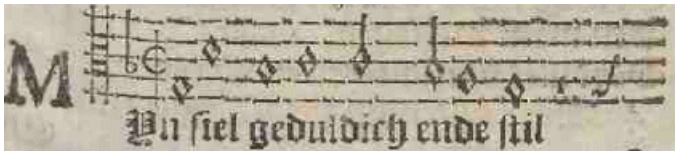

*M*Yn siel geduldich ende stil

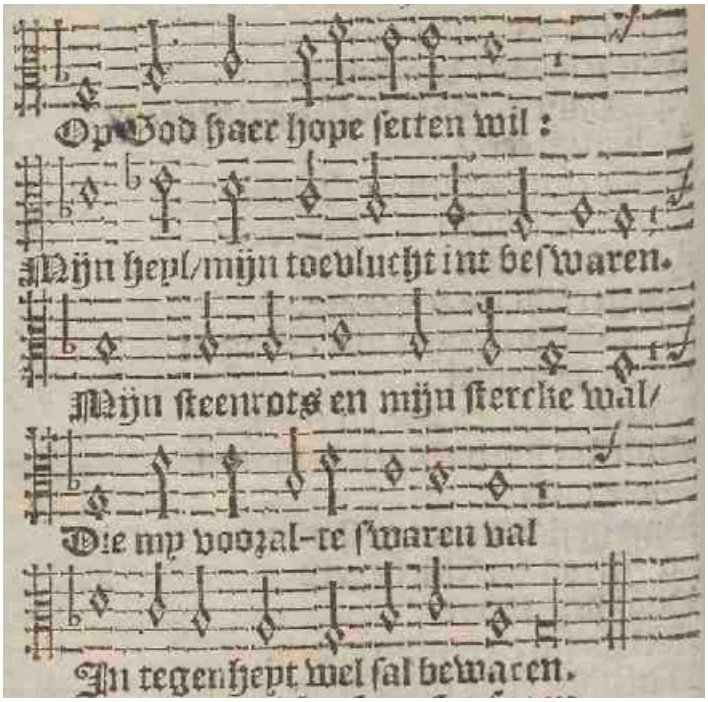

Op God haer hope setten wil:
Mijn heyl, mijn toevlucht int beswaren.
Mijn steenrots en mijn stercke wal,
Die my vooral-te swaren val
In tegenheyt wel sal bewaren.

2 Hoe lange sult ghy u soo spoen
Om quaet aen eenen man te doen?
Ghy wert doch altemael doorsteken:
Gelijck een tuyn die overhangt,
Of als een muyr die staet en wanckt
Soo suldy scheuren ende breken.

3 Om vanden throon te stooten af
Dien God gewelt en eere gaf
Is al het geene datse soecken.
De leugentale smaeckt haer soet,
Den mont wel segent, maer t' gemoet
Doet niet dan lasteren en vloecken.

4 Maer ghy mijn ziele swijget stil,

En schicket u in Godes wil.
Op hem alleen wy wachten moeten.
Hy is mijn rotse hooch en steyl,
Mijn vaste borch, mijn eeuwich heyl,
Hy laet niet struyck'len mijne voeten.

Pause.

5 In God mijn heyl is en mijn eer,
Mijn rots en toevlucht is de Heer;
Ghy volck wilt hem alleen vertrouwen,
Voor hem, als ghy verdrucket wert,
Stort uyt het diepste van u hert,
Hy is het die ons can behouwen.

6 Maer menschen kinders wel te recht
Tsy groot en rijck, tsy arm en slecht,
Men ydelheyt te noemen pleget.
Ia, soo-men inde wage leyt
De mensche tegen d'ydelheyt,
De ydelheyt het swaerste weget.

7 Op onrecht u doch niet verlaet,
Op roovery niet vast en staet,
En steunet niet op losse saken.
Crijchdy gewelt in overvloet
En laet doch nimmer u gemoet
Daer syne toeversicht van maken.

8 De Heer heeft eens geseyt een woort
Ick heb het tweemael aengehoort,
Dat God is boven alle stercken.
Ghy zijt genadich ende goet
O Heere, die vergelding' doet
Een yegelijck na syne wercken.

Den Lxiij. Psalm.

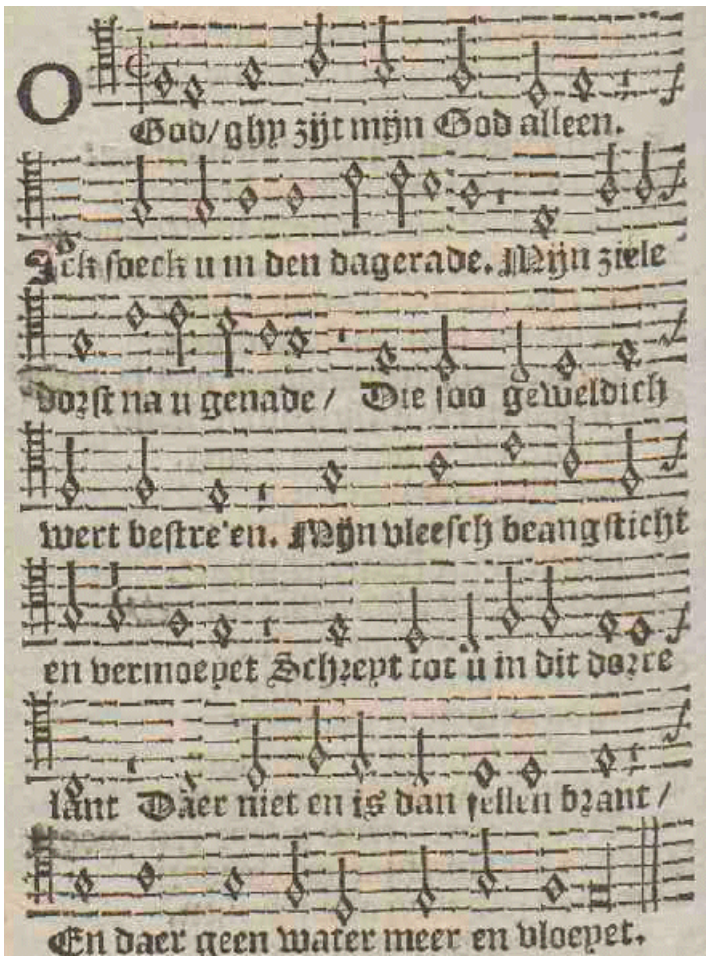

O God, ghy zijt mijn God alleen.
Ick soeck u in den dagerade.
Mijn ziele dorst na u genade,
Die soo geweldich wert bestre'en.
Mijn vleesch beangsticht en vermoeyet
Schreyt tot u in dit dorre lant
Daer niet en is dan sellen brant,
En daer geen water meer en vloeyet.

2 Och! dat ick sien mocht wederom
V heerlijcheyt en uwe sterckte,
Gelijck ick eertijts die bemerckte

In u vercoren heylichdom!
(Want my is niet soo lief het leven
Als uwe goedertierenheyt.)
Mijn lippen souden syn bereyt
V, mijn verlosser, lof te geven.

3 Ick soude al mijns levens tijt
Van uwen hogen name spreken:
Mijn handen soude ick opsteken
Tot u die inden hemel zijt.
Dan sou mijn ziel versadicht werden
Met enckel vet en leckerny,
En mijnen mont met lippen bly
In u te roemen sou volherden.

Pause.

4 Wanneer ick inde stille nacht
Aen u te dencken my opmake,
Van uyr tot uyr, van waeck tot waecke
Blijft ghy, o Heer, in mijn gedacht.
Ghy zijt het, die my plaecht te stercken,
Dies ick u vrolijck singen sal,
Wanneer ghy my voor overval
Hoed't inde schaduw' uwer vlercken.

5 Mijn ziel cleeft u soo vastlijck aen
Dat sy van u wil nimmer wijcken.
V hant my steunet crachtelijcken
Voor alle die my tegenstaen.
Dies sy die listich overdencken
Mijn ziel te stooten inde gracht
Self moeten door des Heeren macht
Diep onder d'aerde nedersincken.

6 Men salse vellen door het sweert,
Het graf en mach haer niet gebeuren,
De vossen sullen haer verscheuren
En sleypen langs de bloote eerd'.
Dan sal de coninck hooch ge-eeret
In God verheugen syn gemoet,
De mensche God dan loven moet
Die sonder valsheyt by hem sweeret.

7 Want die met een gemaeckten schijn
De vrome soecken te verraden
En haer met leugens overladen
Dien sal den mont gestoppet zijn.

Den Lxiiij. Psalm.

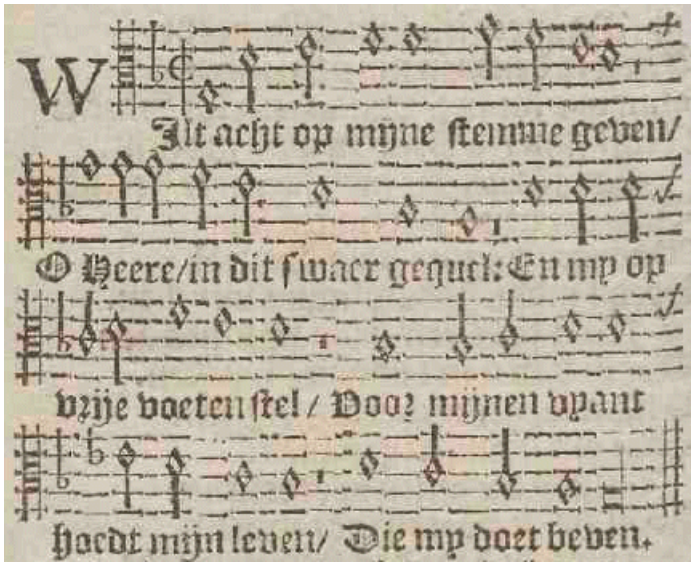

*W*Ilt acht op mijne stemme geven,
O Heere, in dit swaer gequel:
En my op vrije voeten stel,
Voor mijnen vyant hoedt mijn leven,
Die my doet beven.

2 Verberget my doch voor de lagen
Der boose-wichten slim en vals,

Die tegen my met veel geschals
Tesamen rotten, en raet slagen
Mijn ziel te plagen.

3 Sy hebben tongen, diese wetten
Gelijck een sweert tot wreede moort.
Gelijck een pijl doorsnijt haer woort,
Twelck om de vrome te verpletten
Sy veerdich setten.

4 Op datse mogen int verborgen
Doorschieten den oprechten man:
Die heefter angst en vreese van,
Als sy, hem pogende te worgen
Voor niemant sorgen.

5 Haer selven sy moetwillich stercken
In hare rancken schalck en boos,
Sy bergen hare stricken loos,
En seggen:wie sal onse wercken
Doch connen mercken.

Pause.

6 Sy ondersoecken diepe vonden,
Arbeydende te zijn gewis
Van al wat na te speuren is.
Ia souden 'smenschen hert doorgronden
Indiense conden.

7 Maer God, na wiense weynich vrage*n*,
Eer sy het dencken, sal in yl
Op haer afschieten synen pijl,
En haer de welverdiende plagen
Te huys doen dragen.

8 Haer eygen tong' sal haestelijcken

Haer brengen tot een harden val.
Een yder diese siet, die sal
Verbaest en bevende gaen strijcken
En van haer wijcken.

9 Dan sullen alle menschen achten
Op 't wonderwerck van onsen Heer,
Oock luytbaer maken syne eer.
En merckende op syne crachten
Na wijsheyt trachten.

10 d'Oprechte sullen troost becomen
In God haer helper uyt den noot,
En hem betrouwen totter doot.
Syn name salmen hooren romen
Van alle vromen.

Den Lxv. Psalm.

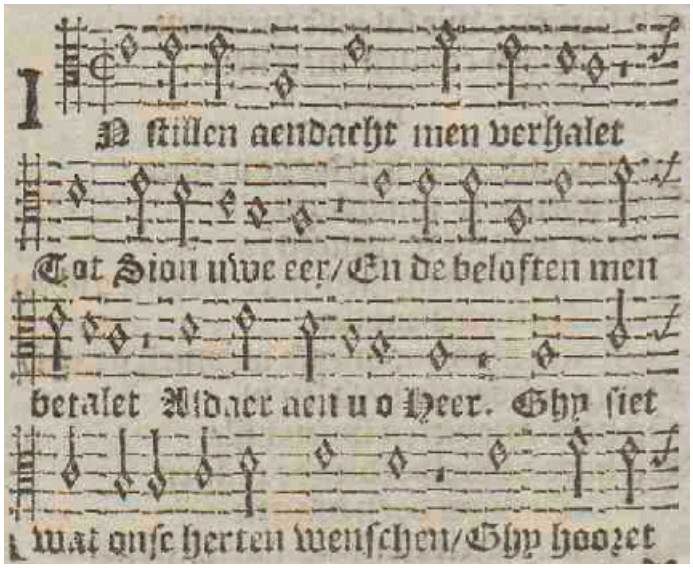

*I*N stillen aendacht men verhalet
Tot Sion uwe eer,
En de beloften men betalet
Aldaer aen u o Heer.
Ghy siet wat onse herten wenschen,
Ghy hooret

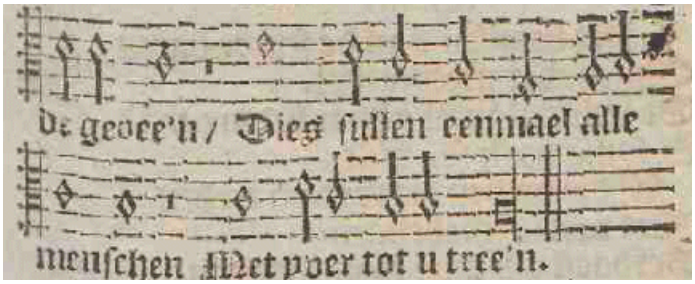

de gebee'n,
Dies sullen eenmael alle menschen
Met yver tot u tree'n.

2 De menicht van mijn vuyle sonden
My hadde gants bevleckt.
Maer u genade niet om gronden
Die heeftse al bedeckt.
Wel hem, dien ghy hebt uytgelesen,
En dien ghy tot u leyd't.
V voorhof sal syn woonstee wesen
Vol gelucksalicheyt.

3 Wy sullen, Heere, zijn versadicht
Met uwes huyses goet.
Wt uwen tempel begenadicht
Met heylig' overvloet.
Ghy hebt met schrickelijcke daden
En een rechtveerdich woort
Getoonet, als wy u aenbaden,
Dat ghy ons hadt verhoort.

4 Aen u Heer met vertrouwen hanget
De aerde t'eenemael.
Oock die de wijde see omvanget
Tot aen haer laetste pael.
De bergen voor der menschen oogen
Ghy vast en hooge stelt.
Ghy zijt omgordet met vermogen
En goddelijck gewelt.

5 Het bruysen van de stuyre baren
Ghy sonder moeyte stilt.
De volcken weet ghy te bedaren,
Al synse noch soo wilt.
Al die op den aertbodem treden
Met vreese zijn bevaen,
Verbaest om uwe wonderheden
Als sy die schouwen aen.

Pause.

6 Ghy maket vrolijck, watter swevet
Vroech inden dageraet:
En al wat hem te velde gevet
Oock opden avont laet.
Als ghy besoeckt met uwen segen
Het uyt-geteerde lant
Het wert vervult door soeten regen
Met rijckdom allerhand'.

7 Het water uyt des Heeren bronne
Vloeyt over 'tvlacke velt,
Op dat het lant hem cieren conne
Met aren ongetelt.
Ghy maket droncken syne voren
Soo haest het is geploecht,
Ghy weyckt syn cluyten, en met coren
Den mensch ghy vergenoecht.

8 Het lieve jaer doet ghy genieten
V schatten lang' verbeydt.
En waer ghy gaet, u treden vlieten
Van milde vetticheyt.
De wildernis vint syne weyden

Met droppels overstort,
De heuvels, en de schrale heyden
Met vreugde zijn omgort.

9 Te velde sietmen met genuchten
De schaepkens grasen gaen.
De dalen zijn bedeckt met vruchten
Van't alderbeste graen.
Het aerdrijck schijnet te ontspringen
En te verblijden seer,
De menschen juychen, ja sy singen
Van uwe goetheyt, Heer.

Den Lxvj. Psalm.

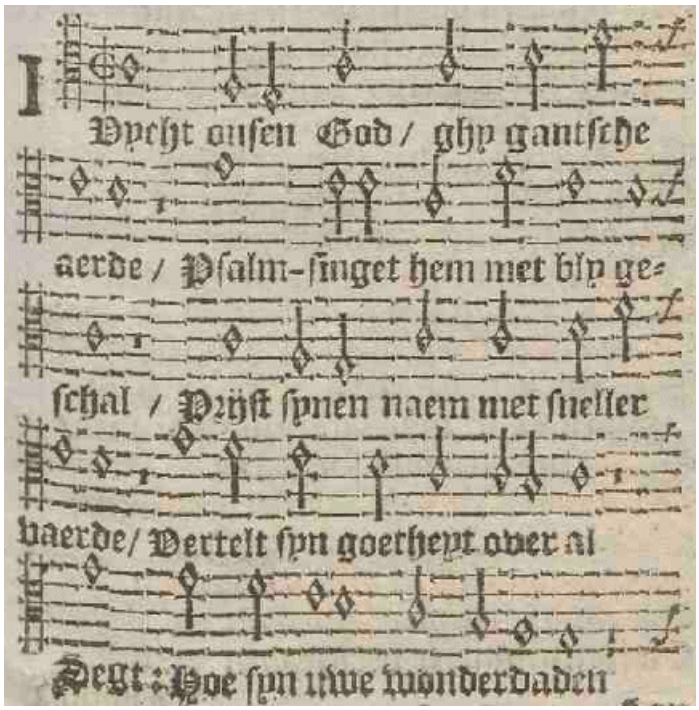

*I*Vycht onsen God, ghy gantsche aerde,
Psalm-singet hem met bly geschal,
Prijst synen naem met sneller vaerde,
Vertelt syn goetheyt over al.
Segt: Hoe syn uwe wonderdaden

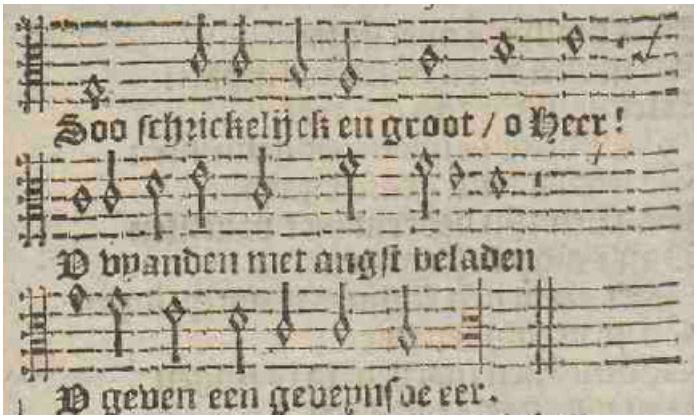

Soo schrickelijck en groot, o Heer!
V vyanden met angst beladen
V geven een geveynsde eer.

2 Dat doch de aerde haer gebeden
V brenge met een dweegen moet.
Met psalmen doetse voor u treden,
Lofsingend' uwen name goet.
Comt herwaerts, wilt doch wel aenmercken
Des Heeren doen, en nemet waer
Hoe hy hem toont in syne wercken
Aen alle volcken wonderbaer.

3 Hy heeft de woeste see verandert
Dat droogesvoets men ginck daer door,
In de rivier heeft-men gewandert,
Dies wy hem seggen danck daer voor.
Syn heerschappy sal eeuwich blijven,
Op alle volcken past syn ooch,
Wie van hem wijckt sal niet beclijven,
Noch zijn verheven al te hooch.

4 Ghy volckeren wilt u bereyden
Om God te roemen boven al.
En synen name te verbreyden

Alomme in het aertsche dal.
Hy ist die ons bewaert ons leven,
Die voor ons sorgt, en ons behoedt,
Dat onse gangen niet en sneven,
Ia dat niet wanckel onsen voet.

5 Ghy hebt ons, Heere, hart bedroevet,
Geloutert in den tegenspoet;
Gelijck het silver men beproevet
En suyver maket door den gloet.
Ghy hebt int garen der ellenden
Verstricket onse voeten beyd'
Een engen bant om onse lenden
Hebt ghy seer straffelijck geleyt.

Pause.

6 Men heeft op onse hooft geclommen
Gelijckmen rijdet op een dier.
Wy waren in gevaer gecommen,
Gevaer van water en van vuyr.
Maer ghy hebt ons, o Heere, goedich
Verquickt, dies in u huys ick sal
Ingaen met offeranden bloedich,
Betalen mijn beloften al.

7 Beloften, die in mijne qualen
Ick met mijn lippen heb gedaen.
Die, als ick treurich moest gaen dwalen,
Wt mijnen monde zijn gegaen.
Ick wil met vette offeranden
Van rammen, vullen uw' altaer,
De bocken sal ick voor u branden,
Daer toe de runders grof en swaer.

8 Ghy die God vreeset, weest doch stille,
Comt tot my, hoort, en wilt verstaen.
Want te verhalen heb ick wille
Wat God heeft aen mijn siel gedaen.
Als ick hem riep met mijnen monde
Hy hielp my uyt al mijn beswaer,
Dies wil ick uyt mijns herten gronde
Syn eere maken openbaer.

9 Waert dat ick had genomen voren
Ontrouwicheyt in mijn gedacht,
Soo hadde God gestopt syn ooren,
En al mijn schreyen niet geacht.
Maer nu heb ick wel vaste reden
Te seggen, dat God heeft geset
Diep in syn herte mijn gebeden,
En op mijn smeecken wel gelett.

10 Gelooft sy God en hooch-ge-eeret
Die mijne clachten niet verstoot,
Noch syne goetheyt van my keeret,
Als ick hem aenroep in der noot.

Den Lxvij. Psalm.

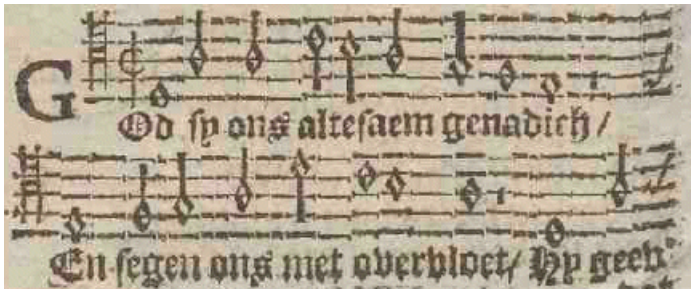

*G*Od sy ons altesaem genadich,
En segen ons met overvloet,
Hy geev'

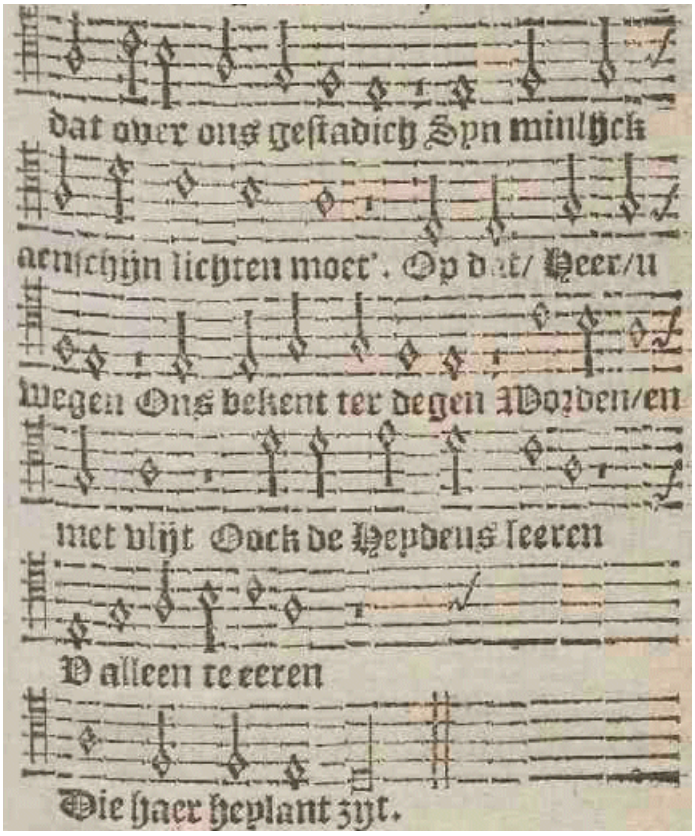

dat over ons gestadich
Syn minlijck aenschijn lichten moet'.
Op dat, Heer, u wegen
Ons bekent ter degen
Worden, en met vlijt
Oock de Heydens leeren
V alleen te eeren
Die haer Heylant zijt.

2 De volcken, Heer, u sullen singen,
De volcken sullen dancken dy.
Sy sullen uwen lof voortbringen,
En juychen uyter-maten bly.
Ghy sult alle lieden
Richten en gebieden
In gerechticheyt,
Ghy sult alle scharen
Stieren, en bewaren

In u vry geleyd'.

3 De volcken, Heer, om te gewagen
V grooten roem, haer maken ree.
Het aerdrijck sal syn vruchten dragen,
God deyl ons synen segen mee.
God, ons God alleene,
Gonstich ons verleene
Segen ende spoet:
Dat hem alle hoecken
Des aerdbodems soecken
Met een dweech gemoet.

Den Lxviij. Psalm.

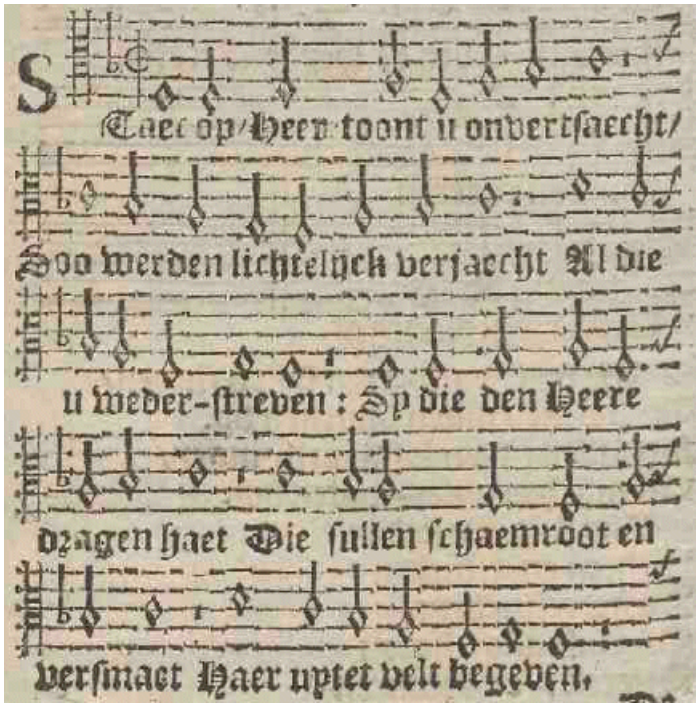

*S*Taet op, Heer toont u onvertsaecht,
Soo werden lichtelyck verjaecht
Al die u weder-streven:
Sy die den Heere dragen haet
Die sullen schaemroot en versmaet
Haer uytet velt begeven

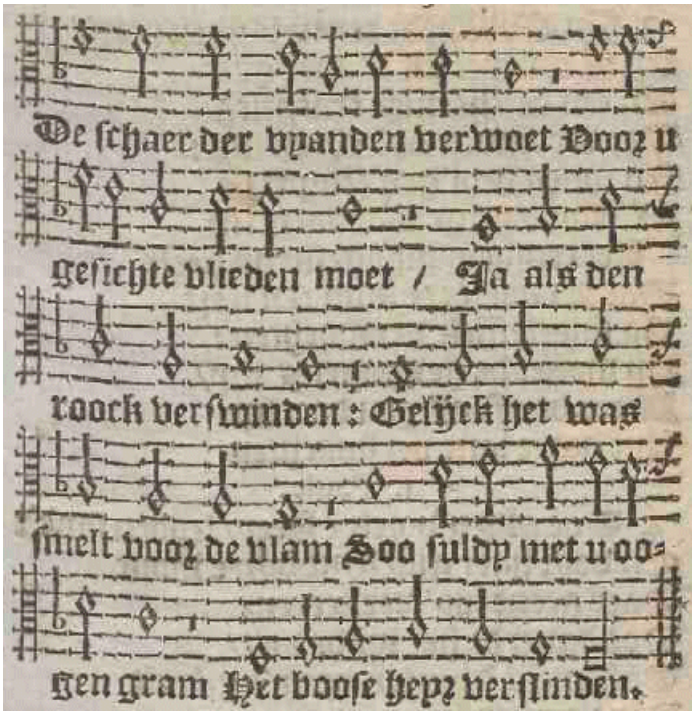
De schaer der vyanden verwoet Voor u
gesichte vlieden moet / Ja als den
roock verswinden: Gelijck het was
smelt voor de vlam Soo suldy met u oo-
gen gram Het boose heyr verslinden.

De schaer der vyanden verwoet
Voor u gesichte vlieden moet,
Ia als den roock verswinden:
Gelijck het was smelt voor de vlam
Soo suldy met u oogen gram
Het boose heyr verslinden.

2 Daer-tegen, aller vroomen hert
In God den Heer verheuget wert;
Sy sullen vroolijck singen,
En, voor het troostelijcke licht
Van syn genadich aengesicht
In rechter vreuchd' ontspringen.
Singt over luyd' en roemt den Heer,
Vercondicht synes names eer,
Maeckt hem den wech bequame
Die op de vlacke velden vaert,
Een machtich Heere wijt vermaert,
De Heer is synen name.

3 In Godt hebt eenen blijden moet,
Hy is der weesen Vader goet,
En een beschermer crachtich
Der weduwen vol droefenis:
In synen heyl'gen tempel is
D'Almachtige woonachtich.
Het eensaem huysgesin hy geeft
Dat het vol soete kind'ren leeft
Na smertelijck verwachten:
Hy maket de gevangens vry,
Maer de afvalligen doet hy
Int dorre lant versmachten.

j. Pause.

4 Doe ghy u volck, Heer, leyden soud't
En voor haer ginck int dorre wout
Daer geene luy' verkeeren,
Doe daverde het wijde velt,
De hemels drupten voor □t gewelt
Vant aenschijn onses Heeren
Oock Sinaï den berch soo groot
Voor u gesicht, o Heer, verschoot
God Iacobs hooch-gepresen:
Ghy waertet die den regen sandt,
En maecktet vast het goede lant
Vws erfdeels uyt gelesen.

5 Daer hebdy, Heere goedertier,
Soo menich arm verlaten dier
Ter woninge geropen.
Ghy hebt het door u mildicheyt
Voor den ellendigen bereyt,
Op dat het haer stae open.

De Heere gaf een rijcke stof
Te spreken van syn waerden lof
Aen vrouwen ende maegden:
Der selver was een groote schaer,
Die Godes daden wonderbaer
Bootschappende gewaegden.

6 De Coningen met hare macht
Syn vanden Heere onverwacht
Ten lande uyt-gesmeten.
Die binnens huys haer houden stil
Die hebben □t goet na haren wil
Gedeyt en uytgemeten.
Al haddy u ter neer geleyt
In herten-leet en dienstbaerheyt,
Een tijtlanck vergeleken
Degeen die liggen aen den heirt
Geheel verschoven, en onweirt
In duysternis versteken;

7 Soo suldy niettemin daer naer
Weer werden louter ende claer
Voor aller menschen oogen,
Gelijck der duyven vleugels zijn
Soo suyverlick met goude fijn
En silver overtogen.
Als onse God wel-eer int lant
De stoute Vorsten met syn hant
Den hoogen moet dee sincken,
En haer te rugge wijcken dee,
Doe sachmen het (gelijck de snee
Op Salmon) heerlijck blincken.

ij. Pause.

8 tIs waer, dat Basan het gebercht
Als Godes berch den hemel tercht
En door de wolcken dringet:
Hoe comtet, dat ghy bergen trots
Dus tegen het geberchte Gods
Op-huppelet en springet?
God heeft den berch van Sion weirt
Tot syne woning' self begeirt,
Een woning' uytgelesen;
Alwaer de Heer van nu voortaen
Sal blijven sonder wech te gaen,
Dit sal syn ruste wesen.

9 Gods wagens, veerdich tot syn werc,
Syn tien en tien-mael duysent sterck,
Het zijn syn snelle scharen.
De Heer is daer gestadich by,
Gelijck hy plach op Sinaï
Syn glants te openbaren.
Ghy zijt gevaren, Heer, om hooch,
En hebt gevoert voor yders ooch
V vyanden gevangen;
Ghy sondt den menschen gaven neer,
Die ghy van aller Heeren Heer
Hadt rijckelijck ontfangen.

10 Die voormaels waren tegen u
Gants ongehoorsaem, hebdy nu
Gegunt by u te wonen.
Gelooft sy God, die van syn goet
Ons deylt soo grooten overvloet

Als wy het dragen conen.
De Heer is onse salicheyt,
De Heere geeft ons het geleyd
In commerlijcke wegen:
By hem is uytcomst inden noot,
Hy isset die ons uyt den doot
Te redden is genegen.

iij. Pause.

11 God sal een slach, voorseker, op
Den harden, ongetemden cop
Van syne haters geven.
Den schedel hy te morsel slaet
Desgenen die niet af en staet
Van syn misdadich leven.
God sprack: mijn uytvercoren al
Wt Basan ick verlossen sal,
Sy hoeven niet te schromen;
Want ickse vroolijck en gesont
Sal uyt den alderdiepsten gront
Der zee doen wedercomen.

12 Op dat ghy badet uwen voet
In aller goddelosen bloet
Die ghy sult slaen en jagen:
Dat lecken mach een yder hont
Het bloet des vyants, die gewont
Sal liggen en verslagen.
Men heeft gesien, mijn God en Heer,
V inganck vol van roem en eer,
En u na huys geleyen
□t Gesang' voorheen, □t gespel daer naer,

En midden in der maegden schaer
Met trommelen aen reyen.

13 Looft onsen Coninck altesaem,
In syn gemeente prijst syn naem
Ghy syne huysgenoten:
Looft onsen God met stemmen hel
Ghy heylich volck van Israël,
Wt Iacobs bron gesproten.
Daer vintmen Benjamins geslacht,
Die voor een wijl seer cleyn geacht
Heeft namaels geregeret.
De Vorsten Iuda, Naphtali,
En Zebulon oock treden by
Na haren staet ge-eeret.

iiij. Pause.

14 Het is voorseker Godes macht
Waer door dit wonder is gewracht;
O Heere wilt ons stercken,
Ooc wat ghy hebt gevangen aen
En goedichlijck alree gedaen
Ten vollen in ons wercken.
Om uwen schonen tempel, Heer,
Sal menich coninck na en veer
V brengen offerhanden:
Dies het gedierte woest en stout
Dat hem int riet verborgen hout
Brengt eenmael doch tot schanden.

15 De jonge stieren beven doet,
De calvers weelich opgevoet
Tot dienstbaerheyt comt dwingen:

Die tot een crijch genegen zijn
Hoewelse met een dweegen schijn
V stucken silvers bringen.
Gesanten uyt Egypten-lant
En Moren, sullen haest de hant
Wtsteken t'uwer eere.
Ghy Coninckrijcken altesaem
Roemt met gesanck den hoogen naem
Van God den Heeren Heere.

16 Dien God die op den hemel rijdt,
Den hemel, die voor lange tijt
Hy selve heeft gemaket.
Hy is het die syn stemme geeft,
Waer door de heele werelt beeft
Als synen donder craecket.
Des Heeren hooge mogentheyt
In Israël is uytgebreydt,
Ia onder alle volcken:
Syn sterckte blincket overal
Beneden in het lage dal
En boven aen de wolcken.

17 O Heere, ghy zijt wonderbaer
In uwe heylichdom, alwaer
V claerheyt ghy bewijset,
In Israël ghy machtich werckt,
En geeft den uwen moet en sterckt:
Dies billijck men u prijset.

Den Lxix. Psalm.

*V*Erlost my, God, in dese sware stont,
Want □t water is tot aen mijn siel geclommen,
In diepen slijm ben ick eylaes, gecommen,
□k En can niet staen, want daer en is geen gront.
Ick lig'versmoort in eene*n* diepen vloet,
Mijn keel is heesch, en wil door □t roepen droogen,
Terwijl ick wacht dat God my hulpe doet

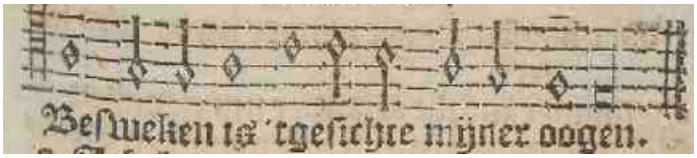

Besweken is 't gesichte mijner oogen.

2 Ick heb meer haters, buyten mijne schult,
Als op mijn hooft de ongetelde haren.
Die vyantlijck haer tegen my verclaren
Met grooten staet en rijckdom syn vervult.
Dies moet ick wedergeven dat ick niet
Gerovet heb: doch voor u ooch staet open
Of dwase daet by my is; Heer, ghy siet
Of ick my ooyt in sonden heb verloopen.

3 En laet niet toe, oneyndelijcke God,
O God, die zijt een heere der heyrcrachte*n*,
Dat sulcke die op uwen bystant wachten
Om mijnentwil aencome hoon en spot.
En lijdet niet, dat die u roepen aen
Met schande zijn, om mijne saeck, bevlecket.
Om uwent-wil de menschen my versmae'n,
En schaemte heeft mijn aengesicht bedecket.

j. Pause.

4 Mijn broeders houden my als een vremt man,
T' geslachte mijner moeder my ont-eeret,
Om dat my schier den yver heeft verteeret
Ws huys, hetwelck ick niet vergeten can:

Der boosen smaet, waer mede ghy soo seer
Gesmadet wordt, is over my gevallen;
Ick heb geweent, ick heb gevast, o Heer,
Maer be*n* daer om belacchet van haer alle*n*.

5 Ick heb een sack gegordet om mijn lijf,
Daermede doch den spot die luyde*n* dreve*n*
Die sittten inde poorten hooch verheven,
Oock by den wijn ben ick haer tijt-verdrijf.
Maer u aenroept mijn hert ootmoedichlijck.
Daer is een tijt, Heer, van u welbehage*n*:
Verhooret my, mijn heylant, goedichlijck,
Ter wijl ick mijn ellend' u voren-drage.

6 Lost uyt den slijck mijn voet die daer in cleeft,
Behoedet my van dieper in te sincken,
En laet doch my mijn haters niet verdrincken
Int water dat noch gront noch oever heeft.
Maeckt dat ick niet versmoor in dese vloet,
Op dat de diept my niet te bodem trecke,
En dat de cuyl die hem wijt open-doet
My niet v*er*swelg' en ganschelijc bedecke.

7 Heer uwe gonst is boven maten soet,
Daerom, hoor aen tgee*n* ick van u begere,
V goedicheyt van my doch niet en weere,

Maer siet op my met ee*n* geneycht gemoet.
Voor uwen knecht verbercht u aensicht niet.
Want ick ben vol van smert en ongenuchten,
Haest u, o Heer, en in dit swaer verdriet
Verhooret eens myn kerme*n* ende suchten.

ij. Pause.

8 Onttrect u niet, maer nadert u tot my,
Om dese ziel te houden by het leven.
Verlosset my uyt dit vervaerlijck beven,
Dat ick niet hoor des vyants geckerny.
Ghy weet den schimp van mijn misgunners trots,
Mijn schaemt en schand, mijn treuren ende sorgen:
De veelheyt haers onlijdelijcken spots
En is voor u, o Heere, niet verborgen.

9 Mijn herte breeckt van smaetheyt die ick ly,
Ick ben seer swack, en daer toe heel verlaten,
Ick wachtte, maer ten conde my niet bate*n*,
Of yemant had medlijden over my.
Want als op hen ick hadde lang' gebeydt,
Het was om niet, geen mensche quam my laven.
Sy spijsden my met gal vol bitterheyt,
En edick suer sy my te drincken gaven.

10 Haer tafel moet haer werden tot een strick,
Soo datse aen haer eygen spijse sterven:
Dat alle dinck haer strecke tot verderve*n*,
Ia self den vreed' en voorspoet haer verstick.
Geeft haer een blint v*er*duysteret gesicht,
Dat harer geen het licht en can aenschouwen:
Breeckt haer de lenden, dat sy opgericht
En overeynd haer niet en conne*n* houwen.

iij. Pause.

11 Stort plotselijck u gramschap over haer,
De hitticheyt uws torens moetse vaten,
Dat haer paleys gants ledich sy gelaten,
Haer tente woest, en niemant woon' aldaer
Want sy, o Heer, verdrucken noch dien man
Dien ghy alleen woudt vaderlijck castijden:
Ia dien ghy slaet met uwe tucht, daer va*n*
Is haren praet, en alle haer verblijden.

12 Met sond' op sonde wiltse overlae'n,
Van u gerechtheyt laetse zijn versteken,
Haer name sy uyt 's levens boeck gestreken,
En schrijftse met den vrome*n* nimmer aen.
Doch, of ick schoon ellendich ben en cranck,

Ghy sult nochtans mijn heyl en toevlucht wesen;
Ick sal u naem hooch loven met gesanck,
Met danckbaerheyt wert ghy van my gepresen.

13 En dat sal God zijn aengenaem, veel meer
Als os of stier, met hoornen en met claeuwen.
Dit sullen sien die schier in druc verflaeuwen,
En grootelijx verblyt syn inden Heer.
V herte een nieu leven sal ontfaen
Ghy die God soeckt. want hy verhoort de armen:
Hy sal syn volck niet laten ondergaen,
Maer over syn gevangens hem erbarme*n*.

14 Ghy aerd' en hemel roemet Godes werck,
Ghy zee, en wat daer inne heeft het leven,
Want onsen God wil Sion hulpe geven,
En bouwen op de steden Iuda sterck.
Dat is de woonst voor Godes huysgesin,
Oock sal haer saet die naderhant be-erve*n*:
Een yder die God lief heeft, sal daer in
Een goede plaets te syner tijt verwerven.

Den Lxx. Psalm.

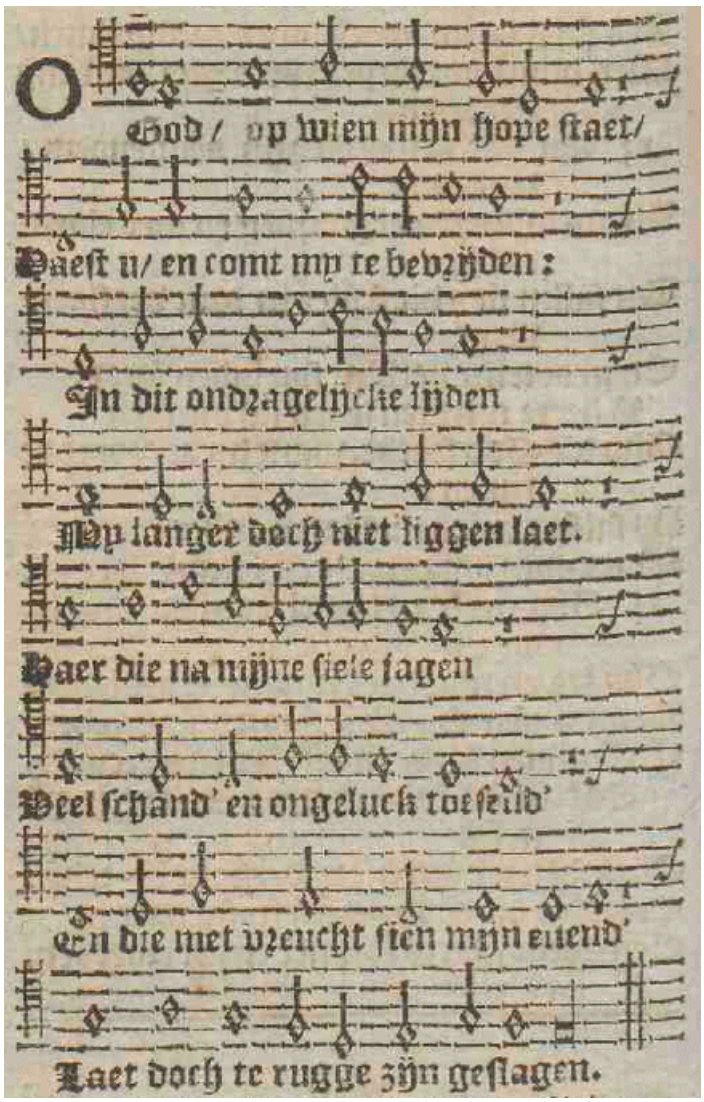

O God, op wien mijn hope staet,
Haest u, en comt my te bevrijden:
In dit ondragelijcke lijden
My langer doch niet liggen laet.
Haer die na mijne siele jagen
Veel schand' en ongeluck toesend'
En die met vreucht sien mijn ellend'
Laet doch te rugge zijn geslagen.

2 Drijft wech, o goedertieren God,

Die roepen, met vervaerlijck vloecken,
Ha, ha, dat is het dat wy soecken.
Geeft haer den loon van desen spot.
Maer laet in uwe hulp verblijden
Al die u soecken met begeer,
En die beminnen uwe eer
Laet die u roemen t' allen tijden.

3 Doch ick ben arm, ick ben in strijt:
Haest u tot my, verhoort mijn clagen.
En wilt de hulpe niet vertragen,
Ghy die alleen mijn helper zijt.

Den Lxxj. Psalm.

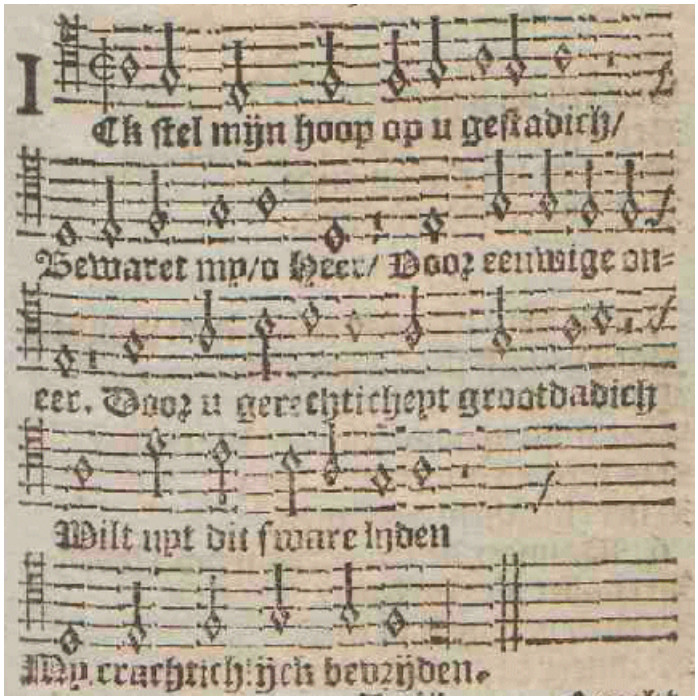

*I*Ck stel mijn hoop op u gestadich,
Bewaret my, o Heer,
Voor eeuwige oneer.
Door u gerechticheyt grootdadich
Wilt uyt dit sware lijden
My crachtichlijck bevrijden.

2 Neycht my u oor, wilt my bewaren.
Weest my een rotse vast.
Ghy, Heere, hebt belast
My te verlossen uyt gevaren
Ghy zijt mijn stercke stede
Daer ick in noot toe trede.

3 Ruckt my doch uyt der boosen clauwen,
Die tot gewelt en pracht
Aenwenden hare macht.
Ghy zijt mijn toevlucht int benauwen,
Van mijne teere jaren
Tot aen mijn grijse haren.

4 Soo haest als ick vercreech het leven
Van moeders lichaem aen
Heb' ick op u gestaen.
Verlossing hebdy my gegeven,
Daerom ick t' allen tijde
V grooten naem belijde.

j. Pause.

5 Me*n* hout my als een seltsaem wonder:
Noch heb ick steeds gericht
Tot u mijn toeversicht.
Laet mijnen mont zijn een verconder
Ws lofs, en gantsche dagen
V heerlijckheyt gewagen.

6 Wanneer den ouderdom mijn leven
Vervullet met verdriet,
Verwerpet my dan niet.
Wanneer de crachten my begeven

En niet en connen baten,
Wilt my dan niet verlaten.

7 Want alle mijne weerpartijders
Met die my gunnen quaet
Slaen tegen my een raet.
En mijn archlistige bestrijders
Te samen haer verbinden
Mijn ziele te verslinden.

8 Sy spreken: haest! laet ons hem vangen!
Want hy in desen noot
Van bystant is ontbloot.
Na uwe hulp staet mijn verlangen:
Van my u niet en keere,
Maer reddet my, o Heere.

9 Laet die die na mijn onheyl trachten
Beschaemt zijn en ont-eert,
Ia t' eenemael verteert.
Laet alle menschen haer verachten:
Soo wil ick op u bouwen
Volstandich mijn vertrouwen.

ij. Pause.

10 Met altijt-duerende lofsangen
Sal van my zijn verbreyt
Heer u gerechticheyt.
De hulpe die ick heb ontfangen,
Al isse niet om tellen
Sal mijnen mont voor-stellen.

11 Ick sal vrijmoedichlijcken treden,
My brengend' in gedacht

Des Heeren groote cracht.
Van my wert opentlijck beleden
De ongebroken trouwe
Die ick in hem aenschouwe.

12 Van jeucht af hebdy my geleeret,
Oock op tot desen dach
Maeck ick van u gewach.
Dies, als den ouderdom vermeeret
En 't hooft begint te grijsen
Wilt my niet van u wijsen.

13 Tot dat ick allen die nu leven
En 't comstige geslacht
Vercondig' uwe macht.
V trouwicheyt is hooch verheven
Die ghy in uwe wercken
Geweldich geeft te mercken.

iij. Pause.

14 O God, wie is u te gelijcken?
Die ongeluck en quaet
My dickwils voelen laet:
Maer doet de droefenis haest wijcken:
Want als ick leg' ter neder
Geeft ghy my 't leven weder.

15 Ia uyt den diepen cuyl der aerde
Hebdy my, Heer, gebracht,
Vergrootende mijn macht.
En, als aenvechting' my beswaerde
Syt ghy, o Heer, gebleven
Mijn trooster al mijn leven.

16 Dies sal ick op de soete snaren

Der hooch-gestemde luyt
V prijsen overluyt.
En op het harpen-spel verclaren
God Israëls, u eere
En ongevalschte leere.

17 Mijn lippen sullen haer verblijden
Met stichtelijck gesanck
En psalteren geclanck.
Mijn ziele die ghy uyt het lijden
Hebt, Heere, opgetogen
Sal roemen u vermogen.

18 Mijn tonge sal niet onderlaten
Te geven goet bescheyt
Van u gerechticheyt.
Want ghy brengt alle die my haten
En mijnen val begeeren
In schaemten en oneeren.

Den Lxxij. Psalm.

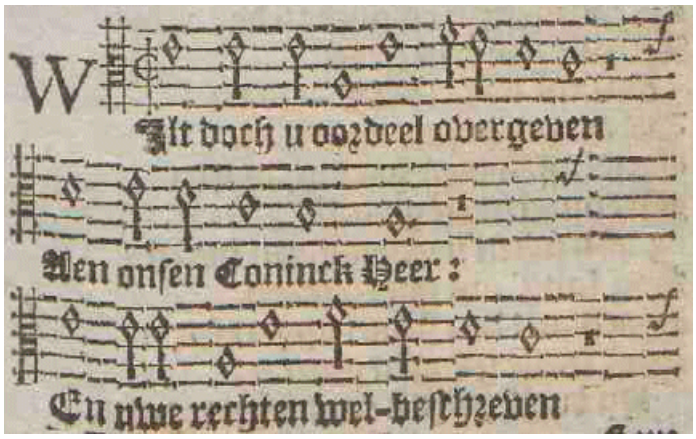

*W*Ilt doch u oordeel overgeven
Aen onsen Coninck Heer:
En uwe rechten wel-beschreven

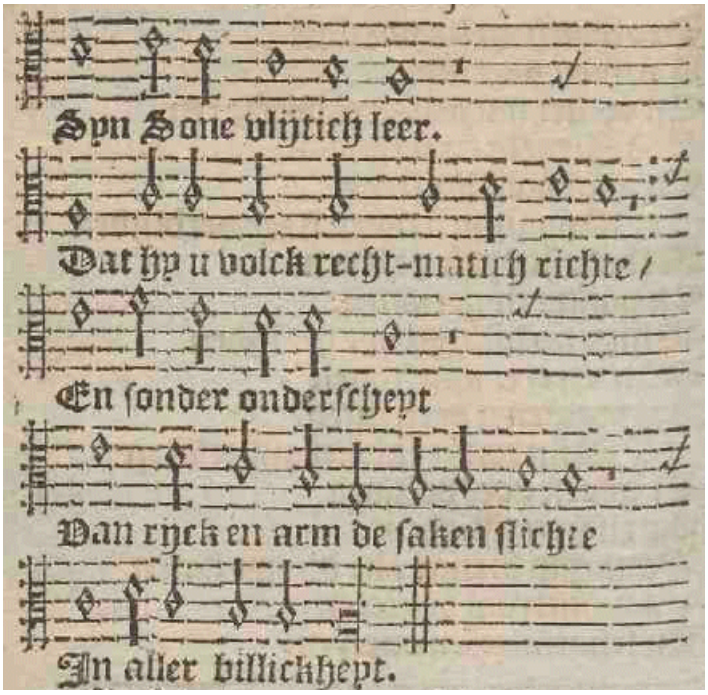

Syn Sone vlijtig leer.
Dat hy u volck recht-matich richte,
En sonder onderscheyt
Van rijck en arm de saken slichte
In aller billickheyt.

2 Geeft dat de rust, geeft dat den vrede
Op alle bergen bloey:
Gerechticheyt en goede sede
Aen alle heuvels groey.
Hy salse by het recht bewaren
Die cruys en jammer quelt,
En straffen diese hart beswaren
Met onrecht en gewelt.

3 Sy sullen u gehoorsaem wesen
Soo lang' als son en maen
Hooch aen den hemel opgeresen
Haer snelle gangen gaen.
Hy daelt, gelijck een coelen regen

Daer 't gras is afgemaeyt,
Als droppels neer te vallen plegen
Op 't aerdrijck nieu besaeyt.

4 De goede mensch sal vrolijck leven
En gants voorspoedich zijn,
Tot dat de maen niet meer sal geven
De werelt haren schijn.
Van see tot see, van lant tot landen
Gereyckt syn regiment,
Ia van Euphratis vochte stranden
Tot aen des werelts end.

5 Het volck der onbewoonde steden
Hem vallen sal te voet:
Syn vyant, met gebogen leden
De aerde cussen moet.
De Vorsten Tharsis, en d'eylanden
Hem brengen hare schult,
d' Arabers en Sabëers handen
Met gaven zijn vervult.

Pause.

6 De coningen van alle rijcken
Tsaem knielen voor hem neer.
De heydenen uyt verre wijcken
Bewijsen hem syn eer.
Den armen man comt hy te baten
Die tot hem treurich schreyt,
Hy helpet die hier is verlaten
Wt syn ellendicheyt.

7 Den ongeachten en den cleenen
Sal hy genadich zijn.

Die van gebrec en commer weenen
Verlosset hy uyt pijn.
Haer sielen voor gewelt en logen
Neemt hy in syn behoed'.
En boven al is voor syn oogen
Seer costelijck haer bloet.

8 Syn leven blijft. men sal hem geven
'tGout van Arabia.
En bidden, dat hem al syn leven
Den segen volge nae.
Een hant vol coren sal doen comen
Te voorschijn soo veel graen
Dat het sal ruysschen, als de bomen
Die op den Liban staen.

9 Dan sullen de bemuyrde steden
Veel borgers brengen uyt.
Toenemen sullen sy in vreden
Gelijck het groene cruyt.
Des Conincx naem sal niet verdwijne*n*,
Maer blijven in gedacht
(Soo lang' de schoone son sal schijnen)
By 't comstige geslacht.

10 De heydens sullen altesame
Gesegent zijn in hem.
Sy sullen prijsen synen name
Met opgeheven stem:
En seggen: lof sy onsen Vader
De Godt van Israël,
Hy is alleen een wonderdader,
Hy maecket alles wel.

11 Syn naem sy eeuwichlijck in waerde

By aller menschen schaer.
Syn heerlijckheyt vervull' de aerde.
Ia, Amen, dat sy waer.

Den Lxxiij. Psalm.

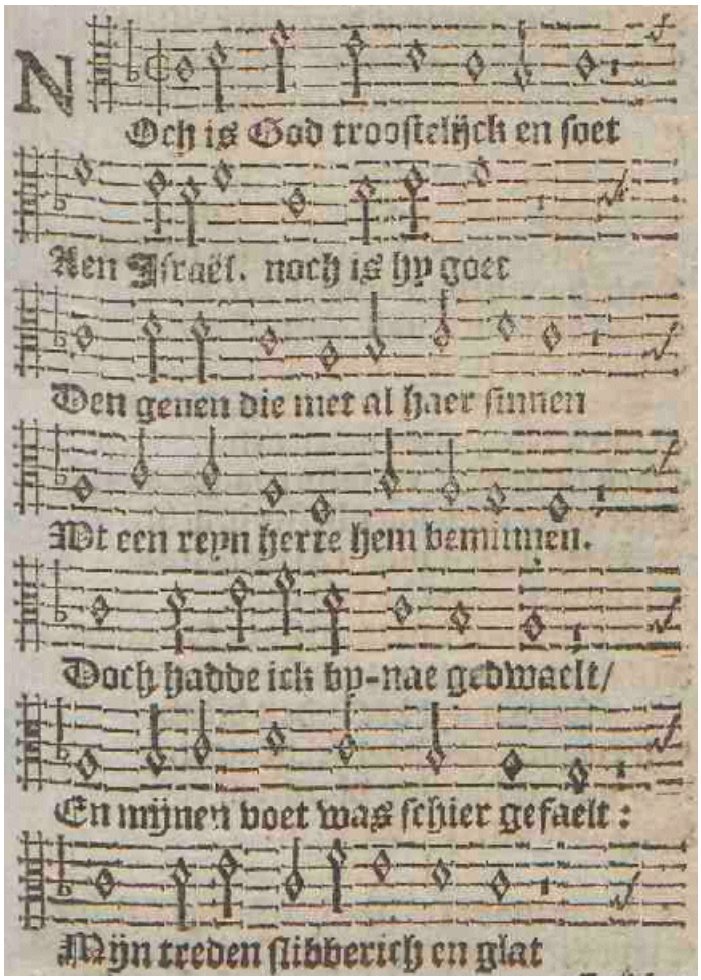

*N*Och is God troostelijck en soet
Aen Israël. noch is hy goet
Den genen die met al haer sinnen
Wt een reyn herte hem beminnen.
Doch hadde ick by-nae gedwaelt,
En mijnen voet was schier gefaelt:
Mijn treden slibberich en glat

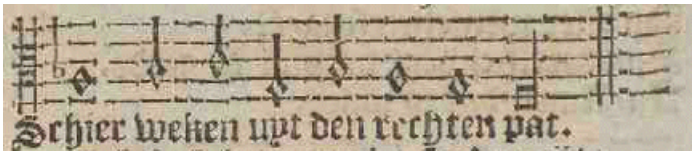

Schier weken uyt den rechten pat.

2 Ick sach het aen, niet sonder nijt,
Het dede my int herte spijt
Als ick der dwasen doen betrachtte,
En hoe 't geluck de boos' aenlachte.
Want sonder knoop haers levens draet
Tot aen het eynd' al sachtjens gaet.
Gants ongebroken ende fris
De cracht van al al haer leden is.

3 Zijn ander menschen hart geplaecht,
Sy blijven vry en onvertsaecht:
Comt ongeluck vast over allen,
Op haer de slagen niet en vallen.
Dies hangen sy den trotsen waen
Gelijck een gulden keten aen.
Oock is gewelt en sotte pracht
Haer beste cleet, haer liefste dracht.

4 Haer oogen weelich swellen op
Wt haren vetten dicken cop.
Meer welvaert sietmen haer toecomen
Als selve sy ooyt dorsten droomen.
Sy suygen uyt der lieden bloet,
En roemen van haer fel gemoet.
Als van de hoochte vloeyet af
Haer tale bitter ende straf.

j. Pause.

5 Haer mont tot aen den hemel stijcht,
En yederman daer voren swijcht.

Haer tonge wandelt op der eerden,
En wat sy seggen is van weerden.
Dies menich mensche kiest haer sy',
Ia Godes volck oock valt haer by,
Wanneermen die met angsten drenckt
En volle bekers droefheyts schenckt.

6 Sy spreken seer vermetelijck:
Sou God oock uyt syn hemelrijck
Met rechte kennis op ons mercken?
Sou hy oock weten onse wercken?
Dit 's immers volck van snooder aert,
Sy zijn noch heyl noch segen waert.
Noch zijnse hier in volle rust
En hebben al haers herten lust.

7 Ist soo dan, dat mijn herte heeft
Vergeefs in suyverheyt geleeft?
Dat ick om niet, ja tot mijn schade
In onschult mijne handen bade?
Ick ben vol cruys den gantschen dach,
En lijde wat ick lijden mach.
Ick ben geduerichlijck geplaecht,
Ia 'smorgens vroech al-eer het daecht.

8 Maer, spraec ick met sulc onverstant,
Ick soude my vergrijpen, want
Het is u volck, het zijn u kind'ren
Die met mijn oordeel ick sou hind'ren.
Gelijckwel heb ick vlijt gedaen
Om recht de sake te verstaen:
Doch bleefse my soo voor als naer
Om te begrijpen hart en swaer.

9 Ick stont benepen ende stom,

Tot dat ick in Gods heylichdom
Quam treden, daer ick eerst bekende
Der Goddelosen druckich ende.
Ghy settse op een gladde baen
Daer sy een cleyne wijle staen.
Maer in een seer geringe stont
Doet ghyse vallen inden gront.

ij. Pause

10 Hoe werden sy tot yders schrick
Verwoestet in een ogenblick!
Hoe werden sy ter neer geslagen,
En gaen te niete met vertsagen!
Gelijck een droom, die wonder schijnt,
So haest men wacker is, verdwijnt.
Wanneer ghy oock ontwaeckt, o Heer,
Sult ghy verachten hare eer.

11 Noch was mijn hert geswollen op,
Het lach my daeglijcx inden crop,
En, om dees alte-vremde dingen
My steecken door de nieren gingen.
Doch, ick en hadde geen verstant,
Soo ick wel merckte naderhant.
Ick ben voor u, o Heer, geweest
Gelijck een onvernuftich beest.

12 Noch evenwel, wat twijfeling
Soo nu, soo dan, mijn hert beving'
By u ben ick, o Heer, gebleven,
Want ghy hebt my de hant gegeven.
Ghy sullet my door uwen raet
Doen treden op de rechte straet,

Tot dat ick van u werd' geleyt
In d' aldergrootste heerlijckheyt.

13 Wien heb ick inden hemel hooch
Tot dien ick wenden sou mijn ooch?
Of dien ick neffens u sou voegen
Op eerden, om my te genoegen?
Wanneer mijn vleesch aen my v*er*smacht,
Wanneer mijn herte mist syn cracht,
Ghy zijt mijn steenrots, mijn geheel,
Mijn eeuwich onvermindert deel.

14 Want al die van u wijcken af
Dien overcomt de rechte straf,
Ghy doodet die haer van u keeren
Met vremde Goden te hoereeren.
Maer mijns aengaende, 't is my goet
By God te zijn, die my behoedt,
Op wien ick mijn vertrouwen stel,
Wiens wonderwercken ick vertel.

Den Lxxiiij. Psalm.

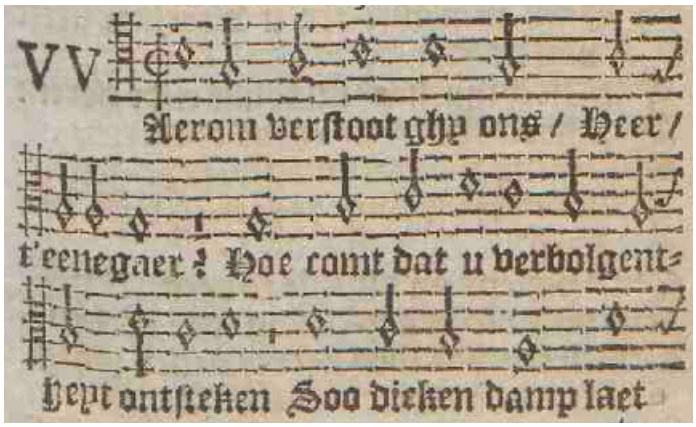

*VV*Aerom verstoot ghy ons, Heer, t' eenegaer?
Hoe comt dat u verbolgentheyt ontsteken
Soo dicken damp laet

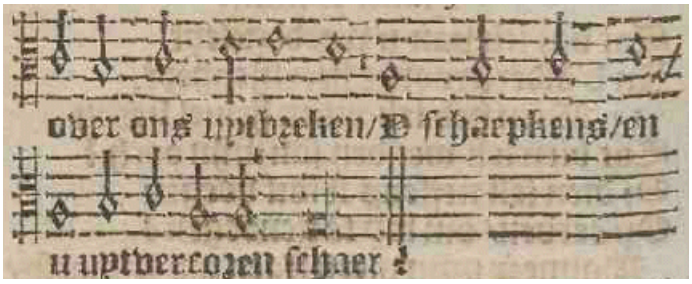

over ons uytbreken,
V schaepkens, en u uytvercoren schaer?

2 V volck van outs verworven doch verschoont,
V erfenis dat soo veel jammer lijdet,
Het welck ghy hebt soo menichmael bevrijdet,
En Sion daer ghy voormaels hebt gewoont.

3 Heft op den voet, en eyndelijck eens com
Tot uwe stat schier eeuwichlijck v*er*heeret,
Den vyant haer moetwillich heeft ont-eeret,
En sonder schroom vertree'n u heylichdo*m*.

4 Daer men wel-eer u wercken heeft vertelt
Daer hoortme*n* haer nu brulle*n* ende tieren:
Sy hebben daer haer opene banieren,
Tot tekens van haer mogentheyt, gestelt.

5 Een yeder springt begeerich voor den dach
Om u palleys op 't snelste te verderven.
Met bijlen scherp sy cloven ende kerven
Gelijck een bos men neer te vellen plach.

6 'tGesneden werck soo constich gegraveert

'tWelck cierlijk was en lustich te aenschouwen
Is met gewelt va*n* hamers omgehouwe*n*,
Vermorselt, en geslichtet tot de eerd'.

7 Sy hebben in een lichte vlam geset
V heylich huys, hoe hooch het was verheven.
Ia hebben het (door boosheyt overgeven)
Ontreynicht, en ten bodem toe verplett.

8 Noch spraken sy int herte fel en trots,
Laet al den hoop van ons zijn uytgeplondert.
Sy hebben (geen van allen uytgesondert)
Verbrandet de vergader-plaetsen Gods.

j. Pause.

9 Ah! wy en sien de tekenen niet meer
Van uwe gonst: propheten ons ontbreke*n*
Om sekerlijck tot ons te mogen spreken
Hoe lange noch sal duyren dit verseer.

10 Hoe lange wilt ghy dulden, groote God,
Dat u aldus de boose sullen schenden?
Sal't altijt zijn, en sal het nimmer enden
Dat uwe macht van haer sal zijn bespot?

11 Wat houdet ghy u hant aen d'eene sy?
Hoe comt dat ghy u rechterhant bedecket?
'tIs tijt dat ghy die uyt den boese*m* trecket,
En maeckt een eynd' van uwe weerparty.

12 Nochtans is God mijn Coninck, die wel-eer
Verlosset heeft van onderganck de aerde,
En goedich haer' inwoondere*n* bewaerde.
Hy ist alleen: daer is geen ander meer.

13 Ghy hebt de zee gedeylt door uwe cracht,
De draken die daer in verholen lagen
Hebt ghy daer uyt getogen en verslagen,
En, haren cop vertredend' omgebracht.

14 Ghy braeck het hooft des Leviathans wreet
Het volck in dorre velden tot een spijse:
Ghy scheurdet op een ongehoorde wijse,
Een beecke die ghy water geven deed't.

15 De stroomen maeckt ghy tot een gangbaer lant.
Dach ende nacht als eygen ghy besittet.
Het sterren-licht, de sonne, die verhittet
Den couden gront, zijn schepsels van u hant.

16 De palen wijt van 'swerelts ronde perck
Hebt ghy, o Heer, in wijsh*eyt* uytgebreydet.
De*n* somer, die ghy vande*n* winter scheydet,
En is het niet u schicking' en u werck?

ij. Pause.

17 Gedenckt hier aen. de vyant heeft gesmaedt
Den hoochsten God. een volck geheel verbastert

Heeft dwaselijck dien grooten naem gelastert
Wiens heerlijckheyt door alle lande*n* gaet.

18 En levert, Heer, den wilde*n* diere*n* niet
De siele van u tortelduyf verdrucket.
En wilt u volck dat onder 'tlijden bucket
In eeuwicheyt niet laten in verdriet.

19 Maer neemt in acht u opgericht verbont.
Want duysternis de menschen heeft omvangen.
De aerd' is vol van onbekende gangen,
Een roovers nest, een moortcuyl sonder gront.

20 En lijdt niet dat u ongeachtte schaer
Met schaemte sou de*n* rugge moete*n* keere*n*,
Maer geeft haer stof u hoogelijc te eeren
En uwen roem te singen openbaer.

21 Staet op, en pleyt u eygen saeck, o Heer,
En aenden trots van dit geselschap dencket,
Die snoode daet haer nimmer quijt en schencket
Dat dach op dach sy rooven uwe eer.

22 Het fel getier uyt uwen hemel hoort
Der vyanden in hoochmoet opgeblasen.
Haer pocchen en haer ongestuymich rasen
Climt in de hoochd' en vaert geduerich voort.

Den Lxxv. Psalm.

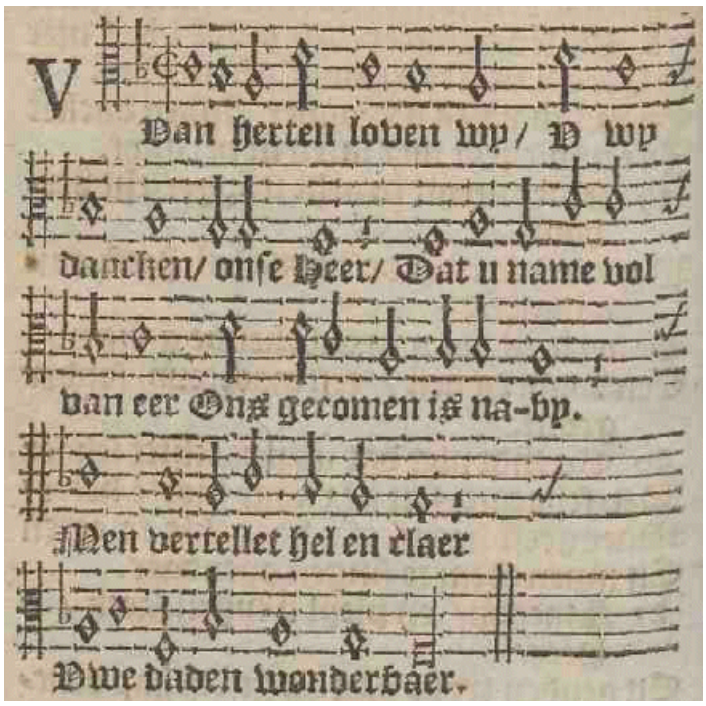

V Van herten loven wy,
V wy dancken, onse Heer,
Dat u name vol van eer
Ons gecomen is na-by.
Men vertellet hel en claer
Vwe daden wonderbaer.

2 Als de tijt is voor de hant,
En ick in mijn ampt gesett'
Ick sal richten sonder smet.
Al versmolt het heele lant,
Van my sal het zijn gesticht
En syn stijlen opgericht.

3 Dickmael seyd' ick tot de sots,
Laet u dwase rancken staen,
De godloose sprack ick aen;
Heft den horen niet te trots.

Draeft niet met een harden neck.
Spreeckt niet met een stijven beck.

4 'tComt van oosten noch van west,
'tComt niet uyt de wildernis
Dat een man verheven is.
Loopt en slavet al u best,
God is richter ende voocht,
God vernedert, God verhoocht.

5 In Gods handen is een cop
Vol van wijn door-een-gemengt:
Yegelijck hy daer uyt schenckt,
Maer het slijmerige sop
Sal der goddelozen mont
Suypen tot den diepsten gront.

6 Eeuwich doe ick dies vermaen,
Ick wil prijsen Iacobs God,
En der goddelosen rot
Haren hoorn te morsel slaen.
Dan wert aller vromen cracht
Tot de hoochste eer gebracht.

Den Lxxvj. Psalm.

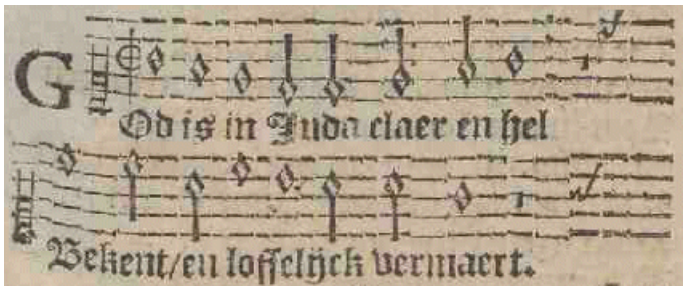

*G*Od is in Iuda claer en hel
Bekent, en loffelijck vermaert.

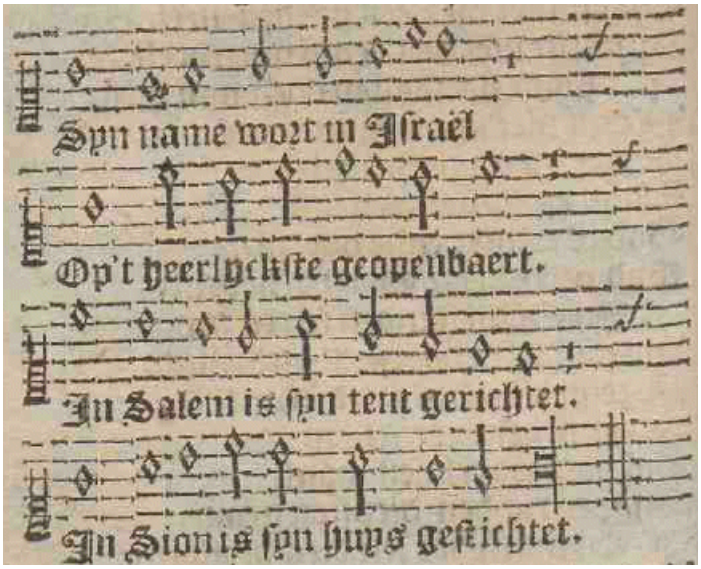

Syn name wort in Israël
Op't heerlyckste geopenbaert.
In Salem is syn tent gerichtet.
In Sion is syn huys gestichtet.

2 Daer brack de Heer en wierp ter eerd'
De snelle pijl, den taeyen booch,
Den gladden schilt, het staelen sweert,
De crijchsmacht die hem tegen tooch.
Ghy gaet in mogentheyt te boven
Al die op het geberchte roven.

3 De stoute zijn gemaeckt tot buyt,
Een diepen slaep haer over quam.
De helden zijn geschuddet uyt,
De vreese haer de handen nam.
Wanneer ghy scheldet, peert en wagen
Leyt in een sluymer neer geslagen.

4 Ghy zijt, ghy zijt vervaerlijck, Heer!
Wat mensche sal doch connen staen
Voor u gesichte, soo wanneer
V toorn beginnet aen te gaen?

Als ghy laet hooren uwen wille
Het aertrijck beeft en swijget stille.

5 Ghy stondet op in u gericht,
Op dat de onderdruckte schaer
Van hare droefenis verlicht
Mocht wesen buyten alle vaer.
Als u de menschen wederstreven
Tot eere sy u oorsaeck geven.

6 Ghy breydelt met een harden toom
Den trots desgenen die u haett.
Een yder met beloften coom
Tot God, en dien' hem metter daet.
Ghy die rontom het huys des Heeren
V wooning' houdet, wilt hem eeren.

7 Brengt gaven hem die wert gevreest
En hooch geacht by yder man.
Hy is het die der vorsten geest
Als rijpe druyven snoeyen can.
Hy wil gehouden zijn in weerden
Van alle coningen der eerden.

Den Lxxvij. Psalm.

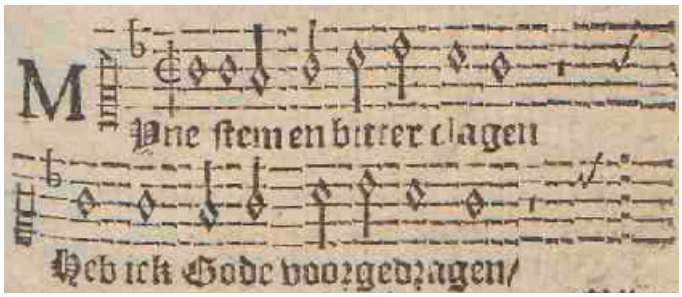

*M*Yne stem en bitter clagen
Heb ick Gode voorgedragen,

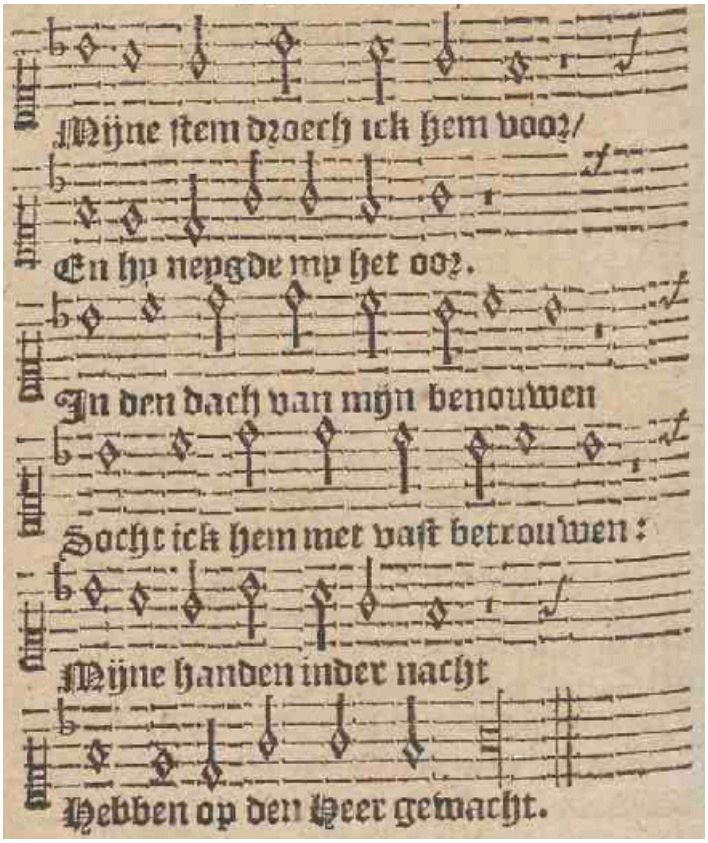

Mijne stem droech ick hem voor,
En hy neygde my het oor.
In den dach van mijn benouwen
Socht ick hem met vast betrouwen:
Mijne handen inder nacht
Hebben op den Heer gewacht.

2 Mijne siel met druck bevangen
Wilde geenen troost ontfangen,
Dachte ick aen u, o Heer,
Ick beroerde my te meer.
Als ick met een treurich herte
Overlegge mijne smerte,
Mijn gemoet is overstelpt
Siende niemant die my helpt.

3 Ghy houdt wacker mijne oogen

Datse nimmer rusten mogen.
Ick ben soo vermoeyt daer van
Dat ick schier niet spreken can.
Als ick ben met angst doorsneden
Denck ick aen den tijt voorleden:
En der jaren aenbegin
Leyt geduerich in mijn sin.

4 'tLieffelijcke spel der snaren
Can uyt mijnen sin niet varen;
In de stilte is mijn geest
Besich met die saeck geweest:
Gants begeerich te doorgronden
Of sy 't eenmael treffen conde
Dat soo swaer is te verstaen;
Daerom ginck het clagen aen:

5 Sal God altijt my versteken?
Is hy van my gants geweken?
Is my in der eeuwicheyt
Geen genade toegeleyt?
Sal syn goedicheyt na desen
Voor my niet te vinden wesen?
Wert syn woort niet meer gedacht
Van geslachte tot geslacht?

Pause.

6 Heeft God 'tmywaerts heel vergeten
Syne goetheyt ongemeten?
Is door synen toorne straf
Alle gonst geslooten af?
Doe begonde ick te dencken,
Sal my dese quelling' crencken?

Wacht ick niet een beet'ren stant
Van des Heeren rechterhant?

7 Ick wil liever zijn gedachtich
Godes wonderdaden machtich,
Die van ouden tijden aen
Hy soo heerlijck heeft gedaen.
Ick wll vlijtelijck aenmercken
Syne goddelijcke wercken.
Mijnen mont sal spreken uyt
Syne daden overluyt.

8 In het heylichdom ter-degen
Sietmen Heere uwe wegen.
Geenen God en isser meer
Soo genadich als de Heer.
Heer, ghy zijt het int besonder
Die alleen doet alle wonder,
Ghy maeckt uwe macht bekent
Tot des werelts laetste end.

9 Ghy hebt uwen arm gestrecket
En u volck daer mee gedecket.
Ghy verlostet uyt gevaer
Iacobs ende Iosephs schaer.
Doe de wateren u sagen
Sy begonnen te vertsagen.
Voor den Heer die eeuwich leeft
Heeft den diepsten gront gebeeft.

10 Dicke wolcken zijn ontsloten,
Water hebben sy gegoten,
Daer een dreunende geluyt
Brack van allen canten uyt.
Vwe vlickerende stralen

Quamen uyt de hoochte dalen.
Donder ende blixem dicht
Heeft de werelt gants verlicht.

11 Den aertbodem wiert beroeret,
Door de zee wiert ghy gevoeret,
Door de zee, alwaer noch spoor,
Wech, nog pat en was te voor.
En ghy hebt u volck geleydet
Alsmen teere schaepkens weydet,
Door Aärons trouwe hant
En door Mosem na haer lant.

Den Lxxviij. Psalm.

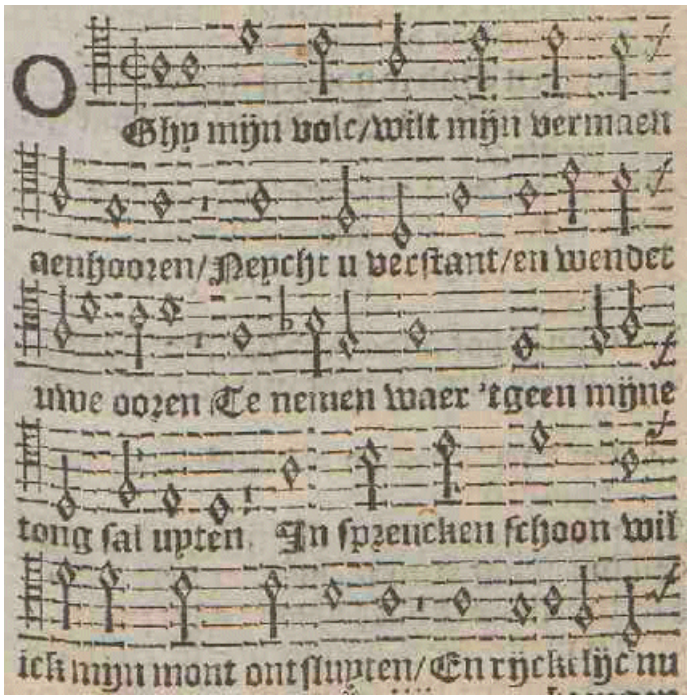

O Ghy mijn volc, wilt mijn vermaen aenhooren,
Neycht u verstant, en wendet uwe ooren
Te nemen waer 't geen mijne tong sal uyten.
In spreucken schoon wil ick mijn mont ontsluyten,
En rijckelijc nu

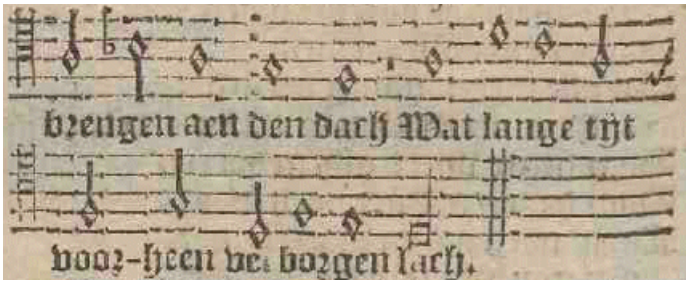

brengen aen den dach
Wat lange tijt voor-heen verborgen lach.

2 De dingen die ons' vaders ons vertelden,
Daer dickwils ons' grootvaders van vermeldden,
Die sullen wy haer saet te kennen geven
Dat na haer is gecomen in het leven.
Op dat het leer de wonderbare cracht
Van onsen God te houden in gedacht.

3 God heeft in Iacob syn verbont gerichtet,
En Israël door een geset verplichtet.
Hy gaf bevel, dat ouders hare soonen
Met grooten vlijt syn leering' souden toonen.
Dat syn gebot alsoo van hant tot hant
Op kindes kint mocht werden voort geplant.

4 Op dats' op God alleenlijck mochten bouwen,
Syn dade*n* groot wel vastelijck onthouwe*n*,
En synen pat onwanckelbaer betreden.
Niet doende als haer snoode vaders dede*n*,
Een valsche*n* hoop onbuychsaem en*de* trots
Welck' alletijt weerstont de*n* wille Gods.

j. Pause.

5 Dit is wel-eer in Ephraïm gebleken,
Die inden strijt te rugge zijn geweken,
Of sy met schilt en sweirt gewapent ware*n*
En met den booch te schiete*n* wel ervaren;
Om dat sy niet en hielden Gods verbont,
Noch haren voet in syne wegen stont.

6 Voor haer gesicht de Heere wonder werckte,
Maer haer gemoet daer gants niet op en merckte.
Syn daden groot en heerlijck bove*n* mate*n*
In corter tijt sy schandelijck vergaten,
Die in Egypten, en in Zoans velt
Haer vaders hy voor oogen had gestelt.

7 Hy deylde 't meyr, de golven hielt hy staende,
Daer hy syn volck een droogen pat door baende:
Het water in twee hoope*n* hem affcheydde.
Met eene wolck des daechs hy haer geleydde,
En inder nacht sondt hy een vier-pijlaer
Dat op den wech sy hadden geen gevaer.

8 Een bronne liet hy uyt de clippen springen,
Een coelen dranc uyt steyle rotsen dringe*n*
Int dorre lant, alwaer hy frissche beken
Wt steene*n* hart deed' overvloedich leken.
En gaf haer een fonteyne claer en soet
Die stroomde als een grondeloose vloet.

ij. Pause.

9 Doch even-wel sy voeren voorts in sonden,
En va*n* het quaet sy geensins af en stonde*n*.
Want sy den Alderhoogste*n* quamen terge*n*
Int woeste velt, en dorste*n* hem wel verge*n*
Te geven spijs' na alle haer begeert'
Daer hyse had soo wonderlijck geneert.

10 Va*n* syne macht, al morrende, sy sprake*n*;
Sou God een disch hier veerdich connen maken?
'tIs waer, den steen heeft hy doen water geven
Door syn gebot; hy geev' het broot daer neven.
Sou hy ons ooc wel connen senden vleys,
En ons voldoen na alle onsen eys?

11 Dees reden heeft de Heere aengehooret,
En wiert daero*m* rechtveirdelijc gestooret.
Dies is een vier in Iacob aengesteken,
In Israël syn tooren quam uytbreken:
Om dat haer hert op hem sich niet verliet,
En op syn heyl sy haer betrouden niet.

12 Hoe wel, al-eer dees clacht was opgeheven,
Hy een bevel den wolcken had gegeven,
En opgedaen des hemels hooge salen,
Van waer hy liet het Manna nederdalen
Opt gantsche heyr, het welck van bove*n* af
Het hemels-coorn de Heer te eten gaf.

iij. Pause

13 De mensche, op ee*n* wonderbare wijse,
Bequam het broot der Engelen tot spijse.
Waer van sy tsaem begeerichlijcken aten.
Den oosten-wint heeft God doe waeyen laten,
De*n* suyden-wint heeft hy door syne cracht
Oock uyt den schat des hemels aengebracht.

14 Waer door het vlees genoechsaem voor haer allen
Soo dicht als stof quam op der aerden vallen.
De vogels sy soo menichvuldich cregen
Als 't sant dat aenden oever is gelegen.
Die vielen in het leger, en ontrent
De wooning' van een yeders eygen tent.

15 Daer ginge*n* sy haer smakelijc v*er*sade*n*
En haren buyck wel gulsich overladen:
Al haren lust te boeten God haer gonde,
Die evenwel sich niet wel stillen conde.
Maer 'tnam een keer', ooc op deselve stont
Dat sy het vleys noch hadde*n* inden mont.

16 Want Godes toorn quam schielijck haer verderven,
Die onder haer de machtichste dee' sterve*n*,
'tVoorneemste volc die plage neder-velde.
Noch wasser geen die syn geloove stelde
Op God, maer hebben tegen haren Heer
In sonden sich verloopen even seer.

iiij. Pause.

17 In ydelheyt liet hy haer dagen ende*n*,
Haer jaren in verschricking' en elenden.
Als sy nu self haer onderganck aensagen
Begonden sy weerom na God te vragen.
Sy hebben om bekeeringe gedocht,
En hem by tijts aenroepende gesocht.

18 Sy voelden wel, dat Godt is int benouwen
Een stercke rots daer op men mach vertrouwen.
Sy merckten, dat de Heere der heyrschare*n*
Kan inden noot verlossen en bewaren.
Sy vleyde*n* hem met een geveynsden mont,
Haer tonge looch hem, uyt een valschen gront.

19 Haer hert en wou hem niet te recht aencleven,
In syn verbont en zijnse niet gebleven.
Noch was de Heer so goet en vol genade*n*
Dat hy seer haest v*er*soende haer misdade*n*,
Verderfse niet, maer wende t' elckens af
Syn gramschap, en haer wel verdiende straf.

20 Want hy gedacht dat sy maer vlees en waren,
Ia eenen wint, die henen plach te varen.
En nimmer weer tot syne plaets te keere*n*
Hoe dickwils hebben sy den Heer der Heeren

Verbittert, en met droefenis geraeckt
Int woeste lant het welc va*n* hitte blaect!

v. Pause.

21 Dit volck om Godt te dienen ongenegen
Heeft hem versocht in velerhande wegen.
Ia hebben (door laet-dunckenheyt verdwalet)
Den heyligen in Israël bepalet.
Niet denckend' ae*n* syn hant, noch ae*n* de*n* tijt
Dat hyse van haer haters had bevrijt.

22 Doe hy haer in Egypten voren-stelde
Syn wercken groot, en inde*n* vlacke*n* velde
Van Zoan, heeft syn wondere*n* vermeeret.
Daer hy in bloet de stroomen heeft verkeeret,
Dat 't water gants van smake niet en docht,
Soo dat daer uyt geen mensche drincken mocht.

23 Veel ongediert heeft haer de Heer gesonden,
Waer door sy zijn onmenschelijc v*er*slonde*n*.
De vorschen haer geen vrede wilde*n* laten,
De wormen vuyl haer rijpe vruchten ate*n*.
Den sprinchaen, tot vermeerdering' van straf,
At al het werck der ackerlieden af.

24 Den wijnstock van den hemel wert geslagen

De*n* vygeboom syn oost niet con voldrage*n*,
Den hagel op haer vee is uyt gegoten,
Den blixem op haer cudden afgeschoten.
Hy toonde hen syn grimmige gemoet,
En liet syn toorn ontbrande*n* als een gloet.

25 Hy sant v*er*stoort de bode*n* syner wrake*n*
Om tegen hen sich haestich op te maken.
Hy woech een pat in syn gerechte schalen
Om na v*er*dienst haer boosheyt te betalen.
Dies door de doot haer self hy vallen dee,
En door de pest haer overige vee.

vj. Pause

26 De eerstgeboort most in Egypten sterven,
En Chams geslacht sach jammerlijck verderven
Syn teere jeucht, 't beginsel syner crachte*n*
Waer van hem hulp en steunsel stont te wachten.
Hy heeft syn volck gevoeret met syn hant
Gelijck een cudd' int onbewoonde lant.

27 Daer sy hem onbeschromet mochten volgen
Om dat de zee haer vyant had v*er*swolge*n*.
Hy leydde haer door onbekende wegen
En brachtse in door synen milden segen
Tot desen berch, dien hy die eeuwich leeft
Door synen arm alleen verworven heeft.

28 De Heydens heeft hy voor haer wech-gedreven,

En haer het snoer haers erfgoets ingegeven.
De stammen cloeck van Iacobs twalef sonen
Die dede hy in hare tenten woonen.
Noch hebben sy God bitterlijck versocht,
En syne wet int minste niet bedocht.

29 Maer zijn terstont te rugge-waerts geweken
En leefden na haer vaderen gebreken.
Sy draeyden om, als een bedrieglijc boge,
Het beelden-werck sy stelleden om hoge,
En hebben God tot yver opgeweckt,
Die haer met vloec en toren heeft bedeckt.

vij. Pause.

30 Want als hy quam dees boosheyt aen te mercken,
Misvielen hem op't hoochste hare wercken:
En heeft versmaedt syn valsche bont-genooten.
Dies hy syn huys te Silo heeft verstoote*n*,
De hooge tent en heeft hy niet verschoont
Waer in hy by de menschen had gewoont.

31 Syn sterckte wiert vervoert in vremde landen,
Syn heerlijckheyt viel in des vyants handen.
Dat volck, het welck hy voormaels soo bewaerde,

Gaf hy tot roof den doodelijcke*n* swaerde.
Dewijl hy was ontsteecken tot verderf
Van Israël syn uytvercoren erf.

32 Het vier benam haer jonge-mans het leven,
Haer dochters ongehouwet zijn gebleve*n*,
Geen vreugden-sanck is over haer gesongen,
Het yser door haer priesters is gedronge*n*,
De weduwen in desen droeven strijt
En hadden schier om treuren geenen tijt.

33 Maer recht als hem een droncken mensch opmaket,
Of als een helt die vande*n* wijn ontwaket,
Die luyde tiert, dat yder-een mach vreese*n*;
Soo heeft de Heer (opt schielijckste geresen)
Den vyant in het achterdeel geplaecht,
En eeuwichlijck een smaetheyt aengsjaecht.

viij. Pause.

34 Doch Iosephs tent verstiet hy in syn toren,
En Ephraïm en heeft hy niet vercoren,
Maer heeft den stam van Iuda uytgelese*n*
Dat daer syn huys in eeuwicheyt sou wesen,
Op Sions berch, die hem alleen behaecht,
En die hy een besonder liefde draecht.

35 Daer heeft de Heer gebouwt syn woning heylich,

Als een palleys staend' op een hoochte veylich:
Als 't aerdrijck vast, hetwelck te geenen tijden
Van syne*n* gront sal wanckele*n* noch glijde*n*.
Hy sloech het ooch op David syne*n* knecht
Dien hy gehaelt heeft van de schaepkens slecht.

36 Hy nam hem, daer hy ginck de lammers weyden,
Om Iacobs volck voorsichtelijc te leyde*n*,
En Israël syn erfenis te hoeden;
Die hy oock, meer als yemant con vermoeden,
Heeft voorgegaen met wonderlijc v*er*stant,
En voorgestaen met syne trouwe hant.

Den Lxxix. Psalm.

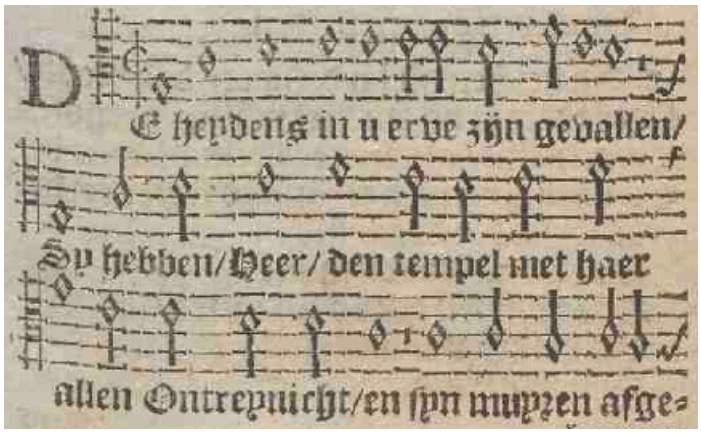

*D*E heydens in u erve zijn gevallen,
Sy hebben, Heer, den tempel met haer allen
Ontreynicht, en syn mueren afge-

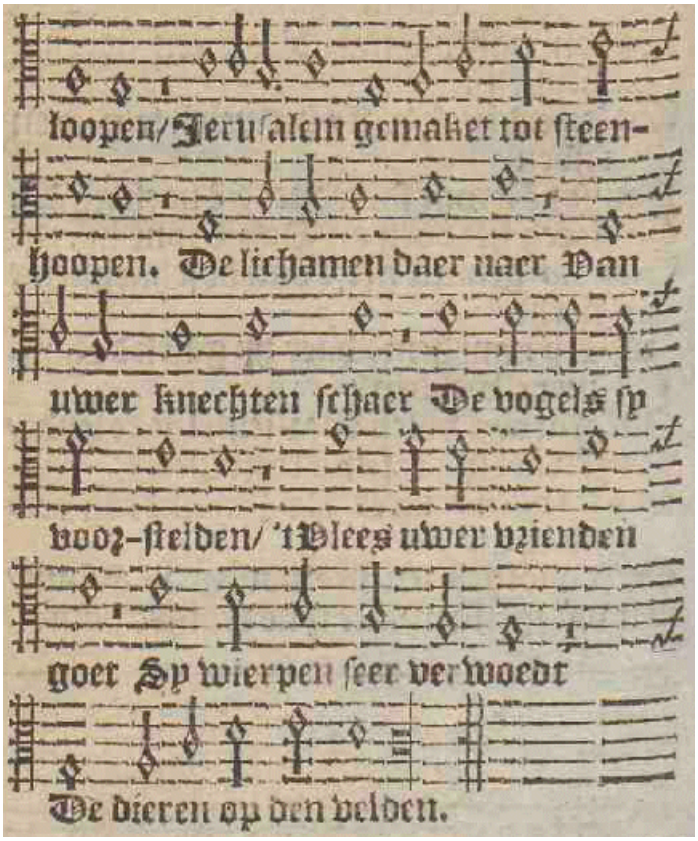
loopen/ Ierusalem gemaket tot steen-
hoopen. De lichamen daer naer Van
uwer knechten schaer De vogels sy
voor-stelden/ 't Vlees uwer vrienden
goet Sy wierpen seer verwoedt
De dieren op den velden.

loopen,
Ierusalem gemaket tot steenhoopen.
De lichamen daer naer
Van uwer knechten schaer
De vogels sy voor-stelden,
'tVlees uwer vrienden goet
Sy wierpen seer verwoedt
De dieren op den velden.

2 Sy hebben ah! u dienare*n* doorstoote*n*,
Haer bloet ront-om Ierusalem vergoten
Verachtelijc, als water slecht va*n* weerde*n*,
En niemant qua*m* haer drage*n* totter eerde*n*.
Wy zijn der bosen haet,
Der na-gebueren smaet.
Sy schimpen gants vermeten,
En maken nimmer end'
Van spotten, die ontrent

Ons plaetse zijn geseten.

3 Hoe lang', o God, sult ghy u noch verstooren?
Sal eeuwichlijck voortvare*n* uwen toren?
Sal alletijt u yver zijn ontsteken
En over ons geljck een vyer uytbreken?
V gramschap liever giett'
Op heydens, die u niet
En kennen voor haer Heere:
De coninckrijcken tsaem
Wilt straffen. die u naem
Niet bieden danck noch eere.

4 Sy hebben 'thuys van Iacob opgegeten,
Syn kinderen onmenschelijck verbeten,
Syn wooning' die niet schoonder wesen conde,
Geschendet, ja verwoestet tot de*n* gronde.
De misdaet siet niet aen
Wel-eer van ons begaen:
Maer wilt ons haest voorcomen
Met u barmherticheyt,
Want wy door al dit leydt
Seer hebben afgenomen.

Pause.

5 Helpt ons, o God, wilt onsen heylant wesen,
Soo sal u naem zijn hoogelijck gepresen.
Wilt onse sond' ons goedichlijc vergeven
Dat uwen roem by yeder sy verheven.
Of wildy datmen spott'

En vraeg' waer is haer God?
De heydenen doch richte,
En strenge wrake doet
Van uwer knechten bloet
Voor onsen aengesichte.

6 Voor u verschijn het jammeren en clagen
Dergener die in banden zijn geslagen.
Door uwen arm behoudet by het leven
Die, tot de doot veroordeelt, angstich beven.
In onser buyren schoot
Soo onbeleeft en snoot
Wilt sevenvout vergelden
Dien schandelijcken blaem
Waer mee sy uwen naem
Steets lasteren en schelden.

7 Dan sullen wy, de schape*n* uwer weyde*n*,
V grooten lof in eeuwicheyt uytbreyden.
En uwen roem uyt alle onsen crachten
Doen hooren van geslachte tot geslachte*n*.

Den Lxxx. Psalm.

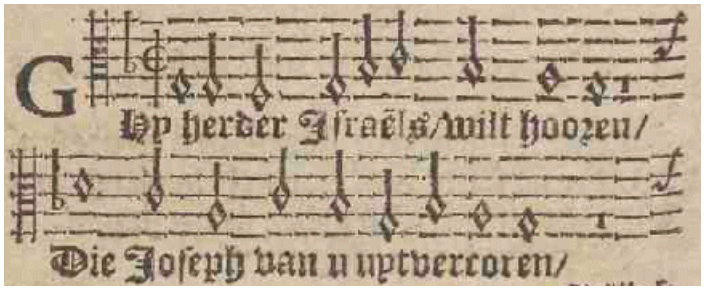

*G*Hy herder Israëls, wilt hooren,
Die Ioseph van u uytvercoren,

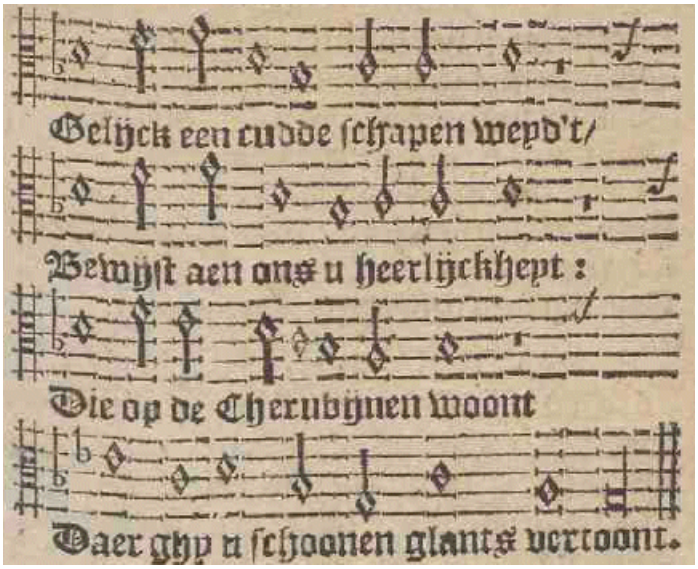

Gelijck een cudde schapen weyd't,
Bewijst aen ons u heerlijckheyt:
Die op de Cherubijnen woont
Daer ghy u schoonen glants vertoont.

2 Weckt eenmael op, Heer, voor de oogen
Van Ephraim u groot vermogen,
Oock voor Manass' en Benjamin.
Wilt tot ons keeren uwen sin.
Besoeckt u volck in dit ellend'
En uwen bystant tot haer send't.

3 O goede heylant, brengt ons weder
Die nu gaen dwalen op en neder.
Geeft dat den minnelijcken strael
Van uwe oogen op ons dael,
Soo sullen wy van druck en pijn
Door u gesicht ontslagen zijn.

4 Hoe lang', o Heere der heyrcrachten
Sal uwen toorn op onse clachten
Noch smoocken als een felle gloet?
Met tranen hebdy ons gevoedt,

Met tranen hebdy ons gedrenckt
Die ghy met groote maten schenckt.

5 Ghy maket dat van onse buyren
Veel twist en onlust wy besueren.
Al onse haters spotten seer.
Heer der heyrscharen, brengt ons wee'r.
Vertoonet ons u aenschijn bly
Dat wy van droefheyt werden vry.

Pause.

6 Een wijnstock uyt Egypten-lande
Gehalet hebben uwe handen,
Verjagende de volcken wreet
Ghy maecktet hem een plaetse breet,
Daer hy gewortelt vastlijck cleeft
Soo dat hy 't lant vervullet heeft.

7 De steyle bergen zijn bedecket
Met syne schaduw' uytgestrecket.
Syn rancken inde hoochte gaen
Gelijck de ceder-bomen staen.
Syn tacken na de zee hy schiet,
Syn loten na de watervliet.

8 Waerom breeckty syn muyr ae*n* stucke*n*,
En laet van yder-man afplucken
De trossen van syn ed'le wijn?
Waerom doorwoelt hem 't felle swijn?
Hoe comtet, dat het domme wilt
Aen hem syn gragen honger stilt?

9 O God, die zijt een Heer der Heeren,
Siet uyt den Hemel, wilt u keeren
Tot desen wijnstock, die geplant

Is van u eygen rechterhant.
Om uwen Soon die eeuwich leeft,
Dien uwe cracht gestercket heeft.

10 Hy is verbrandet en doorkervet,
De vlam uws aenschijns hem verdervet,
O God wilt eenmael doen bystant
Den man van uwe rechterhant,
Des menschen soon die ghy ons geeft,
Dien uwe cracht gestercktet heeft.

11 Wy sullen ons niet meer begeven
Tot afval, hout ons by het leven.
Wy sullen roepen tot den Heer.
Heer der heyrscharen brengt ons weer.
V aensicht geve synen schijn,
Soo sullen wy geholpen zijn.

Den Lxxxj. Psalm.

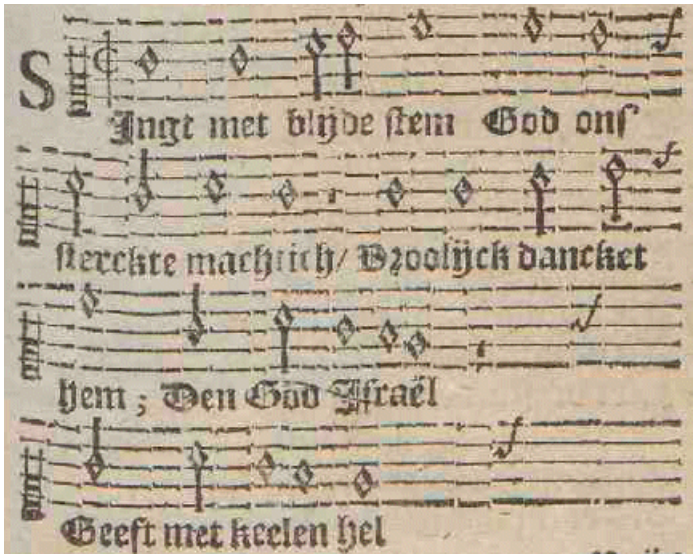

*S*Ingt met blijde stem
God ons' sterckte machtich,
Vroolijck dancket hem;
Den God Israël
Geeft met keelen hel

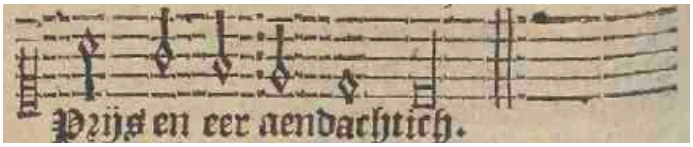

Prijs en eer aendachtich.

2 Laet een vreugden-sanck
Door de wolcken dringen,
Trommelen geclanck,
Psalteren geluyt,
En de clare luyt'
Wilt tevoorschijn bringen.

3 Op het nieuwe licht
Blaset de trompetten.
Yder een hem richt'
Ter bestemder tijt
Om te zijn verblijt,
Na des Heeren wetten.

4 Dit is een bevel
Over-lang' beschreven,
En aen Israël
Van der Heeren Heer
Tot syns names eer
Ernstelijck gegeven.

5 Hy heeft Iosephs stam
Dit te doen verbonden,
'sDaechs doe hyse nam
Wt Egypten, daer
Sy de tale swaer
Niet verstaen en conden.

j. Pause.

6 Syne schouders crom
Onder 't pack gebogen

Vrijd' ick wederom,
En syn handen bey
Vanden taeyen cley
Heb ick afgetogen.

7 Daer riept ghy my aen,
En mijn hant ick streckte
Om u by te staen
Tegen u party,
Als de donder my
Om end' om bedeckte.

8 Oock aen Meriba
Heb ick u geproevet,
Daer ick speurde drae
V verhert gemoet,
Doch, met woorden soet,
Sprack ick, seer bedroevet:

9 Mijn volck, weset stil,
Ick wil u betuygen
Van mijn goeden wil,
Of ghy voor 'tgebot
Van my uwen God
Vwen hals wou't buygen.

10 By u salmen sien
Geene vremde goden.
Niemant haer en dien',
Doetse geene eer,
Valt niet voor haer neer.
Siet, ick hebt verboden.

11 Want ick ben de Heer,
Die in droeven stande
V op u begeer

Door mijn mogentheyt
Seker heb ick geleydt
Wt Egyptenlande.

ij. Pause.

12 Opent uwen mont
Op dat ick hem spijse,
En hy sal terstont
Met groot overvloet
Van my zijn gevoedt
Wonderlijcker wijse.

13 Maer mijn volck en heeft
My niet willen hooren,
Israël en geeft
Tot mijn heylsaem woort
Als het wel behoort
Geensins syne ooren.

14 Dies ick seer ontrust
Lietse heenen treden
In haer sotte lust,
Om te doen onvroet
Al wat dochte goet
Haer verblinde reden.

15 Och! had Israël
My gehoor gegeven,
Volgens mijn bevel!
En waer op den pat
Dien hy voormaels trat
Trouwelijck gebleven!

16 Ick sou haest verdaen
Hebben syn vyanden.

Mijn hant sterck int slaen
Had in desen val
Syne haters al
Omgebracht met schanden.

17 Godes weerparty
Soude druck bedrijven,
En in huychely
Voor hem vallen neer.
Maer der vromen eer
Eeuwich soude blijven.

18 Tarwe wit en goet
Hadden sy genoten,
En den honich soet
Wt de rotse hooch
Voor eens yders oock
Ware haer gevloten.

Den Lxxxij. Psalm.

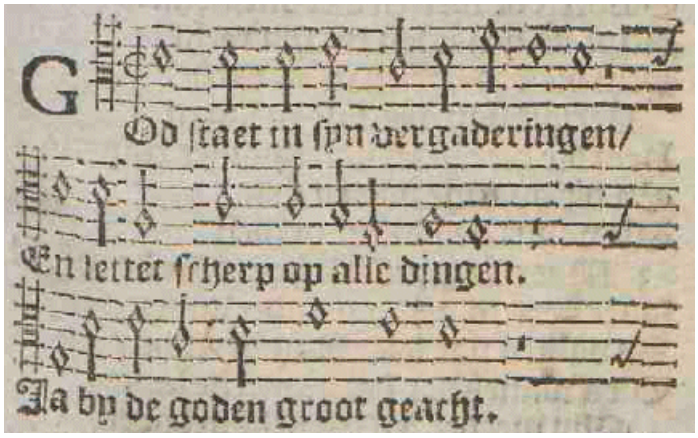

*G*Od staet in syn vergaderingen,
En lettet scherp op alle dingen.
Ia by de goden groot geacht.

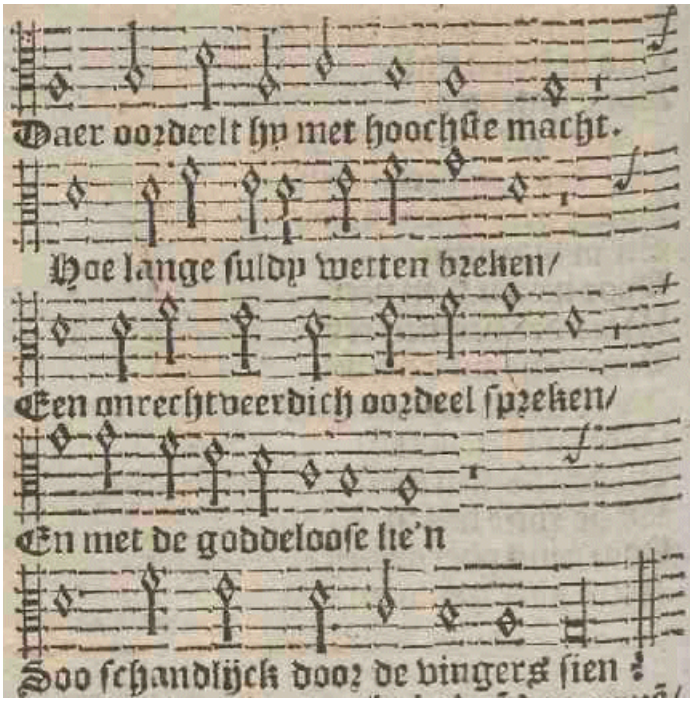

Daer oordeelt hy met hoochste macht.
Hoe lange suldy wetten breken,
Een onrechtveerdich oordeel spreken,
En met de goddeloose lie'n
Soo schandlijck door de vingers sien?

2 Wilt doch wat recht is doe*n* den arme*n*,
Oordeelt de weesen met ontfarmen,
Helpt na behooren tot syn recht
Hem die behoeftich is en slecht.
Verlost van overlast en lagen
Hem die hier moet van commer clagen,
En die op vrije voeten stelt
Die vande boose lijdt gewelt.

3 Maer wat wil ick hen 't goede prijse*n*?
Haer hert is niet om onderwijsen.
Sy volgen nae haer blint verstant,
Dies wanckelet het gantsche lant.
Ghy werdet (en ick hebt geboden)

Gehouden, recht als waer dy goden,
Ghy heetet sonen al-gelijck
Des grooten Gods van hemelrijck:

4 Maer ghy sult altemael verderven,
Ghy moet al-mee als menschen sterven.
Ia ghy moet vallen, als wel-eer
De vorsten zijn gevallen neer.
Wilt haestelijck u, Heer, op maken,
En oordeelt des aerdbodems saken.
Want ghy een Heer der volcken zijt
Die woonen op de werelt wijt.

Den Lxxxiij. Pxsalm.

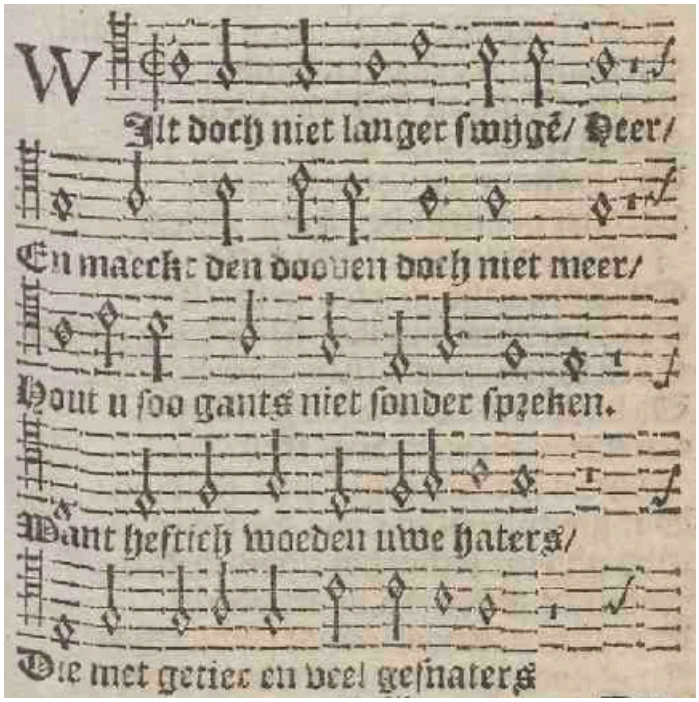

*W*Ilt doch niet langer swijge*n*, Heer,
En maeckt den dooven doch niet meer,
Hout u soo gants niet sonder spreken.
Want heftich woeden uwe haters,
Die met getier en veel gesnaters

De cop vermetelijck opsteken.

2 Sy hebben met een boos' opsaet
Gesloten eenen schalcken raet
Om u cleyn hoopken te ontsielen;
Het volc waer voor ghy plaecht te sorge*n*,
'tWelck by u soeckt te zijn verborgen
Dat pogen sy nu te vernielen.

3 Komt ae*n*, spreect dees v*er*waende schaer,
Laet ons haer dempen t'eenegaer,
Soo datmense niet meer en noeme,
En dat geen mensch voortaen en achte
Israëls naem, of syn gedachte
En groote daden meer en roeme.

4 Sy spannen tsaem met hert en mont,
En maken tegen u een bont:
Want Edom en d'Ismaëliten
Moab en Gebal te gelijcke,
Der Hagarenen coninckrijcke,
Met het geslacht der Ammoniten,

5 De Philistijnen, Amaleck,
En Tyrus zijn in geen gebreck
Om ons, waer't moog'lijc, te doe*n* vreesen:
Oock Assur comt sich by haer voegen,
De kind'ren Lots te vergenoegen,
En haren rechter-arm te wesen.

6 Doet hen als ghy deedt Midian,
Dat harer geen en coom daer van;
Soo ghy tot Kison hebt doorsneden
Iabin en Sisera stout-moedich,
Die, liggende doorwondt en bloedich
In Endor, zijn als dreck vertreden.

Pause.

7 Doet hare Vorsten als Oreb,
End als ghy dedet met Seëb,
Gelijck aen Zalmuna geschiedde
En Zeba, die daer roemden prachtich
Te nemen 't huys van God almachtich
Tot haren wille en gebiede.

8 Gelijck een wervel diemen draeyt,
Of stoppels, die, wanneer het waeyt,
Licht werden over 't land gedreven;
Gelijck het vuyr een wout verteeret,
Ia gantsche bergen ommekeeret
Hoe hooge sy oock zijn verheven.

9 V wint en weder volgse naer,
Een storm haer storte in gevaer,
Met angst en onrust wiltse plagen,
Vervult haer aengesicht met schanden,
Op datse met gevouwen handen
Nae uwen naem, o Heere, vragen.

10 Maect datse schaem-root henen-gae*n*,
En eeuwichlijck in schricken staen,
Verdelgtse, datse mogen leeren
Dat ghy de hoochste zijt in waerde,
Een eygenaer der gantscher aerde,
Ia ghy alleen, de Heer der Heeren.

Den Lxxxiiij. Psalm.

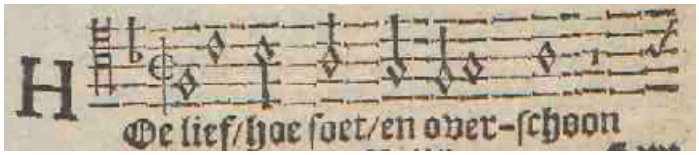

*H*Oe lief, hoe soet, en over-schoon,

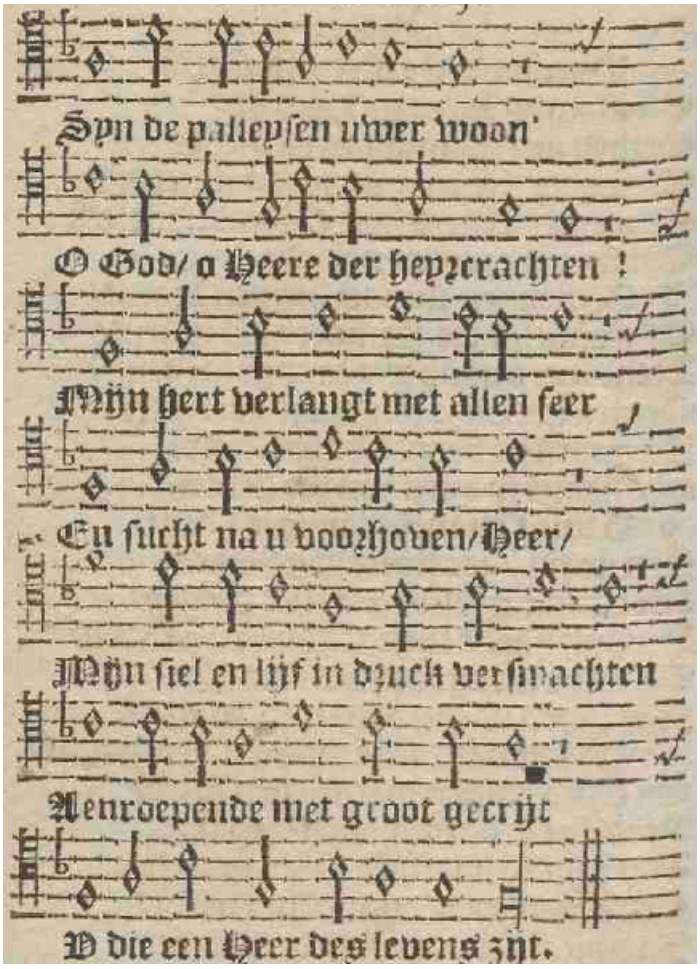

Syn de palleysen uwer woon'
O God, o Heere der heyrcrachten!
Mijn hert verlangt met allen seer
En sucht na u voorhoven, Heer,
Mijn siel en lijf in druck versmachten
Aenroepende met groot gecrijt
V die een Heer des levens zijt.

2 De mussche wel een huysken maeckt,
De swalu aen een nestjen raeckt,
Daer sy haer jongskens sitt en broedet:
O God o groote Coninck mijn,
Mocht ick by u altaren zijn,
Om voor gevaer te zijn behoedet!

Wel hem die in u tempel woont,
En u met roem en eere croont!

3 Geluckich boven alle maet'
Wiens cracht op u gegrondet staet,
In wiens gemoet sijn rechte wegen!
Al gaense door het dorre dal
De Heer haer bronne wesen sal.
Ia oock den aengenamen regen
Met onverwachten overvloet
Haer lieffelijck ververschen moet.

Pause.

4 Sy sullen gaen van cracht tot cracht,
Tot datse werden ingebracht
Tot Sion, voor Gods aengesichte.
God der heyrscharen, machtich Heer,
Tot mijn gebeden u doch keer,
En mijne treuricheyt verlichte.
Ghy Iacobs God' mijn beed' aenhoort,
En neycht u ooren tot mijn woort.

5 God, onse toeversicht en schilt,
Het aenschijn uws gesalfden wilt
Aenschouwen: want in u voorhoven
Ist heerlijcker te zijn een dach
Dan elders duysent, jae ick lach
Veel liever aen u deur verschoven
Als in der goddeloosen tent
Voor huysgenoot te zijn bekent.

6 Want God is vriendelijck en soet,
Een son, en schilt die ons behoedt,
Hy geeft ons eer, hy geeft genade.

Hy sal den vromen van gemoet
Geensins onthouden 'trechte goet:
Noch storten in verderf en schade.
Wel hem die altijt op hem bout
En hem van herten-gront betrout.

Den Lxxxv. Psalm.

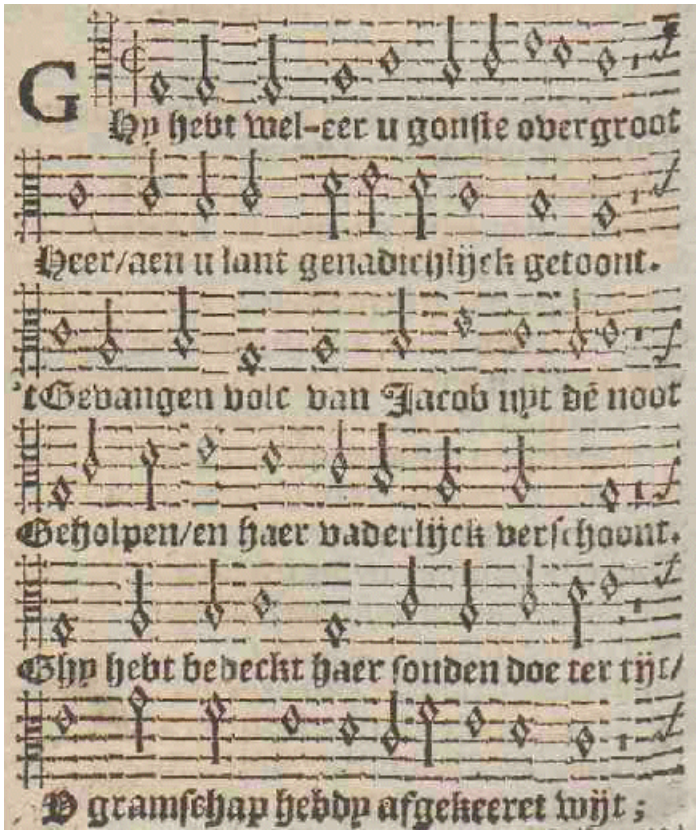

*G*Hy hebt wel-eer u gonste overgroot
Heer, aen u lant genadichlijck getoont.
'tGevangen volc van Iacob uyt de*n* noot
Geholpen, en haer vaderlijck verschoont.
Ghy hebt bedeckt hare sonden doe ter tijt,
V gramschap hebdy afgekeeret wijt;

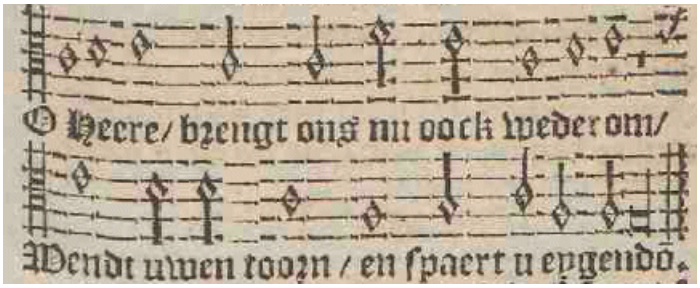

O Heere, brengt ons nu oock wederom,
Wendt uwen toorn, en spaert u eygendo*m*.

2 Of, wilt ghy zijn in eeuwiche*yt* v*er*stoort?
Blijft uwe straf op ons van tijt tot tijt?
Sult ghy ons niet doen leven door u woort,
Op dat u volck in u mach zijn verblijt?
Al hebben wy seer groffelijck misdaen,
Laet u genae ons weerom schouwen aen,
Sendt ons u heyl, en vrijet ons uyt pijn,
Die door de sond' in straf gevallen zijn.

3 Na Godes stem ick vlijtich hoore*n* sal,
Want va*n* geluck en vrede spreekt de Heer
Aen 't volck dat hy beherticht boven al;
Doch dat het niet tot dwaesheyt wederkeer.
Voorwaer syn heyl na-by is sulcke lie'n
Die onsen God oprechtelijck ontsien:
Op dat in stee van onrust en geclach
In onse lant de eere woonen mach.

4 Dat goedicheyt en trouwe tsamen tree'n,
En dat het recht een cus den vrede bie'
Dat waerheyt coom uytspruyten van benee'n.
Gerechticheyt van boven op ons sie.

De Heere sal ons schencken alle goet,
En 'slandes vrucht in rijcken overvloet.
Gerechticheyt sal voor hem henen gaen
En op den wech van syne stappen staen.

Den Lxxxvj. Psalm.

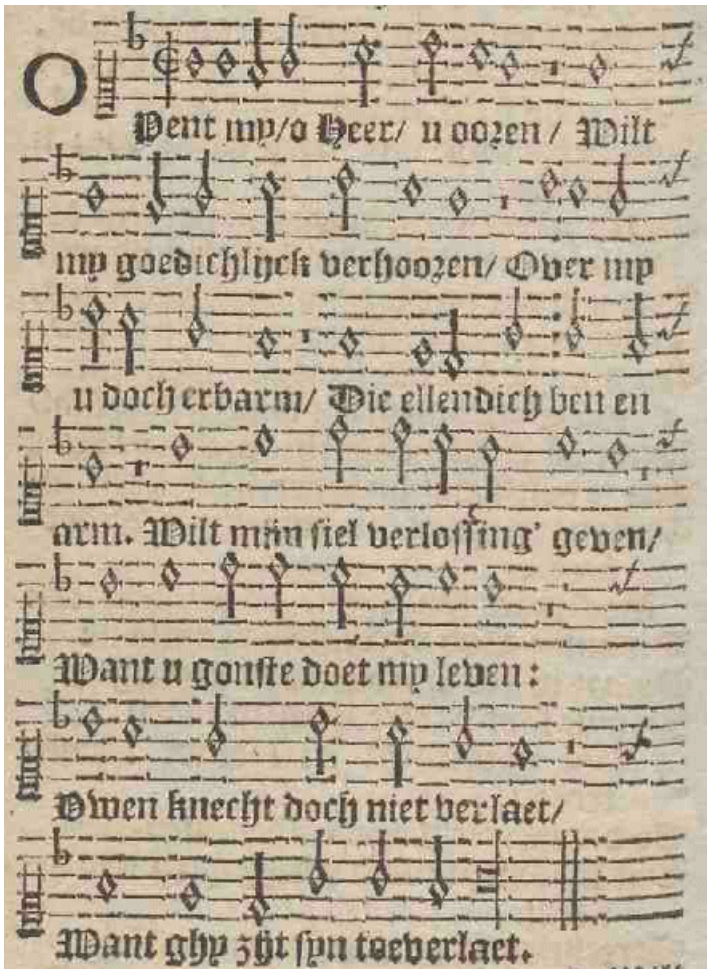

*O*Pent my, o Heer, u ooren,
Wilt my goedichlijck verhooren,
Over my u doch erbarm,
Die ellendich ben en arm.
Wilt mijn siel verlossing' geven,
Want u gonste doet my leven:
Vwen knecht doch niet verlaet,
Want ghy zijt syn toeverlaet.

2 Wilt my Heer, genadich wesen
Na u goetheyt hooch-gepresen,
Die met een verslagen moet
Dagelijcx u val te voet.
Vwen dienaer eens verheuge,
Dat hy hem verquicken meuge,
Die, wanneer de noot hem treft,
Syne siele tot u heft.

3 Ghy zijt vriendelijck en goedich,
Haest-vergevend' en sachtmoedich
Alle die u roepen aen
En van herten tot u gaen.
Heere, wilt mijn bede hooren,
Laet mijn stem u comen voren.
Luysteret genadich toe
Als ick mijne smeecking' doe.

4 Als ick ben in noot en qualen
Tot u coom ick troost te halen,
Al mijn roepen is tot dy,
Want ick weet ghy hooret my.
Geene goden zijn soo hooge
Diemen u gelijcken moge.
Niemant isser oock soo sterck
Die can na-doen, Heer, u werck.

Pause.

5 Aller heydenen geslachten,
Die ghy, Heere groot in crachten,
Hebt geschapen, sullen tsaem
Buygen voor u hoogen naem.
Vwe grootheyt doedy mercken

In u wonderlijcke wercken:
Ia men speuret breet en wijt
Dat ghy God alleene zijt.

6 Leert my uwe rechte wegen,
Dat ick wandele ter degen.
Bindet aen u mijnen geest
Dat ghy van my werd't gevreest.
Heer, ick sal u al mijn leven
Eer en prijs van herten geven.
Vwen name boven al
Eeuwichlijck ick loven sal.

7 Want ghy hebbet uyt genaden
My bewesen veel weldaden,
My verlossend' uyt het graf
Daer ick was gevaren af.
De hoovaerdige tyrannen
Tegen my tesamen spannen,
Na mijn leven sy al staen
Sonder acht op u te slaen.

8 Maer ghy, Heere, zijt genadich,
Traech tot toren, seer weldadich,
Vwe gonst is wonderbaer,
En u woort blijft eeuwich waer.
Vwe oogen tot my wende,
Nieuwe crachten in my sende,
Vwen knecht maeckt onvertsaecht,
Helpt den soone van u maecht.

9 Wilt my een goet teecken geven.
Dat haer schamen, ende beven
Mijne haters, als sy sien
Dat ghy my de hant wilt bien.

Den Lxxxvij. Psalm.

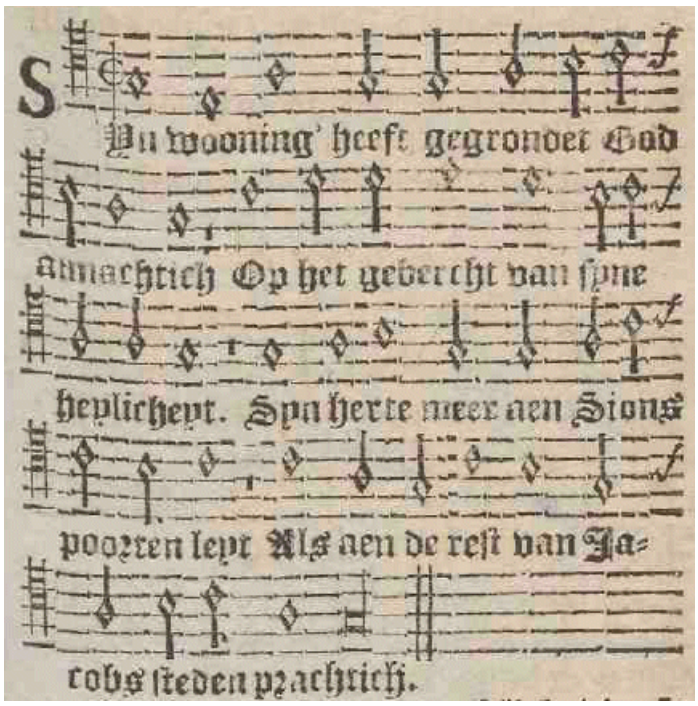

*S*Yn wooning' heeft gegrondet God almachtich
Op het gebercht van syne heylicheyt.
Syn herte meer aen Sions poorten leyt
Als aen de rest van Iacobs steden prachtich.

2 Me*n* spreect va*n* u voortreffelicke dinge*n*,
O Godes stat. het schoon Egypten sal,
En Babel oock, haer namen, int getal
Va*n* 'tvolc hetwelc my kennet, late*n* bringe*n*.

3 De Philisteen, de Tyries, de Moren,
Siet, seggen sy, dit volck is daer geteelt!
Een yegelijck houdt synen stam vereelt
Van dat hy mach in Sion zijn geboren.

4 De Hoochste sal haer stercken en vergrooten,
En, als de Heer de volcken teeckent aen,

Sal yederman begeerich zijn, te staen
By die, die zijn uyt Godes stat gesproten.

5 Een vroolijck liet de sangers sullen singen,
Het snare*n*-spel vermenget sich daer-mee:
Wt u alleen, als uyt een volle see,
Sal 'twater va*n* al mijn fonteyne*n* springe*n*.

Den Lxxxviij. Psalm.

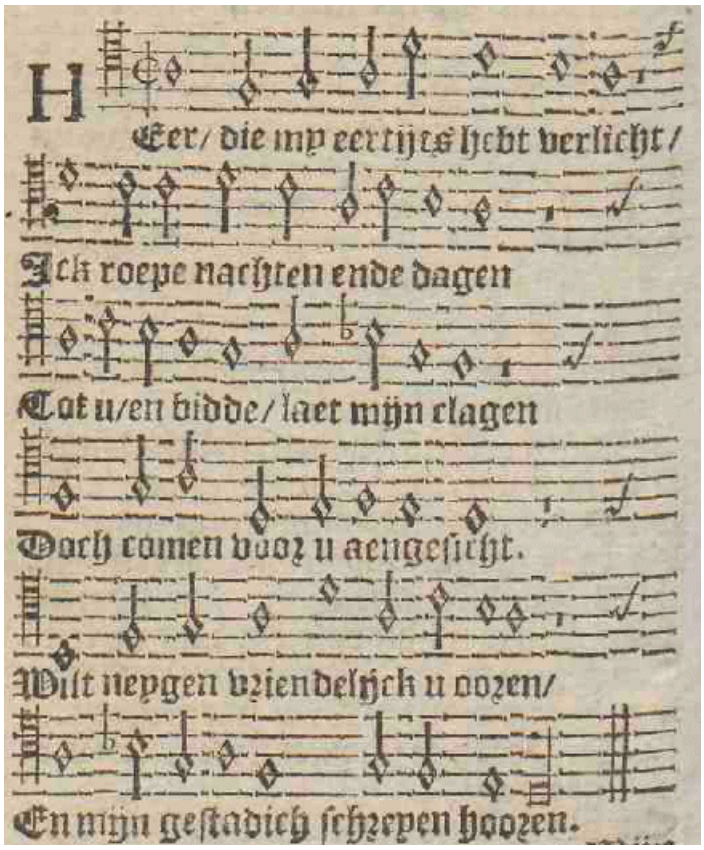

*H*Eer, die my eertijts hebt verlicht,
Ick roepe nachten ende dagen
Tot u, en bidde, laet mijn clagen
Doch comen voor u aengesicht.
Wilt neygen vriendelijck u ooren,
En mijn gestadich schreyen hooren.

2 Mijn siel is sat van angst en noot,
Tot aen het graf genaeckt mijn leven,
Ick ben alreede door-geschreven
Beneffens die daer liggen doot.
Soo dat men my gelijck mach achten
Een mensch ontbloot van alle crachten.

3 Ick ben alree gescheyden af,
Gelijck als die die metten sweerde
Gevellet, rusten onder d'eerde,
Verborgen in het stille graf;
Die ghy, o Heer, niet meer gedencket,
Na dat u hant haer heeft gecrencket.

4 Ghy laet my in een diepen poel
Versmooren, en geheel vervuylen,
In duysternis, in bange cuylen
Daer ick noch gront noch lant en voel:
V gramschap laetty op my woeden
Als ongestuyme water-vloeden.

5 Niet een van mijn bekenden is
Die hulp of troost my sou bewijsen,
Ghy maeckt my haer tot een afgrijsen,
Ick sitt' in een gevanckenis,
En allen raet is my benomen,
Ick weet niet hoe ick uyt sal comen.

Pause.

6 Door 't cruys is mijn gesicht ontstelt,
Ick roepe daeglijcx, Heer almachtich,
En streck tot u mijn handen clachtich,
Wilt eenmael toonen u gewelt.
Wat wachtty? wildy laten mercken

De dooden uwe wonderwercken?

7 Sal het verstorven lijck opstaen
Om uwe daden te verconden?
Of sullen de begraven monden
Van uwe goetheyt doen vermaen?
Hoe sullen van u trouwe spreken
Die onder d'aerde zijn gesteken?

8 Wert op u wonderen gedacht
Int doncker, daermen niet can weten?
Wie can, daert alles wert vergeten,
Op u gerechtheyt hebben acht?
Doch u mijn beed' ick vorendrage
Vroech voor het lichten vanden dage.

9 Hoe comtet dat ghy my verstoot
En houdt u aengesicht verborgen?
Van mijner jeucht leef ick vol sorgen,
Als die voor oogen siet den doot.
Ia u vervaernis moet ick dragen,
Die my het herte doet vertsagen.

10 Want over my u gramschap gaet,
En u verschrickingen my drucken,
Die als een stroom my neder-rucken
En quellen sonder onderlaet.
Van alle canten sy my dringen,
Den gantschen dach sy my om-ringen.

11 Ghy hebt van my gescheyden wijt
Mijn naeste vrienden ende magen,
Sy die my te beminnen plagen
Vertrecken haer van mijne zijd'
Al mijn bekenden zijn te soecken,
En bergen haer in duyst're hoecken.

Den Lxxxix. Psalm.

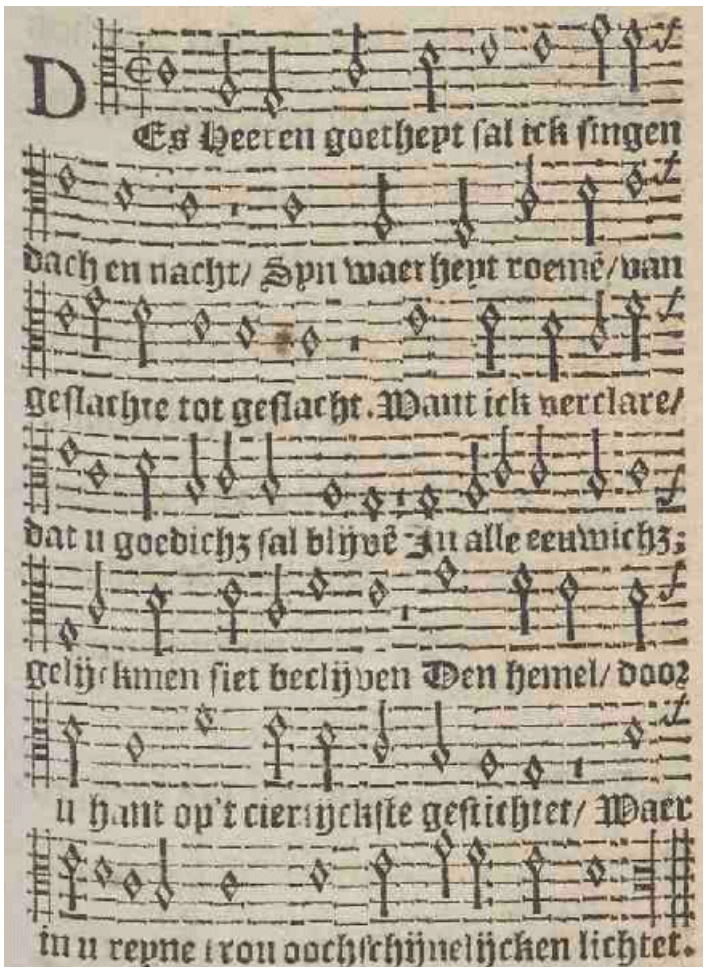

*D*Es Heeren goetheyt sal ick singen dach en nacht,
Syn waerheyt roeme*n*, van geslachte tot geslacht.
Want ick verclare, dat u goedich*eyt* sal blijve*n*
In alle eeuwich*eyt*; gelijckmen siet beclijven
Den hemel, door u hant op 't cierlijckste gestichtet,
Waer in u reyne trou oochschijnelijcken lichtet.

2 Ick hebbe, spreeckt de Heer, gemaket een verbont
Met David mijnen knecht, dien ick voor 'swerelts gront

Vercoren heb, en hem een hoogen eet gesworen
Te segenen voortaen het saet van hem geboren,
Soo dat van stam tot stam op hem en syne sonen
Sal erven 'tvaste recht der coninckklijcker cronen.

3 De hemels prijsen, Heer, u wercken wonderbaer,
V waerheyt wort geroemt by u beminde schaer.
Wie isser soo geacht in 'shemels coninckrijcke
Die u in heerlijckheyt, o groote God, gelijcke?
Waer is oock yemant van de kinderen der helden
Wiens mogentheyt by u yet soude mogen gelden?

j. Pause.

4 De Heer is in den raet der heyligen geducht,
Verschricklijck boven die die hooger als de lucht
Ront-om hem henen staen. o Heere der heyrcrachten,
Wie is, o groote God, gelijck als ghy te achten?
Aen alle cante*n* is het vol van uwer trouwe*n*

En uwer waerheyt, die u nimmermeer sal rouwen.

5 Int midden van de see voerdy u heerschappy.
Haer baren, alsse haer verheffen, stillet ghy.
Ghy hebt Egypten-lant vermorsselet met plagen,
En met u stercke*n* erm u vyande*n* verslage*n*.
Den hemel hoort u toe, het aerdrijck en al 'tgene
Dat in de werelt is hebt ghy gemaeckt alleene.

6 Het noorden en het zuydt hebt ghy geschapen, Heer,
Den groenen Tabor juycht, en Hermon geeft u eer.
Hoe sterck is uwen arm! hoe machtich uwe handen!
V rechterhant verhoocht is over alle landen.
V throon gegrondet staet in oordeel en gerichte,
Genaed' en waerheyt gaen voor uwen aengesichte.

7 Wel salich is het volck dat uwe blijtschap kent,
En 't vreugden-rijck geclanck der feesten is gewen't
Het volck, dat voor het licht uws aenschijns stedes wandert,

En sich den gantschen dach met sinnen onverandert
Vermaeckt in uwen naem. sy sullen zijn verhooget
Door uw' gerechticheyt en goetheyt haer betooget.

8 Want ghy van hare sterckt alleene draecht de eer.
En door u milde gonst verhefty meer en meer
Den hoorn van onse macht. oock tegen die ons haten
Syt ghy een vasten schilt waer op wy ons verlaten.
Van geener menschen hulp wy ons voortaen en roemen;
De Heylig' Israëls wy onsen Coninck noemen.

ij. Pause.

9 Ghy hebt door een gesicht in aller sekerheyt
Van uwen gunst-genoot voor lange tijt geseyt:
Ick heb aen eenen helt hulp-rijcke macht gegeven,
En hem dien ick vercoos uyt al het volck, verheven.
'tWas David dien ick vant, dien heb ick uytgelesen,
Dat hy mijn trouwe knecht en werck-tuych soude wesen,

10 Ick hebbe hem gesalft met heylig' oly soet.
Mijn hant hem schutten sal in allen tegenspoet.
In wederweerdicheyt sal hem mijn arm verstercken.
Syn vyant, hoe doortrapt, en sal hem niet om-percken.
Der goddeloosen heyr hem willende verdrucken
En brengen onder voet, en sal het niet gelucken.

11 Maer voor syn oogen wil ick synen vyant slaen.
Syn haters met gewelt van plagen overla'en.
Mijn goetheyt ende trou blijft by hem al syn leven.
Syn hoorn in mijnen naem sal crachtich zijn verheven.
Syn hant ick op de zee voorspoedichlijck sal strecken,
Syn rechterhant tot aen de stroomen wil ick recken.

12 Dan sal hy spreken: ô mijn Vader en mijn God!
Steenrotse mijnes heyls, mijn hoch-gebouwet slot!
Ick sal hem stellen tot een eerst-geboren Sone,
En boven coningen doen sitten in den throne.

Ick wil hem mijn genaed' in eeuwicheyt bewaren,
'tVerbont met hem gemaeckt sal alle-tijt voortvaren.

iij. Pause

13 Ick sal in eeuwicheyt bevestigen syn saet,
Soo lang' den hemel duyrt sal bloeyen synen staet.
Doch soo syn kinders ongehoorsaem en vermeten
Versmaden mijn gebot, en haren plicht vergeten,
Soo sy van mijne wet aftreden ongestadich
En mijn insettingen ontheyligen boosdadich:

14 Ick sal besoecken haest haer sonden met de roe,
Met plagen sal ick haer het quaet-doen maken moe:
Maer mijne goedicheyt sal ick van haer niet wenden,
En mijn getrouwicheyt aen haer sal nimmer enden.
Ick sal niet wijcken van den heyligen verbonde
Noch weder-roepen 'twoort gegaen uyt mijnen monde.

15 Ick heb eenmael gedaen aen David eenen eet

By mijne heylicheyt, die werdt my nimmer leet:
Syn saet blijft eeuwichlijck, soo lang' in 'shemels bane
Voltrecke*n* hare*n* loop de sonne en de mane,
Die door haer snelle vlucht en ongemeene claerheyt
Syn tuygen van mijn overanderlijcke waerheyt.

16 Doch nu hebt ghy hem, Heer, verstoten t' eenegaer.
En syn gesalfde hooft draecht uwen toorne swaer.
'tVerbont met hem gemaeckt hout ghy van geener weerden,
Ghy tredet syne croon verachtelijck ter eerden,
Ghy hebbet plotselijck syn mueren om-gereeten
En syne vestingen te gronde neer-gesmeten.

iiij. Pause.

17 Hy wert berooft van al die wandelen voorby.
Syn na-gebuyren schimp en tijtverdrijf is hy.
Ghy hebt de hant verhoocht van syne wedersakers,
En blijtschap aengebracht de trotse muytemakers.

Syn sweert hebdy gekeert, dat het niet meer en snijde,
En hem niet over-eynd' gehouden inden strijde.

18 Syn schoonheyt door u straf genomen heeft een keer.
Syn conincklijcken stoel hebdy geruckt om-veer.
De dagem syner jeucht zijn van u afge-cortet.
Met schaemte hebbet ghy syn aensicht overstortet.
Hoe lange suldy noch u oogen van ons keeren?
Sal uwe grimmicheyt gelijck een vuyr verteren?

19 Gedenckt hoe haestelijck mijns levens eynd' genaeckt.
Of hebdy te vergeefs de menschen al gemaeckt?
Wie isser die den doot niet eenmael en moet lijden?
Die van het droeve graf syn siele can bevrijden?
Waer is de oude gunst soo vast en onverbroken,
Die ghy by uwe trou aen David hebt versproken?

20 Gedencket doch den hoon u knechten aengedaen,
Die ick in mijnen schoot moet dagelijcx ontfaen.

Gedenckt der volcken spot, en siet hoe datse smaden
Van u gesalfde kint de heylsame voetpaden.
Nu vallet voor hem neer, en looft hem altesamen.
God sy in eeuwicheyt gepresen. Amen, amen.

Den xc. Psalm.

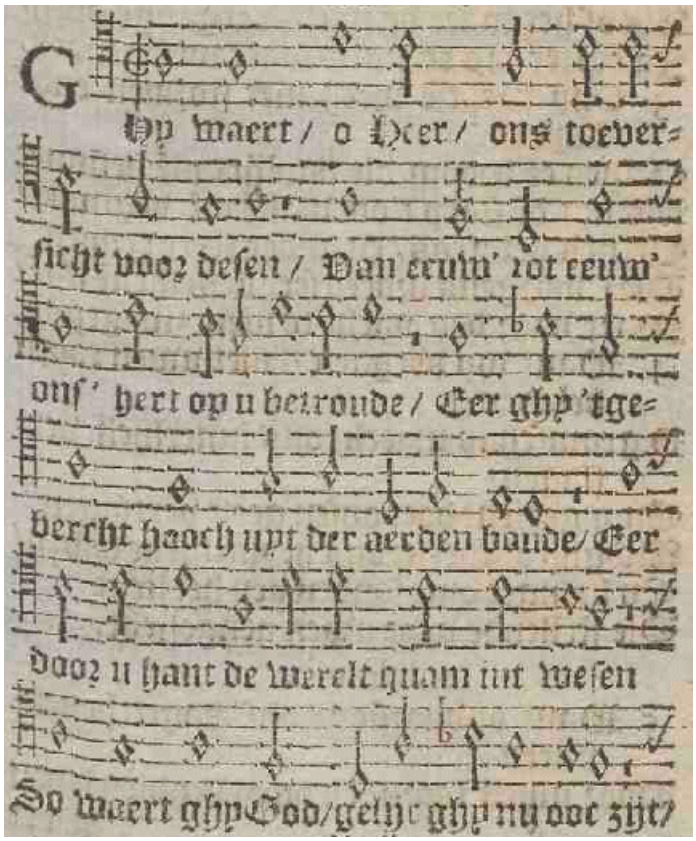

*G*Hy waert, o Heer, ons toeversicht voor desen,
Van eeuw' tot eeuw' ons' hert op u betroude,
Eer ghy 't gebercht hooch uyt der aerden boude,
Eer door u hant de werelt quam int wesen
So waert ghy God, gelijc ghy nu ooc zijt,

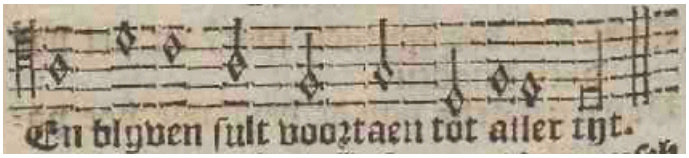

En blijven sult voortaen tot aller tijt.

2 Wanneer ghy wilt soo moet de mensch beswijcken.
Ghy spreeckt seer haest; o mensche cleyn van weerden,
Ic wil dat ghy sult keeren tot der eerde*n*.
Want duysent jaer zijn by u te gelijcken
Als of het waer de naest-vergange*n* dach,
Ia corter als ee*n* nachtwaec wesen mach.

3 Ghy raeptse wech met stormen ende buyen,
Gelyck ee*n* droom, die naulijcx me*n* besinnet
Als uyt de*n* slaep t' ontwake*n* me*n* beginnet,
Gelijck het gras, en ander teere cruyen
Die s'morgens vroech seer lieffelijcke*n* stae*n*,
Maer voor den nacht te niete zijn gegae*n*.

4 Want wy vergaen, met uwen toorn beladen,
V gramschap maeckt ons innerlijck verslagen,
En u gericht doet onsen geest vertsagen
Als ghy ontdeckt ons heymelijcke daden,
En brenget onse sonden aen het licht
Die stellende voor uwen aengesicht.

Pause.

5 Want onvoorsiens ons' dagen henen-varen
Door uwen toorn, en ons ellendich leven

Wert snel, als ee*n* gedachte, wech gedreve*n*.
Ons leve*n* duyrt maer tien mael seve*n* jare*n*,
Of tien daer by, alst al ten hoochste*n* raect,
En dat het een sterc mensche lange maect.

6 Noch gaet het best van onsen tijt verloren
In sorg' en moeyt. oock eer wy't souden meenen
Snijt ghy het af. wy vliegen licht daer henen.
Wie kent de macht van uwen grooten toren?
Wie is het die deselve recht bevroedt
Na datmen u, o Heere vreesen moet?

7 Daerom, o Heer, wilt ons doch eenmael leeren
Het cleyne tal van onse dagen tellen,
En alletijt ons die voor oogen stellen:
Dat wy ons hert tot wijsheyt mogen keeren.
Wendt u tot ons; hoe lang *ver*toevet ghy?
Van uwe plagen maeckt u knechten vry.

8 Wilt ons met u goetherticheyt *ver*sade*n*
Des morgens vroech, soo willen wy u singen,
Ons herte sal van rechte vreugd' ontspringen
Ons leven lanck. verquict ons uyt genaden,
Nae dat ghy ons nu hebt soo menich jaer
Seer hart gedruct met uwe straffe*n* swaer.

9 Laet doch u werck aen uwe knechten blijcken,
V heerlijckheyt aen hare erfgenamen,
V lieflijckheyt aen ons en haer tesamen.
Wilt ons met uwe segening' verrijcken,
In uwen dienst maeckt onse hande*n* sterc.
Bevesticht, Heer, al onser handen werck.

Den xcj. Psalm.

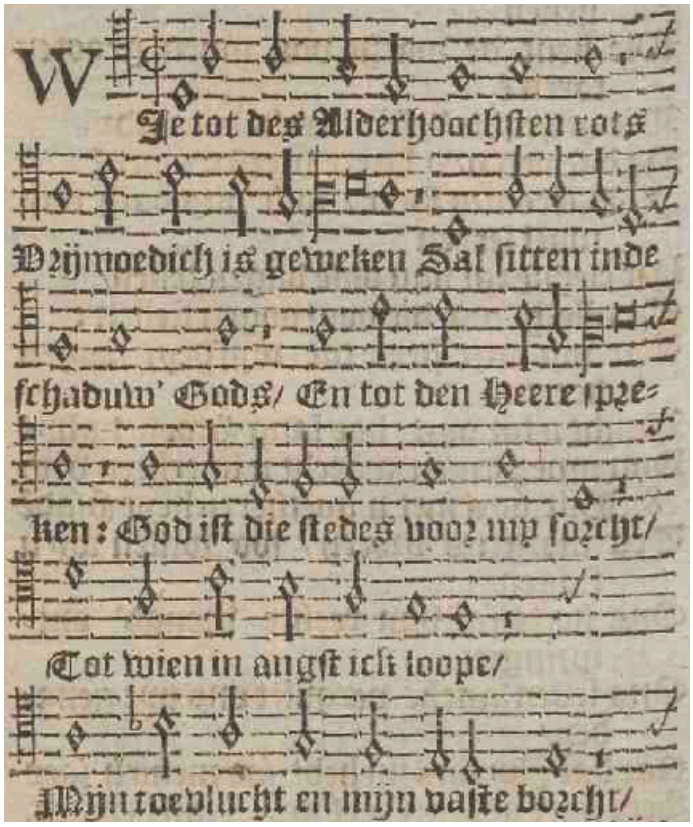

*W*Ie tot des Alderhoochsten rots
Vrijmoedich is geweken
Sal sitten inde schaduw' Gods,
En tot den Heere spreken:
God ist die stedes voor my sorcht,
Tot wien in angst ick loope,
Mijn toevlucht en mijn vaste borcht,

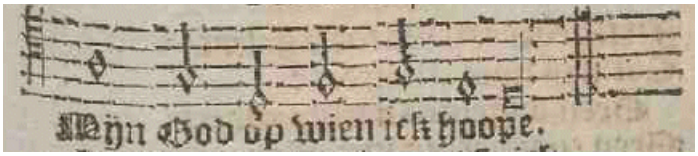

Mijn God op wien ick hoope.

2 Hy sal u voor des jagers strick
Met syne hant bewaren.
En voor de pest, genadichlick
V by het leven sparen.
Hy sal voor alleley gevaer
V met syn vleugels decken,
Syn waerheyt, als een beuckelaer,
Sal hy ront-om u strecken.

3 Des nachts en suldy vreesen niet
Het geen den mensch doet schricken,
Den pijl dien ghy by dage siet
En sal op u niet micken.
Het sy, de doodelijcke pest
Int doncker leg' haer lage,
Of stercke luyden geev' de rest
By schoonen lichten dage.

4 Al storven duysent aen u sy,
En tienmael meer aen d' ander,
De Heer sal schicken dat tot dy
Het quade niet en wander.
V ooge sal het schouwen aen,
V herte sal't bemercken
Hoe boose menschen loon ontfaen
Nae hare quade wercken.

Pause.

5 Om dat ghy hebt tot God geseyt,
Ghy zijt mijn toevlucht Heere,

In u heb ick mijn troost geleyt,
Tot u in noot ick keere:
Geen ongeluck u wedervaert,
Geen commernis met allen
En sal u tente wel-bewaert
Ooyt connen overvallen.

6 Hy heeft syn engelen bevel
Gedaen van uwent-wegen,
Op datse u behoeden wel
In alle uwe wegen.
Op hare handen sullen die
V dragen, dat u voeten
Noch val noch aenstoot en geschie,
Als sy een steen ontmoeten.

7 Den fellen leeu, de adder heet
V laten sal met vreden.
De jonge leeu, en drake wreet
Met voeten suldy treden.
Want soo spreeckt God: ick sie dat hy
My kennet en beminnet,
Daerom wil ick hem maken vry
In al wat hy beginnet.

8 Ick sal, wanneer hy tot my schreyt,
Hem geven syn begeeren.
In noot is hem mijn hulp bereyt,
Ick brenge hem tot eeren.
Syns levens tijt sal ick versae'n
Met menichte van dagen,
En hem oock laten schouwen aen
Mijn heyl na mijn behagen.

Den xcij. Psalm.

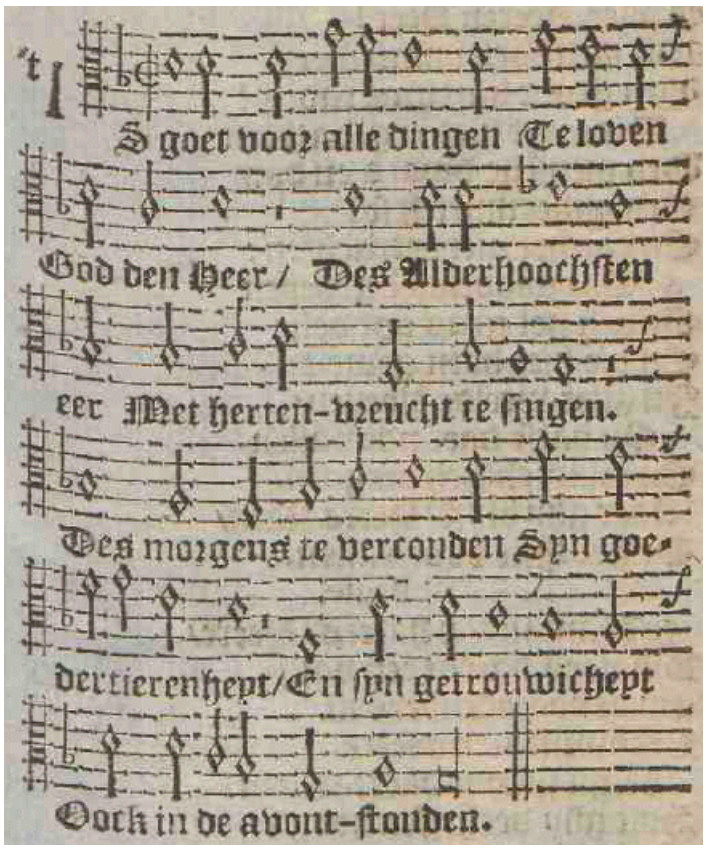

't/S goet voor alle dingen
Te loven God den Heer,
Des Alderhoochsten eer
Met herten-vreucht te singen.
Des morgens te verconden
Syn goedertierenheyt,
En syn getrouwicheyt
Oock in de avont-stonden.

2 Opt speel-tuych van tien snaren
Op psalteren geluyt,
Op harpe ende luyt
Syn goetheyt te verclaren.
Want, willende aenmercken
V daden, maeckt ghy my

Hert-grondelijcken bly
Om uwer handen wercken.

3 Hoe groot zijn uwe daden,
O aller Heeren Heer!
Wie sach oock immermeer
Den gront van uwe raden?
Dit comt niet in gedachten
Den mensche dwaes en bot,
Een onvernuftich sot
En can het niet betrachten:

4 Dat goddeloose groeyen
Gelijck het gras opt velt,
En die hier doen gewelt
In aller weelde bloeyen,
Op datse daer nae vallen
En eeuwichlijck vergaen,
Maer ghy blijft, Heere, staen,
De hoochste boven allen.

Pause.

5 Want siet, u haters, Heere,
V haters naeckt een val;
En de boosdoenders al
Verdwijnen in oneere.
Mijn hoorne daerentegen
Sult ghy verheffen hoog',
Op dat ick treden moog'
Gelijck d'eenhoornen plegen.

6 Ghy sult mijn hooft bedouwen
Met oly versch en claer,
Mijn ooge het gevaer
Mijns vyants sal aenschouwen.

Mijn oore sal aenhooren
Met blijtschap, hoe dat ghy
Verstrooyt die tegen my
Tesamen zijn gesworen.

7 Dan sal d'oprechte bloeyen
Gelijck een palme-boom.
De mensche goet en vroom
Sal als een ceder groeyen.
Sy die int huys des Heeren
Geplant zijn, sullen staen
In synen hof, gelae'n
Met vruchten t'syner eeren.

8 Ia, als den ouder comet,
Sy blijven gaev' en groen,
Gelijck als een plantsoen
Dat wint noch wee'r en schromet.
Dat van hen sy beleden
Dat God rechtveerdich sy,
Mijn steenrots, reyn en vry
Van ongerechticheden.

Den xciij. Psalm.

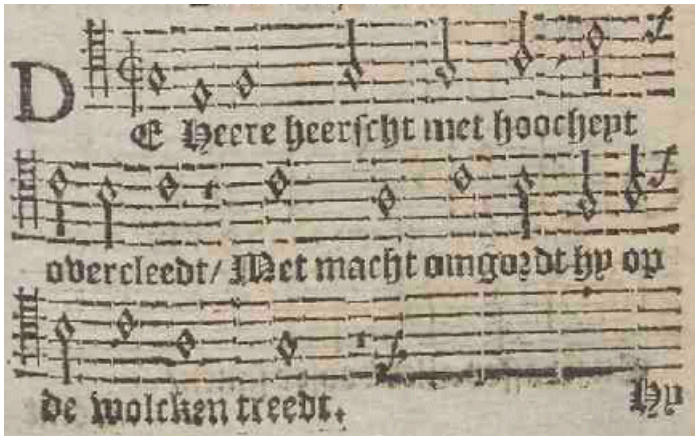

*D*E Heere heerscht met hoocheyt overcleedt,
Met macht omgordt hy op de wolcken treedt.

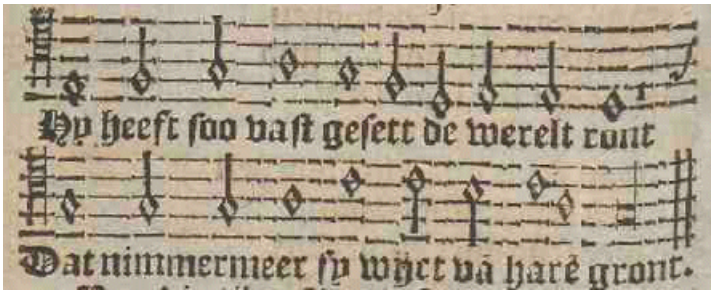

Hy heeft soo vast gesett de werelt ront
Dat nimmermeer sy wijct va*n* hare*n* gront.

2 Van die tijt af is uwe*n* throon bereydt,
Ghy zijt en blijft in alle eeuwicheyt.
De stromen, Heer, de stromen met geruys
Haer geven op, en maken groot gedruys.

3 Doch of de see schoon steygert ende woelt,
En watse raeckt met cracht om-verre spoelt,
Noch is de Heer, de Heer van hemelrijck
Veel stercker, en geen schepsel hem gelijck.

4 V tuygenis waerachtich is en trou,
En van u huys het wonderlijck gebou
Gecieret is met rechte heylicheyt
Die eeuwichlijck daer van niet af en scheydt.

Den xciiij. Psalm.

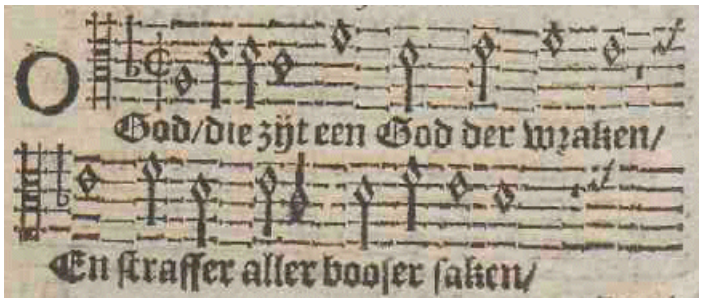

O God, die zijt een God der wraken,
En straffer aller booser saken,

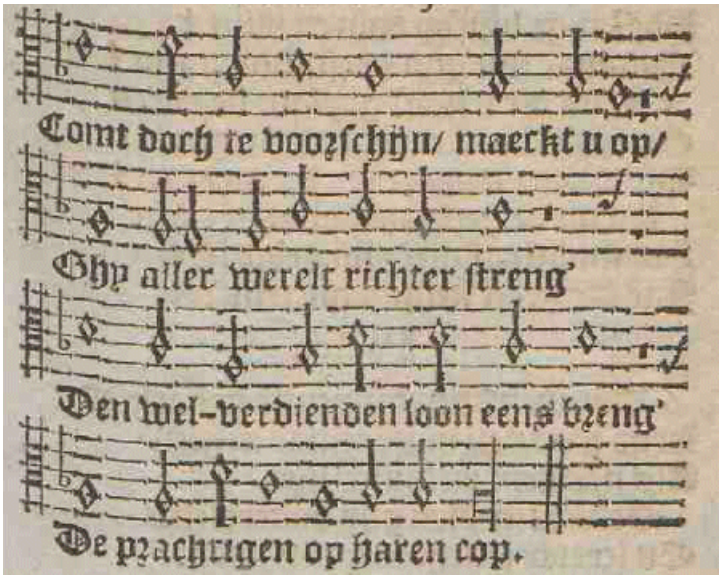

Comt doch te voorschijn, maeckt u op,
Ghy aller werelt richter streng'
Den wel-verdienden loon eens breng'
De prachtigen op haren cop.

2 Hoe lange salt den boosen menschen
Gaen alles nae haers herten wenschen?
Hoe lang' sal dueren haren trots?
Hoe lange moetmen hooren noch
Het stout gesnater en gepoch
Van dese opgeblasen sots?

3 Sy treden, Heer, u volck aen stucken,
V erfenis sy onderdrucken.
Sy brengen wreedelijck ter doot
De weduw' en den vremden man,
De weese die niet vlieden can.
En spreken met verwaentheyt groot:

4 De Heer en weet niet onse wercken;
God Iacobs can noch sien noch mercken
Ons doen 'twelck is bedeckt soo fijn.
Merckt doch, ghy menschen onbesint,

Hoe lange blijf dy dom en blint?
Wanneer sult ghy verstandich zijn?

5 God die u heeft geplant de ooren
En soude die niet connen hooren?
Die 't ooge maeckt sou die niet sien?
Hy die de heydens houdt in tucht
Sal syne straf niet zijn geducht?
Iae die geeft kennis allen lie'n?

Pause.

6 Der menschen binnenste gedachten
Kent God, en datse zijn te achten
Als ydelheyt en louter niet.
Geluckich, dien ghy onderricht,
En leert betrachten synen plicht
Na 't geen dat uwe wet gebiet.

7 Op dat hy niet behoev' te schromen
Wanneer de quade dagen comen,
Maer heb' een onbeweecht gemoet,
Terwijle men den put uytgraeft
Voor hem die steeds in boosheyt staeft,
Waer in hy ommecomen moet.

8 Want God en wil niet dat verderve
Het volck van syn vercoren erve,
Hy blijft het by, hy slaetet gae.
En van syn oordeel 't goede recht
Sal hy doen sien soo naeckt en slecht
Dat elck vroom hert het volge nae.

9 Wie sal met my sich tegen-stellen
Den goddeloosen die my quellen
Verstockt in ongerechticheyt?

Had my de Heer niet by-gestaen
Voor lange wijl waer ick vergaen
En inde stilte neer-geleyt.

10 Sprack ick; mijn voeten ongestadich
Eens sullen glijden; hoe genadich
Hebt ghy my ondersteunet, Heer!
Wanneer mijn hooch-becommert hert
In veel gedachten was verwert
Vertroostet ghy my telcken weer.

11 Sou sich by uwen stoel oprichten
Den slimmen stoel der bosewichten
Die 't recht verkeert in over-moet?
Sy rotten neerstichlijck tesaem
En soecken plaets en tijt, bequaem
Te storten het onschuldich bloet.

12 Maer mijne borcht is God almachtich,
Mijn hooch vertrec, mijn rotse crachtich.
Die yeder geeft na syne daet.
Die sal vergelden hare sond'
En haer verdelgen inden gront
Tot loon van haer bedreven quaet.

Den xcv. Psalm.

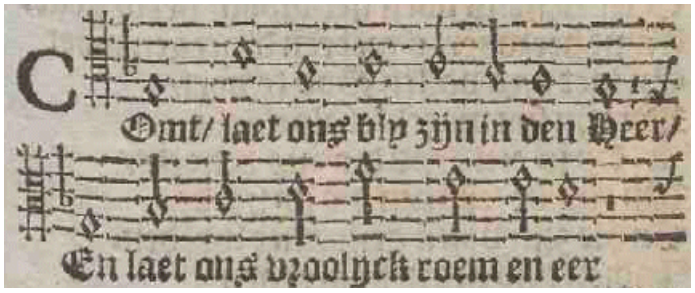

*C*Omt, laet ons bly zijn in den Heer,
En laet ons vroolijck roem en eer

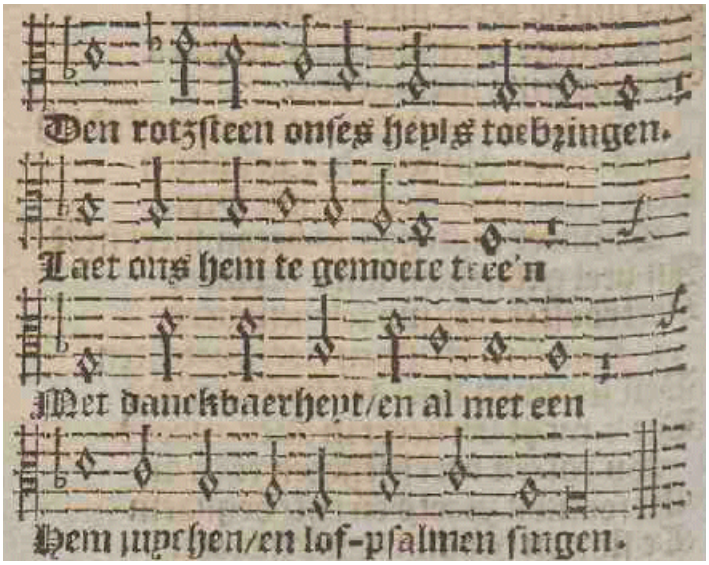

Den rotzsteen onses heyls toebringen.
Laet ons hem te gemoete tree'n
Met danckbaerheyt, en al met een
Hem juychen, en lof-psalmen singen.

2 Want hy is God, van meerder macht
Dan al, die goden zijn geacht.
De gantsche werelt is syn eygen.
De dalen vatt hy met syn hant,
De bergen van het woeste lant
Voor syn gesicht haer moeten neygen.

3 De diepe see hem toebehoort
Geschapen door syn crachtich woort,
Daer neffens oock het droog' aerdrijcke.
Comt herwaerts met een dweegen moet
En laet ons vallen God te voet,
Wy zijn syn maecksel algelijcke.

4 Hy is een God die ons behoedt,
Wy zijn de schapen die hy voedt,
En die zijn volck genoemet werden.
Indien ghy heden hooret aen

Des Heeren stem en goet vermaen,
Wilt uwe herten niet verherden.

5 Gelijck tot Massa is geschiet
En Meriba, alwaer ick liet
V vaders voelen mijne plagen.
Sy tergden my met woorden quaet,
En proefden met een boos opsaet
Mijn wercken die sy self aensagen.

6 Daer ick den tijt van veertich jaer
Veel aerbeyts heb gehat met haer,
Dies heb ick langer niet geswegen:
Maer sprack: dit volck is heel verblint,
Een volck verdoolt en onbesint,
'tWelck niet en weet van mijne wegen.

7 Dies, als ick dit ten herten nam,
Ick wierd' op hare ondeucht gram,
En heb in mijnen toorn gesworen:
Dat van al dit verkeert geslacht
Niet een en soude zijn gebracht
Ter ruste mijner uytvercoren.

Den xcvj. Psalm.

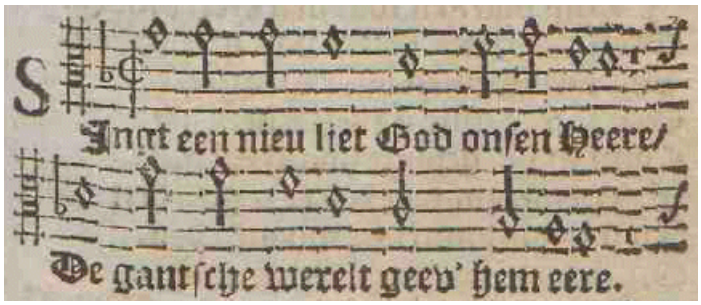

*S*Ingt een nieu liet God onsen Heere,
De gantsche werelt geev' hem eere.

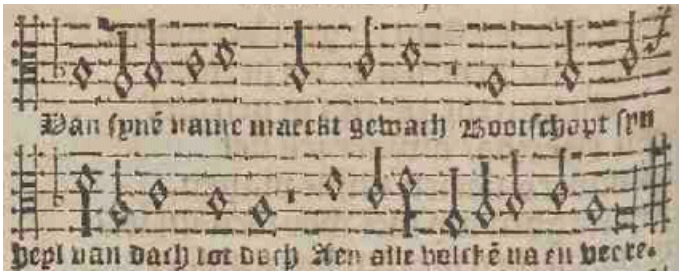

Van syne*n* name maeckt gewach
Bootschapt syn heyl van dach tot dach
Aen alle volcke*n* na en veere.

2 Syn roem laet aende heydens weten,
Syn wonderen wilt niet vergeten.
Want hooch-verheven is de Heer,
En moet gevreeset zijn, veel meer
Dan alle die hier goden heeten.

3 Der volcken goden altesamen
Syn ydelheyt en bloote namen.
Maer God den hemel heeft bereyt,
Voor hem gaet eer en majesteyt
Die syne hoocheyt wel-betamen.

4 Cieraet en sterckte men al-omme
Aenschout in synen heylichdomme.
Dat dan een yegelijck geslacht
Om God te geven eer en cracht
In synen tempel vlijtich comme.

Pause.

5 Ghy volcken wilt den Heere loven,
Geeft roem den Heere van hier boven.
Den Heere uwen offer brengt,
Den Heere uwe gaven schenckt,
Comt in syn heylige voorhoven.

6 Brengt tot den Heere u gebeden
In syn uytmuntende woonsteden.
Ontsiet u voor syn godlijck ooch,

Buycht u voor hem, en acht hem hooch
Ghy alle menschen hier beneden.

7 Wilt aen de heydenen verclaren
Dat God de Heere der heyrscharen
Heeft s'werelts vaste heerschappy.
Aen alle volckeren sal hy
Syn recht en macht eens openbaren.

8 Dat sich de hemelen verblijden,
Het aerdrijck juych' aen allen zijden,
De zee, soo verre alsse vloeyt,
Velt, bos en wat daer inne groeyt
Moet syne mogentheyt belijden.

9 Laet dit geschien voor Gods gesichte:
Hy comt dat hy de aerde richte,
Dat hy de wijde werelt leyd'
In oordeel en gerechticheyt,
En met syn waerheyt voren-lichte.

Den xcvij. Psalm.

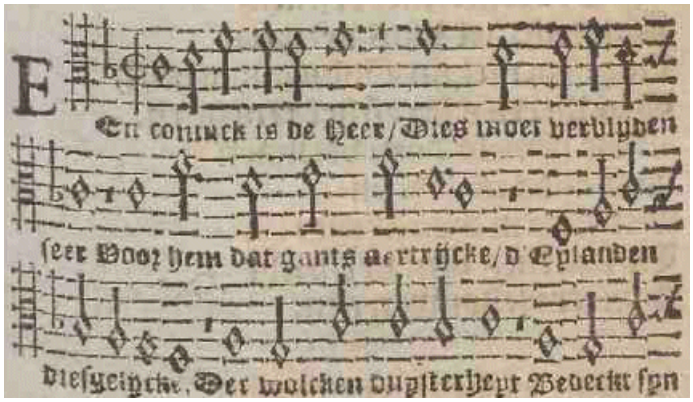

*E*En coninck is de Heer,
Dies moet verblijden seer
Voor hem dat gants aertrijcke,
d'Eylanden diesgelycke.
Der wolcken duysterheyt
Bedeckt syn

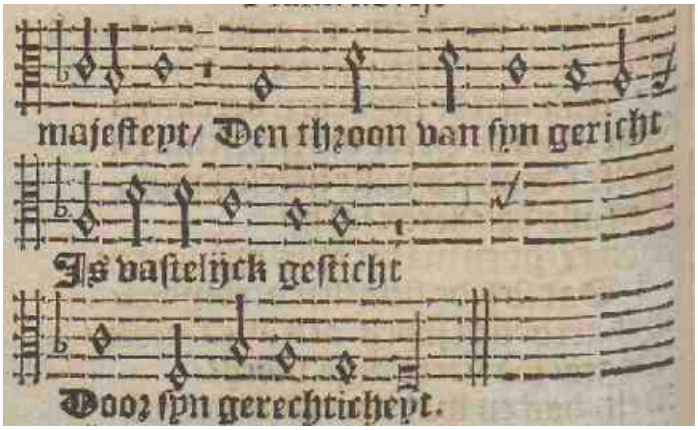

majesteyt,
Den throon van syn gericht
Is vastelijck gesticht
Door syn gerechticheyt.

2 Een vlamme voor hem gaet,
Om, die hem dragen haet,
Als bittere vyanden
Tot assche te verbranden.
Den donder hy uytgiet,
De blixemen hy schiet,
Hy lichtet hel en claer,
De aerde vol van vaer
Beeft als sy het aensiet.

3 De bergen niet bestaen,
Maer als het was vergaen
Voor 'taenschijn Gods almachtich
Des werelts heerscher crachtich.
De hemels doen vermaen
Dat alles is gedaen
Van hem in billickheyt:
De wolcken wijt verspreyt
Syn eere schouwen aen.

Pause.

4 Dat sulcke zijn beschaemt

En sinneloos genaemt
Die beelden dienst bewijsen
En de afgoden prijsen.
Ghy engelen valt neer
Voor aller Heeren Heer,
Siet, Zion die syn woort
En daden heeft gehoort
Verblijt sich in syn eer.

5 O Heer, u regiment
Den dochteren bekent
Van Iuda, doet met vreugde
Haer prijsen uwe deugde.
Want ghy van alle-tijt
O God de hoochste zijt,
Ontsienlijcker van macht
Als die men goden acht
In al de werelt wijt.

6 Ghy die den Heer bemint
En hertelijck besint,
Wilt doch het quade haten
En willich varen laten.
Want God by 'tleven spaert
Die oprecht zijn van aert,
Hy staet de sulcke by,
En maeckt haer sielen vry
Van der godloosen swaert.

7 Het licht eens op sal gaen
Die na Gods vreese staen.
En blijtschap vry van smerten
Die suyver zijn van herten.
Weest vrolijck in den Heer

Ghy vroome, doet hem eer.
Syn hoogen roem verbreydt,
En syne heylicheyt
Vergetet nimmermeer.

Den xcviij. Psalm.

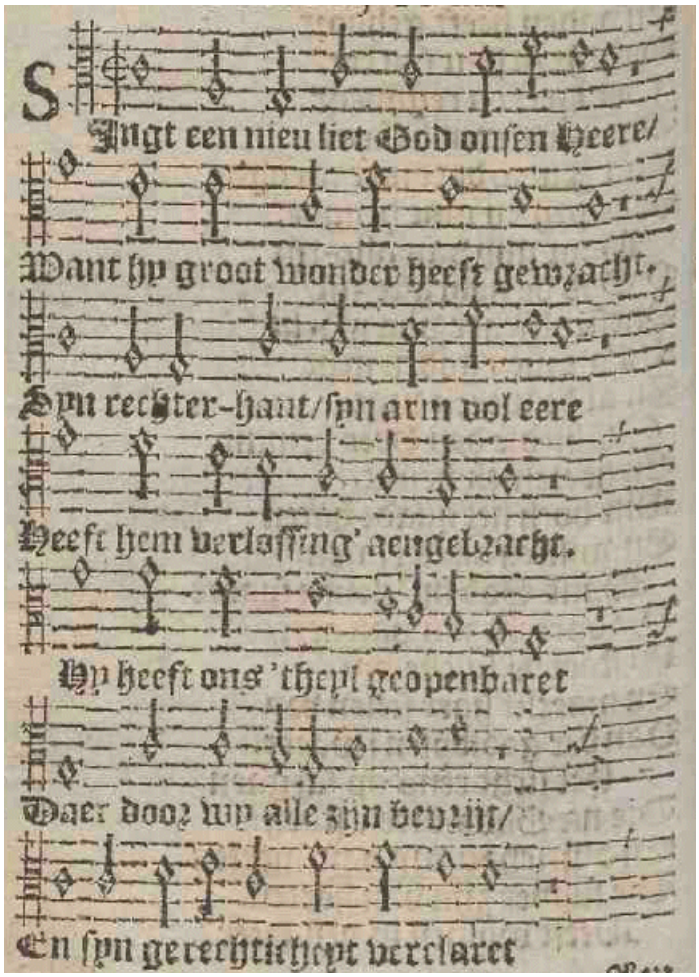

*S*Ingt een nieu liet God onsen Heere,
Want hy groot wonder heeft gewracht.
Syn rechter-hant, syn arm vol eere
Heeft hem verlossing' aengebracht.
Hy heeft ons 'theyl geopenbaret
Daer door wy alle zijn bevrijt,
En syn gerechticheyt verclaret

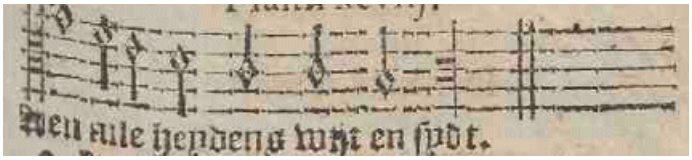

Aen alle heydens wijt en sydt.

2 Hy heeft gedacht aen syn genade,
Aen syne goetheyt over-groot.
Nae syne waerheyt slaet hy gade
'tHuys Israëls in haren noot,
Het heyl dat ons de Heere sendet
Heeft men aenschouwet over-al,
Ter plaetsen daer de werelt endet:
Dies juychet hem met bly geschal.

3 Lofsingt hem met der harpen snaren,
Trompetten en basuynen-clanck.
Vercondicht syne blijde maren
Met een wel luydende gesanck.
Iuycht voor den Heere onsen coning'
En bruyset, o ghy rijcke zee:
Die op de aerde hebt u woning'
Om God te loven maeckt u ree.

4 Dat haer de machtige rivieren
Doen hooren met een hant-geclop.
De bergen vol geboomt' en dieren
Van vreugde schudden haren top:
Voor God de Heer; want hy comt richte*n*
De werelt in gerechticheyt:
Der volcken saken sal hy slichten
Met een rechtmatich onderscheyt.

Den xcix. Psalm.

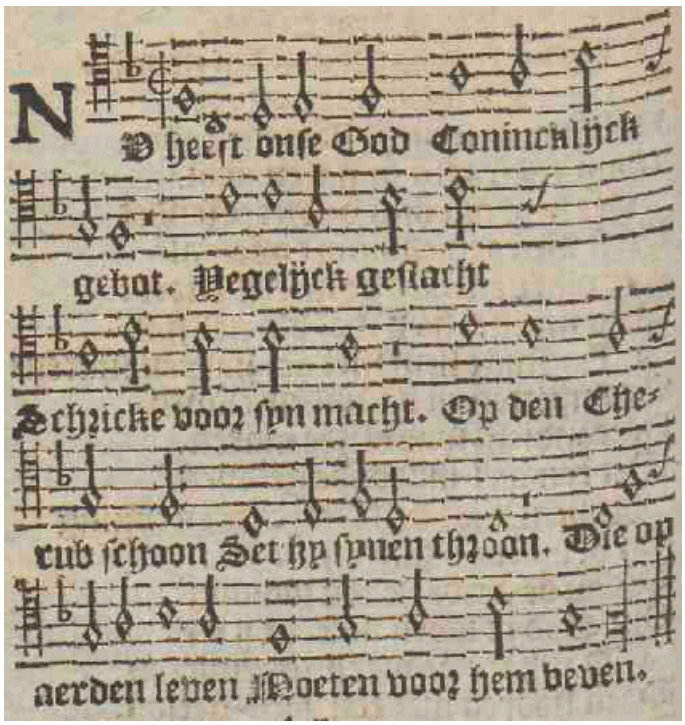

*N*V heeft onse God
Conincklijck gebot.
Yegelijck geslacht
Schricke voor syn macht.
Op den Cherub schoon
Set hy synen throon.
Die op aerden leven
Moeten voor hem beven.

2 Groot is onse Heer
In gewelt en eer.
Sion is de rots
Daer den name Gods
Over volck en lant
Clinckt aen elcken cant.
Dat hem alle vroomen
Heyligen en schroomen.

3 Dese vorst vol macht
Heeft het recht in acht.

De gerechticheyt
Hebdy vast geleyt.
Ghy hebt onbeweecht
Billickheyt gepleecht,
En, om nae te leven,
Iacob voorgeschreven.

4 Heft den Heere hooch,
Buyget voor syn ooch,
Elck hem neder-stel
Voor syn voet-schabel.
Vreest syn heylicheyt.
Mos' en A'ron beyd
In voorleden jaren
Syne priesters waren.

Pause.

5 Die, en Samuel
Zijn voor Israël
Tot den Heer getree'n
Vierich in gebee'n.
Als sy hare stem
Hieven op tot hem,
Sonder lang' te wachten
Merckte hy haer clachten.

6 Wt een wolck-pilaer
Sprack de Heer tot haer.
Syn getuygenis
Boven al gewis
Hebben sy verstaen
En genomen aen,
Om haer voet te setten

In syn reyne wetten.

7 Ghy, o God en Heer,
Hebbet haer begeer
Vaderlijck verhoort.
Als sy u verstoort
Hadden door de sond'
Ghy vergaeft terstont.
Snel nochtans int wreken
Als sy van u weken.

8 Onsen Heere prijst,
Eere hem bewijst.
Haestet u, te gaen
Om te bidden aen,
Voor de hooge rots
Onses grooten Gods,
Eeuwich vast en veylich:
Want de Heer is heylich.

Den C. Psalm.

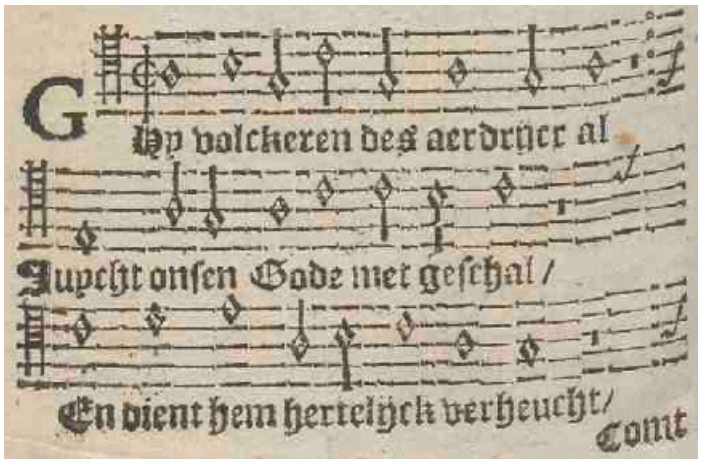

*G*Hy volckeren des aerdrijcx al
Iuycht onsen Gode met geschal,
En dient hem hertelijck verheucht,

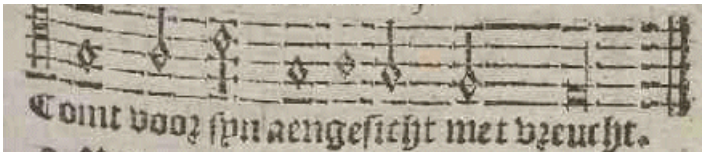

Comt voor syn aengesicht met vreucht.

2 Bedenckt dat hy de Heere sy,
Die ons gemaeckt heeft, en niet wy,
Het volck tot synen roem bereydt,
De schapen van syn groene weyd'.

3 Wilt tot syn poorten inne-gaen,
Heft daer u lof-gesangen aen;
In syn voorhoven wel-gebout
Prijst syne daden menichvout.

4 Want God is in genade rijck,
Syn goedicheyt duert eeuwichlijck:
De waerheyt van syn godlijck woort
Blijft onverandert voort en voort.

Den Cj. Psalm.

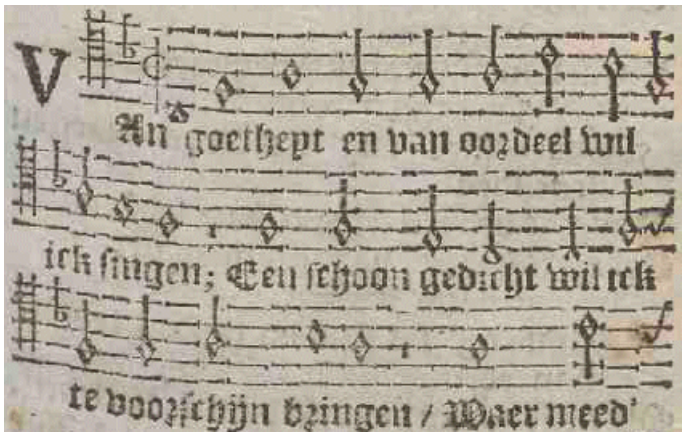

*V*An goetheyt en van oordeel wil ick singen;
Een schoon gedicht wil ick te voorschijn bringen,
Waer meed'

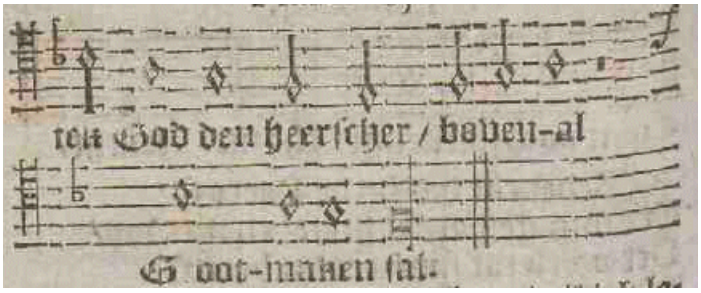

ick God den heerscher, boven-al
Groot-maken sal.

2 Voorsichtich en onstrafbaer wil ick leven,
Tot dat ghy comt het rijc my in te geven.
Ic sal mijn huys doe*n* deugdelijc vermae*n*,
En voren-gaen.

3 Geen boosheyt wil ick voor my comen laten.
Die van u wijckt, o Heere, wil ick haten.
Geen snoode saec voor mijne ooge*n* sweeft,
Noch my aencleeft.

4 'tVerkeerde hert, dwelck uyterlijck doet blijcken
Een schijn van recht, moet verre van my wijcken.
Hy sal van my die hem ten quade wendt
Niet zijn gekent.

5 Die achter rug' haer even-naesten schenden
Die sal ic doen in schand' haer leve*n* enden.
Het ooge dat nae hooge dingen siet
En lijd' ick niet.

6 Mijn oog' sal sien na luyden trouw' van seden
Om neffens my de rechtbanc te becleden.

Die op den pat van vroomheyt wandelt recht
Sal zijn mijn knecht.

7 Wie omgaet met bedriegelijcke lagen
En wil ick in mijn woonstee niet v*er*drage*n*.
Voor mijn gesicht gee*n* leugenachtich man
Bestaen en can.

8 Des morgens wil ick drijven uyt den lande
Met yver de quaetdoenders allerhande.
Dat Godes stat van goddeloos bejach
Reyn werden mach.

Den Cij. Psalm.

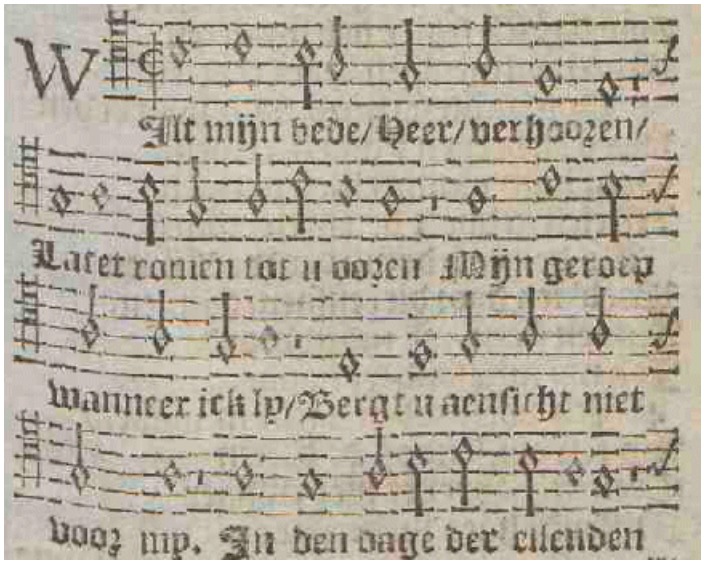

*W*Ilt mijn bede, Heer, verhooren,
Latet comen tot u ooren
Mijn geroep wanneer ick ly,
Bergt u aensicht niet voor my.
In den dage der ellenden

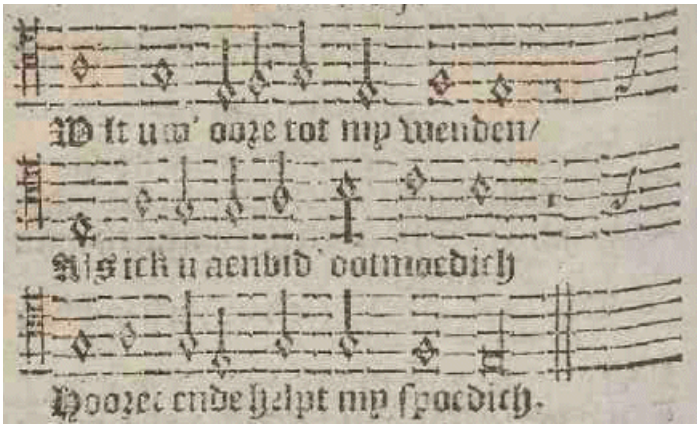

Wilt uw' oore tot my wenden,
Als ick u aenbid' ootmoedich
Hooret ende helpt my spoedich.

2 Want de dagen van mijn leven
Zijn verwaeyt, verdwenen, even
Als een nevel, als een roock.
Mijn gebeent' ontbrandet oock
Als een heert-stee. angst en smerte
Doet als hooy vergaen mijn herte.
Soo dat ick schier heb vergeten
Mijn nootwendich broot te eeten.

3 Door mijn suchten, door mijn beven
Vlees en beenen t'samen-cleven.
Door mijn jammerlijck geclach
'tWelck geduert den heelen dach.
Als den roerdomp der woestijnen
Werd' ick door dit eensaem quijnen.
Als een steen-uyl inden woude
Ick my afgesondert houde.

4 Ick verslijt den nacht in waken,
Als een mussche op de daken
Treurich swervet hier en daer
Missende haer wederpaer.

Mijne vyanden my schenden,
Haer gespot sy nimmer enden.
Die my trachten te ont-eeren
By my vloecken ende sweeren.

j. Pause.

5 Dies ick inden stof geseten
Assche voor mijn broot moet eeten.
En met tranen uytgestort
Mijnen dranck vermenget wort:
Heer, om uwen grooten toren,
Die my haddet hier te voren
In een hoogen staet verheven,
En nu hebt te grond' gedreven.

6 Mijne dagen zijn ge-endet
Als een schadu die sich wendet,
Ick verdorre als het gras,
Als een afgemaeyt gewas
'tWelck niet weder can beclijven.
Maer ghy Heer moet eeuwich blijven.
Ghy sult leven in gedachte
Van geslachte tot geslachte.

7 Ghy sult, nae soo vele kermen,
Met een vaderlijck ontfermen
Sion wesen goedertier.
Rijset op, den tijt is hier.
Huyden is den dach verschenen
Om te letten op haer weenen,
Ia de uyr by u beslooten
Is voorseker nu vervloten.

8 Geerne souden uwe knechten
Hare steenen op sien rechten.

'tIs haer hoochste droefenis
Datse soo vervallen is.
Heydens u dan sullen eeren,
Alle coningen en heeren
Sullen uwen naem in weerde
Houden op de gantsche eerde.

9 Als de Heer die wy betrouwen
Sions mueren sal op bouwen,
Als hy ons laet sien het licht
Van syn minlijck aengesicht,
Als de Heer heeft acht-geslagen
Op haer treuren ende clagen
Die van hulpe zijn ontblotet,
En haer bede niet verstotet.

ij. Pause.

10 Dat sal werden opgeschreven
Voor die na-maels sullen leven,
Dat het werde overdacht
En op kindes kint gebracht.
'tVolck dat noch niet is geboren
Sal met vreugde laten hooren
Over-al den roem en eere
Van des werelts eeuwich Heere.

11 Als hy ons heeft aengeschouwet
Wt den hemel schoon-gebouwet.
Als hy van syn woning' hooch
Na beneden slaet syn ooch,
Om het suchten te ontfangen
Der ellendige gevangen,
En by 't leven te bewaren

Die ter doot ge-eygent waren.

12 Op dat yder onsen Heere
Doe in Sion plicht en eere,
Datmen hem met luyder stem
Love te Ierusalem.
Als de volckeren tesame-
Comen in des Heeren name,
Als haer alle coninckrijcken
Hem te dienen vergelijcken.

iij. Pause

13 Op den wech, door berch en dalen,
Daer ick balling' most gaen dwalen
Heeft hy my ter neer gestort
En myn leven afgecort.
Laet my (seyd' ick) niet verslagen
Zijn int midden mijner dagen:
Want, of alles schoon sich wendet,
Vwe jaer-tijt nimmer endet.

14 Ghy hebt voormaels d'aerd' gegrondet,
En de hemelen gerondet.
Alle moeten sy vergaen,
Maer ghy, Heere, sult bestaen.
Alle moeten sy ver-ouden
Sonder haren stant te houden,
Als een kleet van een gereten
Of allenskens afgesleten.

15 Als een lang-gebesicht laken
Suldy haer te niete maken.
Want in haer en alle ding

Comen moet verandering.
Maer ghy, Heer, zijt onvergancklijck,
En u wesen is onwancklijck.
Vwe dagen ende jaren
Onophoudelijck voortvaren.

16 De na-comers der oprechten
Vwe wel-beminde knechten
Sullen woonen veylichlijck
In u heylich coninckrijck.
Sy die sullen zijn geboren
Van u lieve uytvercoren
Suldy door u macht verhoogen
En doen staen voor uwe oogen.

Den Ciij. Psalm.

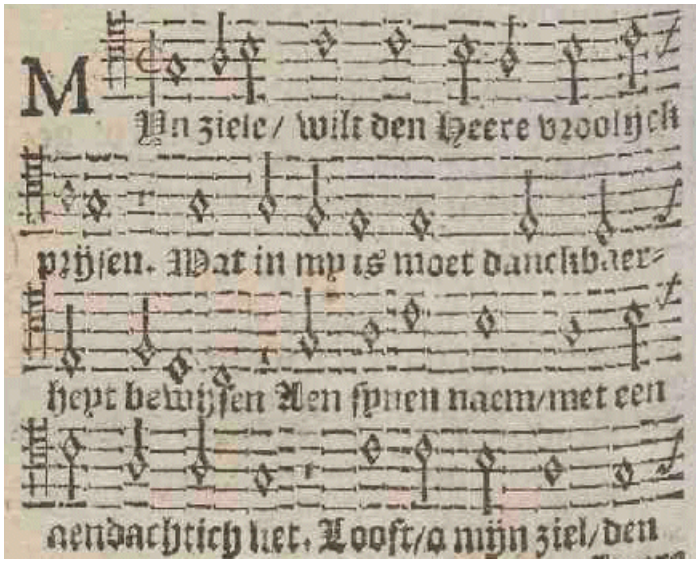

*M*Yn ziele, wilt den Heere vroolijck prijsen.
Wat in my is moet danckbaerheyt bewijsen
Aen synen naem, met een aendachtich liet.
Looft, o mijn ziel, den

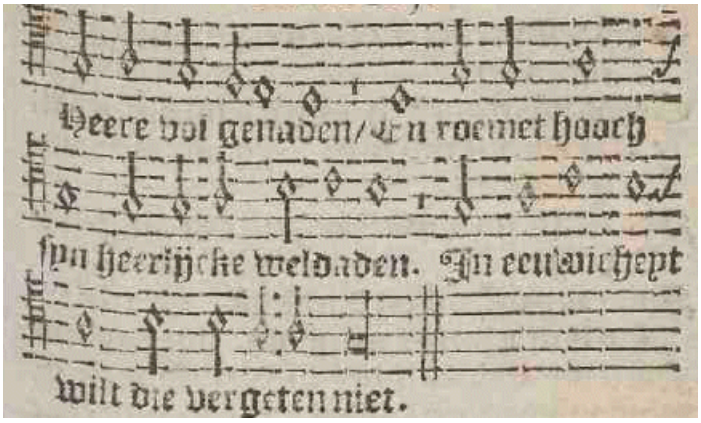

Heere vol genaden,
En roemet hooch syn heerlijcke weldaden.
In eeuwicheyt wilt die vergeten niet.

2 Prijst hem, die door syn goetheyt heeft vergeven
De sonden al die van u zijn bedreven,
En u ontlast van cranckheyt ende noot.
Die van 't verderf gereddet heeft u leve*n*
Als het gevaer des doodes u deed' beven,
En croonet u met miltheyt overgroot.

3 Die uwe*n* mont v*er*sadiget met vreugde,
Die op het nieu doet bloeyen uwe jeugde
Gelijck den arent jonck wert andermael.
Hy is de Heer, hy die rechtveerdich richtet
Dengene*n* die voor de*n* v*er*drucker swichtet,
En maeckt dat elc na wercke*n* loon behael.

4 Aen Mosen, op dat niemant soude dwalen,
Heeft hem gelieft syn wegen te verhalen,
Aen Israël syn wonderdaden al.
Hy is een Heer barmhertich ende goedich,

Die haest vergeeft, en is tot toorn lanckmoedich
Groot va*n* genaed' het welck hy blijve*n* sal.

5 Maer als wy hem vergrammen ongestadich
Soo straft hy ons, doch niet te ongenadich,
Syn toornicheyt en duert niet alle tijt.
Hy handelt niet na al ons overtreden,
Noch na verdienst der wederspannicheden
Van ons begaen, maer, scheldtse geerne quijt.

6 Soo hoog' als gaet den hemel boven d'aerde
Is syne gonst en goetheyt hooch van waerde
Voor allen die in syne wegen gaen.
Soo verre't oost van't westen is gescheyden
Heeft God van ons ons' ongerechticheyden
Wt liefde en mee-dogentheyt gedaen.

Pause.

7 Gelijck hem plach een vader te erbarmen
Syns lieven kints, soo wil hem God ontfarmen
Dergener die hem geven plicht en eer.
Hy weet seer wel waer uyt wy zijn gesproten,
En, alsmen ons na waerde wil begroten,

Dat wy zijn stof en anders niet veel meer.

8 Gelijck het gras soo zijn des mensche*n* dagen,
Hy bloeyet met vermakelijck behagen
Gelijck een bloem ontloken op het velt:
Maer, als de wint daer eenmael overdrijvet
Op hare stee sy langer niet en blijvet,
Ia men en siet niet waerse was gestelt.

9 Maer Gods genae van eeuwicheyt sal wesen
Tot eeuwicheyt, voor alle die hem vreese*n*.
Op kindes kint rust syn gerechticheyt.
Aen allen die niet van syn bondt en wijcken,
Maer syn bevel betrachtende, doen blijcken
Dat sy om hem te dienen zijn bereyt.

10 De Heere in de*n* hemel heeft gebouwet
Syn throon, waer van hy alle dinck aenschouwet,
Syn coninckrijck regeret over-al.
Dies looft den Heer, ghy engelen, ghy helden,
Die syne stem soo veel by u laet gelden
Dat ghy verricht alleen syn wel-geval.

11 Looft God den Heer ghy hemelsche heyrscharen,
En maeckt hem groot ghy vaerdige dienaren
Die wackerlijck doet wat hy u gebiedt.

Dat Godes werck hem tsaem gebenedije,
In elcke plaets van syne heerschappije.
Looft God, mijn ziel, end' en vergeet hem niet.

Den Ciiij. Psalm.

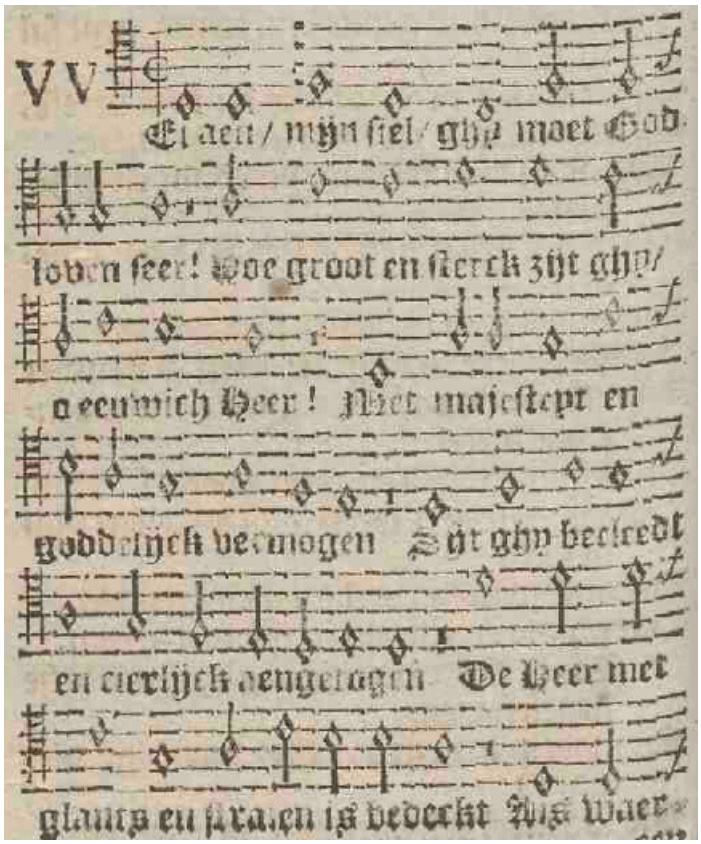

*VV*El aen, mijn siel, ghy moet God loven seer!
Hoe groot en sterck zijt ghy, o eeuwich Heer!
Met majesteyt en goddelijck vermogen
Sijt ghy becleedt en cierlijck aengetogen.
De Heer met glants en stralen is bedeckt
Als waer

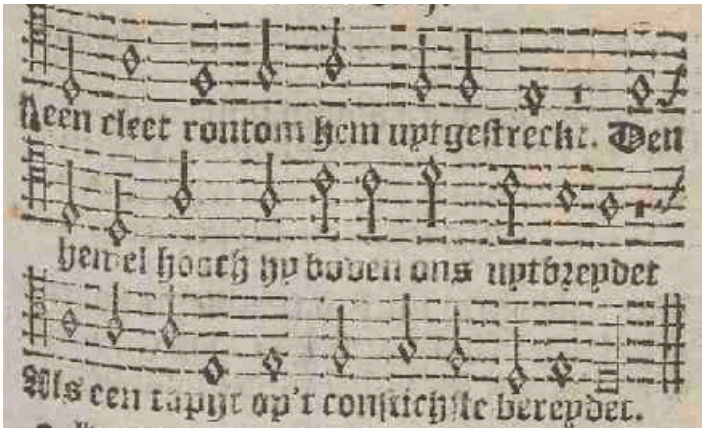

een cleet rontom hem uytgestreckt.
Den hemel hooch hy boven ons uytbreydet
Als een tapijt op't constichste bereydet.

2 Hy die int vocht syn opper-sale*n* vloert,
Die op de drift der wolcken wert gevoert
Nu hier, nu daer, als op een lichten wage*n*,
Dien wint en buy op hare vleugels dragen.
Syn engelen maeckt hy tot geesten snel
Die onvertsaecht uytrichten syn bevel.
Tot vlammen viers syn wackere trawanten
En, tot den dienst wil-veerdige gesanten.

3 Hy heeft de aerd' gehange*n* in het rond'
En crachtichlijck gesett op haren gront.
Soo datse niet kan wanckele*n* noch glijde*n*,
Maer blyvet vast, en wijckt tot geenen tijden.
Te voren was het aerdrijck grof en breet
Omwonde*n* met den afgront als een cleet,
De waters diep daer over-heenen dreven
Veel hooger als de bergen opgeheven.

4 Maer als gehoort wierd' uwe stemme straf,
Sy ylden haer, en vloden tsamen af.
Het fel rumoer van uwe donder-slagen
Con lichtelijck haer na de leechte jagen.
'tGeberchte met syn toppen rees om hooch,
Der dalen gront sich na de diepte booch,
En elck van haer heeft syne*n* loop gesnellet
Ter plaetsen die ghy self haer hadt bestellet.

j. Pause.

5 Den pael der zee hebt ghy geset soo vast
Dat boven hem het water niet en wast.
Ooc niet soo hooch can brenge*n* syne golve*n*
Dat onder haer het aerdrijck lig' bedolve*n*.
Ghy sendet neer de water-beecke*n* reyn,
En drijft om hooch soo menich claer fonteyn,
Ghy doetse door de steyle bergen vlieten
En met geruysch door diepe dale*n* schiete*n*.

6 Die laven al 't gedierte op het velt
Soo dickwils het va*n* dorste wert gequelt.
Wout-esels in dees water-rijcke bronne*n*
Haer schorre keel al-mee v*er*quicken conne*n*.
De vogeltje*n*s des hemels, daer ontrent
Op haer gemack te woonen zijn gewen't.
Die int geboomt op alle tacken springen
En onder't loof genoechelijcken singen.

7 De bergen hy uyt syne salen drenckt,
Die hy na wensch de*n* frissche*n* rege*n* schenct.
So dat de vrucht van uwe wonderdaden
In overvloet de aerde comt versaden.
Hy brengt het gras en voeder voor den dach,
Dat sich het vee daer aen geneeren mach.
Het groene cruyt moet oock de aerde geve*n*
En't voedsaem graen waer van wy alle leven.

8 Den wijn die t'hert des menschen maket bly,
En't broot, om hem te stercken gevet hy.
Met oly hy haer mildelijck beschincket
Die maket dat haer aengesichte blinket.
De bomen door den coelen dou opgaen,
De ceders hooch die op den Liban staen,
Door Godes hant so heerlijc opgeschote*n*.
Van hem geplant, van hem allee*n* begoten.

9 Daer sietmen doen de vogelkens haer best
Om aerdichlijck te maken elck haer nest.
Hooch op den top der denne*n* sich vergaren
Ter somer-tijt de lichte oyevaren
Den steen-bock tot de cloven van't gebercht
Neemt syn vertreck wanneer hy wert getercht.
In rotsen daer de sonne niet can schijnen
Onthouden haer de vluchtige conijnen.

ij. Pause.

10 Hy heeft om hooch gestelt de mane claer
Te deelen af de tijden van het jaer,
Der sonnen loop heeft hy soo afgemeten
Dat sy de uyr haers ondergancks can weten.
Den avont bruyn door u wert aengebracht,
Wanneer den dach moet ruymen voor de nacht.
Het schouwe wilt uyt onbekende hoecken
Geeft hem te veld' syn onderhout te soecken.

11 Dan comt een schaer van jonge leeuwen aen
Die op de jacht met rasse treden gaen.
Van honger sy door't wijde wout gaen brullen
Tot God, die haer met nootdruft can vervullen.
So haest als ons den dageraet genaect
'tGedierte flux hem uyt den wege maeckt.
Het kiest den pat van syne holen weder
En leyt hem daer gerustelijcken neder.

12 Dan gaet de mensch bevrijet van gevaer
Dat hy met vlijt syn arbeyt neme waer,
En't ackerwerc sorchvuldelijc slae gade
Van 's morgens vroech tot op den avont spade.

O Heer, hoe groot, o Heer, hoe wonderbaer
Zijn onder ons u wercken allegaer!
In wijsheyt groot hebt ghyse, Heer, gemaket.
De gantsche aerd' u rijcke goetheyt smaket.

13 De see, die breet en wijt va*n* oevers is,
Geeft volle ruymt' aen allerhande vis,
Dies sonder tal bey groot' en cleyne diere*n*
Int blaeuwe velt van hare baren swiere*n*.
Daer menich schip geladen overseylt
De diepte die noyt yemant heeft gepeylt,
Die van u hant gevallen is ten deele
Den wallevis, dat hy daer ligg' en speele.

iij. Pause.

14 Al het gediert' verlanget, Heer, na dy,
En siet om hooch, verwachtende, dat ghy
Hem syne spijs' geeft in gesette tijden
Als het gebreck en honger comt te lijden.
Wanneer ghy hen het noodich voetsel geeft,
Sy nement aen, een yder daer van leeft.
Als ghy voor haer u volle hant ontladet
Sy werden met u goederen versadet.

15 Maer als ghy hebt u aensicht afgewendt
Sy zijn verbaest gevoelende haer end.
Ghy nemet wech den adem, dat sy sterven
En, tot den stof weerkeerende, verderven.

Indie*n* ghy sendt van boven uwe*n* Geest
Sy comen weer gelijckse zijn geweest.
Ghy maket dat de onbewoonde aerde
Nieu leven en gestaltenis aenvaerde.

16 Dat nu voortaen des Heeren heerlijcheyt
Lof, danck, en roem sy eeuwichlijc geseyt.
De Heere wil met herten-lust aenmercken
d'Wtnementheyt van alle syne wercken.
De Heere, die, wa*n*neer hy slechs de aerd'
Aenschouwet, sy wert anxtelijc vervaert.
Die als hy raect de alderhoochste bergen
Maeckt dat in roock haer cruynen sy verbergen.

17 Der Goden God wil ick mijn leven-lanck
Met vrolijcheyt bewijsen dienst en danc.
Soo lang' in my sich roeren sal het leven
Wert met gesanc de Heer van my v*er*heve*n*.
Mijns herten wensch is, dat hem wel-geval
De reden die ick van hem spreken sal.
Soo het geschiet, soo stel ick druck besyde*n*
En wil my steeds in mijnen God v*er*blijde*n*.

18 Het sondich volck wort van de aerd' verdaen,
Der boosen hoop sal sekerlijck vergaen.
Wel-aen mijn ziel, wilt prijsen God den Heere,
Ia wie ghy zijt, geeft onsen God de eere.

Den Cv. Psalm.

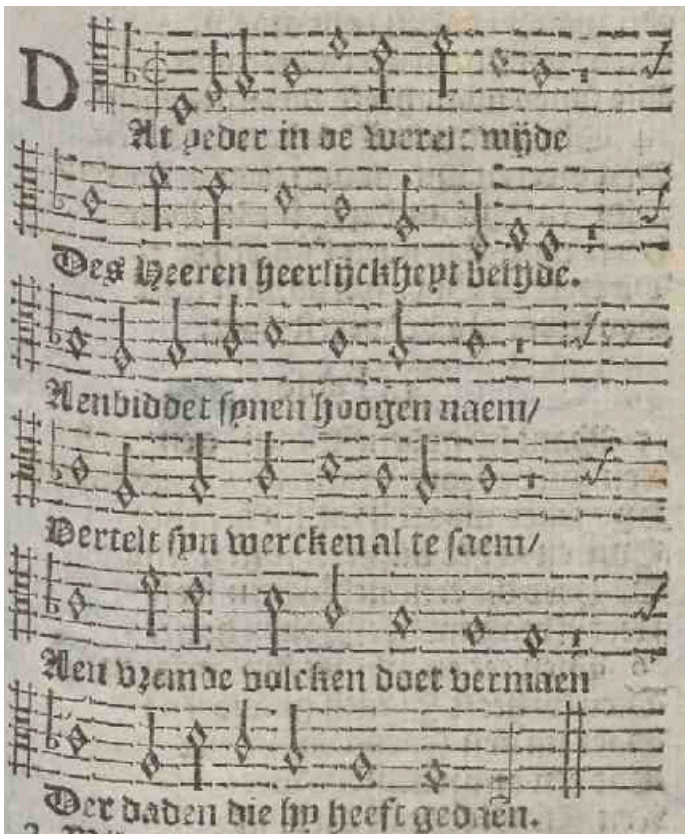

*D*At yeder in de werelt wijde
Des Heeren heerlijckheyt belijde.
Aenbiddet synen hoogen naem,
Vertelt syn wercken al te saem,
Aen vremde volcken doet vermaen
Der daden die hy heeft gedaen.

2 Wilt synen roem met psalmen singen.
Spreeckt van syn wonderbare dingen,
Laet over al zijn uytgebreydt
Den naem van syne heylicheyt.
Ghy die God soecket, waer ghy zijt,
V herte sy in hem verblijt.

3 Vraecht na den Heer en syn vermoge*n*,

Soeckt het gesicht van syne oogen.
Bevlijticht u, om al syn doen
En wonderdaden te bevroe'n.
En de gerichten steets betracht
Die synen mont heeft voortgebracht.

4 Ghy saet van Abraham geboren
Des Heeren knecht van hem vercoren,
Ghy Iacobs kinders, die de Heer
Heeft uytgescheyden t'syner eer:
De Heer is God, syn oordeel gaet
Soo verre als de werelt staet.

j. Pause.

5 Want hy gedenckt altijt genadich
Aen syn verbont't welck blijft gestadich.
Syn seker woort hout hy in acht,
Twelck in het duysentste geslacht
De Heer die eeuwichlijcken leeft
Met Abraham versproken heeft.

6 Dien eet en sal niet syn verloren
Die hy heeft Isaäck gesworen:
Daer na aen Iacob vast-geset
Tot een onbrekelijcke wet,
Aen Israël tot een verbont
Onwanckelbaer en vast gegront.

7 Ick sal u, sprack de Heer der Heeren,
Het lant van Canaän vereeren.
Dat goede deel beschickt u God
Als tot een erf en eygen lot.
Al waren sy noch seer gering'
En elck van haer een vremdeling.

8 Veel volcken hebben sy doorwandert,
Van rijck tot rijc haer plaets verandert.
Maer God en wou gedogen niet
Dat yemant haer bracht in verdriet.
Als haer een coninck had misdaen
Gods straf en mocht hy niet ontgaen.

ij. Pause.

9 Van mijn gesalfden aen te tasten
Of mijn propheten t'overlasten
Wacht u, sprack God, die toornich sant
Een scherpen honger in het lant.
Hy brack den staf des broots ontween,
Maer sont syn dienaer voor haer heen.

10 Te weten Ioseph; die behendich
Vercocht wiert als een slaef ellendich.
Syn voet lach in den stock gedruckt,
Syn lijf in ysers neer-gebuckt,
Tot dat de vreugden-tijt was daer,
En Gods beloften wierden waer.

11 Gods woort aen hem geopenbaret
Heeft hem doorloutert en geclaret.
De coninck doet hem self ontslaen,
En laet hem uyt de banden gaen.
Der volcken heerscher spreeckt hem vry
Dat hy niet meer gevangen sy.

12 Hy geeft hem in syn huys voogdye,
En van syn goet de heerschappye.
Dat hy de vorsten hooch-geacht
Te binden soude hebben macht.
En dat hy geven sou verstant
Den outsten van Egypten-lant.

iij. Pause.

13 Dit heeft oock Israël bewogen
Dat hy daer henen is getogen.
Als vremdelinck hy woonen quam
Int lant van den vervloeckten Cham.
Daer hy wert stercker in getal
Dan syne weder-sakers al.

14 De Heere, die haer had vermeeret,
Heeft de gedachten om-gekeeret
Der ingeboorne, dat haer hert
Met haet op hen ontsteken wert.
Sy sloegen eenen valschen raet
Dat sy Gods dienaers deden quaet.

15 Hy heeft syn stemme laten hooren
Aen Aäron syn uytvercoren,
En Mose, die door Godes cracht
Veel teeckens hebben uyt-gewracht.
Veel wonderen int lant van Cham,
'tWelck weynich die ter herte nam.

16 Hy heeft haer duysternis gesonden
Dat sy den dach niet sien en conden.
De plagen namen geen uytstel,
Maer deden willich syn bevel.
Haer water wert tot bloede root,
En al haer visschen bleven doot.

iiij. Pause.

17 De vorsche*n* door malcand're*n* dronge*n*,
Die in de huysen haer besprongen.
Ia cropen in des conincx sael.
God sprack een woort, en t'eenemael

Nam 'tongediert de overhant.
Van luysen crielde 'theele lant.

18 Den hagel viel in stee van regen:
Met blixem wiert het lant geslegen.
Den wijnstock velde hy ter neer,
Den vijgboom, en veel bomen meer.
Hy sprack, en stracx voor yders ooch
De sprinckhaen en de kever vlooch.

19 Die hebben 'tgroene kruyt verbeten,
De rijpe vruchten afgegeten.
Daer nae heeft God ter doot gebracht
Van haer geboorte d'eerste cracht.
En heeft syn volck daer uyt doen gaen
Met gout en silver swaer gelaen.

20 Niet een van haer door onvermogen
En heeft gewanckelt, waerse togen.
Egypten was oock self verblijt
Dat syse eenmael wierden quijt.
Want na veel plagen haren geest
Voor dit geselschap was bevreest.

v. Pause.

21 Met eene wolck syn volck hy deckte,
Een vier, soo lang de nacht sich streckte,
Heeft God doen vlammen met gewelt,
Verlichtende het wijde velt.
Sy baden, en de Heere gaf
Dat quakels daelden tot haer af.

22 Hy heeft haer hemels broot beschicket,
Met water uyt de rots verquicket,

'tWelck inde dorre wildernis
Als een rivier gevloten is.
Want hy syn woort ter herten nam
Belooft aen syn knecht Abraham.

23 Dies voerde hy syn volck met vreugden,
Syn uytvercoorne haer verheugden.
Den welcken ingegeven is
Tot een gewisse erffenis
Der heyd'nen lant wijt uytgebreyt,
En veler volcken arrebeyt.

24 Op datse in oprechter trouwen
Syn rechten wel bewaren souwen,
En altijt deden na de leer
Haer voorgeschreven van den Heer;
Wiens naem moet wesen lof geseyt
Dan nu tot inder eeuwicheyt.

Den Cvj. Psalm.

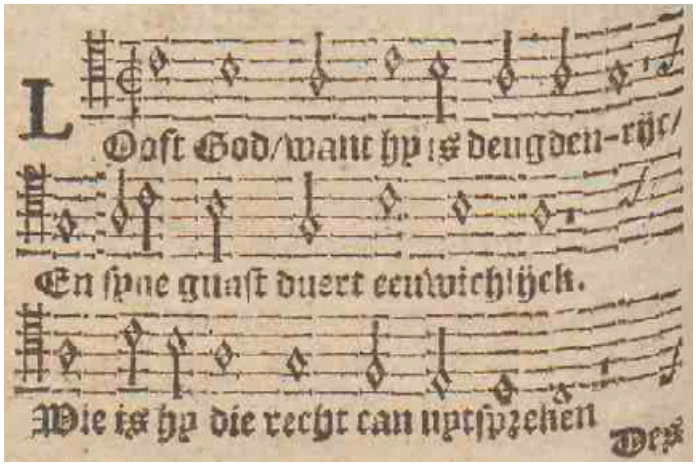

*L*Ooft God, want hy is deugden-rijc,
En syne gunst duert eeuwichlijck.
Wie is hy die recht can uytspreken

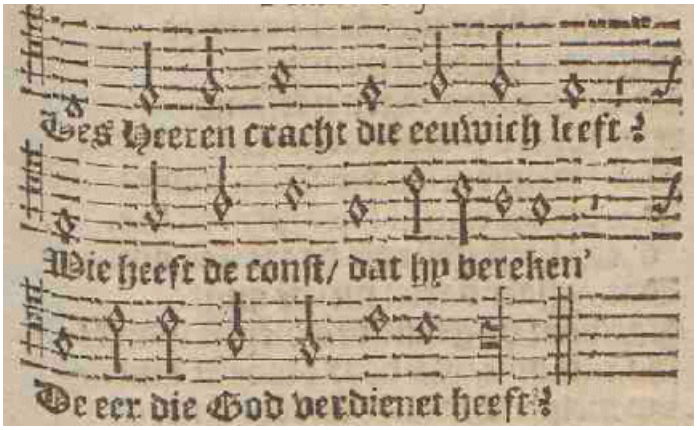

Des Heeren cracht die eeuwich leeft?
Wie heeft de const, dat hy bereken'
De eer die God verdienet heeft?

2 Wel he*m* die sich tot vroomheyt spoedt,
Die alletijt wat recht is doet!
Denckt, Heer, aen my, na u genade
Die ghy u volck hebt toegeseyt:
V heyl beware my voor schade.
Besoeckt my met u goedicheyt.

3 Op dat ick mach de welvaert sien
Die d'uytvercoorne sal geschien;
En, dat my hertelijck verheuge
De vreucht die by u knechten is.
Dat ick my salcih roemen meuge
Met u vercregen erffenis.

j. Pause.

4 Ah! onse vaders, en oock wy
Mishandelt hebben tegen dy,
En gants verkeeret onse wegen.
Wy zijn geraeckt in sond' en schand'
Ons' vaders merckten niet ter degen
V wond'ren in Egypten lant.

5 Sy hebben niet wel overleyt
V groote goedertierentheyt.
Maer spanden tegen u tesame
Aen 'toever vande roode see.
Noch hielpse God om synen name,
Dat hy syn cracht haer speuren dee.

6 Hy heeft gestraft de zee seer wijt
Dat sy haer baren werde quijt.
Iae door de gront des diepen waters
Bracht hyse, als door't woeste lant.
Hy hielpse van haer wreede haters
En van haer weerpartijders hant.

7 Den vyant, die wou loopen nae,
Heeft hy int meyr versapen drae.
De zee ginck over hare hoofden,
Niet een van allen quam daer of.
Daerom sy aen Gods woort geloofden:
En songen vrolijck synen lof.

ij. Pause.

8 De wercken die God had gewracht
Verdweenen haeft uyt haer gedacht.
Na synen raet sy niet en toefden,
Maer zijn in blinde lust versot
In de woestijn, daer sy beproefden
Moetwillich haren Heer en God.

9 Hy gaf hen harer herten lust,
Dat haer begeerte wert geblust:
Maer daer door zijnse uytgeteeret.
Sy hebben Mosen seer gehaet,
En tegen A'ron haer gekeeret.

Die droech het heylige gewaet.

10 De aerde opend' haren mont
Die 'tvolck van Abiram verslont
Met Dathan. oock is 'tvier ontsteken
'tWelck de godloose heeft verteert.
In Horeb synse afgeweken,
En hebben 'tgouden calf ge-eert.

11 Haer roem verandert is geweest
In de gedaente van een beest,
Ia van een stier die gras moet eeten.
Sy dorsten God haer heyl versmae'n,
Syn wond'ren hebben sy vergeten
Die in Egypten zijn gedaen.

iij. Pause.

12 Men dacht niet aen de teykens meer
Die in het lant van Cham wel-eer
Gesien zijn, noch oock aen de wercken
By 't roode meyr daer nae geschiet.
Dies God in gramschap he*n* liet mercken
Dat hyse brengen wou tot niet.

13 'tEn waer, dat Mose, Godes helt,
Hem in de scheure had gestelt
Voor Gods verbolgen aengesichte,
En synen toorn had' afgewendt,
Op datse door syn streng' gerichte
Niet namen een ellendich end'.

14 Het lant van haer soo seer begeert
Dat achtten sy versmadens weert,
Geloofden niet aen syne woorden,
Maer morden elck in syne tent;

Nae Godes stem sy niet en hoorden
Wiens wille haer wel was bekent.

15 Dies hief hy tegen haer syn hant,
En swoer, dat hy int dorre lant
Haer altesaem ne'er-vellen woude:
En dat hy haer boos-aerdich saet
Den heydens overgeven soude
Verstrooyet in eenen droeven staet.

iiij. Pause.

16 Aen Baäl Peor hinck haer hert,
En zijn aen hem alsoo verwert
Dat sy der dooden offer aten.
God wiert op hare daden gram,
En heeft de straf inbreken laten
Die vele uyt het leven nam.

17 Maer Phineas greep aen de saeck,
Die heeft geoeffent recht en wraeck,
Daer met gestillet zijn de plagen.
Dies heeft hem God dat vrome feyt
Van stam tot stam, ja t'allen dagen
Gerekent tot gerechticheyt.

18 Sy hebben oock vertorent seer
Aen het twistwater God den Heer,
Daer Moses self om moste lijden.
Want sy verbitterden syn geest,
Dat hy hem liet een woort ontglijden
Dat best verswegen waer geeweest.

v. Pause.

19 De volckeren, soo God geboot,
En brachten sy niet totter doot,

Maer hielden die voor hare vrienden;
En leerden hare wercken vals,
Soo datse haer afgoden dienden,
'tWelck was een strick voor haren hals.

20 Haer kinders hebben sy verbrant
Den duyvel tot een offerhand'
'tOnschuldich bloet heeft daer gevloten:
Het bloet van dochter en van soon
Is van de ouders uytgegoten
Aen Canaäns vervloeckte goo'n.

21 Het lant met bloetschult overdeckt
Is gants ontheylicht en bevleckt.
Sy hebben door haer snoode daden
Des Heeren hoogen naem ont-eert,
En, om haer moetwil te versaden,
Met den afgoden gehoereert.

22 Dies wert des Heeren hert ontroert
Op 'tvolck dat hy had uytgevoert,
En creech een grouwel syner erven,
Dies hyse toornich overgaf
Den heydens, om haer te verderven
Door heerschappije wreet en straf.

vj. Pause.

23 Haer haters brachtens' onder voet,
En bogen haren trotsen moet.
Hy hielpse dickwils uyt gevaren.
Sy tergden hem door haren raet,
En, dat sy uytgemergelt waren
Dat quam door hare euvel-daet.

24 Noch sach hy haer benautheyt aen,

Hy heeft gehoort en wel verstaen
De stemme van haer droevich clagen.
Hy dacht aen syn verbont en eet,
En liet sich goedichlijck mis hagen
Haer wel-verdienet herten-leet.

25 Dies gaf hy hen barmherticheyt
Voor die haer hadden wech-geleyd't.
Heer, onse God, wilt ons bevrijden,
En uyt de heydens ons versaem,
Dat wy u opentlijck belijden
Ons roemende in uwen naem.

26 God Israëls sy lof geseyt
Van eeuwicheyt tot eeuwicheyt.
Lofsangen onsen God betamen.
En al het volck, 'tsy na of veer,
Sal vroolijck roepen, Amen, amen!
Looft altesamen God den Heer.

Den Cvj. Psalm.

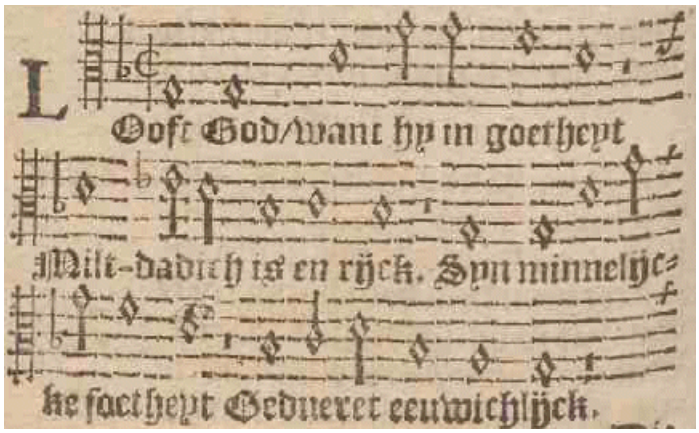

*L*Ooft God, want hy in goetheyt
Milt-dadich is en rijck.
Syn minnelijcke soetheyt
Gedueret eeuwichlijck.

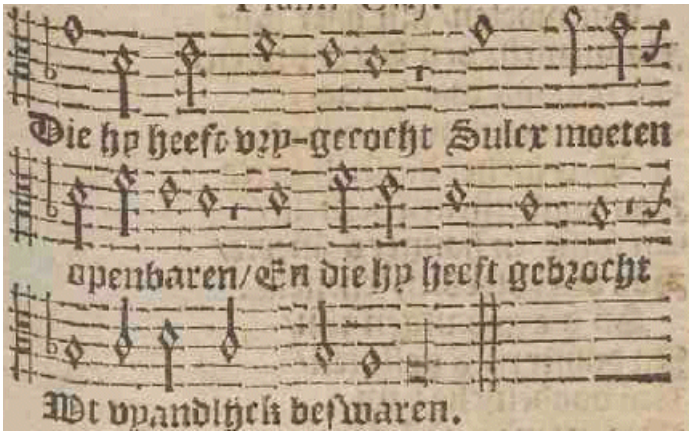

Die hy heeft vry-gecocht
Sulcx moeten openbaren,
En die hy heeft gebrocht
Wt vyandlijck beswaren.

2 Die God we'er heeft vergadert
Van oost- en wester-strant,
Van suyd'en noort genadert
Tot haer lief vaderlant:
Die dwaelden moe en mat
Door ongebaende wegen,
En vonden vleck noch stat,
Ter wooninge gelegen.

3 Door honger syn haer crachten
Geworden flaeu en cranck,
Haer sielen schier versmachtten
Door schaerssicheyt van dranck:
Soo sy den Heer als dan
In haren noot aenbaden,
Hy heeftse haest daer van
Gereddet uyt genaden.

4 Den wech alree vergeten
Hy haer intreden dee.
Den pat liet hyse weten
Tot een bewoonde stee.

Die moeten, alst haer gaet
Na wensch, den Heere prijsen
En van syn wonderdaet
De menschen onderwijsen.

5 Dat hy het dorstich herte
Soo smakelijcken drenckt,
En spijs, in hongers smerte,
Soo overvloedich schenckt.
Sy die gevangen zijn,
In duysternis gestoten,
Vol doodelijcke pijn
Met ketenen gesloten:

j. Pause.

6 Om dat sy niet betrachtet
En hadden Gods gebot,
Maer synen raet verachtet
En schandelijck bespot.
Dies buygde haer de Heer
Het herte door veel plagen.
Gestruyckelet ter neer
Geen hulper sy en sagen.

7 Soo sy dan God aenbaden
In haren swaren druck,
Hy heeftse haest ontladen
Van al haer ongeluck.
Wt doodes schadu wreet,
Wt cuylen diep en duyster
Verlost' hy haer, en smeet
Aen stucken bant en cluyster.

8 Laet die den Heere prijsen

Alst haer nae wensche gaet,
En elck een onderwijsen
Van syne wonderdaet.
Om dat hy breeckt van een
Self de metalen deuren,
En dat hy weet, ontween
De grendelen te scheuren.

9 De dwase, inde wegen
Der sonde afgeleydt,
Die Godes straffe cregen
Om haer moetwillicheyt:
Soo dat door cranckheyt groot
Geen spijse haer en smaeckte,
De poorten vande doot
Haer droeve ziel genaeckte:

10 Soo sy dan God aenbaden
In haren swaren druck,
Hy hielpse uyt genaden
Van al haer ongeluck.
Syn heylsaem woort hy sond'
Op datse niet en storven,
En inden couden gront
Der aerde niet verdorven.

11 Laet die den Heere prijsen
Als haer nae wensche gaet,
En elck een onderwijsen
Van syne wonderdaet.
Dat sy van roem en danck
Een offer hem toebringen,
En al haer leven-lanck
Syn groote wercken singen.

ij. Pause

12 Sy die begeerich varen
Met schepen zee-waert in,
Om op de woeste baren
Te soecken haer gewin,
Aenschouwen inde vloet
Des Heeren groote wercken,
Wat wonderen hy doet
Oochschijnlijck sy daer mercken.

13 De winden, als hy spreket,
Haer roeren met gewelt,
Een swaren storm opsteket
Die locht en zee ontstelt.
Ten Hemel rijst de kiel,
Ten afgront daeltse weder;
Haer moedelose ziel
Leyt gants geslagen neder.

14 Sy danssen en sy swaeyen
Gelijck een droncken man:
Het hooft begint te draeyen,
Niet een die raden can.
Soo sy den Heer alsdan
In haren noot aenbaden,
Hy heeftse spoedich, van
Al haren druck ontladen.

15 Hy maeckt de winden stille,
De golven hy gebiedt
Dat sy na synen wille
Haer langer reppen niet.
Sy zijn van herten bly

Om Godes goede gaven,
Die voertse los en vry
In een behouden haven.

16 Laet die den Heere prijsen
Alst haer nae wensche gaet,
En elck een onderwijsen
Van syne wonder daet.
Sy moeten Godes lof
Geensins verborgen houden,
Maer handelen daer of
Self inden raet der ouden.

iiij. Pause.

17 Hy is het die de stromen
Maeckt tot een dorre lant,
Daer water plach te comen
Daer stort hy dorstich sant.
Ia die een vetten gront
Plaecht met onvruchtbaerheden,
Tot straffe vande sond'
Die de inwooners deden.

18 Hy die aen schrale heyden
Geeft waters overvloet,
En door versengde weyden
De beexkens vlieten doet.
Het volck, dat moe en mat
Den honger had doen sweven,
Die bouden daer een stat
Om sekerlijck te leven.

19 De velden sy besaeyen,
Den wijnstock planten sy.

Haer ackeren sy maeyen,
Den wijn-oogst comt haer by.
God deylt syn segen mee
Aen haer, dat hare kinder
Vermeeren, en haer vee
In veelheyt niet verminder.

20 Daer nae verdwijnet weder
Dat eyndeloos getal.
Sy raecken haest ter neder
Door druck en ongeval.
Hy laet verachtenis
Op vorsten neder-dalen,
Daer wech noch steech en is
Doet hyse vluchtich dwalen.

21 Hy is der armer wapen,
Hy is haer hooge borcht.
Als voor een cudde schapen
Voor haer geslacht hy sorcht.
De vrome die dit sien
Met vreucht zijn overgoten,
Maer goddeloose lie'n
Den mont wert toegeslooten.

22 Die wijs is, hier op achte,
En dit wel gade slae,
Op dat hy recht betrachte
Gods goetheyt en genae.

Den Cviij. Psalm.

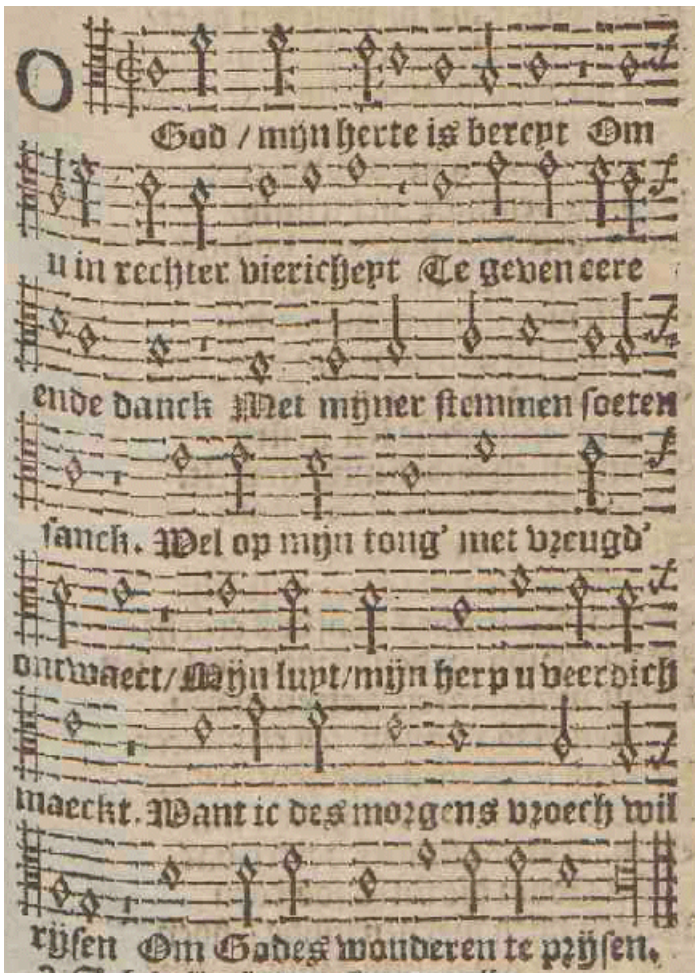

O God, mijn herte is bereyt
Om u in rechter vierichеyt
Te geven eere ende danck
Met mijner stemmen soeten sanck.
Wel op mijn tong' met vreugd' ontwaect,
Mijn luyt, mijn herp u veerdich maeckt.
Want ic des morgens vroech wil rijsen
Om Godes wonderen te prijsen.

2 Ick wil u loven, Heere mijn
By allen menschen, waerse zijn.
By vremde volcken over al
Ick uwen naem hooch roemen sal.

Want uwe goetheyt en genaed'
Veel hooger als de wolcken gaet,
V waerheyt haer soo wijt uyt-recket
Als het gespan des hemels strecket.

3 Verheft u tot den hemel, Heer,
Breyd't over d'aerde uwe eer.
Vrij't u beminde met u hant,
Verhooret ons, doet ons bystant.
God uyt syn heylichdom heeft my
Geantwoort, en gemaket bly.
Van my sal Sichem zijn beseten,
En 't dal van Suchot afgemeten.

4 Heel Gilead sie ick gestelt
Goetwillich onder mijn gewelt.
Manasse den beroemden stam
Ick onder mijne croone nam.
Van Ephraïm is het geslacht
Geworden mijnes hoofdes vracht
Maer Iuda op den throon verheven
Recht wijsen sal en wetten geven.

5 Aen Moab gunn' ick cleyne eer.
Ick wil hem doch niet achten meer
Als een veracht verschoven vat
Gemaeckt tot mijner voeten bat.
Op Edom die nu is soo coen
Wil ick noch werpen mijne schoen.
Ick juych om u, ghy Philistijnen,
Want ghy moet werden van de mijnen.

6 Wie sal bestieren mijnen pat
Tot een bemuerde vaste stat?
Wie sal my voeren metter hant

Tot in der Edomiten lant?
Sult ghy't niet selve doen, o Heer,
Die ons verslooten hebt soo veer,
En met ons niet en ginckt ten strijde
Gelijck ghy plaecht in ouden tijde?

7 Heer, sendt ons hulpe inder noot,
En reddet ons uyt weder-stoot.
Het heyl dat doch de mensche biedt
Is ydelheyt en anders niet.
In God wy sullen allegaer
Doen daden groot en wonderbaer.
Hy sal vervullen onse beden
En onse vyanden vertreden.

Den Cix. Psalm.

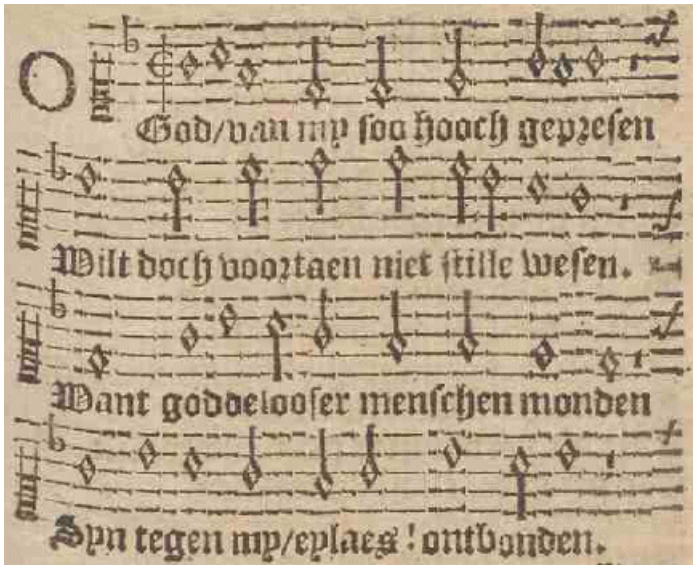

O God, van my soo hooch gepresen
Wilt doch voortaen niet stille wesen.
Want goddelooser menschen monden
Syn tegen my, eylaes! ontbonden.

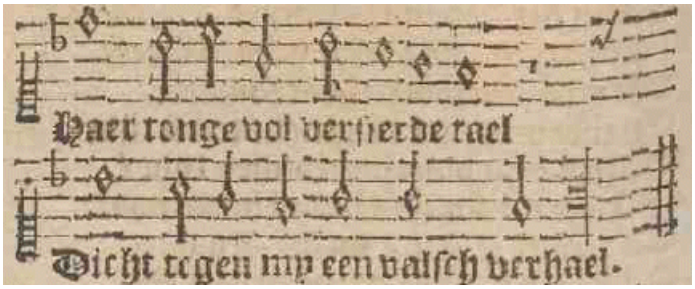

Haer tonge vol versierde tael
Dicht tegen my een valsch verhael.

2 Met haet en smaet sy my omgeven,
Met onrecht sy my weder-streven.
Ick was haer vriendelijck genegen,
Maer sy verbittert staen my tegen.
Doch in mijn hoochste droefenis
'tGebet alleen mijn toevlucht is.

3 Voor 'tgoet vergelden sy my 'tquade,
Mijn liefde loonen sy met schade.
Dies over hem, tot straffe, stelle
Een goddeloose die hem quelle.
Ia laet geduerich houden stant
Den Satan aen syn rechterhant.

4 Als hy voor het gerichte comet,
Hy sy veroordeelt en verdomet.
Al dat hy biddende begeeret
Moet hem tot sonde zijn verkeeret.
Doet syne dagen haest vergaen.
Een ander laet syn ampt ontfaen.

5 Een wedu' moet syn huysvrou wesen,
Syn kinders vaderloose weesen,
Laet die verhongert gaen en dwalen
Om het gebedelt broot te halen.
Maeckt datse swerven heel berooyt
Int woeste hier en daer verstrooyt.

6 Dat de schult-eysscher hem uytsuype,
Syn goet de vremdelinck becruype.
Dat niemant achte syner clage
Of medelijden met hem drage.
Oock over syne weesen arm
Geen mensch op aerden sich erbarm.

j. Pause.

7 Dat syn afcomste haest versmachte
En sterf int andere geslachte.
Syn naem sy schielijk uytgereten,
Dat nimmermeer en sy vergeten
Voor God het quade twelck voorheen
Syn sondige voorvaders dee'en.

8 Die misdaet werde niet bedecket
Waer mee syn moeder was bevlecket.
Haer boosheyt, geene uytgenomen
Moet altijt voor Gods oogen comen.
Haers naems gedachte sy verfoeyt,
En vander aerden uytgeroeyt.

9 Om dat hy nooyt en had ontfarmen
Noch medelijden met de armen.
Maer haer vervolgde die verlaten
In ellend' en in commer saten.
Ia die hy vont in swaren noot
Socht hy te brengen totter doot.

10 Int vloecken heeft hy lust genomen,
Laet hem den vloeck dan over comen.
Hy en begeerde genen segen,
Dat die hem nergens en bejegen.
Laet hem met ongeluck en leet
Als met een rock zijn overcleet.

11 Als water sich den vloeck uyt-giete,
En door syn ingewant af-vliete
Als oly die het al door-dringet.
Laet hem daer mede syn omringet
Als met een cleet, of gordel vast
Om syne lendenen gepast.

12 Dit is den loon die God sal geven
Dengenen die my tegen streven.
Dit sal de valsche tong' beërven
Die mijne sil soeckt te verderven.
Maer ghy, o Heer, doet wel by my,
Dat uwen naem gepresen sy.

ij. Pause.

13 O Heere, groot is u genade,
Verlosset my van allen quade.
Ick ben ellendich en vol plagen,
Mijn herte is in my verslagen:
Gelijck een schadu die verdwijnt
Wanneer de son niet meer en schijnt.

14 Gelijc den sprinchaen me*n* my drijvet
Die nimmer op een plaets en blijvet.
Mijn knien begeven hare crachten.
Terwijl by dagen en by nachten
Ick vaste, is mijn vleesch vergaen
En gantsch geen vet en blijfter aen.

15 Noch moeten dagelijcx mijn ooren
Veel spot en smaetheyt van haer hooren.
Wanneer sy sien hoe veel ick lijde,
Sy schudden 'thooft en werden blijde.
Maer ghy, o Heere, staet my by,
V goedicheyt verlosse my.

16 Op datse claerlijck mogen mercken
Dat dit is een van uwe wercken.
En dat sy speuren eens ter dege
Dat uwe hant dit bracht te wege.
Sy sullen vloecken even seer,
Maer ghy sult segenen te meer.

17 Als sy haer tegen my opmaken,
Geeft datse met beschaemde caken
Wech-sluypen: dat om dese dingen
V knecht in vreugde mach ontspringen.
Geeft dat haer oneer ende smaet
Bedecke als een dicht gewaet.

18 Ick wil den Heere danck bewijsen,
Voor vele volcx sal ick hem prijsen.
Want hy int midden van het lijden
Den armen staet ter rechter sijden.
Den welcken hij verlossing geeft
Van die syn siel veroordeelt heeft.

Den Cx. Psalm.

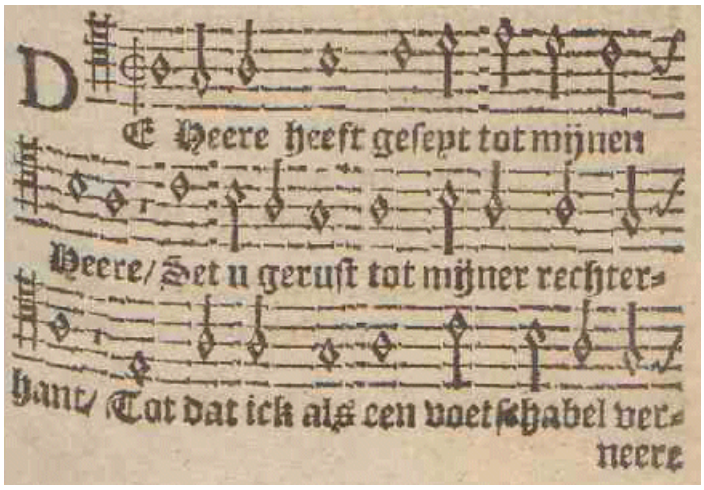

*D*E Heere heeft geseyt tot mijnen Heere,
Set u gerust tot mijner rechterhant,
Tot dat ick als een voetschabel ver-

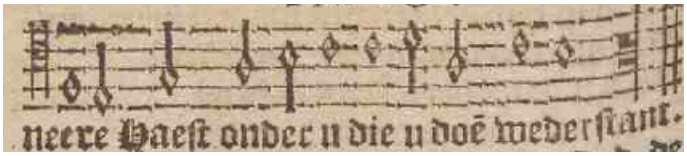

neere
Haest onder u die u doe*n* wederstant.

2 V scepter sterck sal senden God de Heere
Wt Sion over den aertbodem breet:
En hy sal tot u spreken; nu, regere
Int midden van al uwe haters wreet.

3 Een willich volck u dienen sal met vreugde
Ter tijt uws heyrs, in heylige cieraet.
Oneyndich is den dau van uwe jeugde
Geboren uyt den vroegen dageraet.

4 De Heere heeft ee*n* hooge*n* eet geswore*n*,
En die sal hem berouwen nimmermeer;
Ghy syt ee*n* eeuwich Priester uytvercoren,
Gelijckerwijs Melchizedech wel-eer.

5 De Heer (o God) ter rechterhant geseten
Van uwe macht, sal coningen verslaen,
En haer den loon va*n* hare*n* trots uytmete*n*
Wanneer de*n* brant syns torens ae*n* sal gae*n*.

6 Hy sal het recht de*n* heydene*n* uytspreke*n*,
En vullen 't lant met dooden ongetelt;
Oock crachtichlijck het hooft in stucken breken
Dat over een groot rijcke was gestelt.

7 Iae 't sal geschien, dat uyt de waterbeken
Hy op den wech zal lesschen synen dorst

Dies sal hy ooc het hooft om hooge steken
Als ee*n* vermaert en overwinnend' Vorst.

Den Cxj. Psalm.

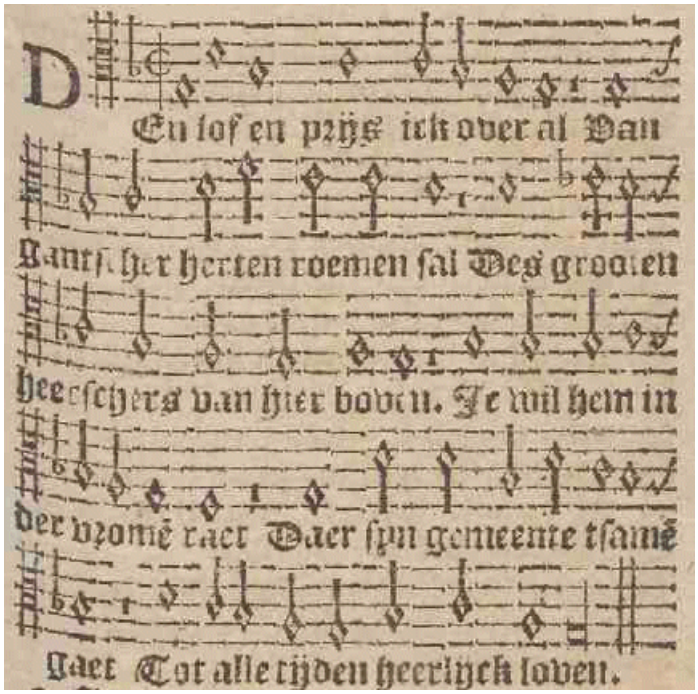

*D*En lof en prijs ick over al
Van gantscher herten roemen sal
Des grooten heerschers van hier boven.
Ic wil hem in der vrome*n* raet
Daer syn gemeente tsame*n* gaet
Tot alle tijden heerlijck loven.

2 Groot zijn des Heeren wercken al,
En vlijtich daer op mercken sal
Soo wie daer in heeft wel-behagen.
Syn doen is louter majesteyt,
De eer van syn gerechticheyt
Moet blijven vast tot allen dagen.

3 God aen syn wonderen niet slecht
Heeft een gedachtenis gehecht.

Barmhertich is hy en genadich.
Al die in syne vreese leeft
Hy rijckelijck het voetsel geeft.
Aen syn verbont denckt hy gestadich.

Pause.

4 Syn volck toont hy syn mogentheyt,
En heeft haer 't erve toegeleyt
Van veler heyd'nen rijcke landen.
De waerheyt en oock het gericht
'tWelck niet en wanckelt noch en swicht
Zijn wercken van des Heeren handen.

5 De keuren van syn goede wet
In eeuwicheyt staen vast geset,
Gegrondt in waerheyt en in trouwen.
Hy heeft syn volck verlost met cracht
En een verbont in swang' gebracht
Het welck hem nimmer sal berouwen.

6 Syn name hooch en heylich is.
Des Heeren vreese sal gewis
'tBegin der rechte wijsheyt wesen.
Soodanich mensch is wijs en vroet
Die na al Gods geboden doet.
Die wert in eeuwicheyt gepresen.

Den Cxij. Psalm.

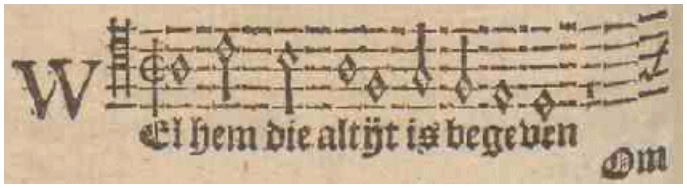

*W*El hem die altijt is begeven

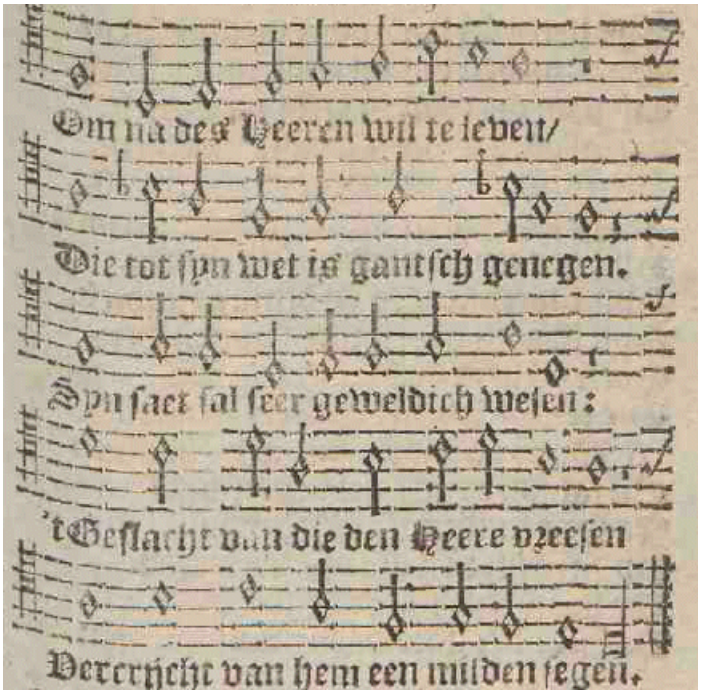

Om na des Heeren wil te leven,
Die tot syn wet is gantsch genegen.
Syn saet sal seer geweldich wesen:
'tGeslacht van die den Heere vreesen
Vercrijcht van hem een milden segen.

2 Rijckdom en volheyt aller dingen
Sal God syn huysgesin aenbringen:
Syn vroomheyt eeuwichlijck beclijvet.
Een helder licht sal hem verschijnen,
En doen de donckerheyt verdwijnen
Door Godes gonst die by hem blijvet.

3 Rechtveerdich is hy en genadich.
Wel dien die leent en is milt-dadich,
Oock al syn doen met reden stueret.
Die sal niet tot den val geraken:
Men sal van hem steeds melding' maken
Soo lange als de werelt dueret.

4 Wanneer daer comen quae' geruchte*n*,

Syn herte sal daer voor niet duchten,
Want hy betrout op God almachtich.
Dies hy getroost is en bly-moedich.
Hy sal oock Godes wrake spoedich
Sien over sijn vervolgers prachtich.

5 Hy strooyt, en deylet met ontfarmen
Syn goeden aen bedruckte armen.
Syn vroomheyt is en blijft gestadich.
Syn hooren hooch wert opgeheven,
Oock sal hem doen in eere leven
Die eeuwich blijft de Heer genadich.

6 De Goddeloose salt aenschouwen
En sal syn eygen ziel benouwen,
Ia syne tanden tsamen bijten.
Hy sal hem in sich selfs verteeren.
De boose feylet haer begeeren
Hoe seer het haer oock mochte spijten.

Den Cxiij. Psalm.

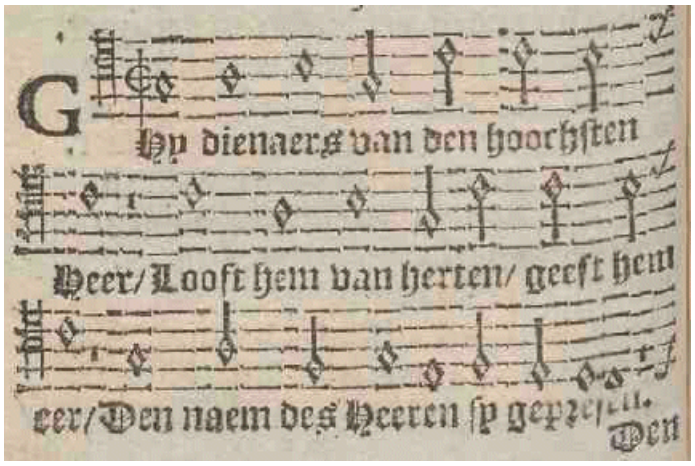

*G*Hy dienaers van den hoochsten Heer,
Looft hem van herten, geeft hem eer,
Den naem des Heeren sy gepresen.

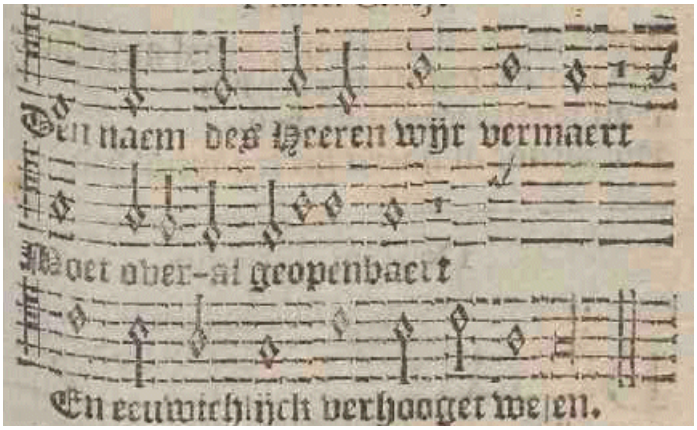

Den naem des Heeren wijt vermaert
Moet over-al geopenbaert
En eeuwichlijck verhooget wesen.

2 Van daer de son des morgens blinckt
Tot daerse 'savonts neder-sinckt
Sy Godes naeme lof gegeven,
Die boven aller heyd'nen hoop
Ia hooger als des hemels loop
In heerlijckheyt is opgeheven.

3 Wie is doch onsen God gelijck,
Die in syn eeuwich coninckrijck
Verhoget is in sulcken weerde;
En syne oogen neder-slaet
Op dat hy sie hoe alles gaet
Beyd' in den hemel en op eerde?

4 Hy heft de cleynen uyt den stof,
En uyt den dreck tot eer en lof
Brengt hy de arme; die hy stellet
In eenen vorstelijcken stant,
Ia met de princen van syn lant
Hy haer groot-gunstich vergesellet.

5 Hy can de vrou, die treurich schreyt
Van-wegen haer onvruchtbaerheyt,

Doen woonen in een huys vol menschen:
En maken dat sy moeder bly
Van veel naecomelingen sy,
Voldoende al haers herten wenschen.

Den Cxiiij. Psalm.

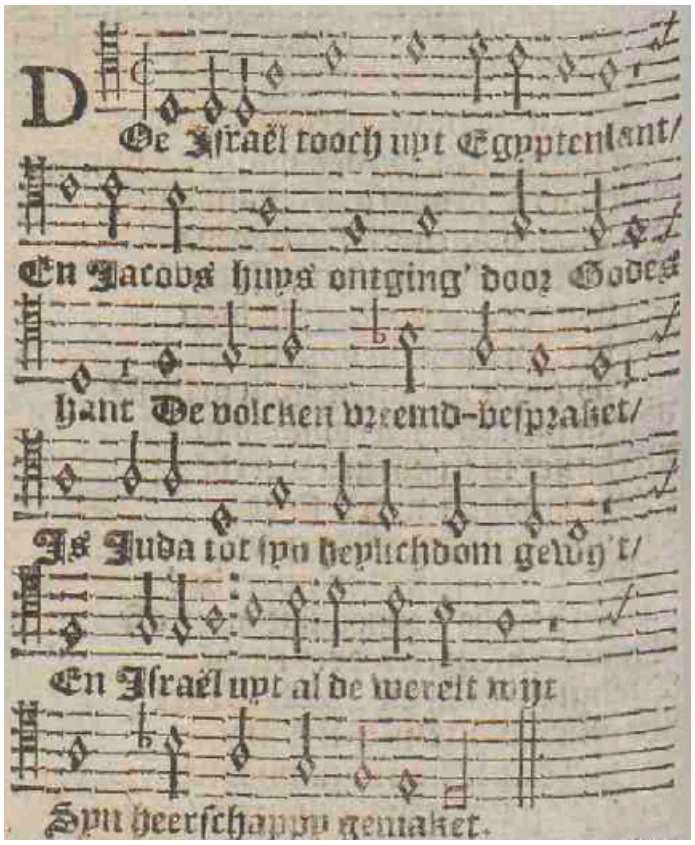

*D*Oe Israël tooch uyt Egyptenlant,
En Iacobs huys ontging' door Godes hant
De volcken vreemd-bespraket,
Is Iuda tot syn heylichdom gewij't,
En Israël uyt al de werelt wijt
Syn heerschappy gemaket.

2 De zee sach toe en weeck met grooten schroom,

Oock de Iordaen is in haer volle*n* stroom
Te rugge-waert gedrongen.
'tGeberchte danst', als vette ramme*n* doe*n*,
'tGeheuvelt' als de lammers in het groen
Deed' ongewoone sprongen.

3 Wat was u, zee, dat ghy niet blevet staen?
En waerom most ghy, machtige Iordae*n*,
V hooger-aen begeven?
Ghy bergen sprongt, gelijck den geylen ram?
Ghy heuvelen gelijck een weelich lam
Wiert op en neer gedreven?

4 Beeft aerde, beeft voor Godes aengesicht,
Voor Iacobs God en voor syn streng' gericht
Ontsettet u alleene.
Voor hem, die keert de rotse in een vloet,
En een fonteyn haer water gieten doet
Self uyt den harden steene.

Den Cxv. Psalm.

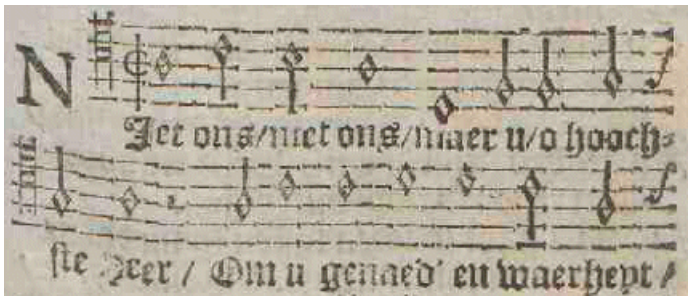

*N*iet ons, niet ons, maer u, o hoochste Heer,
Om u genaed' en waerheyt,

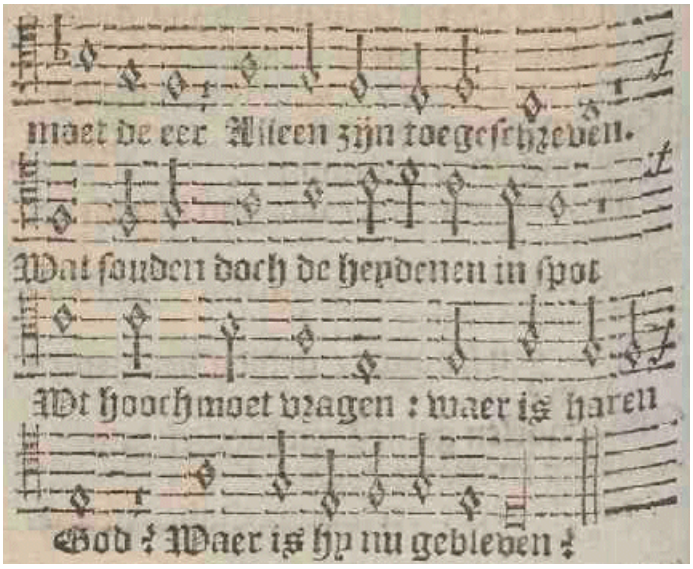

moet de eer
Alleen zijn toegeschreven.
Wat souden doch de heydenen in spot
Wt hoochmoet vragen: waer is haren God?
Waer is hy nu gebleven?

2 God onse Heer bewoont het hemelrijc,
Wat hem behaecht volbrengt hy machtelijck
Door al des werelts landen.
d'Afgoden daer het dwase volck op bout
Zijn anders niet dan silver ende gout,
Een werck van menschen handen.

3 Sy hebben monden, maer en spreken niet,
En oogen, daer doch geen der selver siet
De voorgestelde dingen.
Sy hebben oore*n*, maer gants gee*n* gehoor,
Sy hebben neusen, even-wel daer door
Den reuck sy noyt ontfingen.

4 Met hare handen tasten sy niet aen,
Haer voeten conne*n* nergens heenen-gaen,

Haer keele kan niet spreken.
Al diese maeckt moet werden haers gelijc,
En die tot haer wil nemen synen wijck
Sy by haer vergeleken.

Pause.

5 Ghy, Israël, vertrouwet God alleen:
Hy is u hulp, daer is oock anders geen
Die uwer sich erbermet.
Huys Aärons, betrouwet God alleen:
Hy is u schilt, daer is oock anders geen
Die u in noot beschermet.

6 Ghy die God vreest, betrouwet hem alleen:
Hy is u schilt, daer is oock anders geen
Die u soo wel bewaret.
De Heer is ons gedachtich, en hy doet
Dat Israël en A'rons huys voorspoet
En segen wedervaret.

7 Degene die hem vreesen hertelijck
Vervult de Heer met synen segen rijck
De cleyne met de grooten.
De Heere wil syn segen langs soo meer
Wtstorten, en verblijden telckens weer
V en u huysgenoten.

8 Ghy zijt het volck dat God uyt liefde geeft
Den segen, die de aerd' en hemel heeft
Met syne hant gebouwet.
Den hemel is de stede syner macht,
De aerde heeft hy 'tmenschelijck geslacht

Tot wooning' toe-vertrouwet.

9 Sy die de doot van hier heeft wech gehaelt
En zijn alree int stille graf gedaelt
Die connen God niet prijsen:
Maer wy, die leven, sullen met geneucht
In eeuwicheyt den Heere voor syn deucht
Danckseggingе bewijsen.

Den Cxvj. Psalm.

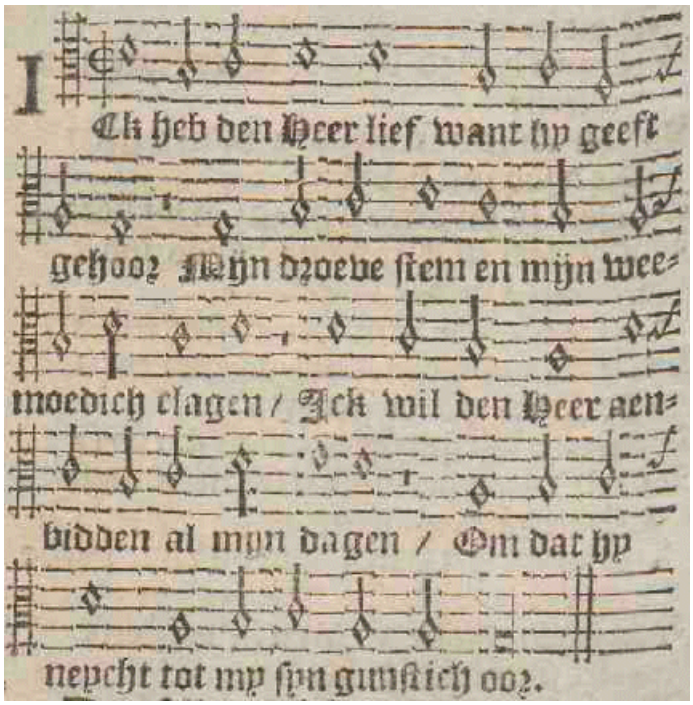

*I*Ck heb den Heer lief want hy geeft gehoor
Mijn droeve stem en mijn weemoedich clagen,
Ick wil den Heer aenbidden al mijn dagen,
Om dat hy neycht tot my syn gunstich oor.

2 Den fellen strick des doots had my om-vaen,

Ick was geraect in bangicheyt der helle*n*,
Verslagentheyt en hertseer quam my quellen:
Doe riep ic dus den naem des Heere*n* aen:

3 O Heer, verlost mijn ziele vande*n* doot.
En ic bevont dat hy was seer weldadich,
Rechtveerdich, en oock niet te min genadich:
Die wel bewaert d'eenvoudig' in den noot.

4 Want, als ick lach van jammer uytgeteert,
Doe hielp my God. dies keert, o ziele, weder
Tot uwe rust, en legt u sorge neder,
Dewijl de Heer doet al wat ghy begeert.

5 Ghy hebt mijn ziel bevrijt uyt dodes pijn,
Mijn oogen van geween, mijn voet voor glijden,
Dies sal, o Heer, mijn wandel t'allen tijde*n*
Voor u int lant der levendigen zijn.

Pause.

6 Ick heb gelooft, dies sprack ick openbaer.
Doch was mijn ziel seer ancxtelijlk geplaget.
Dies seyde ick, velt-vluchtich en v*er*tsaget;
Een yder mensch is slechts ee*n* leugenaer.

7 Hoe sal ick de weldaden vanden Heer

Vergelden? den drinckbeker sal ick vaten
Der salicheyt, en nimmer onderlaten
Des Heeren naem te geven danck en eer.

8 Wat ick belooft heb in mijn droefenis
Dat wil ick hem voor al syn volc betalen.
De doot van die op wie*n* de Heer laet dalen
Syn goedicheyt, gants dierbaer voor hem is.

9 Ick ben u knecht, o Heer, ick ben u knecht,
Ick ben een soon van uwe dienstmaecht cleene.
Mijn handen hebt ghy los-gemaeckt alleene:
Dies wil ick u danck-offeren oprecht.

10 Ick wil den Heer aenroepen dach op dach;
Door mijnen mont wert synen naem verheven.
Ick wil den Heer al mijn beloften geven,
Dat het syn volc aensien en hooren mach.

11 Ic wil met hert en tonge roem en eer
Aenbrengen in syn heylige voorhoven.
In Salem sal ick hem blymoedich loven.
Comt altemael en prijset God den Heer.

Den Cxvij. Psalm.

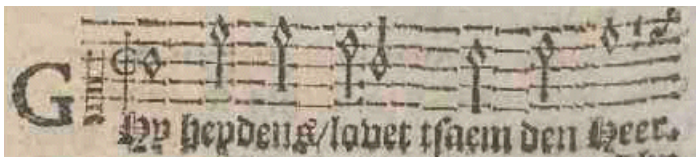

*G*Hy heydens, lovet tsaem den Heer.

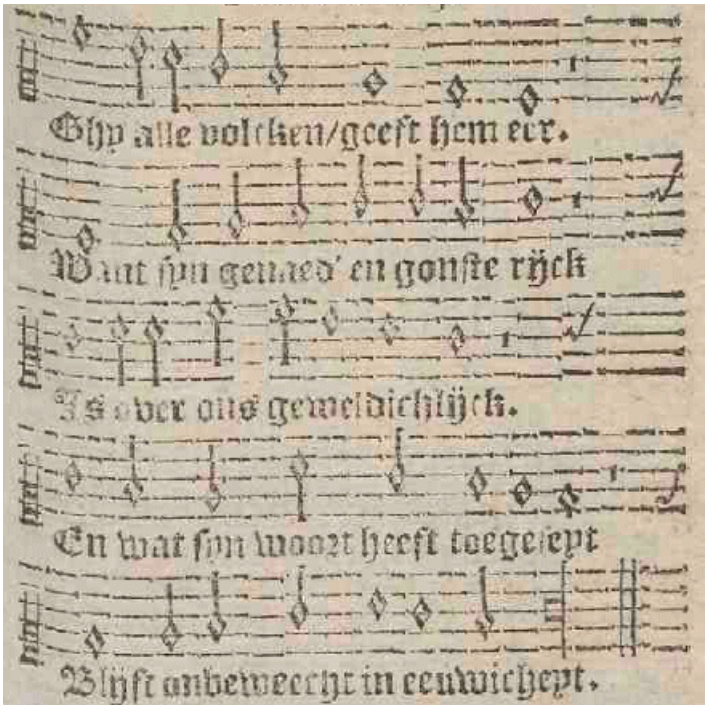

Ghy alle volcken, geeft hem eer.
Want syn genaed' en gonste rijck
Is over ons geweldichlijck.
En wat syn woort heeft toegeseyt
Blijft onbeweecht in eeuwicheyt.

Psalm Cxviij.

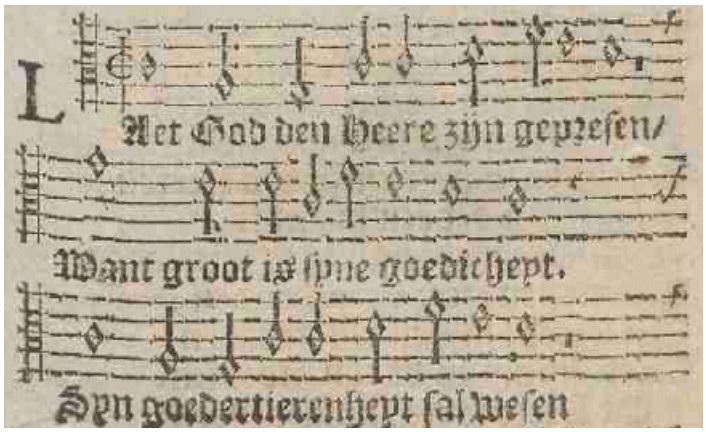

*L*Aet God den Heere zijn gepresen,
Want groot is syne goedicheyt.
Syn goedertierenheyt sal wesen

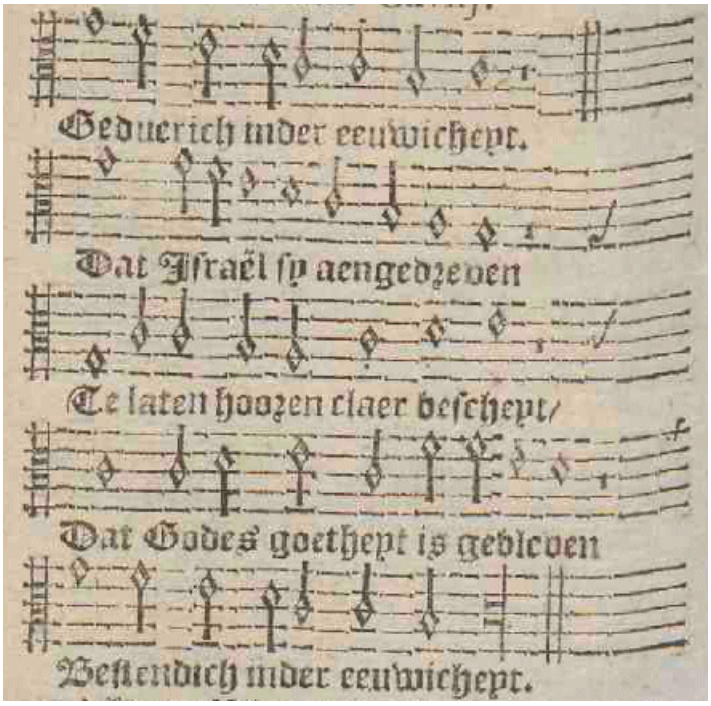

Geduerich inder eeuwicheyt.
Dat Israël sy aengedreven
Te laten hooren claer bescheyt,
Dat Godes goetheyt is gebleven
Bestendich inder eeuwicheyt.

2 'tHuys Aärons met held're monden
Om te belijden sy bereydt
Dat Godes goetheyt niet om gronden
Geduert tot inder eeuwicheyt.
Van die syn hogen name eeren
Moet wesen vrolijck uytgeseyt
Dat de barmherticheyt des Heeren
Gedueret inder eeuwicheyt.

3 Als ick met angst was overladen
Heb ik den Heer geroepen aen;
Die hoorde my, en uyt genaden
Deed' hy my op de ruymte staen.
De Heere is aen mijner syden,

Dies ben ick onvertsaecht en coen.
Ick vreese niet die my bestrijden.
Wat can my doch een mensche doen?

j. Pause.

4 De Heer wil nimmer my verlaten
Noch oock die my zijn toegedaen:
Dies ick van alle die my haten
Den onderganck sal schouwen aen.
'tIs beter op den Heer te hopen
Dan op de menschen die vergaen,
'tIs beter tot den Heer te lopen
Dan op der Princen hulp te staen.

5 Veel heydens hebben my omringet,
Maer God, dien ick alleen vertrou,
Haer onder mijne voeten dwinget,
En maeckt dat ickse neder-houw'.
Sy hebben my omringt altsame
Met list en openbaer gewelt,
Maer door des Heeren hoogen name
Heb ickse lichtelick gevelt.

6 Sy hadden my omringt als bijen,
Maer quaemen haestelijcken tot schand'
Gelijckerwijs in corten tijen
Een doornen vier is uytgebrant.
Ghy vyant had't my hart gestoten
En totten val bynae gebracht,
Maer God de Heer heeft het verdroten,
Die stont my by door syne cracht.

7 God is mijn heyl, hy is mijn sterckte,
Hy is van wien ick psalmen dicht.

By hem in angst ick troost bemerckte,
Hy is mijn eenich toeversicht.
De vrome in haer tenten singen
En juychen met een bly geschal:
Des Heeren hant doet groote dingen,
Dies men hem roemet over-al.

ij. Pause.

8 De stercke rechterhant des Heeren
De rechterhant van groote macht
Is nu verhoocht in voller eeren,
Sy heeft een heerlijck stuck gewracht.
O vyant, ick en sal niet sterven
Noch plotselijck te gronde gaen,
Maer leven, en noch menichwerven
Van Godes wercken doen vermaen.

9 God heeft, 'tis waer, my gecastijdet
Met veelerhande wederstoot,
Maer heeft my evenwel bevrijdet
Tot noch toe vanden wreeden doot.
De groote poorten doet my open,
De poorten der gerechticheyt,
Op dat ick bly daer in mach loopen,
Tot mijnes Heeren lof bereyt.

10 Dit zijn de poorten hooch verheven
Die voor de vromen open-staen.
Sy die tot deugden zijn begeven
Die sullen daer door inne gaen.
Daer wert ghy, Heer, van my beleden,
Om dat ghy, doe ick was bevreest,
My hoordet, en in tegenheden
Mijn trouwen heylant zijt geweest.

iij. Pause.

11 Den steen, die vande timmerluyden
Is wech-geworpen en veracht,
Is onvermoedelijck op huyden
Als hoecksteen int gebou gebracht.
Dit is geschiet door het vermogen
Van onsen grooten God den Heer.
Dit is geweest voor onsen oogen
Een wonderwerck vol roem en eer.

12 Dit is den dach schoon uytgelesen,
Die self de Heer gemaket heeft,
Laet ons daer in verheuget wesen,
Want God ons daer toe oorsaeck geeft.
O Heere, wilt u heyl ons senden,
En segent ons met alle goet.
O Heere, wilt u aensicht wenden
Tot ons, en geeft ons goeden spoet.

13 Hy die tot onswaert comt gereden
In Godes naem, sy welle-com.
Wy wenschen u altsaem den vrede,
Wt Gods verheven heylichdom.
De Heer is God, die syn beminden
Omschijnet helder ende claer.
Wilt vrolijck den slacht-offer binden
Tot aende hoorens vant altaer.

14 Ghy zijt mijn God, ick geef u eere
Met een vermakelijck gesanck.
Ghy zijt alleen mijn hoochste Heere,
Ick wil u brengen lof en danck.
Laet onsen Heere zijn gepresen,

Want groot is syne goedicheyt.
Syn goedertierenheyt sal wesen
Geduerich inder eewicheyt.

Den Cxix. Psalm.

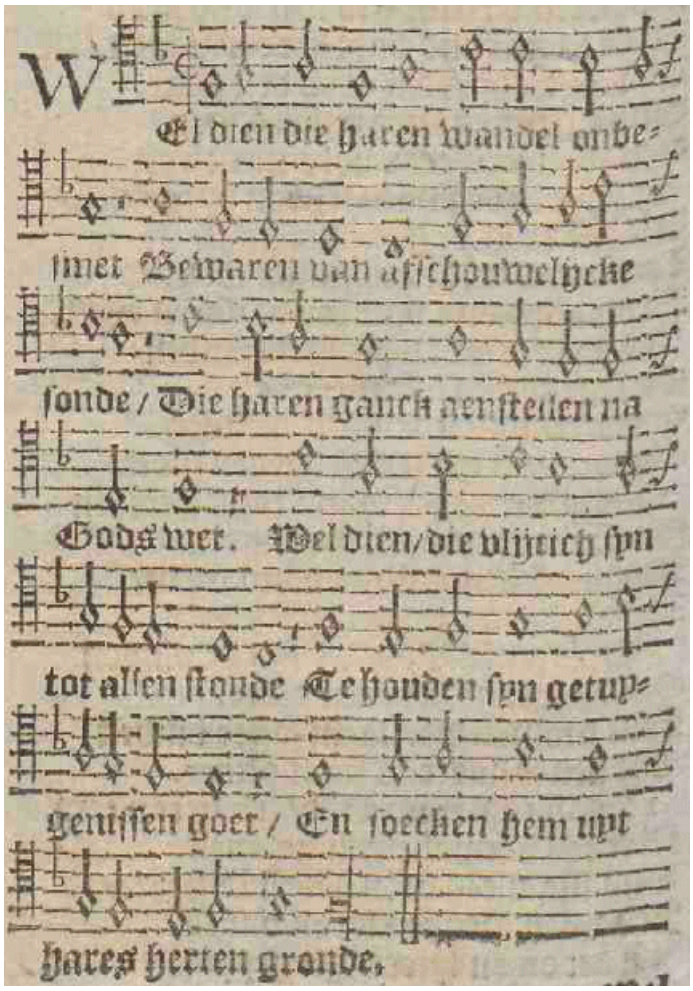
WEl dien die haren wandel onbe=
smet Bewaren van afschouwelijcke
sonde / Die haren ganck aenstellen na
Gods wet. Wel dien/die vlijtich syn
tot allen stonde Te houden syn getuy=
genissen goet / En soecken hem uyt
hares herten gronde,

*W*El dien die haren wandel onbesmet
Bewaren van afschouwelijcke sonde,
Die haren ganck aenstellen na Gods wet.
Wel dien, die vlijtich syn tot allen stonde
Te houden syn getuygenissen goet,
En soecken hem uyt hares herten gronde.

2 Wel sulcke, die geen ongelijck en doet
Aen yemant, maer in Godes rechte wege*n*
Geduerichlijck laet treden synen voet.
Ghy hebt belast, dat yder sy genegen
Te houden u bevelen allegaer,
En datmen die beware wel ter degen.

3 Och, dat doch mijnen wech gerichtet waer
Na uwe wet, gelijck het my betamet,
Dat ick niet af en weecke hier noch daer!
Dan soude ick zijn nimmermeer beschamet,
Als u bevel ick soude mercken aen,
En al mijn doe*n* daer nae sou zijn geramet.

4 Ghy sult van my, o Heere, prijs ontfae*n*
Wt een reyn hert, als ick ben onderwesen
Van u gebot dat eeuwich sal bestaen.
Wat ghy beveelt wil ick met rechter vreesen
Aennemen, maer ick roep u vierich aen,
Wilt niet te lang dus verre van my wese*n*.

Beth. ij.

5 Hoe sal een jonc-man onbevlecket gae*n*
In synen wech? wanneer hy hem sal dragen
Na uwes woorts godsalige vermaen.
Ick soec u met een yverich na-vragen:
Dies bid ick u en laet my nimmermeer
Afdwalen van u goddelijck behagen.

6 In mijn gemoet verborgen is, o Heer,

V woort, het welc ic niet wil overtreden,
Maer trouwelijck nae-volgen uwe leer.
V grooten naem is weert te zijn beleden,
En over al met roem te zijn vermeld't.
Leert my verstaen u rechten ende seden.

7 Ick hebbe met mijn lippen na-vertelt
De wetten, Heer, gegaen uyt uwen monde,
En geen van al uyt mijnen sin gestelt.
In mijn verdriet ick my meer troosten conde
Heer in u woort, als in des werelts schat,
Waer in ick nooyt oprechte vreucht en vonde.

8 V reyn gebot aendachtich ick bevat
In mijn gemoet, en wil geduerich haken
Onstraffelijck te gaen in uwen pat.
V heylsaem woort alleen my can vermaken,
De reden die ghy tot my hebt gesecht
Sal nimmermeer wt mijn gedachte raken.

Gimel. iij.

9 Bewijset u genaed' aen uwen knecht,
Op dat ick mach tot uwer eere leven
En wel bewaren u gebot oprecht.
Ontdeckt mijn duyster' oogen, wilt my geven
Een claer gesicht, dat ic aenschouwen can
De wonderen der wet van u beschreven.

10 Ick ben voorwaer op aerden een vremt man,
Wilt mijn gemoet door u bevelen stichten.

En laet my nooyt berovet zijn daer van.
Mijn ziel verlangt, dat ghyse comt verlichten,
Van tijt tot tijt, haer gevende 'tverstant
Van alle u rechtveerdige gerichten.

11 Met uwen vloec ghy t'eenemael verban't
De stoute, die van u geboden wijcken,
Al zijnse schoon in een verheven stant.
Voor schand' en spot wilt my genadichlijcken
Behoeden, want tot u getuygenis
Heb ick mijn lust geduerichlijck doen blijcken.

12 Wanneer de*n* raet der groote vorste*n* is
Vergadert, die my smadich tegen-spreken
Soo denck ic aen u woorden vast en wis.
Voor mijn v*er*maec alleenlijc ic die reken.
Sy geven my in mijne tegenheyt
Een goeden raet die my nooyt heeft besweken.

Daleth. iiij.

13 Ick cleef aent stof, als waer ick nee'rgeleyt
Int duyster graf, maeckt my door u vermogen
Weer levend', als ghy my hebt toegeseyt.
Ick hebbe, Heer, gestellet voor u ogen
Mijn wege*n*, en ghy hoordet mijn begeer.
Laet uwe wet my nimmer zijn onttogen.

14 Doet my verstaen den wech van uwe leer,

Op dat ick mach u wonderen betrachten,
En daer van melding' doen tot uwer eer.
Mijn ziele smelt, ick moet van rou versmachten,
Richt my doch op, en met u woort, o God,
Wilt goedichlijc mijn droefenis v*er*sachten.

15 Wendt van my af den valsche*n* wech, en tot
V heylsaem woort wilt neyge*n* mijne oore*n*.
Dat ick met lust volbrenge u gebot.
Ick heb den wech der waerheyt uytvercoren,
En sie op u bevelen t'aller tijt,
Geeft dat ic die mach ernstelijc na-spore*n*.

16 Dewijl ic dan met een so groote*n* vlijt
Heb uwe wet omhelset en bewaret,
Van schaemte doch, o Heere, my bevrijt.
Ick sal den wech dien ghy my hebt verclaret
In-loopen, als ghy, Heere, mijn gemoet
Ontsloten hebt dat nu soo is beswaret.

He. v.

17 Leert my den wech dien ick betreden moet
Ten eynde toe volstandelijck bewaren,
Soo sal daer van niet wijcken mijne*n* voet.
Maeckt mijn verstant in uwe wet ervaren.
Want om u woort te wesen onderdaen
Van herten-gront, sal ick geen moeyte sparen.

18 Geleydet my, maeckt dat ick recht mach gaen
Soo lang' ick leef op alle uwe paden.
Want mijn v*er*maec heb ick alleen daer ae*n*.
Beweecht mijn hert, en wilt het recht beraden
Tot u gebot; maer neyget het doch niet
Ter giericheyt die niet is om versaden.

19 Wendt af mijn oog', op datse niet en siet
Na ydelheyt. geeft my, o Heer, het leven
Door 't woort het welck uyt uwen monde vliett.
Wilt de beloft voor langen tijt gegeven
Aen uwen knecht bevestigen, want hy
In uwe vrees' is trouwelick gebleven.

20 Den fellen smaet wilt keeren doch van my
Daer voor ick schrick. want u gerechticheden
Syn heel volmaeckt en aller smetten vry.
Ick heb een lust, o Heer, tot uwe seden,
Laet my van u ten leven zijn geleydt
Door u gebot twelck staet in recht en reden.

Vau. vj.

21 Sendt over my u goedertierentheyt,
En in gevaer v*er*leent my, Heer genadich,
Het heyl het welck ghy my hebt toegeseyt.
Op dat ic hen die my bespotten smadich

Antwoorden mach. want in dees droeve stond'
Staet al mijn troost op u beloft gestadich.

22 Wilt nimmermeer, o God, van mijnen mont
Het heylsaem woort der waerheyt af doe*n* wijcken,
Want mijne hoop heb ic daer op gegront.
Soo sal ick uwe wet geduerichlijcken
Bewaren, en met ongemeene vlijt
Tot u gebot mijn liefde laten blijcken.

23 Dan sal ick gaen van alle dwang' bevrijdt
Op ruyme straet, om dat ick u bevelen
Heb opgesocht, en my daer in verblijdt.
'tEn sal my nooyt, o groote God, v*er*vele*n*
Voor coningen te roemen uwe leer
Die ick uyt schaemt' aen niemant wil verhelen.

24 Alsdan sal zijn in uwe wet, o Heer,
Het reyn vermaec van alle mijn gedachte*n*,
Want bove*n* al strect daer toe mijn begeer.
Ick breyde uyt mijn handen, om te wachten
Op u gebot, want ick bemin het recht
Het welck ick steeds met yver wil betrachten.

Zain. vij.

25 Gedenckt des woorts gedaen aen uwen knecht.

Want, Heer, ghy maeckt dat alle mijn vertrouwen
Staet op hetgee*n* ghy my hebt toegesecht.
Het is mijn troost als 'therte wil verflouwen,
Het geeft my licht en leven, o mijn God,
Wanneer ick ben int uyterste benouwen.

26 Der stouten mont my dickwils heeft bespot,
Maer mijnen voet, om hare woorden prachtich,
En wijcket niet, o Heer, van u gebot.
Ic ben alsdan der oordeelen indachtich
Die ghy van ouden tijden hebt gedaen.
Die troosten my in al mijn lijden clachtich.

27 Ick ben beroert, een schrick my heeft omvaen
Als ickse sie die u geboden haten
En sonder schroom verkeerde paden gae*n*.
Van mijn gedicht de liefelijcke maten
Wt uwe wet heb ick by een gebracht
Ter plaetsen daer ick vremt was en verlaten.

28 Aen uwen naem denck ick den stillen nacht,
En, om u wet volstandich te beleven,
Houd' ick u woort altijt in mijn gedacht.
Dees sorge my soo vast is by gebleven
Dewijl ick met een yverich gemoet
Om u gebot te houden ben gedreven.

Chet. viij.

29 De Heere is mijn erfdeel en mijn goet.
Ic heb geseyt dat ick steeds wil bewaren
V woorden met een ongeveynsde boet.
Mijn hoochste vlijt en sal ick nimmer sparen
Te bidden, dat aen my u goedicheyt
Na u beloft ghy willet openbaren.

30 Ic heb in ernst mijn wege*n* overleyt,
En alletijt gekeeret mijne gangen
Om van u woort te weten het bescheyt:
Ick hebbe my gehaest met groot verlangen
En niet vertraecht, dat ick de reyne wet
Mocht houden, die ic van u heb ontfange*n*.

31 Der boosen hoop heeft my met quaet opset
Berooft, doch u bevel in al mijn schade
Vergat ick nooyt, maer heb daer op gelet.
Ick rijse inde*n* midder-nacht seer spade,
Op dat ick u insettingen vertel,
Die suyver zijn en vry van allen quade.

32 Ick ben en blijf een trouwe metgesel
Van die u met geneygde herten vreesen,
En neerstich zijn te houden u bevel.
De aerde is en sal gestadich wesen
Vervullet met u goetheyt. leeret my
V woort, het welck mijn ziele can genesen.

Teth. ix.

33 Aen uwen knecht tot noch toe hebbet ghy
Veel goets gedaen, en soo volbracht, o Heere,
V woort, 'twelck ick stantvastelijck bely.
Geeft my voortaen van u gesonde leere
Het recht verstant; want ick tot aller tijt
Geloov' u wet, en houde die in eere.

34 Eer ick, o God, van u was gecastijt
Was ick verdwaelt in velerley omwegen,
Maer nu houd' ick u woort met hoochster vlijt.
Ghy zijt geheel tot goedicheyt genegen.
En latet my het stichtelijck vermaen
Van u gebot doch nimmer zijn verswege*n*.

35 Met valschen clap vind' ic my ov*er*lae*n*
Van't boose volc, verwaent en leugenachtich.
Noch sal u wet uyt mijnen sin niet gaen.
Haer hert is vet, haer wesen groots en prachtich.
Maer mijnen troost en alle mijne vreucht
Sal stedes zijn in uwe wet waerachtich.

36 Geen meerder goet, Heer, ghy my geven meucht
Dan dat gy my v*er*nedert en maect cleyne,
Op dat ic leer godvreesentheyt en deucht.
De wet uws monts veel heerlijcker ick meyne

Voor my te zijn, als gout en silver beyd'
In grooter somm' en boven maten reyne.

Iod. x.

37 V hande*n*, Heer, my hebbe*n* toe-bereydt.
Wilt my verstant en een goet oordeel geve*n*
Te vaten 'tgeen ghy my hebt opgeleyt.
Dan sullen sy die in u vreese leven
My siende, haer verblijden, dat ick by
V heylsae*m* woort volstandich ben gebleve*n*.

38 Dat u gericht is suyver, ick bely,
Ick weet oock wel, dat ghy trouhertichlijcken
Hebt uwe straf geoeffenet aen my.
Laet aen u knecht voortaen u sonste blijcken
Tot synen troost, nae u beloftenis
Wiens waerheyt niet can wanckelen noch wijcken.

39 V goetheyt maec my seker en gewis,
Op dat ick leef. want in u rechte leere
Al mijn vermaeck en vreucht gelegen is.
Het trotse volck doet vallen in oneere
tWelck my verdruckt met snoode leugentael,
Want ick betracht al u geboden, Heere.

40 Laet sulcke tot my comen altemael
Die u, o God, uyt reyner liefde vreesen,
En kennen van u wetten het verhael.
Geeft dat mijn hert mach oprecht voor u wesen:

Op dat ick van de boose niet belacht
Noch mijnen naem by yder zy mispresen.

Caph. xj.

41 Mijn ziel is schier besweken en versmacht
Terwijl ick na u salicheyt verbeydde,
Want nae u woort heb ick seer lang' gewacht.
Mijn oogen zijn besweken alle-beyde
Terwijl ick sucht nae u beloftenis,
En roep, o Heer, vertroost my eer ick scheyde.

42 Gelijck een sac mijn vel gecrompe*n* is
Die inde*n* rooc een tijtlanc heeft gehange*n*,
Doch ick gedenck aen u woort waer en wis.
Is noch den tijt mijns lijdens niet vergangen?
Wanneer sult ghy eens doen rechtvaerdich recht
Aen he*m* die my poocht listelijc te vangen?

43 Den stouten hoop soeckt stadich uwen knecht
Te storten nee'r. dies sy my putte*n* grave*n*:
'tWelc niet en is na 'tgeen gy hebt gesegt
V woort is waer; maer mijn vervolgers draven
Na mijnen val, door leugen en gewelt.
Met uwe hulp en troost wilt my begaven.

44 Sy hebben my soo bitterlijc gequelt,

Dat ic schier was vernieticht op de aerde.
Doch heb ic nooyt u woort te rug' gestelt.
Geeft my weerom, o Heer, met sneller vaerde
Het leven; dat ick hertelijck voortaen
'tGetuygenis uws mondes houd' in waerde.

Lamed. xij.

45 Soo lange als den hemel sal bestaen
Sal ooc u woort onfeylbaerlijc beclijven,
Geen deel daer van en can verloren gaen.
Gelijc de aerd' moet onbeweget blijven
Soo blijvet van geslachte tot geslacht
V waerheyt die ghy ons hebt doen beschrijven.

46 De werelt staet in wesen, en v*er*wacht
Den last die 't u behaget haer te geven.
Al watter is gehoorsaemt uwe macht.
Had uwe wet niet uyt mijn hert gedreve*n*
De droefenis, soo ware rechte-voort
In treuricheyt vernietiget mijn leven.

47 'tGebot hetwelc ic van u heb gehoort
Daer wil ic mijn gedachten niet afwende*n*,
Want ghy brengt my int leven door u woort.
V hoor ick toe: wilt my u hulpe senden.
Want uwe wet soeck ick met aller vlijt,
En mijnen lust daer toe sal nimmer ende*n*.

48 De boose loert op my door haet en nijt,

Om my, indien hy conde, te verscheuren.
Maer ick heb acht op uwe wet altijt.
In alle ding' een eynde can ic speuren:
Maer pael noch eynd' o heerscher, is geset
Voor 't groot begrijp va*n* uwe willekeure*n*.

Mem. xiij.

49 O Heer hoe lief heb ick u reyne wet!
Ick voel daer in mijn sinnen heel ontbranden.
De*n* gantsche*n* dach bemoey ic my daer met.
Sy maket, dat ick alle mijn vyanden
Te boven gae in wijsheyts overvloet.
Dewijl ick heb haer eeuwichlijc in hande*n*.

50 Mijn leeraers, hoe vernuftich ende vroet,
Is niet so veel als my geopenbaret,
Om dat u woort verlichtet mijn gemoet.
Het wijs beleydt der ouden wel-bedaret
Is niets, by 'tgee*n* dat gy my geeft, o Heer,
Naedien ick u bevelen heb bewaret.

51 Mijn voete*n* ick sorvuldichlijc afweer
Op datse niet en gaen op slimme wegen,
Maer dat ick houd' u onvervalschte leer.
Van u gebot vol hemel-rijcken segen
En wijc ic niet; om dat ghy my de*n* gront
Daer van verclaert en openet ter-degen.

52 Hoe soet is, Heer, u woort in mijnen mont!
Veel soeter dan de soetste honich-raten.
Die lieflijckheyt ic nergens ooyt en vont.

V woort geeft my verstant, en doet my haten
Den leugen-pat, dewelck' ick t'eenegaer
Met rechten ernst wil mijde*n* en verlaten.

Nun. xiiij.

53 V heylich woort is als een lampe claer
En als een licht twelc richtet mijne pade*n*,
Om mijnen voet te hoeden voor gevaer.
Ick swoer een eet, dien ick met mijne daden
Volbrengen sal, dat ick wil houden vast
V rechten die my trouwelijck beraden.

54 Ic ben verdruct met eene*n* swaren last,
Geeft my, o Heer, doch wederom het leve*n*,
Na 'twoort waer op ic stedes heb gepast.
Het offer dat u mijne lippen geven
Laet u doch welgevallen; want ic wacht
Dat ghy my leert u rechten wel-beschreven.

55 Mijn ziele is in sulcke*n* staet gebracht
Als droeg' ick die met schroom in mijne handen.
Doch heb ic steeds u tuygnis overdacht.
Een strick is my geleyt van mijn vyanden,
Noch ben ick van u afgedwalet niet
Als tegen my de boose tsamen-spanden.

56 Het reyne woort het welck ghy ons, gebiet

Heb ick my tot een eeuwich erf gecoren.
Het is mijn vreucht in dodelijck verdriet.
Mijn herte wil met yver daerna spore*n*
Om van begin (hoe droevich het ooc gaet)
Ten eynde toe na uwe wet te hooren.

Samech. xv.

57 De schalcken ic inwendichlijcke*n* haet
Die tot verraet en valsheyt zijn genegen,
Maer nae u wet al mijn begeerte staet.
Ghy zijt in noot mijn schuyl-plaets wel-gelegen,
Ghy zijt alleen mijn vaste beuckelaer:
Ick hoope op u lang-beloofden segen.

58 Wijckt van my ghy boosdoenders allegaer,
Ic wil my tot mijns Godes wet begeven
Op dat ick die getrouwelijck bewaer.
Steunt my, o Heer, vernieuwet my het leven
Na u beloft. behoedet my voor schand'
Laet mijne hoop niet wese*n* wech-gedreve*n*.

59 Steunt my, o Heer, met uwe rechter-hant
Op dat ick zy bevrij't in tegenheden,
En dat u woort mach zijn mijn liefste pant.
Ghy sultse die verwerpen uwe seden
En met bedroch verblinden haer gemoet
Met uwen voet geweldichlijc vertreden.

60 Ghy rapet wech het goddeloos gebroet,

Gelijck als schuym vernieticht ghy haer wesen,
Daerom zijn u bevelen my soo soet.
Het hayr mijns vleeschs te berge is geresen
Als uwe macht my bre*n*get anxt en schric,
En u gericht, o richter, doet my vreesen.

Aijn. xvj.

61 Gerechticheyt bemin en oeffen ick.
Laet doch niet toe dat my mijn haters drijven
Door snoode list in haer gespannen strick.
Och, dat ghy, Heer, mijn borge wildet blijven!
Soo soude my den trots niet connen schae*n*
Der stoute die my soecken te ontlijven.

62 Mijn ogen zijn vermoeyt van op te slaen
Terwijl ick wacht het heyl aen my versproken
Int vaste woort uyt uwen mont gegaen.
V goetheyt die my nimmer heeft ontbroken
Wilt wederom bewijsen uwen knecht.
Laet u bevel hem claerlijck zijn ontloken.

63 Ick ben, o Heer, u dienaer: leert my recht,
Op dat ick mach verstandelijc aenmercke*n*
De woorden die ghy tot my hebt gesegt.
'tIs tijt, mijn Godt, dat ghy begint te wercken.

Sy hebben gants verbroken uwe wet
Die met gewelt en onrecht haer v*er*stercke*n*.

64 Hierom heb ick al mijnen sin geset
Op u gebot. ick houdet meer in weerde
Als 'tfijnste gout, hoe suyver, en hoe net.
V rechte*n* voor gants billic ic aenveerde.
Maer nimmermeer, o Leytsman, mijnen voet
Den valschen pat te wandelen begeerde.

Pe. xvij.

65 V tuygenis is uytermaten goet,
Vol wonderen die niemant can doorgronden,
Daerom ick het bewaer in mijn gemoet.
Wie daer in treedt heeft dadelijck gevonden
Een licht, waer door die waren dom en slecht
Verstandich en cloecksinnich werden conden.

66 Ick heb mijn mont nae u onstrafbaer recht
Wijt opgedaen. u wetten altesame
Heb ick met groot verlangen overlegt.
Och! dat ghy my aensaecht! en tot my quame
V hulp, gelijck als ghy gewoone zijt
Te doen aen haer die lieven uwen naeme!

67 Sterckt mijnen voet, voor vallen my bevrijdt,

En wilt oock, Heer, doch nimmermeer toelaten
Dat sonde my vermeester' in den strijt.
Verlost my eens van die my grimmich haten,
Soo sal ick na mijn opgeleyde plicht
V hemelsch woort diep in mijn herte vate*n*.

68 Op uwen knecht doet stralen 'tsuyver licht
Vws aengesichts; en wilt hem claerlijck leeren
Den inhout van u goddelijck gericht.
Gelijc een vloet de tranen sich v*er*meeren
Die ick met bey mijn oogen heb geschreyt
Aensiende die die uwe wet ont-eeren.

Tsade. xviij.

69 Ghy zijt volmaeckt, Heer, in gerechticheyt,
En, van u uytgesprokene gerichten
En can geen quaet met allen zijn geseyt.
Recht doen, en waerheyt spreken sonder swichten
Syn dingen die God hoogelijck geboot
In syne wet die't alles can beslichten.

70 Der boosen doen soo heftich my verdroot
Dat my schier heeft den yver opgegeten
Siend' uwe wet veracht van menschen snoot,
V woort allee*n* mach wel geloutert hete*n*.

Dies uwen knecht het sonder onderlaet
Beminent met een onbevleckt geweten.

71 Kleyn ben ick, Heer, cleyn ben ick en versmaet.
Doch evenwel u dierbare bevelen
Vergat ic nooyt in mijnen droeven staet.
V rechten zijn doch recht in allen deele*n*.
Die eeuwich onbeweget sullen staen.
Haer waerheyt moetmen loochenen noch heelen.

72 Angst ende noot zijn my gecomen ae*n*.
Noch is u woort mijn hoochsten troost gebleven,
En mijn vermaec heb ick daer in ontfaen.
V tuychenis is eeuwich recht en even.
Doet my verstaen daer van den waren gront,
Soo sal ick vroom en heylich voor u leve*n*.

Koph. xix.

73 Ick roep tot u, o Heer, met hert en mont,
Wilt mijn geschrey groot-gunstichlijck verhooren,
Soo sal ick vast bewaren u verbont.
Ick sende steeds mijn stemme tot u ooren:
Helpt my, op dat ick al mijn sinnen voeg'
V reyne wet te houden na behooren.

74 Ick heb geweent Heer voor den morgen vroech,

Doch evenwel in mijn bedroefde clachten
Op u beloft ick mijne oogen sloech.
Ick waeckte op al voor de morgenwachten,
Op dat ick mocht de soetheyt uwer wet
In mijn gemoet voor alle dinc betrachte*n*.

75 Na u genae verhooret mijn gebet,
En schenckt my weer het leven schier verswonden,
Na 'trecht het welck ghy self hebt ingeset.
Sy die met list najagen slimme vonden
Genaken my; maer verr' van u bevel
Wijct haren voet, verwert in snode sonde*n*.

76 Doch merc ic, dat in alle haer gequel
Ghy by my zijt, en comt my vergewissen
Dat u gebodt is waerheyt claer en hel.
Ick weet van outs dat u getuygenissen
Soo wel gegrondt zijn, datse sonder end'
Vast moete*n* staen, en niet en conne*n* missen.

Resch. xx.

77 Siet aen, o God, den last van mijn ellend'
En helpt my uyt; want ick ben steeds gedachtich
V wet daer ick my gants toe heb gewen't
Twist mijne saeck, en door u hulpe crachtich
Verlosset my, na u onfeylbaer woort
Geeft my weerom het leven, Heer almachtich.

78 Van haer die zijn in sonden gants versmoort
Is, Heer, u heyl seer verre afgeweken:
Want haerder geen na u bevelen hoort.
Wie is hy die u goetheyt ca*n* uytspreke*n*?
Geeft my weerom het leven uyt den doot,
Nae 't godlijck recht, 't welck niemant mach verbreken.

79 Den hoop van mijn vervolgers wert te groot.
Doch ick en wil met mijn gemoet niet wijcken
Van uwe wet om eenigen aenstoot.
Mijn herte wou my heel end' al beswijcken
Als ickse sach met innerlijck verdriet
Die uwes wets verachting' liete*n* blijcke*n*.

80 Dat ick u woort lief hebbe doch aensiet,
En gevet my na uwe goetheyt, Heere,
Het leven, twelck door hertseer van my vliet.
'tBeginsel van u goddelijcke leere
Is waerheyt. oock behoudet uwen naem
Van suyver recht in eewicheyt de eere.

Schin. xxj.

81 Der vorste*n* raet gespannet heeft te sae*m*
My sonder schult te brengen in het lijden.
Ick vrees' u wet, dies ick my niet en schaem.

En u beloft my meerder can verblijden
Dan of ick had gevonden gelt en goet,
Of grooten buyt verovert in het strijden.

82 De valsheyt haet ick met al mijn gemoet,
Dien grouwel ick geheelijck van my weere,
Maer uwe wet is aengenaem en soet.
'sDaechs seven-mael verbreyd' ick uwe eere,
En geve acht op de gerechticheyt
Die blincket in u goddelijcke leere.

83 Een grooten vreed' aen sulcke is bereyt
Die uwe wet uyt 'sherte*n* gront beminnen.
Geen aenstoot haer daer immer af en leydt
Ick hoope, Heer, en trachte te gewinnen
V heyl, daerom in allen noot en strijt
Tot uwe wet ontledig' ick mijn sinnen.

84 Mijn ziele wil met sonderlingen vlijt
V tuygenis bewaren, want ter degen
Heeft sy het lief, en is daer in verblijt.
Ick ben tot u geboden gants genegen,
V tuygenis bedenck ick dach op dach,
Want voor u zijn, o Heer, al mijne wegen.

Thau. xxij.

85 Laet comen voor u aenschijn mijn geclach,
En wilt my in u leering' onderwijsen,
Dat ick daer door verstandich werden mach.

Mijn smeecken laet tot uwe ooren rijsen.
Na u beloft aen my wel-eer gedaen
Helpt my, op dat ic stof heb' u te prijsen.

86 Dan sal ic uyt mijn lippen laten gaen
Den grooten roem van uwe wonderheden
Als ghy my u insetting' doet verstaen.
Mijn tonge sal vertellen uwe reden.
Want u gebot is suyver en gesont
En leeret ons den goeden pat te treden.

87 Streckt uwe hant in dese sware stont
Tot mijne hulp, o God, want my is bange;
Doch ick verkies' het woort van uwen mont.
En na u heyl ick grootelijckx verlange.
Wt uwe wet int droevich tranen-dal
Al mijn vermaeck geduerich ick ontfange.

88 Houdt mijne ziel by 't leven, en sy sal
V waerden lof aen yder laten hooren.
Laet my u recht bevrijden vanden val.
Gelijck een schaep dat dwaelt, was ick verloren,
Soeckt uwen knecht. want ick de wegen smal
Van uwe wet steeds trachte na te sporen.

Psalm Cxx.

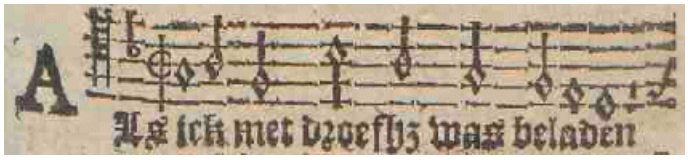

*A*Ls ick met droefh*eyt* was beladen

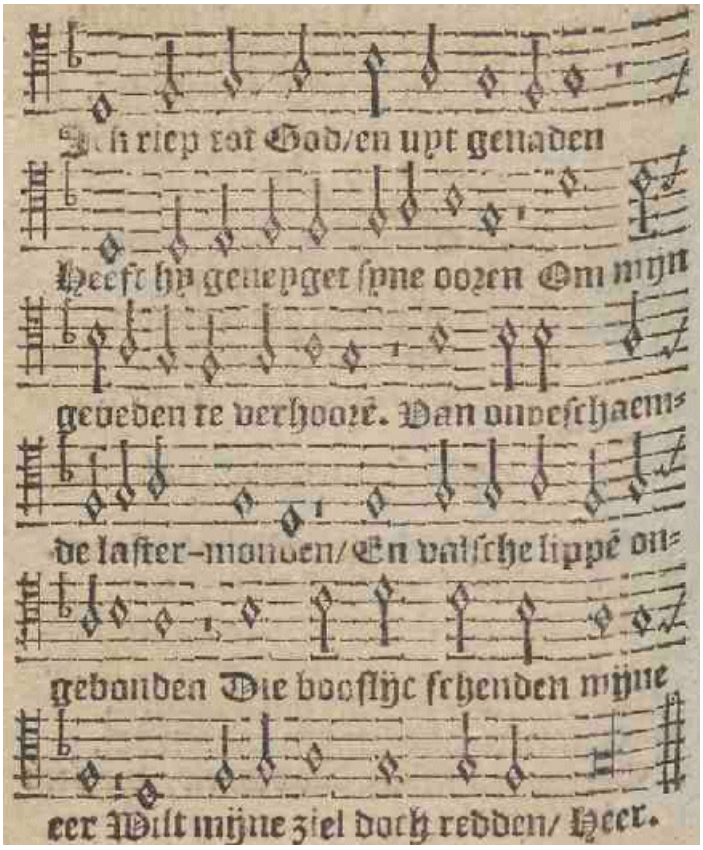

Ick riep tot God, en uyt genaden
Heeft hy geneyget syne ooren
Om mijn gebeden te verhoore*n*.
Van onbeschaemde laster-monden,
En valsche lippe*n* ongebonden
Die booslijc schenden mijne eer
Wilt mijne ziel doch redden, Heer.

2 Wat can de valsche tong' uytrichten
Met haer vergiftich leugen-dichten?
Wat baten de geveynsde streken
En al het leelijck leugen-spreken?
'tZijn scherpe pijlen, die een stercke
En cloecken schutter stelt te wercke.
Sy geven een soo heeten gloet
Als brandenden jenever doet.

3 O wee my! dat ick dus moet swerven

In Mesech, en Gods wooning' derven!
Dat ick in Kedars tenten blijven
Moet, daerse niet dan boosheyt drijven!
Mijn siele wort het al-te-bange
Dat ick verkeeren moet soo lange
Met die den vrede dragen haet
Als ofse waer het meeste quaet.

4 Ick ben genegen tot den vrede,
Maer als sy mercken uyt mijn rede
Dat ick na eendracht heb verlangen
Alsdan sy moeyt en krijch aenvangen.

Den Cxxj. Psalm.

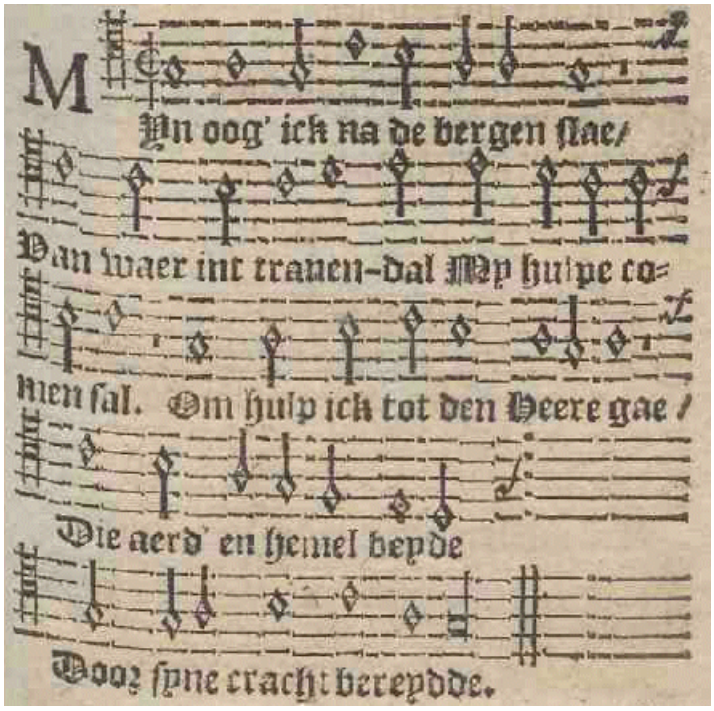

*M*Yn oog' ick na de bergen slae,
Van waer int tranen-dal
My hulpe comen sal.
Om hulp ick tot den Heere gae,
Die aerd' en hemel beyde
Door syne cracht bereydde.

2 Hy sal niet laten uwen voet
Wtglijden, want altijt
Waeckt hy die u bevrijt.
Siet, hy die Israël behoedt
Is altoos inde wapen,
En wetet van geen slapen.

3 De Heer wil u bewaerder zijn,
Een schaduw' voor den brant
Aen uwe rechterhant.
Des daechs sal u de sonne-schijn
Niet steken, noch by nachten
De maen u doen versmachten.

4 De Heer voor allerhande quaet
Neemt u in syn bewaer
En hoedt u voor gevaer.
En als ghy uyt of inne-gaet
Soo sal hy u bevrijden
Van nu tot allen tijden.

Den Cxxij. Psalm.

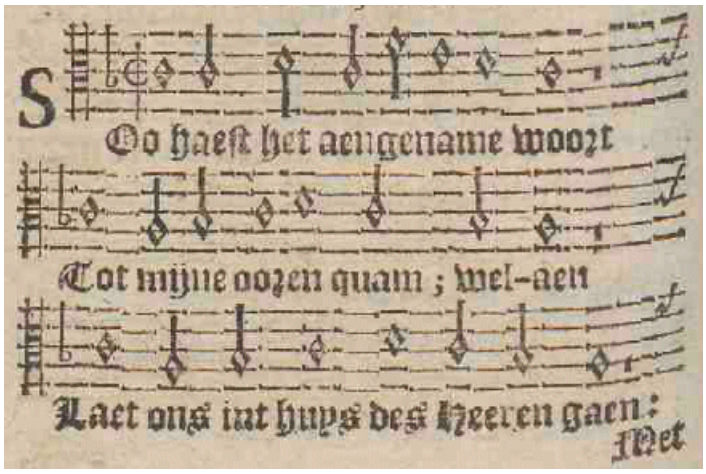

*S*Oo haest het aengename woort
Tot mijne ooren quam; wel-aen
Laet ons int huys des Heeren gaen:

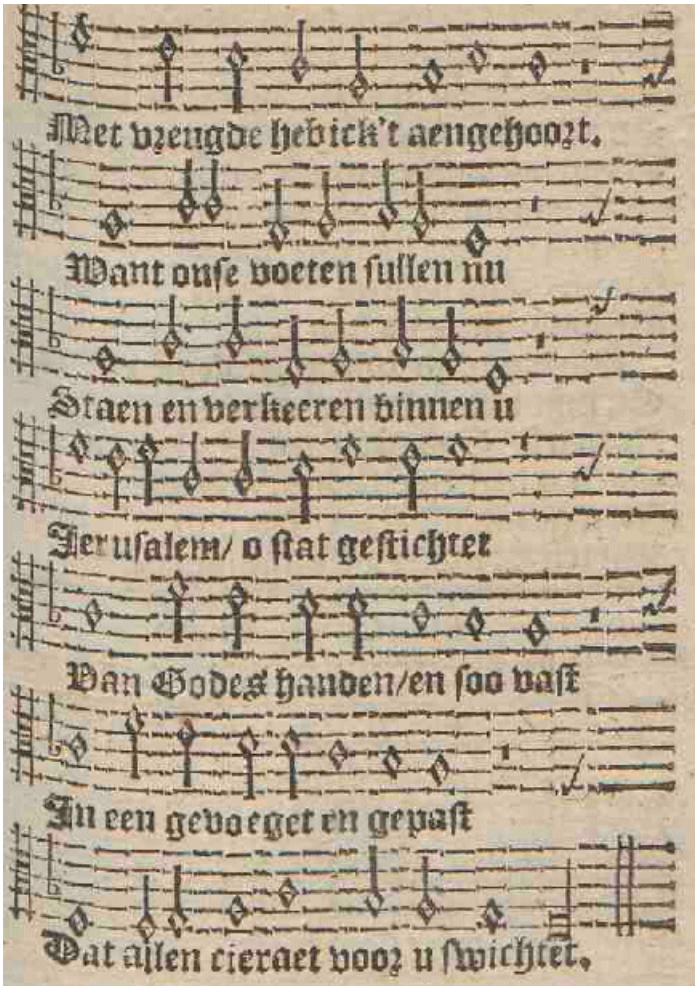

Met vreugde heb ick't aengehoort.
Want onse voeten sullen nu
Staen en verkeeren binnen u
Ierusalem, o stat gestichtet
Van Godes handen, en soo vast
In een gevoeget en gepast
Dat allen cieraet voor u swichtet.

2 Daer comen jaer op jaer tesaem
De stammen Godes, want daer is
Van Israël 't getuygenis.
Daer dancktmen onses Heeren naem.
De stoelen vanden breeden raet

Alwaer het volck ten oordeel gaet,
De stoelen Davids zijn daer binnen.
Ey, wenscht Ierusalem den vree,
En allen voorspoet wenscht haer mee
Die onses Godes stat beminnen.

3 Gods milden segen coom' u by,
Geluck in uwe vesting' woon.
In uw' palleysen overschoon
Oneyndelijcke welvaert sy.
Om dat mijn broeders allegaer
En mijne vrienden woonen daer
Roep ick, God geev' u goede dagen.
Om dat des Heeren heylichdom
In u gevonden wort, daerom
Wil ick na uwen welstant jagen.

Den Cxxiij. Psalm.

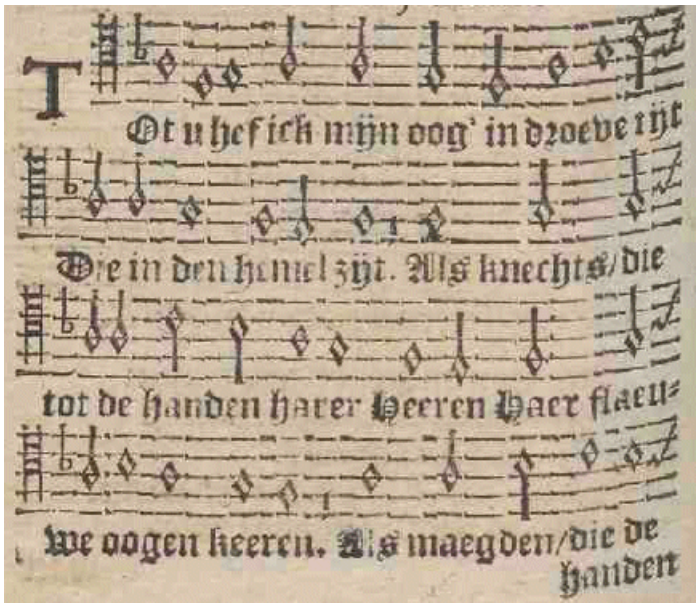

*T*Ot u hef ick mijn oog' in droeve tijt
Die in den hemel zijt.
Als knechts, die tot de handen harer Heeren
Haer flaeuwe oogen keeren.
Als maegden, die de

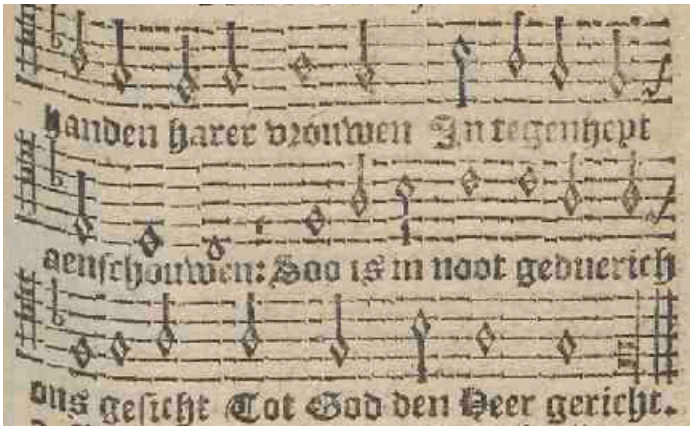

handen harer vrouwen
In tegenheyt aenschouwen:
Soo is in noot geduerich ons gesicht
Tot God den Heer gericht.

2 Wilt ons by tijts genadich zijn, o Heer,
Begunstiget ons weer.
Eylaes! wy zijn op 't bitterste gesmadet,
Ons' siele is versadet
Van spot en hoon dergener die in rusten
Bedrijven hare lusten.
Wy zijn versaet te lijden al den trots
Van dees verwaende sots.

Den Cxxiiij. Psalm.

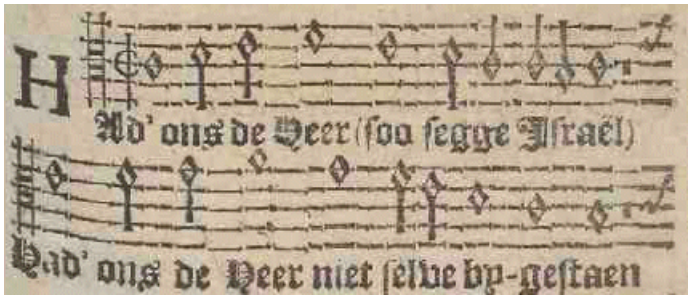

*H*Ad' ons de Heer (soo segge Israël)
Had' ons de Heer niet selve by-gestaen

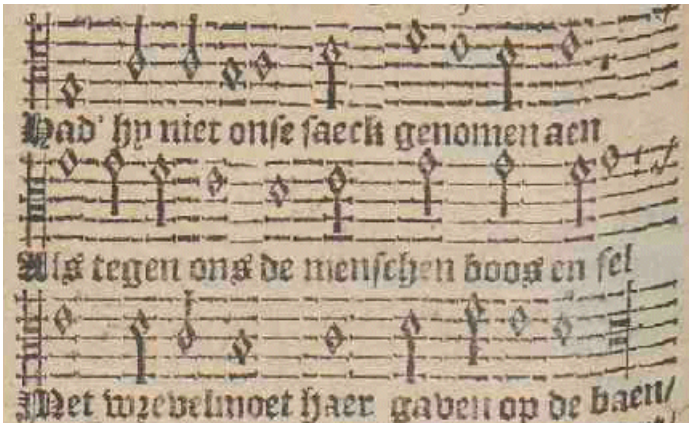

Had' hy niet onse saeck genomen aen
Als tegen ons de menschen boos en fel
Met wrevelmoet haer gaven op de baen,

2 Sy hadden ons verslonden en verteert,
So was op ons haer wreede hert gestoort.
Sy hadden ons al lang' geholpen voort.
Ia, had de Heer het onheyl niet gekeert
Een diepen stroom had onse ziel versmoort.

3 Een diepen stroom met grouwelijck gewelt
Had onse ziel ten naesten by verstickt.
Maer God sy danck, die heeftet soo geschict
Dat wy niet door haer tanden zijn gevelt,
Noch hopeloos van haer en zijn verstrickt.

4 Als uyt den strick het vogelken ontgaet
Soo zijn wy van haer banden nu ontslaect,
Den strick is los, wy zijn daer uyt geraect.
In Godes naem al onse hulpe staet
Die d'aerde en den hemel heeft gemaeckt.

Den Cxxv. Psalm.

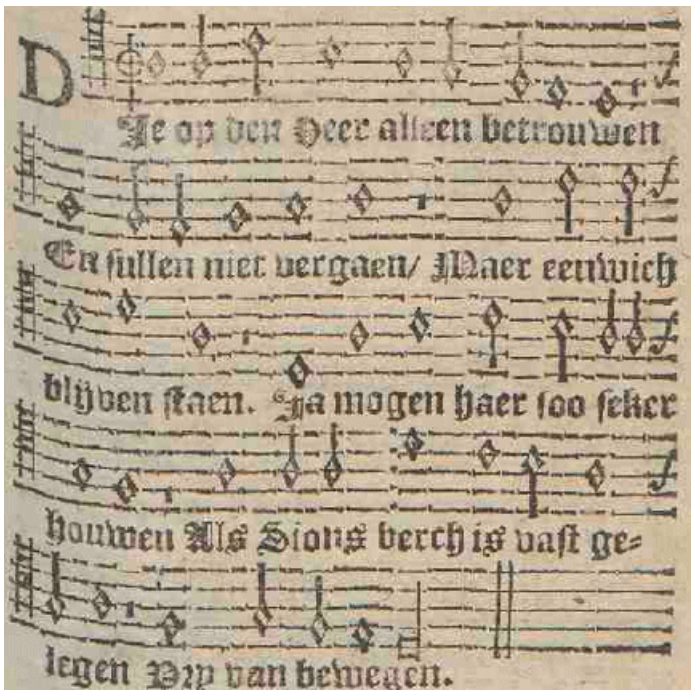

*D*Ie op den Heer alleen betrouwen
En sullen niet vergaen,
Maer eeuwich blijven staen.
Ia mogen haer soo seker houwen
Als Sions berch is vast gelegen
Vry van bewegen.

2 Gelijck Ierusalem om-henen
Met bergen is bevrijt,
Soo sal tot aller tijt
De Heere syn geley verleenen
Aen alle die hem geven eere
Als haren Heere.

3 Den harden scepter van de boosen
Sal tot der vroomen spot
Niet rusten op haer lot.
Op datse met de goddelosen

Oock hare handen niet uytsteken
Tot quade treken.

4 Begunsticht, Heer, met uwen segen
Die oprecht zijn en goet.
Drijft wech die haer gemoet
Steeds neygen na verkeerde wegen.
Wilt Israël den vrede geven
En rustich leven.

Den Cxxvj. Psalm.

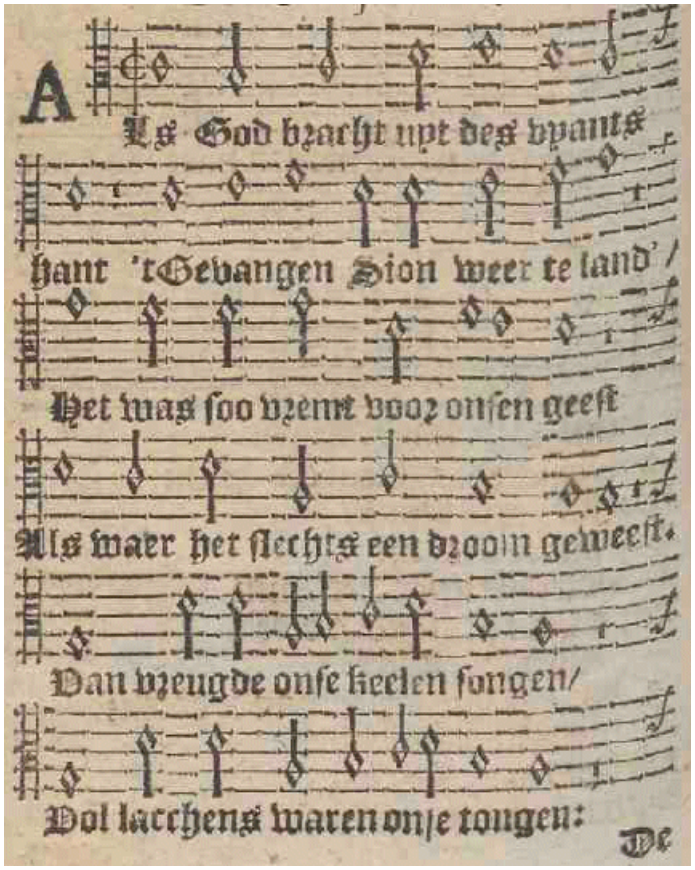

*A*Ls God bracht uyt des vyants hant
'tGevangen Sion weer te land',
Het was soo vremt voor onsen geest
Als waer het slechts een droom geweest.
Van vreugde onse keelen songen,
Vol lacchens waren onse tongen:

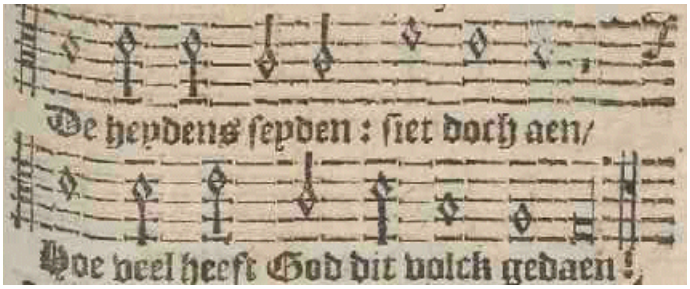

De heydens seyden: siet doch aen,
Hoe veel heeft God dit volck gedaen!

2 Voorseker heeft des Heeren macht
Een groote daet aen ons gewracht.
Dies wy in dees gewenschte tijt
Van gantscher herten zijn verblijt.
Wilt de gevanckenis oock wenden
Van die noch sitten in ellenden.
Dat sal haer zijn soo welle-coom
Als 't dorre lant een water-stroom.

3 Hy die in d'aerde vallen laet
Syn costelijck vercregen saet
Met tranen synen voorraet saeyt,
Maer namaels met geneuchte maeyt.
Hy draecht het na syn lant met weenen
En worpet het bedruckt daer henen,
Maer brenget, op een goede uyr,
De volle garven in syn schuyr.

Den Cxxvij. Psalm.

*S*Oo God het huys niet op en recht

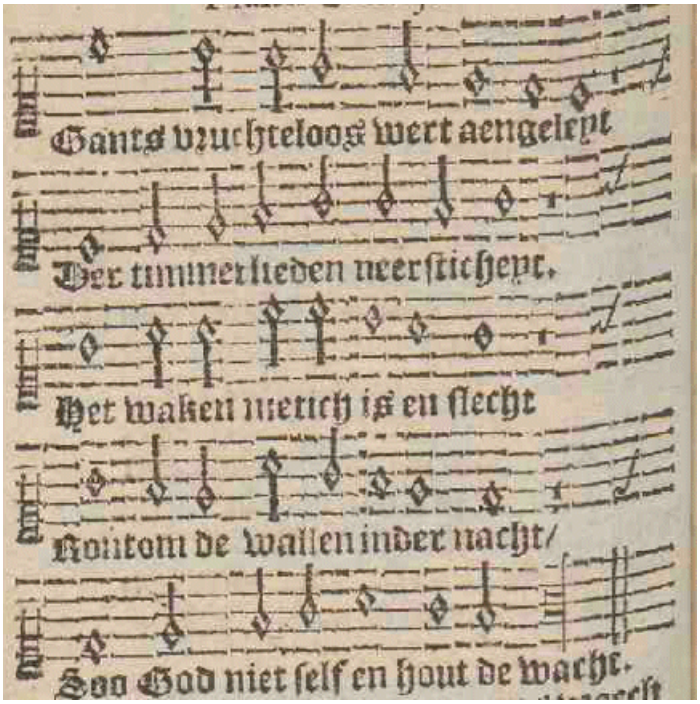

Gants vruchteloos wert aengeleyt
Der timmerlieden neersticheyt.
Het waken nietich is en slecht
Rontom de wallen inder nacht,
Soo God niet self en hout de wacht.

2 Het is vergeefs, des morgens vroech
Te rijsen, en des avonts laet
V neer te leggen half versaet
Met sorg' en smerte: want genoech
De Heer, oock inden slaep, vergunt
Aen synen wel-beminden vrunt.

3 Siet als de mensch becomt een kint
Na syn verlangen en begeer
Dat is een erfgoet van den Heer.
Wanneer men lijves vrucht gewint
Het is een loon die God verleent
Die hem van goeder herten meent.

4 Gelijck de pijlen inde hant

Van eenen onvertsaegden helt
Die tot den oorloch treckt te veld'
Soo doen den vyant wederstant
De soonen opgevoedt tot deucht
Geboren in haers vaders jeucht.

5 Geluckich die syn coker dicht
Met sulcke pijlen heeft gevult.
Die vreest niet, dat hem schand' of schult
Wort overtuyget int gericht,
Wanneer hy, voor de banck gedaecht,
Van syn party wort aengeclaecht.

Den Cxxviij. Psalm.

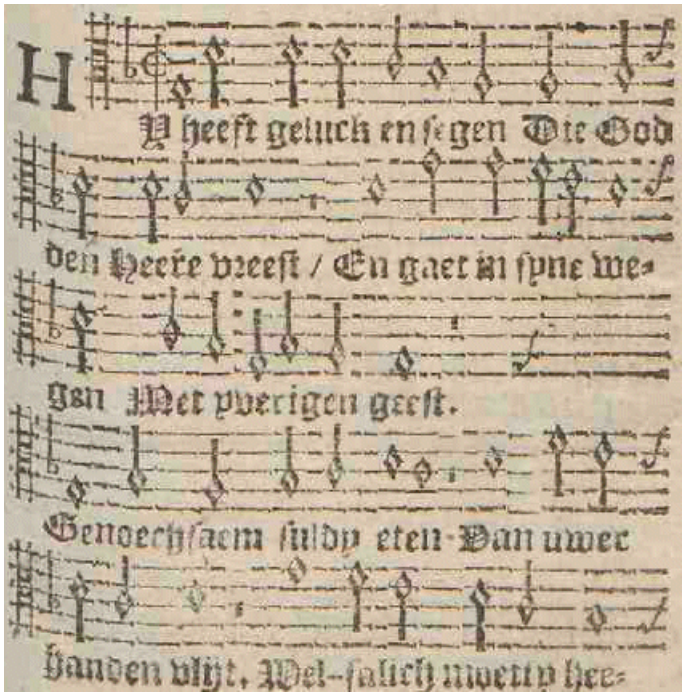

*H*Y heeft geluck en segen
Die God den Heere vreest,
En gaet in syne wegen
Met yverigen geest.
Genoechsaem suldy eten
Van uwer handen vlijt.
Wel-salich moetty hee-

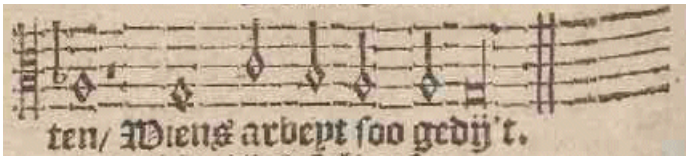

ten,
Wiens arbeyt soo gedij't.

2 V wijf gelijck sal wesen
Trou-hertich ende cuys
Een wijnstock uytgelesen
Ter zijden aen u huys.
V dochters ende soonen
Als oly-spruyten groen
V tafel sullen croonen,
En u vermaeck aendoen.

3 Soo heerlijcken genade
Ontfangt van boven, die
Sorchvuldelijck slaet gade
Dat hy den Heer ontsie.
De Heer uyt Sion heylich
Schenckt u dat groote goet
Dat ghy aenschouwet veylich
Ierusalems voorspoet.

4 Kints kinders ghy belevet,
En het bevalt u wel
Te speuren dat God gevet
Den vreed' aen Israël.

Den Cxxix. Psalm.

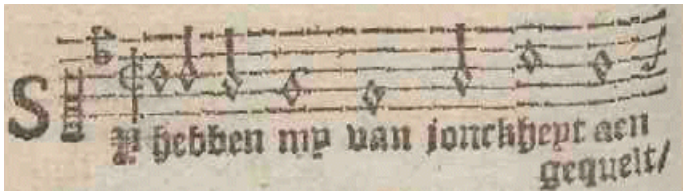

*S*Y hebben my van jonckheyt aen

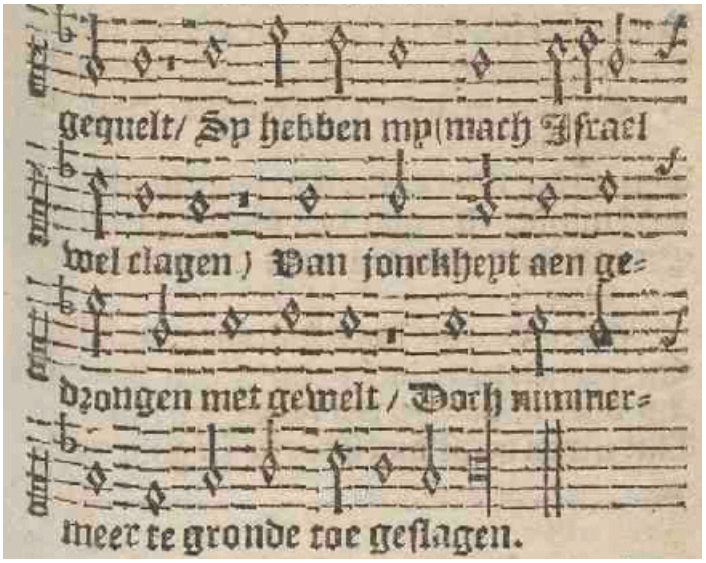

gequelt,
Sy hebben my (mach Israel wel clagen)
Van jonckheyt aen gedrongen met gewelt,
Doch nimmermeer te gronde toe geslagen.

2 Sy hebben my den rugge door en door
Geploeget, en gants jammerlijck verscheuret,
Mijn lijf doorsnee'n met menich lange voor;
Waer van men de lijctekene*n* noch speuret.

3 Maer God, die 't al rechtveerdelijcken doet
Hieu af, en brack der goddelosen banden.
Wie Sion haett te rugge wijcken moet,
Wie haer ont-eert self comen moet in schanden.

4 Een sulcke sy gelijck het gras, dat spruyt
Hooch op een dack, maer van de son beschenen

Verdorret haest, eer men het rucket uyt,
Licht opgegaen, en lichter noch v*er*dwene*n*.

5 De maeyer daer soo veel niet van en vindt
Dat hy ter noot ee*n* hant vol mocht aflese*n*:
Veel minder, die op 't velt de garven bindt
En can daer van een arm-vol machtich wesen.

6 De luyden die daer wandelen voorby
En spreken niet: de segening des Heeren
Sy over u: van herten wenschen wy
Dat uwen oegst mach rijckelijc v*er*meeren.

Den Cxxx. Psalm.

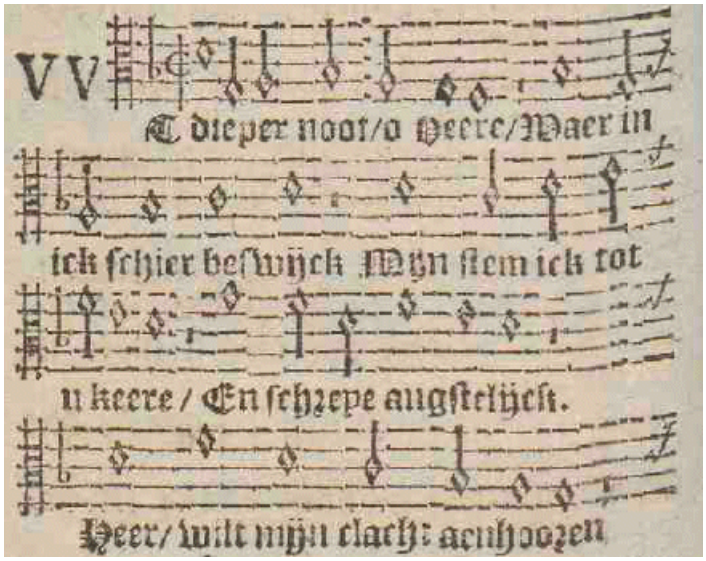

*VV*T dieper noot, o Heere,
Waer in ick schier beswijck.
Mijn stem ick tot u keere,
En schreye angstelijck.
Heer, wilt mijn clacht aenhooren

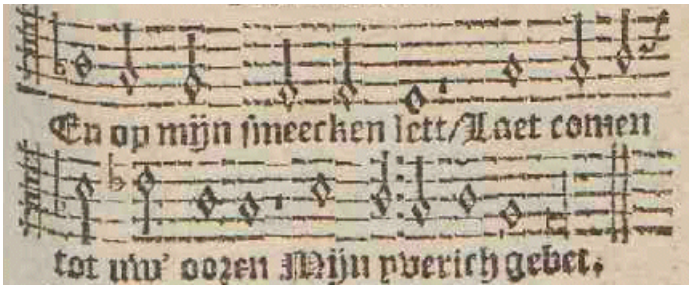

En op mijn smeecken lett,
Laet comen tot uw' ooren
Mijn yverich gebet.

2 Indien ghy wilt de sonden
Opt scherpste gade-slaen,
Wie salder zijn gevonden
Die voor u can bestaen?
Maer ghy wilt geern vergeven,
Op dat de mensche, wel
Aenstellen mach syn leven
En vreesen u bevel.

3 Den Heer wil ick verwachten
Na hem mijn ziele spoort.
Wt alle mijne crachten
Vertrou ick op syn woort.
Na God mijn ziele haket,
En wacht op syn genaed'
Al meer als hy die waket
Wacht op den dageraet.

4 Dat Israël doch bouwe
Op God syn hoope vast,
By hem is liefd' en trouwe,
Hy helpt uyt allen last.
Hy ist die uyt genaden
'tVolck Israëls bevrij't
Van alle haer misdaden,
En schenckt die goedich quijt.

Den Cxxxj. Psalm.

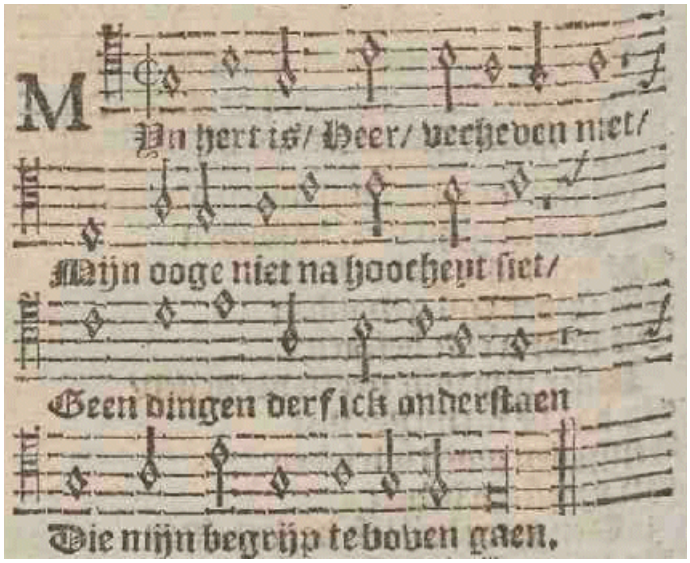

*M*Yn hert is, Heer, verheven niet,
Mijn ooge niet na hoocheyt siet,
Geen dingen derf ick onderstaen
Die mijn begrijp te boven gaen.

2 En heb ick mijne lusten wilt
Niet ingetoomet en gestilt,
En my gelijck een kint vercleent
Dat van syn moeder wert gespeent?

3 Mijn ziele hout haer soo gering'
Gelijck een teder suygeling'
Die vande melck wert afgeweert
En die geduldelijck ontbeert.

4 Dat Israël lanckmoedich richt'
Op God al syne toeversicht,
En ruste op syn goedicheyt
Van nu tot inder eeuwicheyt.

Den Cxxxij. Psalm.

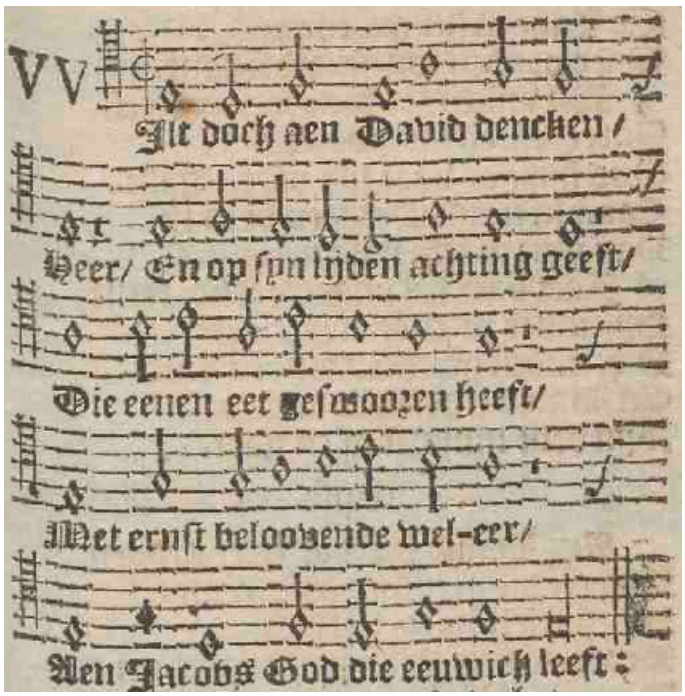

*VV*Ilt doch aen David dencken, Heer,
En op syn lijden achting geeft,
Die eenen eet geswooren heeft,
Met ernst beloovende wel-eer,
Aen Iacobs God die eeuwich leeft:

2 Men sal niet speuren (seyde hy)
Dat ick sal in mijn tente gaen,
Mijn bedde sal my niet ontfaen,
Mijn ooge sal, van sluymer vry,
Soo lange blijven open staen,

3 Tot dat ick een bequame stee
Gevonden hebbe voor den Heer,
En na mijn yverich begeer
Een woonplaets heb gemaket ree
Daer Iacobs Heylant in verkeer.

4 Sy had, gelijck ons is vertelt,

In Ephrata dat schoone lant
Wel-eer genomen haren stant:
Te Iaär in het groene velt
Daer vonden wy-se naderhant.

5 Wy willen tot des Heeren kerck
Intreden, en na syn bevel
Ons buygen voor syn voet-schabel,
Comt in u rust, Heer, en de arck
Van uwe macht haer neder-stel.

6 Laet daer het ongecroockte recht
Syn uwer priesteren gewaet,
V vrienden geeft een blijden staet,
En David u gesalfde knecht
Syn bede nimmer af en slaet.

Pause.

7 Aen David heeft de Heer gedaen
Een eet die geensins feylen can:
Wt uwen lijve sal een man
Voort-comen, die van nu voortaen
De coninckliijcke croone span.

8 Indien u kinders heylichlijck
Bewaren de geboden al
Die ick haer vlijtich leeren sal,
Soo sal in eeuwicheyt haer rijck
Vast zijn en vry van ongeval.

9 De Heer heeft Sion uytgesien,
Daer hy te wonen is gesint.
Mijn herte, sprack hy, haer bemint.
Sy is mijn rust, en volgens dien
In eeuwicheyt men my daer vindt.

10 Ick segen watse drinckt en eett,
Haer hongerigen geef ick broot,
Haer priesters nimmer zijn ontbloot
Van heyl, het aengenaemste cleet.
In vreuchde leeft haer gunst-genoot.

11 Daer sal ick David op doen gaen
Een hooren, want een hemelsch licht
Is mijn gesalfde toegericht,
Een lampe wil ick steken aen
Die schijne voor syn aengesicht.

12 Den vyant die hem had berooft
Sal ick met schaemte overcleen'
De croone die verwelcket scheen
Sal weerom bloeyen op syn hooft,
En eeuwichlijck niet zijn vertre'en.

Den Cxxxiij. Psalm.

*S*Iet aen, hoe fijn en lieflijck is het leven,
Als broederen haer by elckander geve*n*,
En zijn eendrachtich van gemoet.
Dat is gelijck de costelijcke vloet

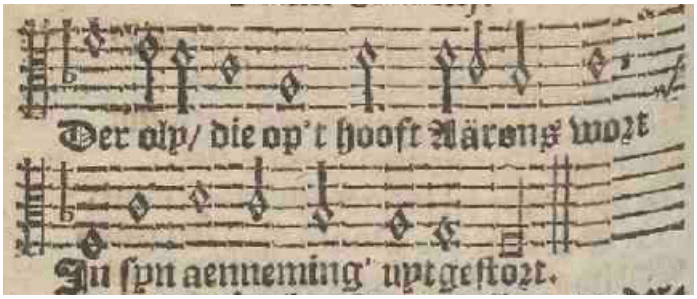

Der oly, die op't hooft Aärons wort
In syn aenneming' uytgestort.

2 Die van syn hooft allengskens nederdalet
In synen baert, en voorts van daer af-stralet
Tot op de somen van syn cleet.
Gelijck den dou van Hermon hem verspree't
En opt gebercht van Sion neder-vliet,
Ia al het velt rond-om begiett.

3 Want God de Heer het leven en den segen
By sulcke die intreden dese wegen
Te blijven eeuwichlijck gebiedt.

Den Cxxxiiij. Psalm.

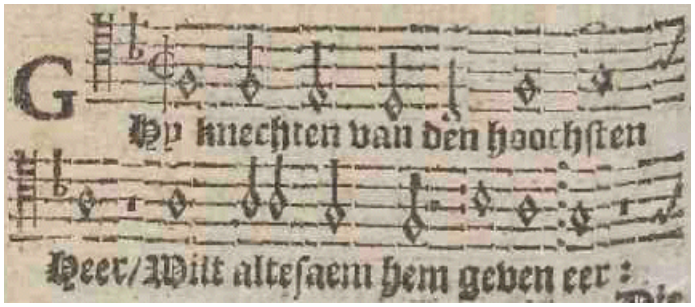

*G*Hy knechten van den hoochsten Heer,
Wilt altesaem hem geven eer:

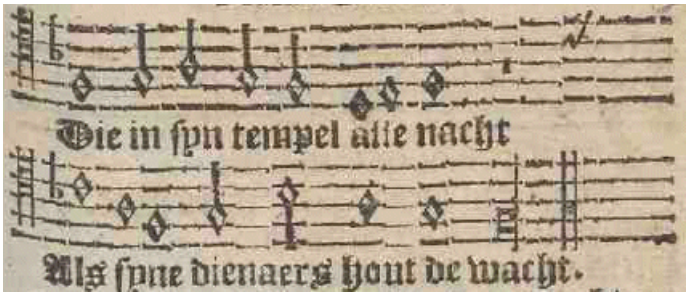

Die in syn tempel alle nacht
Als syne dienaers hout de wacht.

2 Na 'tHeylichdom u handen streckt,
En beyde hert en mont opweckt
Om synen name t'aller tijt
Te roemen door de werelt wijt.

3 De groote God die eeuwich leeft
Van wien het al syn wesen heeft,
Die segen u in overvloet
Wt Zion met het beste goet.

Den Cxxxv. Psalm.

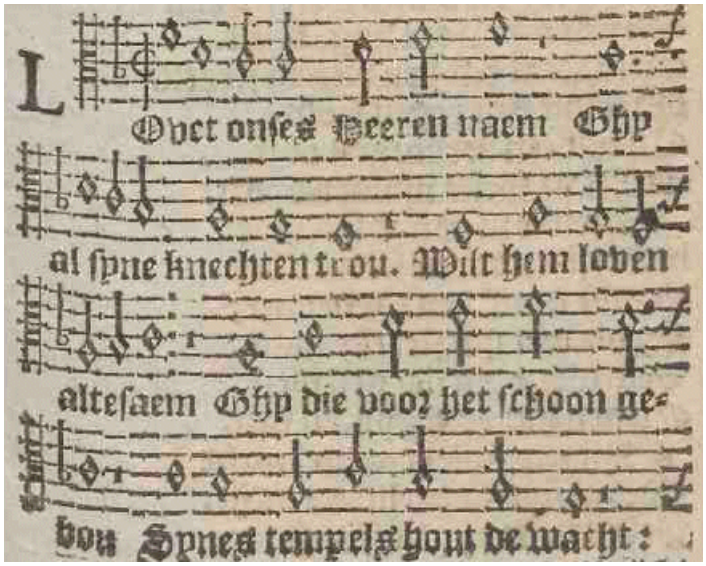

*L*Ovet onses Heeren naem
Ghy al syne knechten trou.
Wilt hem loven altesaem
Ghy die voor het schoon gebou
Synes tempels hout de wacht:

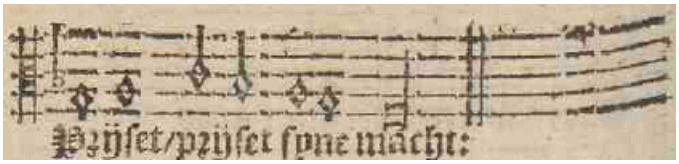

Prijset, prijset syne macht:

2 Looft den Heer, want hy is goet.
Synen name singt altoos.
Hy is minnelijck en soet:
Want hy Iacobs huys vercoos.
Israël heeft onse God
Wtgelesen tot syn lot.

3 Siet, ick houde voor gewis
Dat de Heer die ons beho'edt
Meer dan alle goden is:
Wat hy wil geschieden moet
Boven inden hemel ront,
Op de aerd' en inden gront.

4 Hy is, die van 'swerelts end'
Dicken damp om hoge haelt.
Hy maeckt dat den blixem straelt,
Hy ist die den regen sendt.
En uyt een verborgen oort
Drijft de snelle winden voort.

5 Hy, die in Egypten lant
d'Eerst-geboren sterven dee
Vande menschen tot het vee.
Hy die met syn stercke hant
Vele wonders liet geschien
En aen gants Egypten sien.

6 Pharao wiert omgebracht
Met al syner knechten macht.
Vele volcken hy verjoech,

Sihon hy ter neder sloech,
Og den coninck van Basan,
Ia het gantsche Canaän.

7 Syn geloovich Israël
Gaf hy in dat lant bevel,
Tot een eeuwich erfenis
Als het haer versproken is.
Vwen name zy verbreyt,
Heere, God in eeuwicheyt.

Pause.

8 Vwen name wert gedacht
Van geslachte tot geslacht.
Want de Heer sal onse saeck
Richten met bereyde wraeck.
Syner knechten ongeval
Hem ten laetsten rouwen sal.

9 Vremder volcken goden zijn
Gout en silver, sonder cracht,
Van des menschen hant gewracht.
'tIs geen wesen, maer een schijn.
Hare tongen spreecken niet,
En haer ooge niet en siet.

10 Geen geluyt haer oor en hoort,
En haer adem-losen mont
Niet het alderminste woort
Ooyt te vorschijn brengen cond'
Haers gelijck is diese bout,
En die op haer hulp vertrout.

11 O ghy huys van Israël
Godes lof doch clincken laet.

Aärons geheylicht saet
Dancket hem, 'tis syn bevel.
Ghy die u na Levi noemt,
Vrolijck synen name roemt.

12 Alle die God vreeset, toont
Vwen yver tot syn leer.
Lovet, lovet onsen Heer
Zions borgers; want hy woont
Eeuwich in Ierusalem.
Prijst den Heere, lovet hem.

Den Cxxxvj. Psalm.

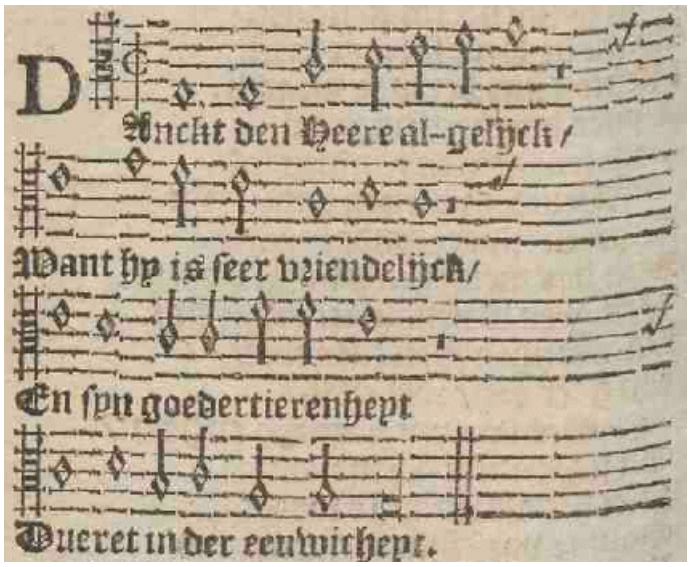

*D*Anckt den Heere al-gelijck,
Want hy is seer vriendelijck,
En syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

2 Prijset, en van herten looft
God der Goden overhooft.
Want syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

3 Gevet hem de hoochste eer,
Hy is aller Heeren Heer.
Want syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

4 Die alleen door syne sterckt'
Onbegrijplijck wonder werckt.
Want syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

5 Die het schoone hemelrijck
Heeft gebout verstandelijck.
Want syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

6 Die het onbeweegde lant
Op de woeste baren spant.
Want syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

7 Die de groote lichten beyd'
Aen den hemel heeft bereyt.
Want syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

8 Die de sonne gaf den schijn
Om des dages voocht te zijn.
Want syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

9 Die de sterren en de maen
Doet des nachtes omme-gaen.
Want syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

10 Die Egyptens eerste cracht
Haestelijck heeft omgebracht.
Want syn goedertierenheyt

Dueret inder eeuwicheyt.

11 Die het dienstbaer Israël
Heeft verlosset uyt gequel.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

12 Syne hant heeft haer bevrijt,
Synen arm behielt den strijt.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

13 Die de ongestuyme zee
Van malcander scheyden dee.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

14 Die voor Israël een baen
Maeckte om daer door te gaen.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

15 Pharao daer in versonck
En syn heele heyr verdronck.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

Pause.

16 Die syn knechten cloeck en fris
Leyde door de wildernis.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

17 Die der machtigen gewelt
Heeft geweldichlijck gevelt.
Want syn godertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

18 Die de coningen vol eer
Schielijck heeft geslagen neer.
Want syn goederterenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

19 Sihon, onder wiens gebot
Lach der Amoriten rot.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

20 Og, die onder synen voet
Hadde Basans overvloet.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

21 En hy heeft haer beyder rijck
Wtgedeylet erfelijck.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

22 Erfelijck hy't geven wou
Israël syn dienaer trou.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt

23 Die alsdan aen ons gedenckt
Als wy werden meest gecrenckt.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

24 Die ons heeft gemaket vry
Van ons harde wee'r party.
Want syn goedertierenheyt
Dueret inder eeuwicheyt.

25 Die het noodich voetsel geeft
Alles wat ter werelt leeft.

Want syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

26 Looft den Heere al-gelijck,
Hy is Heer van hemelrijck.
En syn goedertierenheyt
Dueret in der eeuwicheyt.

Den Cxxxvij. Psalm.

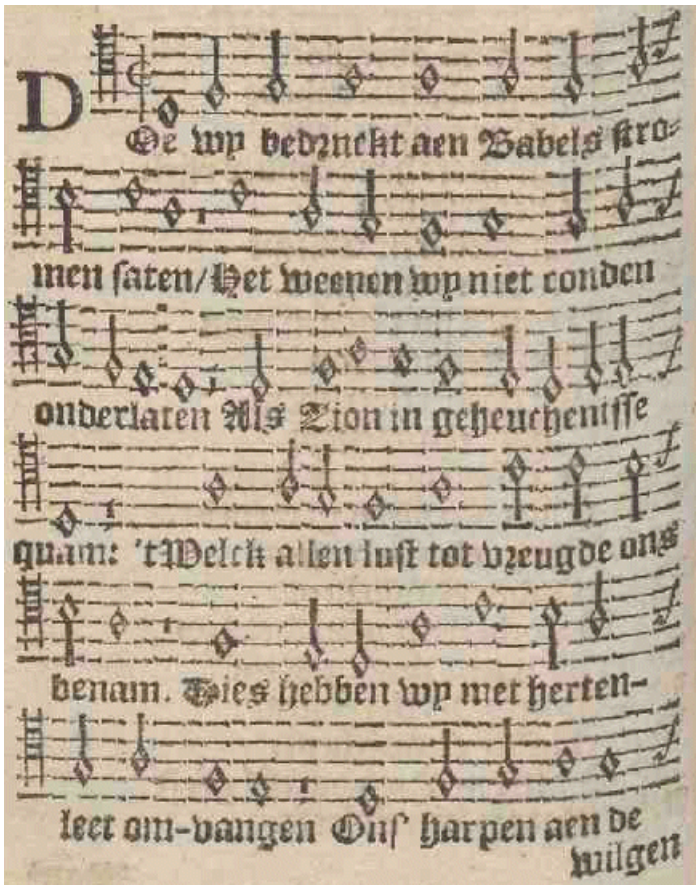

*D*Oe wy bedruckt aen Babels stromen saten,
Het weenen wy niet conden onderlaten
Als Zion in geheuchenisse quam:
'tWelck allen lust tot vreugde ons benam.
Dies hebben wy met herten-leet om-vangen
Ons' harpen aen de

wilgen op-gehangen.

2 Daer heeft het volck het welck ons had verheeret
Een lofgesanc uyt spot van ons begeeret,
En sprake*n*: singt ons doch van Zion yet.
Wy seyden: ah! hoe connen wy een liet
Tot ons vermaeck en Godes eere singen
Hier in een lant daer wy zijn vremdelingen?

3 Doch, soo ick u, Ierusalem, vergete,
Mijn rechter-hant niet van sich selfs en wete,
En 'tsnaren-spel haer t'eenemael begeef.
Mijn tonge aen 't gehemelte my cleef
Soo ick u niet en houde in gedachte
En hooger als mijn hoochste blijtschap achte.

4 Aen Edoms saet doch nimmer quijt en schencket
Haer misdaet, maer die eenmael, Heer, gedencket:
En aen den val van't schoon Ierusalem;
Doe elc van haer riep met ee*n* wreede stem:
Reyn-af, reyn-af, dat sy werd' omgesmete*n*,
En totte*n* gront haer muyren neergereten.

5 O Babels kint, ghy moet oock nederdalen.
Geluckich die u sal vol-op betalen

Den wrevel die ghy aen ons hebt gedaen!
Geluckich die sal toornich vatten aen
V kinders cleyn, niet achtend' op haer weenen,
Om die te slaen te pletter aen de steenen.

Den Cxxxviij. Psalm.

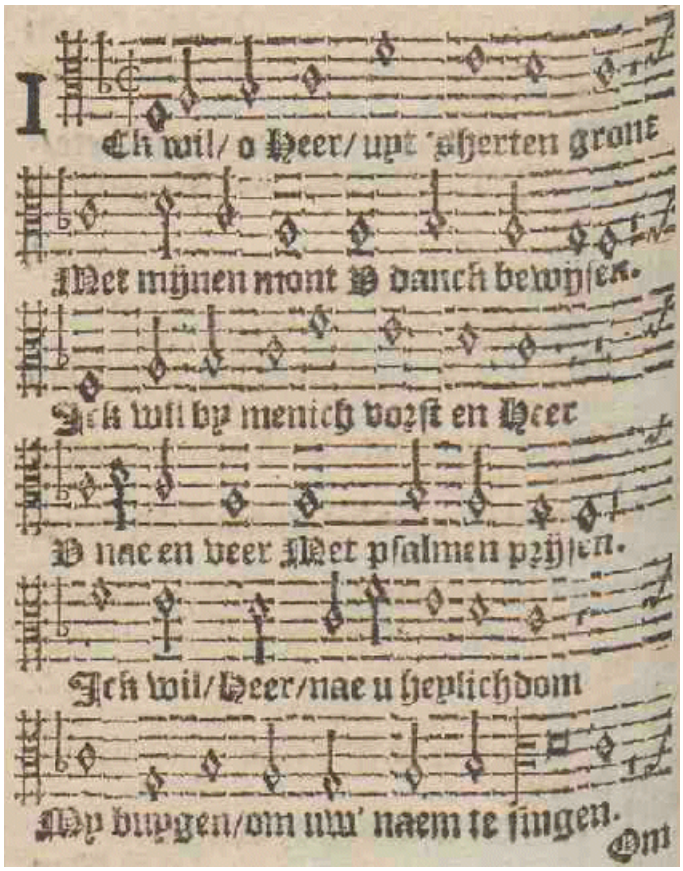

*I*Ck wil, o Heer, uyt 'sherten gront
Met mijnen mont
V danck bewijsen.
Ick wil by menich vorst en Heer
V nae en veer
Met psalmen prijsen.
Ick wil, Heer, nae u heylichdom
My buygen, om uw' naem te singen.

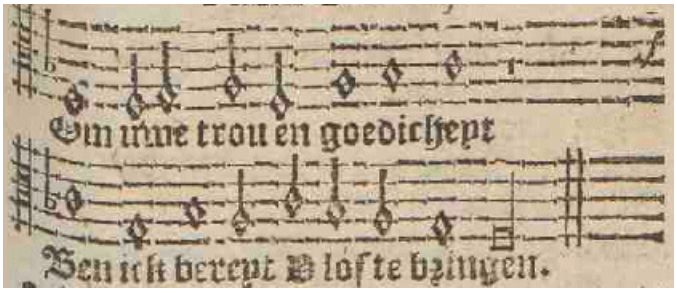

Om uwe trou en goedicheyt
Ben ick bereyt V lof te bringen.

2 Want ghy maeckt uwen name groot,
Als ghy in noot
V toont waerachtich.
Als ick u aenroep, Heere, ghy
Verhooret my
En sterckt my crachtich.
De coningen des aertrijcx al
Met bly geschal
V sullen eeren,
Wanneer sy hebben aengehoort
V heylsaem woort
'tWelck haer sal leeren.

3 Sy sullen singen gants verheucht
De reyne deucht
Van uwe wegen.
Want Godes groote heerlijckheyt
Is wijt verspreyt
En hooch gestegen.
Al is syn stoel verheven hooch
Noch siet syn ooch
Den mensch deemoedich.
De stouten hy van verre kent
Die hy toesendt
Haer straffe spoedich.

4 Wanneer ick ben in tegenspoet,
Ghy, Heere, doet
Mijn siele leven.
Als mijnes vyants tooren brandt,
V rechterhant
My heyl wil geven.
Voor my sult ghy het eynden drae,
Want u genae
Moet eeuwich blijven.
Het werck van uwe handen, Heer,
Ghy nimmermeer
Sult laten drijven.

Den Cxxxix. Psalm.

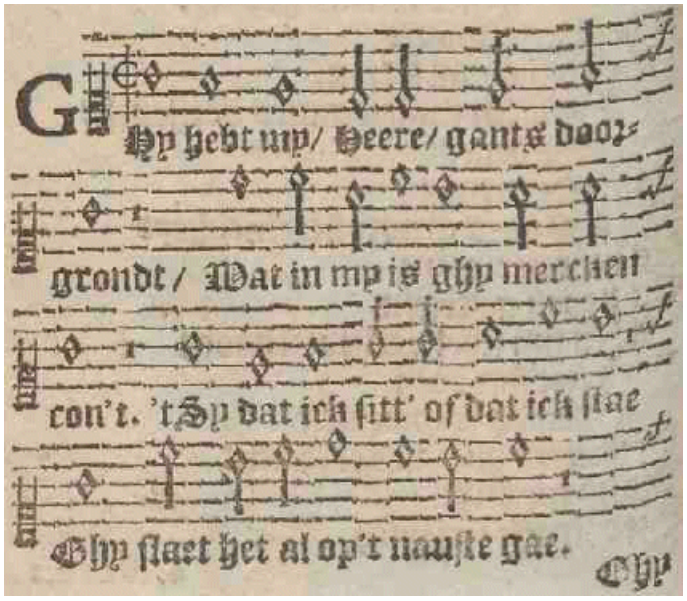

*G*Hy hebt my, Heere, gants doorgrondt,
Wat in my is ghy mercken con't.
'tSy dat ick sitt' of dat ick stae
Ghy slaet het al op't nauste gae.

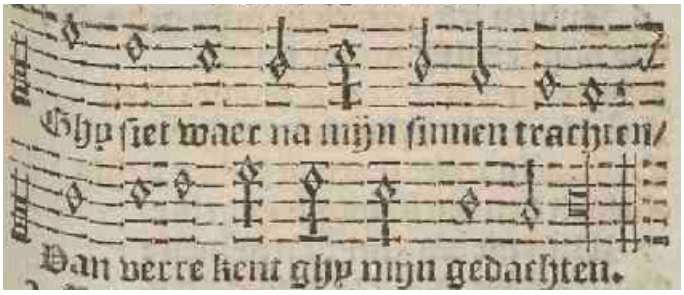

Ghy siet waer na mijn sinnen trachten,
Van verre kent ghy mijn gedachten.

2 Ick wandel, of ick leg' my neer
Ghy ommeringt my even seer.
Ghy weett de paden die ick tree,
En daer ick ben daer zijt ghy mee.
Geen woort is op mijn tong' gecomen
Of ghy en hebt het al vernomen.

3 Van voren hebdy my besett,
Van achter op mijn ganck ghy lett.
Ghy hebt op my gestelt u hant.
Die wetenschap moet mijn verstant
Verwondert, ondoorgrondet laten,
Want hare hoogd' is niet te vaten.

4 Waer sal ick uwen Geest ontvlien
Dat hy my niet en soude sien?
Waer heen voor u verberg' ick my?
Vaer ick ten hemel daer zijt ghy.
Maeck ick mijn leger inder hellen
Aldaer comt ghy my vergesellen.

5 Al hadde ick voor my te baet
De vleugels vanden dageraet,
En woonde aende laetste strant
Der zee, daer soud' u rechterhant
Geduerichlijcken my geleyden
En niet een uyre van my scheyden.

6 Indien ick spreeck in mijn gedacht;
De duysternisse vande nacht
My bergen sal: 'twort om my heen
Soo claer, als of de sonne scheen.
Den nacht moet staen in vollen lichte
Gelijck den dach voor u gesichte.

7 Mijn nieren zijn in u gewelt:
Oock hebdy, doe ick was gestelt
In moeders lichaem, my bedeckt
En over my u hant gestreckt.
Dies loov' ick u, want ghy my waerlijck
Geschapen hebt seer wonderbaerlijck.

Pause.

8 'tIs onbegrijplijck wat ghy werckt.
Mijn ziele daer op vlijtich merckt.
Want mijn gebeenten allegaer
V waren naeckt en openbaer,
Hoewel in een verborgen stede
Mijn lichaem wiert gemaket rede.

9 Op d'aerde hebdy my gewracht,
Als een borduersel tsaem-gebracht;
V ooge sach mijn maecksel aen
Noch ongevoecht en ongedaen.
Al-eer het hadde stant of leven
Was het in uwen boeck geschreven.

10 Hoe dierbaer is my uwen raet!
De menicht my te boven gaet
Van u gedachten wonderlijck.
Soud' ick die al besonderlijck
Berekenen en recht doorgronden,

Sy werden meer als 'tsant bevonden.

11 So dicwils als mijn oog' ontwaect,
Tot u mijn vierich hert genaeckt.
Och! dat der goddeloosen schaer
Eens gantselijck verdelget waer!
O ghy bloetdorstige, gaet strijcken,
En wilt gants verre van my wijcken.

12 Tot sulcke spreeck ick dit, o Heer,
Die u doen smaetheyt en oneer,
Ia prijsen dien die u veracht.
En soude ick uyt al mijn macht
Niet haten die u booslijck haten,
En gram zijn dien die u verlaten?

13 Ick haetse met volcomen haet,
Een haet die my ten herten gaet.
V vyant, Heer, is oock de mijn.
O ghy die waerheyt ende schijn
Erkennet, proevet my van binnen,
En ondersoecket al mijn sinnen.

14 Peylt op het diepste mijn gemoet,
Siet wat het denckt en wat het doet.
Bemercket of ick overleg'
Te wandelen den boosen wech,
En wilt my de genade geven
Te gaen den pat na 'teeuwich leven.

Den Cxl. Psalm.

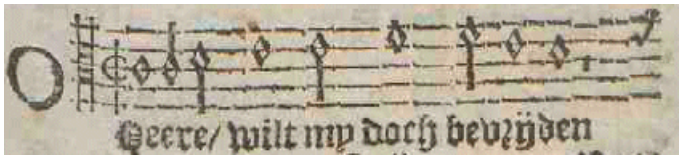

O Heere, wilt my doch bevrijden

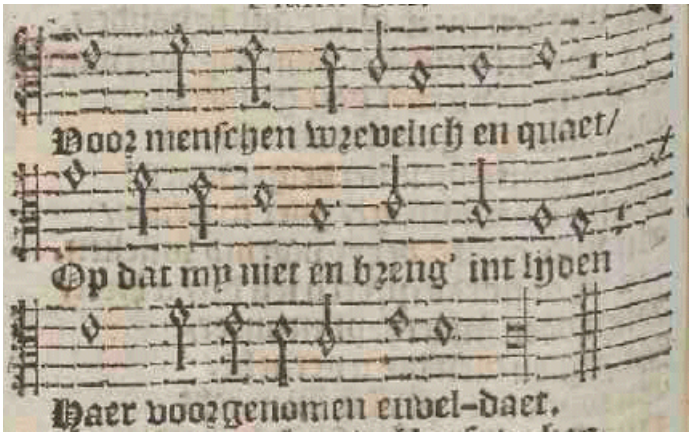

Voor menschen wrevelich en quaet,
Op dat my niet en breng' int lijden
Haer voorgenomen euvel-daet.

2 Der welcker hert vol loose treken
Niet anders als bedroch en dicht,
Haer dagelijcx tesamen-spreken
Alleen tot crijch is aengericht.

3 Haer tongen sy, bloetgierich, scherpen
Gelijck een slang' in heeten moet,
Haer lippen het vergift uytwerpen
Gelijck de felle adder doet.

4 Bewaert my voor der boosen handen,
En voor den mensche vol gewelt:
Voor haer die listich my aenranden
Op dat ick werde neer-gevelt.

5 De grootsche hebben mijne gangen
Een heymelijcken strick geleyt,
En, om my sekerlijck te vangen,
Haer garen aenden wech gespreyt.

6 Maer tot den Heer ben ick getreden
In desen angst, en sprack tot hem:
Ghy zijt mijn God. hoort mijn gebeden,
En neycht u ooren tot mijn stem.

Pause.

7 O Heer, mijn heyl en wape*n* crachtich,
Ghy hebt, wanneer ick was beswaert,
Mijn hooft door uwe hant almachtich
Bedeckt, en inden strijt bewaert.

8 Dat haren wil de boose menschen
Vercrijgen, bid' ick, niet gedoocht.
Staet haer niet toe haer sondich wensche*n*,
Op dat haer hert niet zy verhoocht.

9 Het hooft van die die my omringen
Sy door syn aenslach self doorwondt.
En wilt op mijn vervolgers bringen
Den overlast van haren mont.

10 Schiet over haer u heete stralen,
Met vier en vlammen haer verteer.
In diepe cuylen doetse dalen,
Op datse rijsen nimmermeer.

11 Den laster-mont in corte dagen
Brengt synen welstant in gevaer.
Men sal noch uyt den lande jagen
Den trotsigen geweldenaer.

12 Ick weetet, dat God sal beschermen
De saecke van die onrecht lijdt.
Het recht van de verlaten armen
Sal hy uyt-voeren 'tsyner tijt.

13 Dan sullen de oprechte croonen
Heer, uwen naem met lof gedicht,
De vromen sullen eeuwich woonen
In vreugde voor u aengesicht.

Den Cxlj. Psalm.

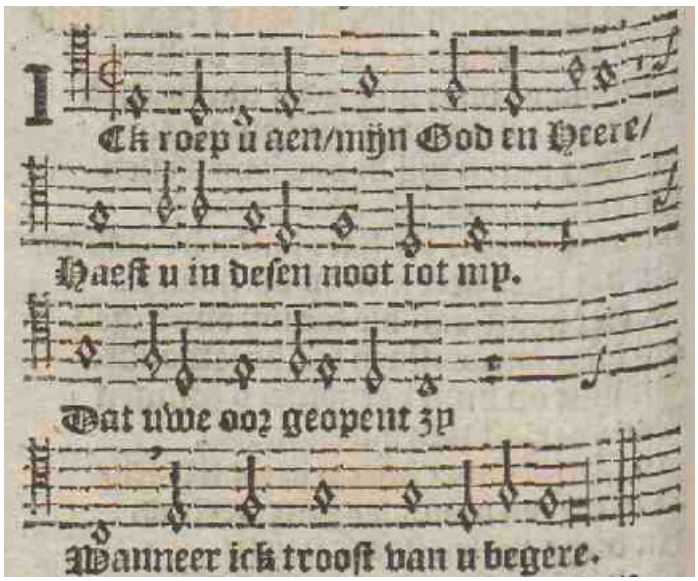

*I*Ck roep u aen, mijn God en Heere,
Haest u in desen noot tot my.
Dat uwe oor geopent zy
Wanneer ick troost van u begere.

2 Laet mijn gebet doch voor u comen
Als waer't een reuckwerck liefelijck:
Mijn hand-opheffen zy, gelijck
Een avont offer, aengenomen.

3 Stelt, Heer, een wacht voor mijnen monde,
Dat daer geen quaet mach comen uyt.
De deure van mijn lippen sluyt,
Dat ick my hoeden mach voor sonde.

4 En neyget tot geen quade saken
Mijn herte, om met menschen boos
Te worden vals en goddeloos.
Haer leckerny laet my niet smaken.

5 Soo my de vrome slaet, ick reken

Syn slagen voor weldadicheyt,
Ia als een balsem uytgebreyt,
Die my het hooft niet sal verbreken.

Pause.

6 Ooc, of het eenmael mocht geschieden
Dat haer ontmoette ongeval,
Wt een recht mede-lijden, sal
Ick God noch bidden voor haer lieden.

7 Haer richters liet ick gaen met vreden
Ter zijden van de steyle rots.
Sy hoorden, voor al haren trots,
Van my seer aengename reden.

8 Ons beenders zijn van een gereten,
En wech-gestrooyt ten grave-waert,
Gelijck of yemant op de aerd'
Had hout geclooft en heen-gesmeten.

9 Mijn ooge u nochtans aenschouwet
In al dit lijden en verdriet.
Ontblootet, Heer, mijn ziele niet,
Die op u hulp alleen betrouwet.

10 Voor netten listich toebereydet
Van dese schalcken my behoed't:
En laet niet vallen mijnen voet
Int garen van haer uytgespreydet.

11 Sy moeten self noch zijn gevangen
Een yder in syn eygen strick,
Tot dat mijn deuchtsaem volck, en ick
Gaen onverhindert onse gangen.

Den Cxlij. Psalm.

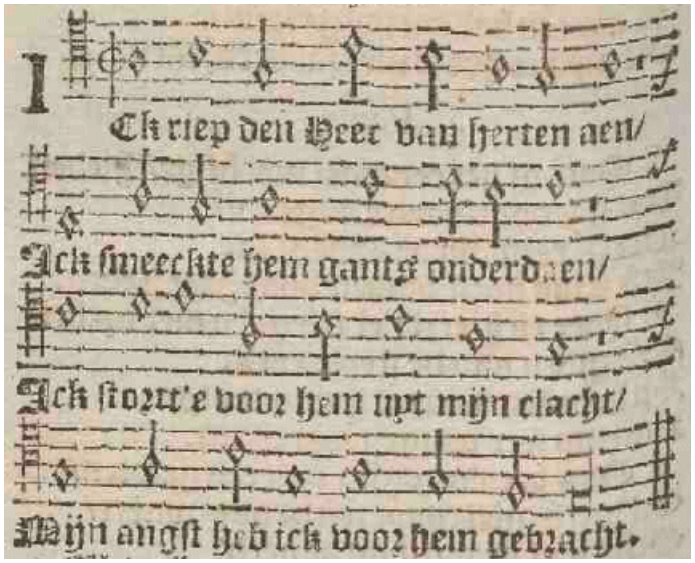

*I*Ck riep den Heer van herten aen,
Ick smeeckte hem gants onderdaen,
Ick stortt'e voor hem uyt mijn clacht,
Mijn angst heb ick voor hem gebracht.

2 Als mijnen geest is overstelpt,
En my de mensche niet en helpt,
Soo is u noch den wech bekent
Om my te redden uyt ellend.

3 Sy hebben met archlisticheyt
Een strick op mijnen pat geleyt.
Ick keerde my ter rechterhant,
Maer geen bekende ick en vant.

4 Ick wist niet wat ick aen sou slaen
Om hare lagen te ontgaen.
En niemant eens int herte viel
Te sorgen voor mijn droeve ziel.

5 Ick riep tot u in banger tijt
O Heere, die mijn toevlucht zijt,
En inder levendigen lant

Mijn beste deel, mijn liefste pant.

6 Ah! Heere, lett op mijn begeert'
Want ick geheel ben uytgeteert,
Van mijn vervolgers maeckt my vry,
Want; laes! sy over-mogen my.

7 Verlost mijn ziele uyt het slot,
Dat ick u prijsen mach, mijn God.
De vrome sullen om my staen
Wanneer ghy my hebt goet gedaen.

Den Cxliij. Psalm.

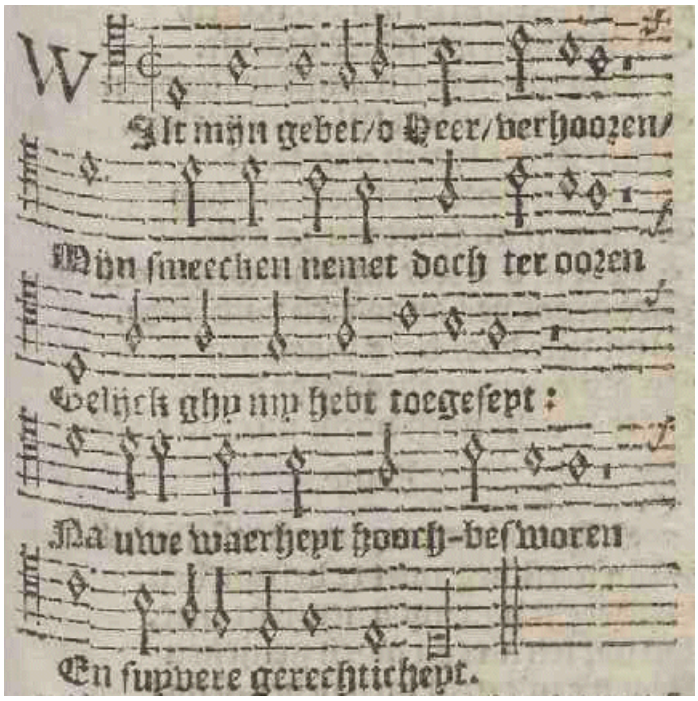

*W*Ilt mijn gebet, o Heer, verhooren,
Mijn smeecken nemet doch ter ooren
Gelijck ghy my hebt toegeseyt:
Na uwe waerheyt hooch-besworen
En suyvere gerechticheyt.

2 Maer wilt met uwen knecht niet trede*n*
Int oordeel, om te eyschen reden

Van alles wat hy heeft misdaen:
Want, Heer, geen mensche hier beneden
Voor u gerichte can bestaen.

3 De vyant my geen rust wil geven,
Ter aerde tredet hy mijn leven,
Hy sloot my inde duysternis,
Aldaer verberget hy my, even
Als een die lang gestorven is.

4 Mijn geest ontroeret en verslagen
Is overstelpt met bitter clagen,
Mijn ziele nergens troost en heeft.
Mijn herte wil in my vertsagen,
En alle hoop my schier begeeft.

5 Om my in desen angst te stercken
Gae ick den ouden tijt aenmercken.
Mijn herte vlijtich overlecht
De overgroote wonderwercken
Die uwe hant heeft uytgerecht.

6 Tot u, o Heer, mijn handen beyde
Met groot verlangen ick uytbreyde.
Mijn ziele door dees droefenis
Is als een uytgedroochde heyde
Daer vrucht noch vocht meer in en is.

Pause.

7 O Heer, verhoort my haestelijcken,
Mijn geest beginnet te beswijcken.
Verbercht van my u aensicht niet.
Op dat ick niet en mach gelijcken
Hem in die in't graf men neder-schiet

8 Laet my vroech hoore*n* en aenschouwe*n*

V goedicheyt in mijn benouwen.
Maeckt my den rechten wech bekent.
Want tot u heff' ick met vertrouwen
Mijn ziele in al mijn ellend'.

9 Van myne haters my vry-make
Die aen my toonen spijt en wrake.
Tot u alleen mijn ziele vliedt.
V zy bevolen mijne sake,
En wilt my, Heer, verlaten niet.

10 Leert my, o Heere, my te dragen
Geduerich nae u welbehagen.
Ghy zijt mijn God, geeft ghy my raet.
V goeden Geest al mijne dagen
My leyde op de rechte straet.

11 O Heere, doet my weder leven,
Dat uwen naem mach zijn verheven.
Wilt mijne ziel, die u verbeydt,
Een vrolijcke verlossing' geven
Van wegen u gerechticheyt.

12 Om uwe goetheyt wilt afsnijden
Die my vervolgen en benijden;
Verdelget hem die my bevecht
En mijne ziele brengt in't lijden:
Want ick ben u getrouwe knecht.

Den Cxliiij. Psalm.

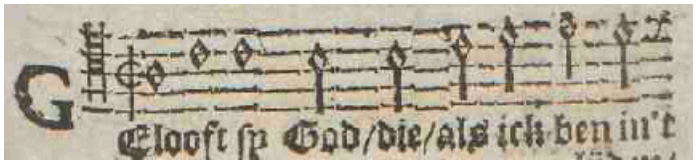

*G*Elooft sy God, die, als ick ben in't

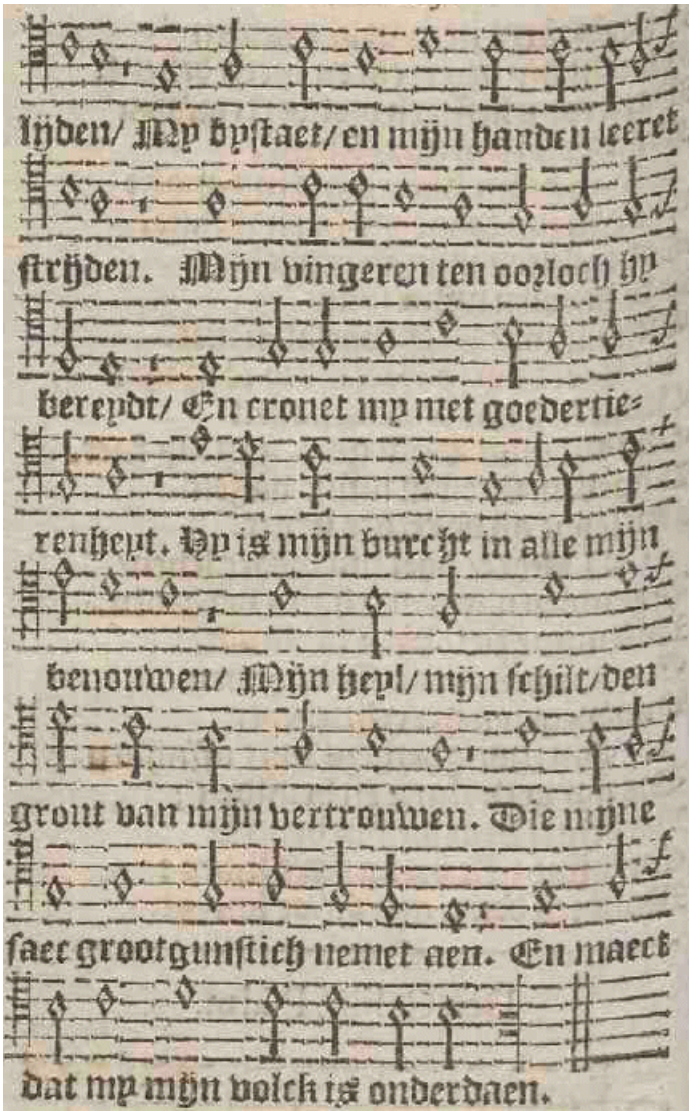
lijden/ My bystaet/ en mijn handen leeret
strijden. Mijn vingeren ten oorloch hy
bereydt/ En cronet my met goedertie-
renheyt. Hy is mijn burcht in alle mijn
benouwen/ Mijn heyl/ mijn schilt/ den
gront van mijn vertrouwen. Die myne
saet grootgunstich nemet aen. En maect
dat my mijn volck is onderdaen.

lijden,
My bijstaet, en mijn handen leeret strijden.
Mijn vingeren ten oorloch hy bereydt,
En cronet my met goedertierenheyt.
Hy is mijn burcht in alle mijn benouwen,
Mijn heyl, mijn schilt, den gront van mijn vertrouwen.
Die myne saet grootgunstich nemet aen.
En maect dat my mijn volck is onderdaen.

2 Wat is doch Heer den mensche vol ellenden,

Dat ghy hem kent, en tot hem u wilt wenden?
Wat is eylaes het arme menschen kint,
Dat ghy u syns so goedich onderwindt?
De mensche is, als wy het recht betrachten,
Gelijck een niet in ydelheyt te achten.
Syn dagen oock niet lange en bestaen,
Maer haestich, als een schadu', sy vergae*n*.

3 Neycht, Heer, om leeg' den hemel: tot ons nake,
Raeckt het gebercht' op dat het roock' en blake.
Werpt blixem uyt, verstrooytse inder yl,
Verdoetse met u afgeschoten pyl.
Streckt voort u hant, wilt my te hulpe comen.
Ontsettet my, en ruckt my uyt de stromen
Der diepe vloet. verlost my vant gewelt
Der vremden, die my hebbe*n* lang' gequelt.

4 Derwelcker mont niet voort en brengt dan leugen,
Haer hant is vals, haer wercken niet en deugen.
Maer ick sal u (gereddet uyt verdriet)
Op harp en luyt noch speelen een nieu liet.
Den coninge*n* ghy overwinning' gevet,
En werpet neer dien die haer wederstrevet.
Ghy zijt het die der goddeloosen sweert
Van David uwen knecht hebt afgekeert.

Pause.

5 Ontsett my, Heer, en mijne ziel behoedet
Voor vremden die op my dus zijn verwoedet.
Der welcker mont veel leugenen uytgiet,
Haer hant is vals, haer wercken deugen niet.
Dat onse soons haer vollen wasdom crijgen
In hare jeucht, als opgeschoten twijgen.
Ons dochters, als hoecksteenen uytgewrocht,
En int gebou van een paleys gebrocht.

6 Vervult met goet ons winckelen en salen,
Om voorraet daer op voorraet uyt te halen.
Ons cleyne vee vermeerder op den stal
Tot duysent, ja tien-duysent int getal.
Ons ossen-drift zy vet en wel te passe,
Geen inval vanden vyant ons verrasse,
Noch tegen haer gee*n* uyttocht nodich zy,
Van moort-geschrey maeckt onse straten vry.

7 Geluckich volck, het welck de Heere gevet
Dat het alhier soo vredelijcken levet.
Geluckich volck en salich nog veel meer
'tWelck onsen God hout voor syn eygen Heer.

Den Cxlv. Psalm.

V Die mijn God, mijn hemels coninc zijt
Sal mijne*n* mont verheffe*n*, en met vlijt
Sal uwen naem door my zijn uytgebreyt
Va*n* dach op dach, in alle eeuwicheyt.
De Heer is groot. wie can ten volle*n* wete*n*
Syn wese*n*, en de*n* gront daer van afmete*n*?
Maer't ee*n* geslacht aen't ander sal v*er*toge*n*
Wt Godes werc syn eyndeloos vermoge*n*.

2 Ic spreeck, o God, van u voortreflickheyt,
Ick roem den glants van uwe majesteyt.
De wonderen door uwe macht gedaen
Wil ick het volck al-omme wijsen aen.
Sy sullen van u daden tuychnis geven
Die 's menchen hert ontsetten en doen beven.
Oock sal ic self vermelden uwe crachten,
V grootheyt sal ic boven al groot-achten.

3 Elck een van haer sal de geheuchenis
Van uwe gonst die nooyt vermindert is
Wtstorten, en van u gerechticheyt
Sal met gejuych den lof zijn voortgeseyt.
De Heere is barmhertich en weldadich
De Heere is lanckmoedich en genadich,
De Heer is goet, en wat hy heeft gemaket
Den rijcken stroom van syn mee-dogen smaket.

Pause.

4 Al wat ghy, Heer, geschapen hebt, belijdt
Dat ghy allee*n* daer van de wercman zijt.
Maer door de tong' van u vercoren schaer
Wert uwen lof opt heerlijcxt openbaer.
Van uwen throon den luyster sy verconden,
V sterckte clinckt in hare held're monden.
Op dat te recht der menschen kinders blijcke

De schoonheyt va*n* u hemels conincrijcke.

5 V rijck is, Heer, een eeuwich-duerend' rijck,
V heerschapy blijft onverganckelijck.
Ghy ondersteunt de struyckelende knien,
Die nederleyt wilt ghy u hulpe bie'n.
Tot u heft op de oogen al wat levet,
Die alle dinck syn tijdich voedsel gevet;
Die uwe hant soo mildelijck ontladet
Dat alles met behagen wert versadet.

6 God is gerecht in alles wat hy doet,
Syn ommeganck is vriendelijck en soet.
Hy is na-by die in syn wegen gaen
En hem in trou en waerheyt roepen aen.
De Heere doet het hertelijck begeeren
Der geener die hem vreesen ende eeren.
Hy hooret haer wanneerse angstich clagen,
En maecktse vry van droefenis en plage*n*.

7 'tIs God die syn liefhebbere*n* bewaert,
Hy isset die de boose niet en spaert.
Dies mijn tong' maeckt synen naem bekent,
Ia alle vleesch hem prijset sonder end.

Den Cxlvj. Psalm.

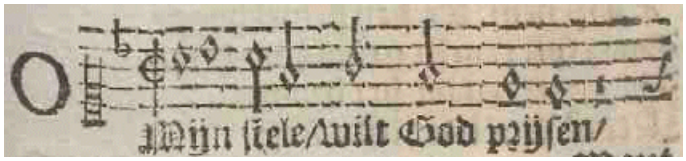

O Mijn siele, wilt God prijsen,

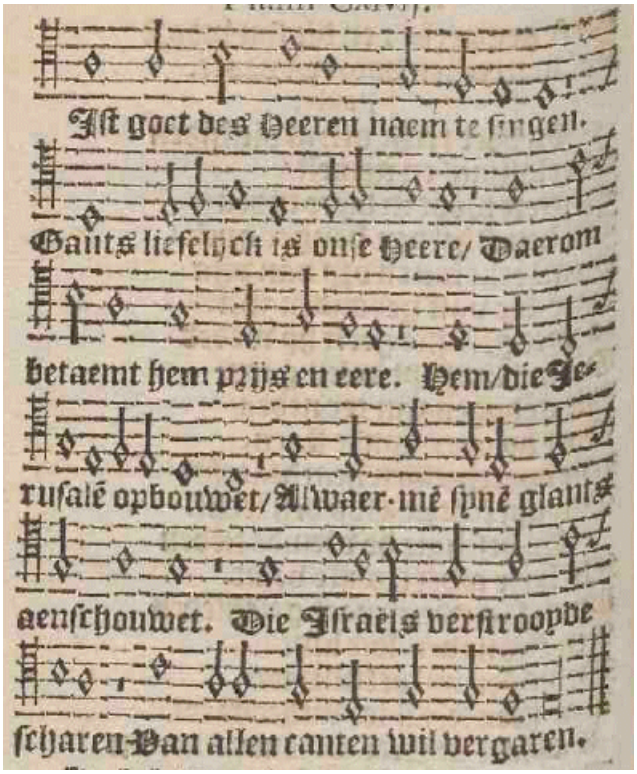
Ist goet des Heeren naem te singen.
Gants liefelijck is onse Heere/ Daerom
betaemt hem prijs en eere. Hem/die Je-
rusalē opbouwet/ Alwaer mē syne glants
aenschouwet. Die Israels verstroopte
scharen Van allen canten wil vergaren.

Want ick hoop mijn dagen lanck
Hem syn eere te bewijsen:
En met liefelijck gesanck
Hem te loven wijt en sijt
Alle mijnes levens tijt.

2 Wilt niet stellen u betrouwen
Op de Princen hooch-geacht.
Op den mensche wilt niet bouwen,
Want by hem is heyl noch macht.
Als syn ziele neemt de wijck
Wert hy weder aerd' en slijck.

3 Syn beleyt is dan gevloden,
Raet en aenslach gaen te niet.
Salich is hy, dien in noden
Iacobs God syn hulpe biedt:
Die syn vaste toeversicht
Heeft op God alleen gericht.

4 Op hem, die den hemel hooge
Door syn cracht gebouwet heeft,
Die de zee, en die het drooge
Met al wat daer inne leeft

Heeft gemaeckt: en die syn woort
Sal voltrecken voort en voort.

Pause.

5 Hy doet recht aen al die lijden
Overlasting' en gewelt,
Hy geeft broot in diere tijden
Die den scherpen honger quelt,
Hy maeckt los en vry van pijn
Haer die vast gebonden zijn.

6 Het gesichte geeft hy weder
Die in blintheyt dolen gaen.
Die gebogen zijn ter neder
Doet hy over-eynde staen.
Wie oprechtelijck hem draecht,
Den oprechten God behaecht.

7 Hy beschutt de vremde lieden
Als haer aldertrouste vrint.
Hy en laet geen quaet geschieden
Aen het vader-lose kint.
Weduwen hy wel bewaert
Dat geen leet haer wedervaert.

8 Maer de Heer wil omme keeren
Der godloosen slimmen pat.
Eeuwich sal de Heer regeren.
Sion, ghy moet weten, dat
Uwe God behout syn macht
Van geslachte tot geslacht.

Den Cxlvij. Psalm.

*L*Ooft God, want boven alle dingen

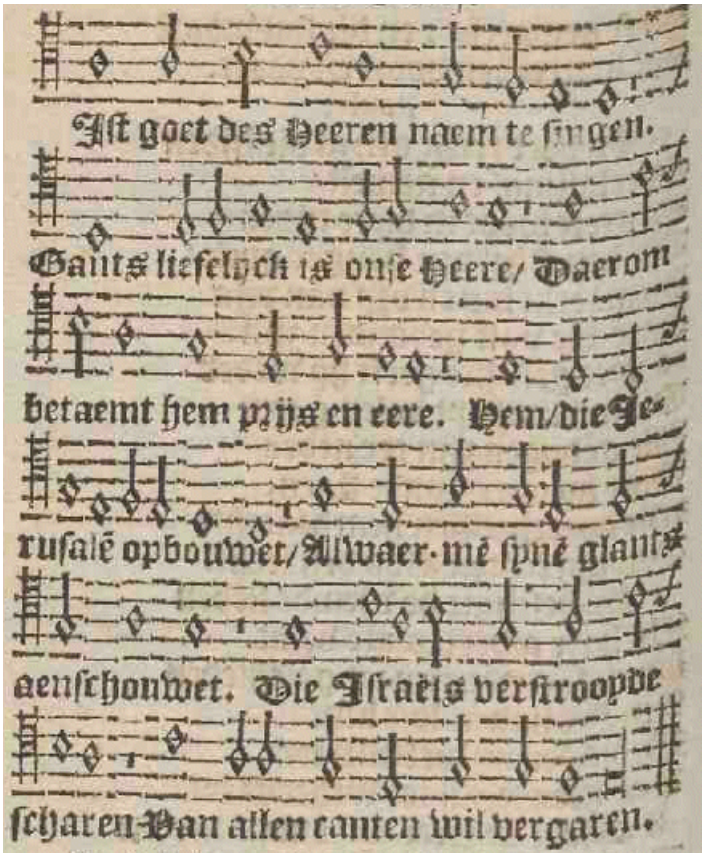

Ist goet des Heeren naem te singen.
Gants liefelijck is onse Heere,
Daerom betaemt hem prijs en eere.
Hem, die Ierusale*m* opbouwet,
Alwaer-me*n* syne*n* glants aenschouwet.
Die Israëls verstrooyde scharen
Van allen canten wil vergaren.

2 Hy helet de gebroken herten,
Syn hant versachtet hare smerten.
Hy laet niet blijven onverbonden
Noch ongenesen hare wonden.
De sterren weet hy af te deylen,
Niet een van die en can hem feylen.
Hy brenget haer getal te-same,
En noemtse elck by synen name.

3 Groot is de Heer ja syn vermogen

En canmen niet genoech verhogen.
Wijs is hy. syn oneyndich weten
Is ongetelt en ongemeten.
Hy rechtet op, en toont hem goedich
Die nederich zijn en sachtmoedich,
Maer die haer tegen God opstellen
Wil hy ter aerden nedervellen.

4 By beurten men een lofsanck singe,
Der harpen clanck de locht door dringe
Om hem te dancken, die uyt-recket
De wolcken, en den hemel decket.
Hem, die de aerde sendt den regen,
Hem, die door synen rijcken segen
Het steyl geberchte soo besprenget
Dat het van gras de volheyt brenget.

Pause.

5 Den vee het voeder hy bescheret,
De jonge raven hy generet
Als sy het nodich aes ontberen
En met geschrey van God begeren.
Een moedich peert is niet met allen
Om God den Heere te gevallen.
'tGebeente hem oock niet verlustet
Des mans ten strijde toegerustet.

6 De Heere heeft syn wel behagen
Aen die hem dienst en eer opdragen.
Des Heeren gunst staet altijt open
Aen die op syne goetheyt hopen.
Ierusalem van God vercoren,
Laet synen roem doch in u hooren.
O Sion wilt van vreugd' ontspringen,

En uwen God een lofsanck singen.

7 V poorten, die hy steeds bewaket,
Heeft hy met grendels vast gemaket.
De kinders die ghy hebt vercregen
Van hem, verleent hy synen segen.
Aen uwe palen deylt hy mede
Na haren wensch den lieven vrede.
En hy versadichtse al-omme
Met uytgelesen terwen-blomme.

8 Syn woort, waer door hy't al volendet
Van boven hy op aerden sendet:
En het gebot van hem gegeven
Wert snel en vaerdich voortgedreven.
Den lichten sneeu int coude weder
Als witte wolle laet hy neder.
Den rijm als assche doet hy comen
Des winters op de dorre bomen.

9 Met felle buyen werpt hy henen
Als stucken ys de hagel-stenen.
Wie is soo hart, dat hy can dragen
Den scherpen vorst, en coude vlagen?
Maer als hy slechts een woort wil spreken,
Het ys moet smelten ende breken.
Als synen wint begint te gieren
Soo bloeyen beken en rivieren.

10 Hy ist, die Iacob openbaret
Syn woort, en Israël verclaret
Syn ongevalschte wille-keuren.
Dit oordeel mochte nooyt gebeuren
Aen eenich ander volck of heyden.

Die heeft de Heer niet willen leyden
Tot kennis van syn reyne wetten
Om haren ganck daer na te setten.

Den Cxlviij. Psalm.

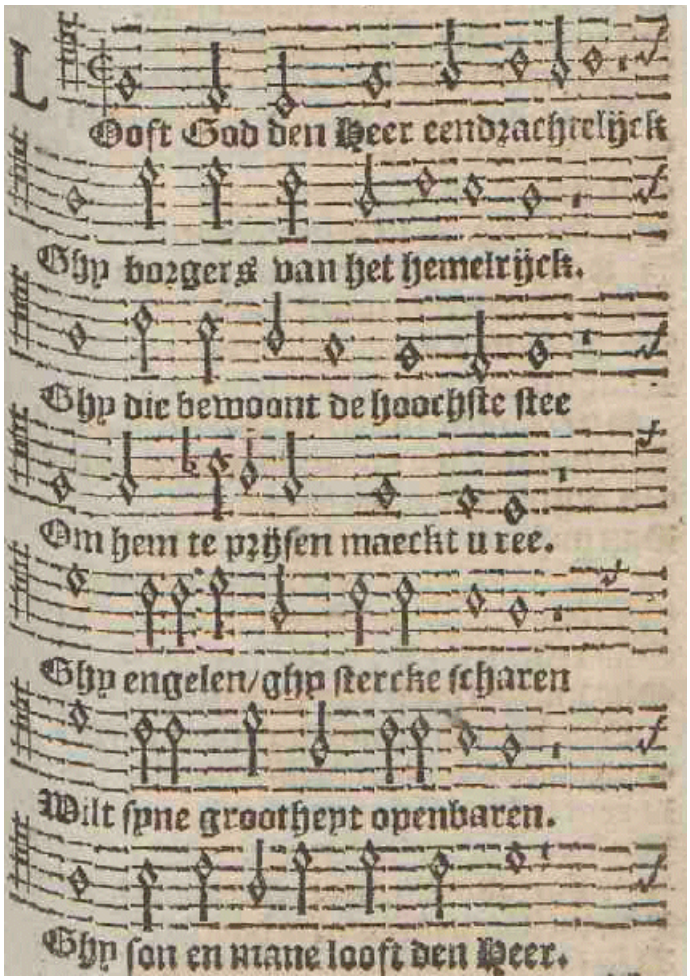

*L*Ooft God den Heer eendrachtelijck
Ghy borgers van het hemelrijck.
Ghy die bewoont de hoochste stee
Om hem te prijsen maeckt u ree.
Ghy engelen, ghy stercke scharen
Wilt syne grootheyt openbaren.
Ghy son en mane looft den Heer.

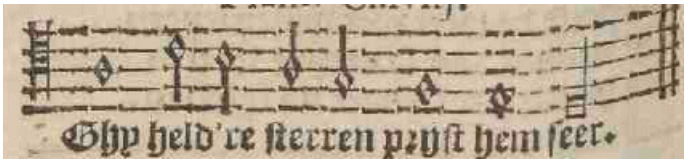

Ghy held're sterren prijst hem seer.

2 Ghy hemels, die soo hooge gaet,
Ghy waters die daer boven staet
En in de lichte wolcken sweeft,
Des Heeren naem syn eere geeft.
Want door syn uytgesproken reden
Is alles boven en beneden
Geschapen, en soo vast geleyt
Dat het bestaet in eeuwicheyt.

3 Hy heeft haer een bevel gedaen
Daer over sy niet sullen gaen.
Inwoonders vande aerde ront,
Walvissen in den diepen gront,
Vier, hagel, sneeu, en mistich weder,
Stormwint, die't alles werpt ter neder
En achtervolget het gebot
Van onsen alderhoochsten God:

4 Ghy bergen, uwen schepper looft,
Ghy bomen overla'en met ooft,
Ghy ceders die het wout verciert,
Ghy wilt, en oock ghy tam gediert,
Ghy beesten cruypend' op de aerde,
Ghy vogels die met sneller vaerde
V rept, ghy volck van alle staet,
Vorst, coninck, richter, ondersaet:

5 'tSy jongelinck, of teere maecht,
Van weynich jaren, of bedaecht,
Des Heeren name doch verheft

Die aerd' en hemel overtreft.
Den hoorn syns volcx heeft hy verheve*n*,
En heeft haer stof van lof gegeven.
Syn gonst blijft Israël gewis,
Het volck dat hem het naeste is.

Den Cxlix. Psalm.

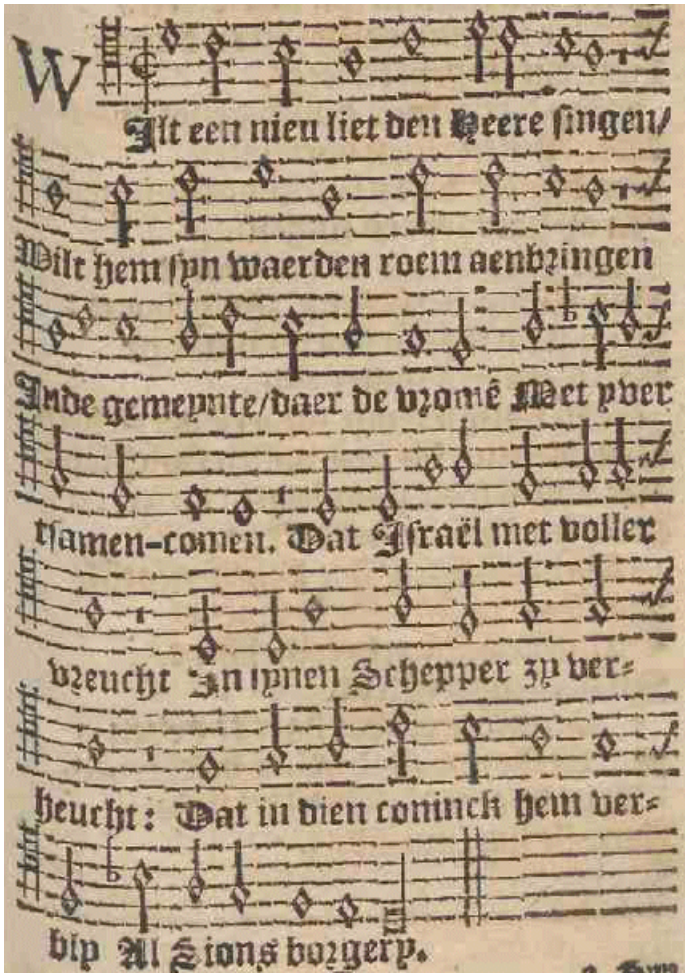

*W*Ilt een nieu liet den Heere singen,
Wilt hem syn waerden roem aenbringen
Inde gemeynte, daer de vrome*n*
Met yver tsamen-comen.
Dat Israël met voller vreucht
In synen Schepper zy verheucht:
Dat in dien coninck hem verbly
Al Sions borgery.

2 Syn name sy in vreugde-reyen
Gespeelt op fluyten en schalmeyen.
Dat trommel ende harpe loven
Den Heere van hier boven.
Want God een wel-behagen heeft
Aen't volck dat in syn vreese leeft.
Aen die sachtmoedich zijn en dweeg'
Verleent hy heyl en seeg'.

3 Op dat al syne gunst-genoten
Met rijcken segen overgoten
Om dese eer van vreucht ontspringen,
Ia op haer legers singen.
Wt hare keelen sal het woort
Van Gods verheffing' zijn gehoort:
In hare hant een sweert dat snijt
Aen d'een en d'ander zijd'.

4 Op datse strenge wraeck verrichten
Aen heydens die niet willen swichten:
De volcken die geen deucht en leeren
Met harde straf verneeren.
Dat coningen, hoe hooch-geacht,
Van haer in ketenen gebracht,
En harer vorsten heerlijckheyt
In boeyen zy geleyt.

5 Om oordeel over haer te geven
Na't recht uyt Godes last beschreven.
Dit is de eer, die God laet vinden
Aen alle syn beminden.

Den CL. Psalm.

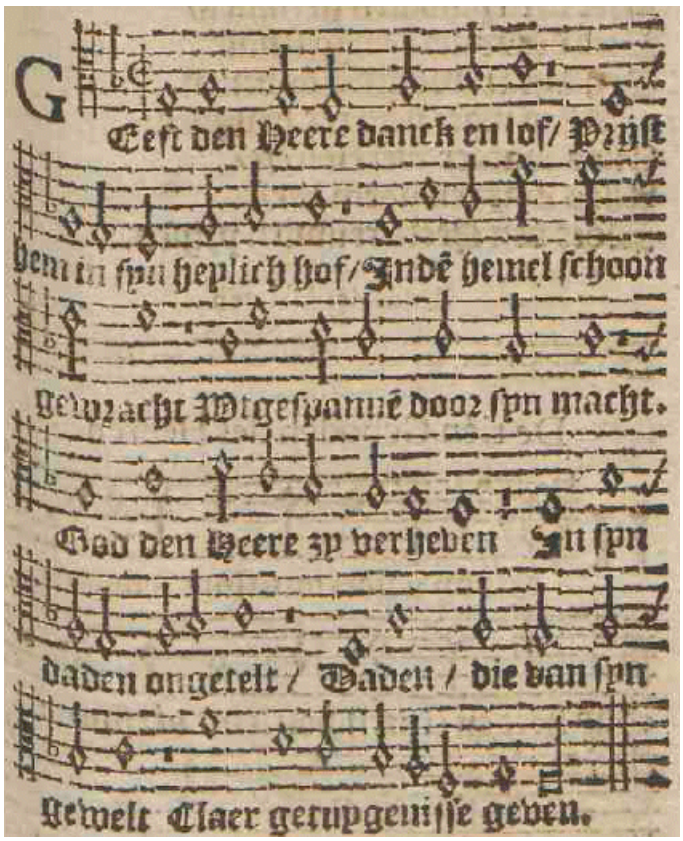

*G*Eeft den Heere danck en lof,
Prijst hem in syn heylich hof,
Inde*n* hemel schoon gewracht
Wtgespanne*n* door syn macht.
God den Heere zy verheven
In syn daden ongetelt,
Daden, die van syn gewelt
Claer getuygenisse geven.

2 Looft den Heere met de stem
Der basuyne. lovet hem
Met het roeren vande luyt,
Op de harpe, op de fluyt,
Op de trommel wilt hem loven.
Met het soete snaren-spel,
Met de orgels claer en hel
Prijst den Heere van hier boven.

3 Geeft den Heere roem en danck
Met der cymbalen geclanck,
Met der cymbalen geschal
Prijst hem, vrolijck, boven al.
Alles moet hem eer bewijsen:
Alles wat ter werelt leeft,
Alles wat een adem heeft
Moet den Heere eeuwich prijsen.

Eynde der Psalmen.

De tien Geboden der Heeren.

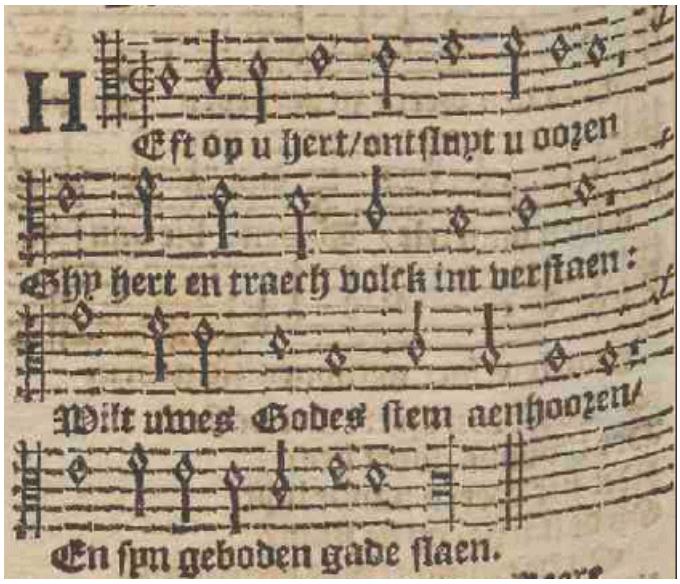

*H*Eft op u hert, ontsluyt u ooren,
Ghy hert en traech volck int verstaen:
Wilt uwes Godes stem aenhooren,
En syn geboden gade slaen.

2 Ick ben, seyt hy, u God en Heere
Die u trock uyt de slaverny:
Aen my alleen doet dienst en eere,

Hebt geenen God beneffens my.

3 Geen beelt laet snijden ofte gieten,
Noch geenerley gelijckenis.
Soo ghyse eert, 'tsal God verdrieten,
Want hy jaloers en machtich is.

4 In ydelheyt den naem des Heeren
Suldy niet nemen in den mont,
Want die den selven sal onteeren,
De Heer sal straffen syne sond'.

5 Ses dagen werckt, en daer na rustet,
Dat knecht en maecht oock vieren mach:
Want God u Schepper heeft gelustet
Te rusten op den selven dach.

6 Wilt vader ende moeder eeren,
Op dat ghy lange jaren leeft,
En uwen voorspoet mach vermeeren
Int lant dat u de Heere geeft.

7 Den dootslach suldy neerstich mijden.
Het houwelijck doch niet en breeckt.
Steelt niet, al most ghy armoe lijden,
Geen valsch getuygenis en spreeckt.

8 Om te begeeren s'naesten have
En laet u hert niet zijn bekoort:
Syn wijf, syn huys, syn vee, syn slave,
Of alles wat hem toebehoort.

9 O God, u woort ons voorgeschreven
Luydt claerder als een fijn metael:
Geef ons 'tvermogen om te leven
Na u geboden altemael.

Den lof-sanck Zachariae.

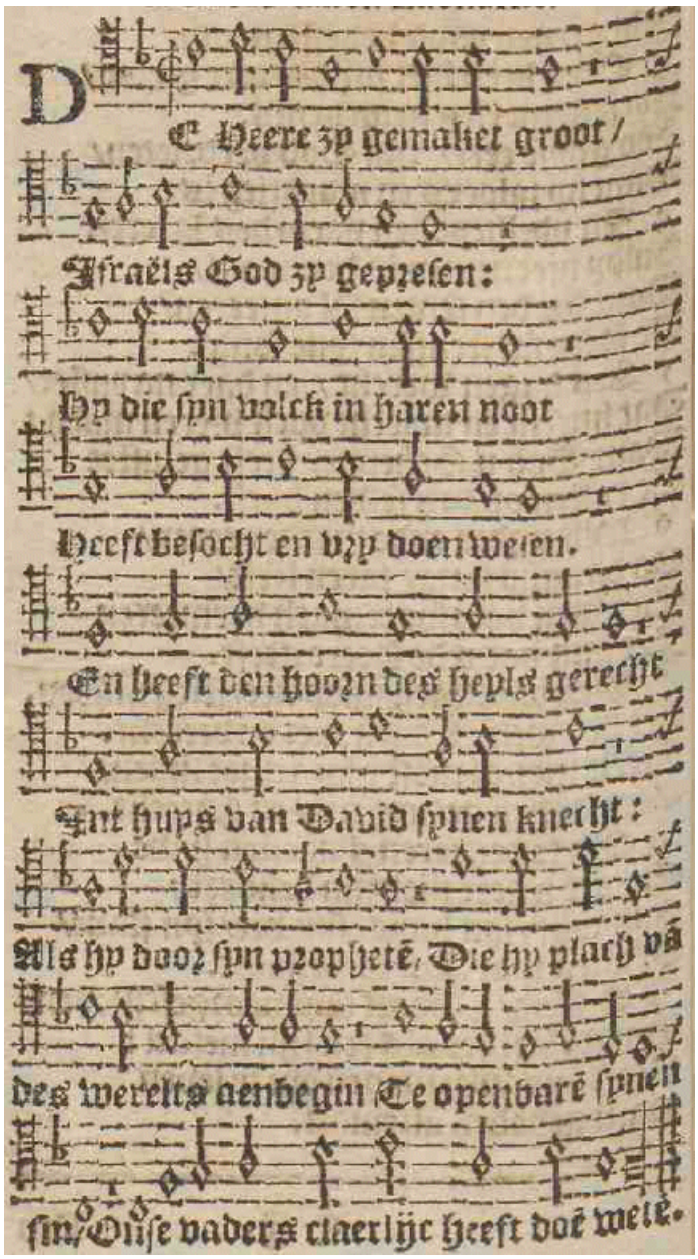

*D*E Heere zy gemaket groot,
Israëls God zy gepresen:
Hy die syn volck in haren noot
Heeft besocht en vry doen wesen.
En heeft den hoorn des heyls gerecht
Int huys van David synen knecht:
Als hy door syn propheten,
Die hy plach van des werelts aenbegin
Te openbaren synen sin,
Onse vaders claerlijc heeft doen weten.

2 Dat wy verlosset souden zijn
Van die ons geweldich plagen,
En vry-gemaeckt uyt bant en pijn
Van haer die ons haet toe-dragen.
Op dat hy doe barmherticheyt
Aen onse Vaders toegeseyt:
Sich stellende te voren
Syn vast verbont: ja dat hy synen eet
Te geenen tijde en vergeet'
Dien hy heeft aen Abraham gesworen.

3 Op dat wy, vanden engen strick
Onser vyanden ontslagen,
Hem dienen souden sonder schrick
Alle onses levens dagen.
Gerechtichlijck en heylichlijck,
De wetten van syn coninckrijck
Te volgens gants genegen.
En ghy, mijn kint, sult wesen ee*n* propheet
Voor Godes aensicht, om gereet
Door u stem te maken syne wegen.

4 Dat ghy het woort der salicheyt
Synen volcke moocht verconden,
Die gantschelijck besloten leyt
In vergeving' harer sonden:
Door Godes gonst aen ons betoocht,
Waermee de Opganck uyt der hoochd'
Hem nu heeft vinden laten:
Op dat hy sou verschijnen hel en claer
Die in des dodes schaduw' swaer
En in dicke duysternisse saten.

5 Op dat hy door syn reyne leer

Mochte richten onse treden,
Ons leydende na syn begeer
Op den rechten wech des vreden.

Den Lof-sanc der Ioncvrouwen Mariae.

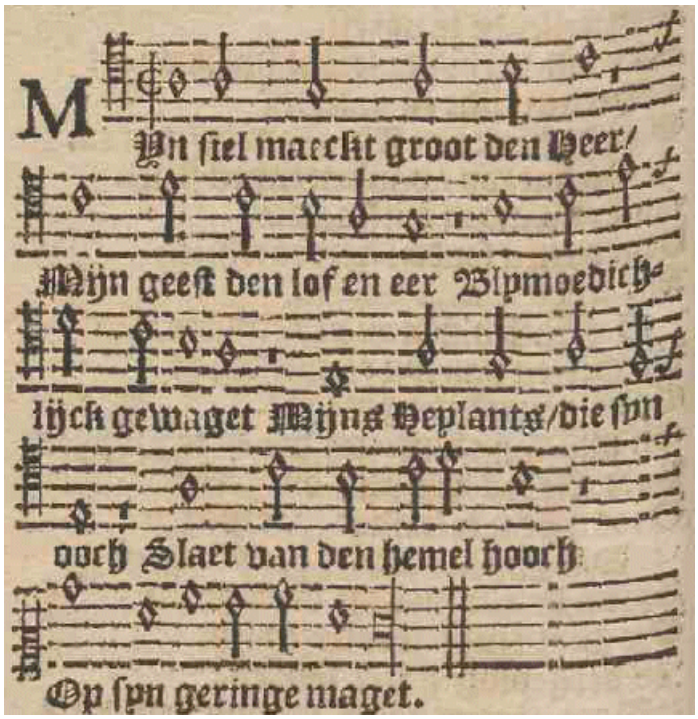

*M*Yn siel maeckt groot den Heer,
Mijn geest den lof en eer
Blymoedichlijck gewaget
Mijns Heylants, die syn ooch
Slaet van den hemel hooch
Op syn geringe maget.

2 Nu sal ick zijn geacht
By yegelijck geslacht
Geluckich boven-maten.
Want God heeft door syn macht
Een daet aen my gewracht
Die geen verstant can vaten.

3 Syn name heylich is.

Onfeylbaer en gewis
Syn goedicheyt beclijvet,
En gaet op kindes-kint
Van die syn woort bemint
En in syn vreese blijvet.

4 Den arm des Heeren sterck
Heeft uytgevoert een werck
Twelck waerdich is te loven:
De trotze hy verslaet,
Voor hem is haren raet
Verwaeyet en verstoven.

5 Die machtich zijn en groot
Hy uyt den setel stoot:
Maer, die syn neer-gebogen
In een verachten stant,
Verhoocht syn rechter-hant
Voor aller menschen oogen.

6 Die honger lijden most
Besorget hy den cost:
Maer de verwaende rijcken
Die op haer gelt en goet
Het herte stellen, doet
Hy ledich van hem wijcken.

7 Syn dienaer Israël
Doet hy gestadich wel:
Syn gonst blijft onvergeten
Die hy aen Abraham
En 'tvolck dat na hem quam
Heeft voormaels laten weten.

Den Lof-sanck Simeonis.

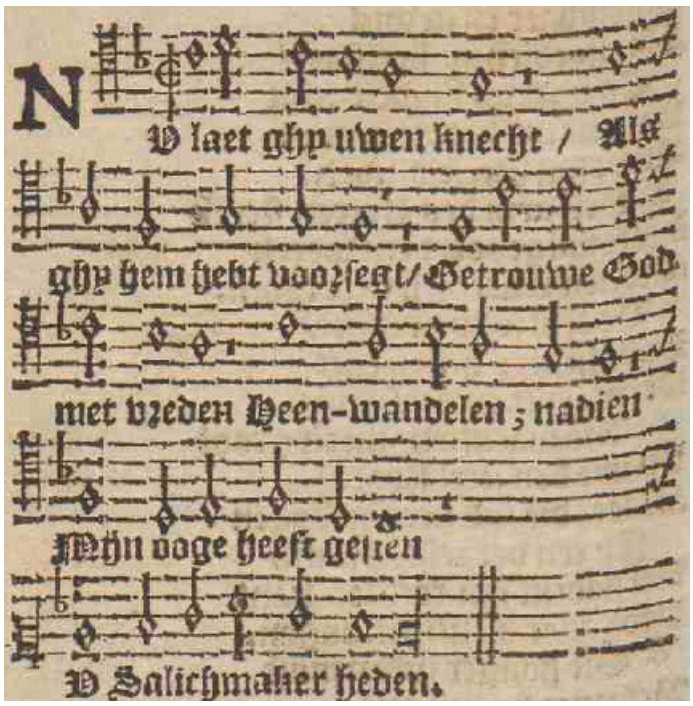

*N*V laet ghy uwen knecht,
Als ghy hem hebt voorsegt,
Getrouwe God met vreden
Heen-wandelen; nadien
Mijn ooge heeft gesien
V Salichmaker heden.

2 Die van u is bereyt,
Dat hy ter salicheyt
De volckeren bekeere:
Een sonne die verlicht
Der heydenen gesicht,
En Israël brengt eere.

De artijckelen des Geloofs.

*M*Yn vast geloof op God den Vader

leyt,
Die 't alles schiep door syn almogenheyt.
Mijn vast geloof neemt Iesum Christum aen,
Syn eenich Soon, en onsen Heer. ontfaen
Va*n* Godes Geest. geboren uyt een maecht.
Van Pontio Pilato hart geplaecht.
Aen 't cruys gehecht, en vande doot doorstraelt.
Int graf geleyt. ter helle*n* ne'ergedaelt.
Des derde*n* daechs is hy v*er*resen weer.
Te*n* hemel voer hy op met grooter eer.

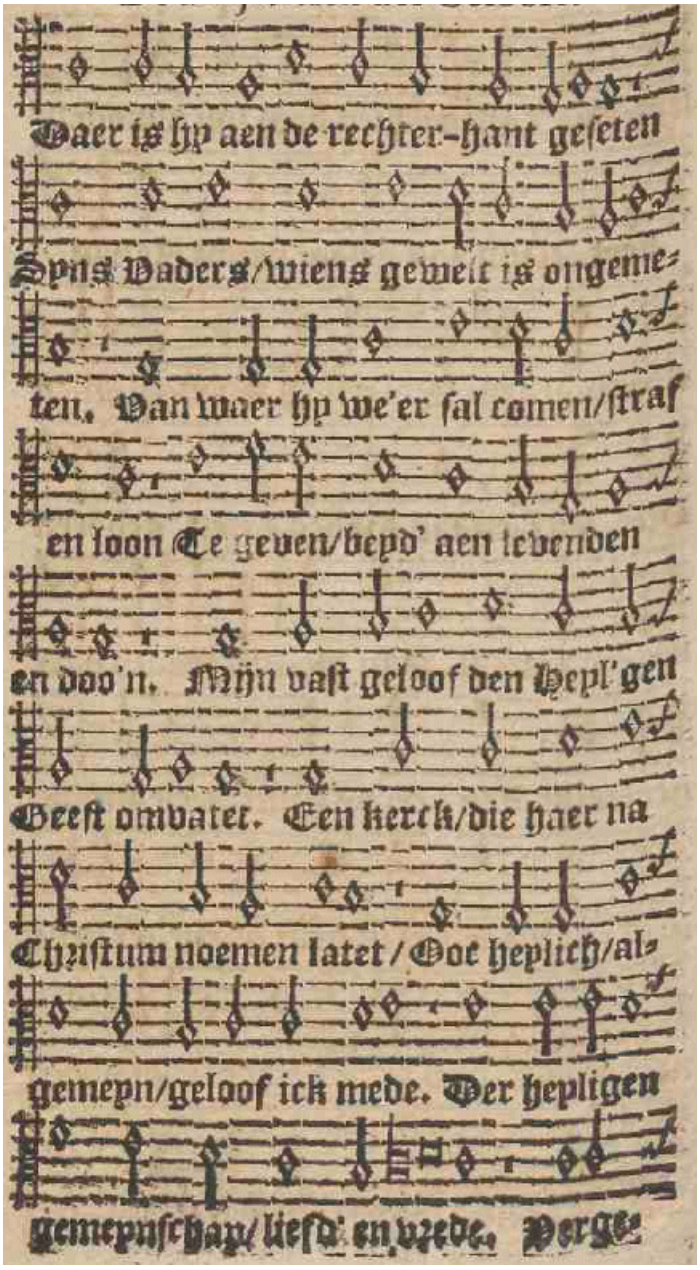

Daer is hy aen de rechter-hant geseten
Syns Vaders, wiens gewelt is ongemeten.
Van waer hy we'er sal comen, straf en loon
Te geven, beyd' aen levenden en doo'n.
Mijn vast geloof den Heyl'gen Geest omvatet.
Een kerck, die haer na Christum noemen latet,
Ooc heylich, algemeyn, geloof ick mede.
Der heyligen gemeynschap, liefd' en vrede.
Verge-

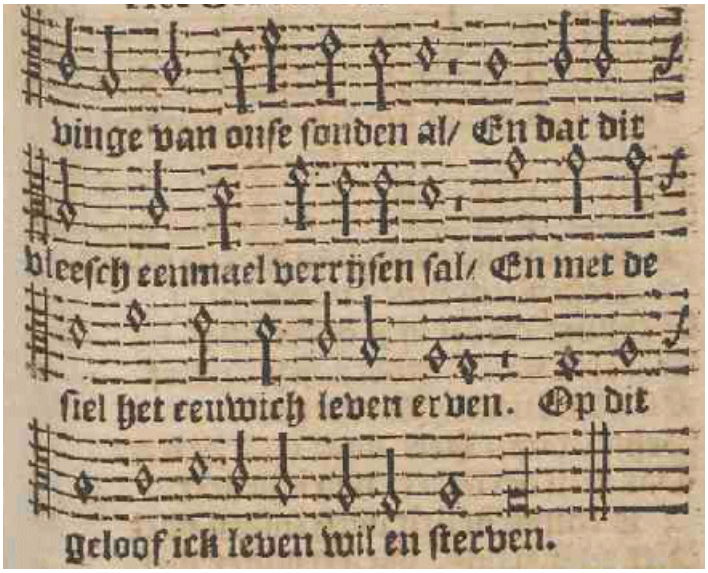

vinge van onse sonden al,
En dat dit vleesch eenmael verrijsen sal,
En met de siel het eeuwich leven erven.
Op dit geloof ick leven wil en sterven.

Het gebedt onses Heeren Iesu Christi.

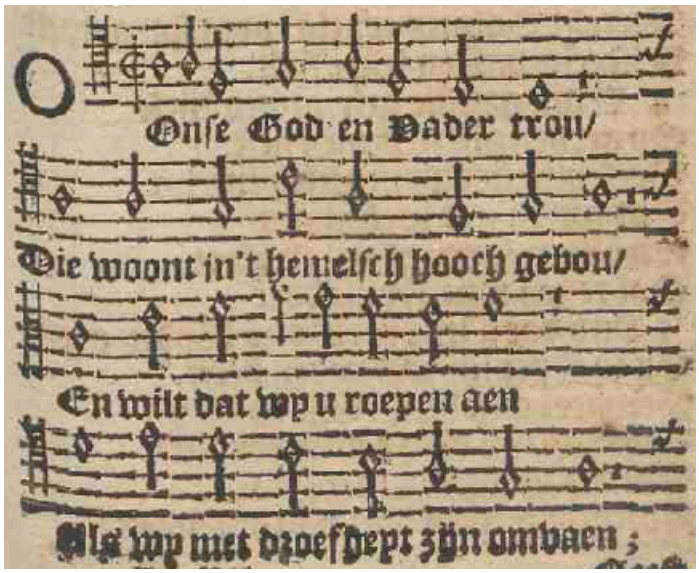

O Onse God en Vader trou,
Die woont in 't hemelsch hooch gebou,
En wilt dat wy u roepen aen
Als wy met droefheyt zijn omvaen;

Geeft dat niet bid' alleen den mont,
Maer dat het coom van herten gront.

2 Geheylicht uwen name zy,
V suyver woort ons blijve by:
Dat elck van ons oock heylich leef
En uwen naem syn eere geef.
Behoedt ons Heer voor valsche leer,
Dat arm vervoeret volck bekeer.

3 V coninckrijck doch comen doet
Hier en hiernae. Den trooster soet
Geeft ons, dien Christus ons toesey
Met syne gaven velerley.
Breeckt Satans cracht: voor syn gewelt
V kercke vast en seker stelt.

4 V wil geschie gehoorsaemlijck
Op aerden als in hemelrijck.
Geeft ons gedult in druck en pijn
Dat wy in u te vreden zijn,
En overwinnen vleys en bloet
Dat tegen uwen wille doet

5 Ons daeg'lijcx broot ons huyden geeft
En wat het lijf van noden heeft.
Bewaret ons voor twist en strijt,
Voor pest, en voor den dieren tijt,
Dat wy in goeden vrede staen:
Sorchvuldicheyt doet van ons gaen.

6 Vergeeft ons onse schulden, Heer,
Dat sy ons niet bedroeven meer.
Gelijck wy onsen schuldenaer
De schult vergeven t'eenegaer.
Tot synen dienst maeckt ons bereyt
In rechter liefd' en eenicheyt.

7 En leydt ons in versoecking niet
Als ons de satan oorloch biet
Ter rechter of ter slinckerhant,
Geeft dat wy hem doen wederstant,
In recht betrouwen, door de cracht
Van uwen Geest in ons gewracht.

8 Van allen quade ons bevrijd't
O Heer, in dese boose tijt.
Beschermt ons voor den tweeden doot,
En troost ons in den laetsten noot.
Een salich eynde ons verleen
Als onse zielen varen heen.

9 Want u, o Vader, is het rijck,
V macht is onverwinnelijck,
V is alleen de heerlijckheyt
Die nimmer van u af en scheydt,
En eeuwich by u is geweest
Met uwen Soon en Heyl'gen Geest.

10 Al wat wy bidden werde waer.
Sterckt ons geloove wanckelbaer,
Dat wy niet twijfelen daer aen
Dit alles sullen wy ontfaen
Van u, om Christi waerdicheyt:
Waer op ons herte Amen seyt.

Een cort gebedt voor de Predicatie.

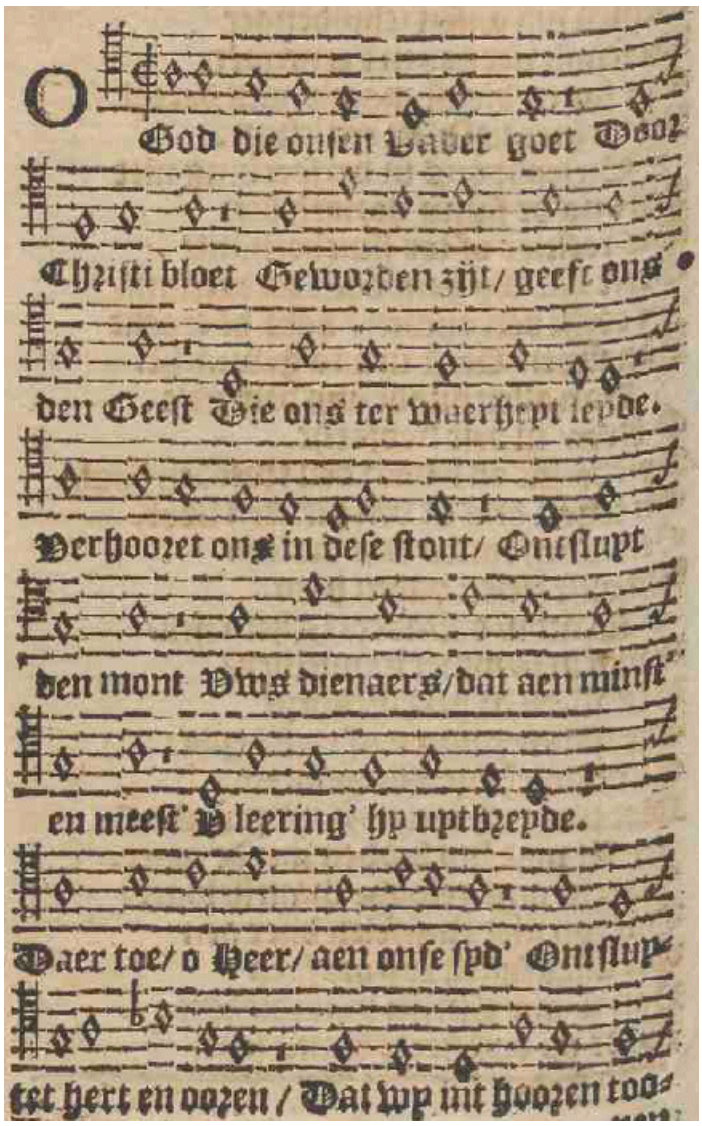

O God die onsen Vader goet
Door Christi bloet
Geworden zijt, geeft ons den Geest
Die ons ter waerheyt leyde.
Verhooret ons in dese stont,
Ontsluyt den mont
Vws dienaers, dat aen minst' en meest'
V leering' hy uytbreyde.
Daer toe, o Heer, aen onse syd'
Ontsluytet hert en ooren,
Dat wy int hooren too-

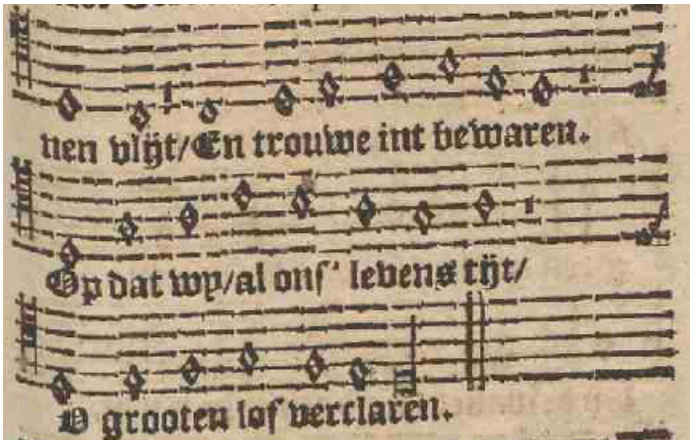

nen vlijt,
En trouwe int bewaren.
Op dat wy, al ons' levens tijt,
V grooten lof verclaren.

Het Geloove, op een ander wijse.

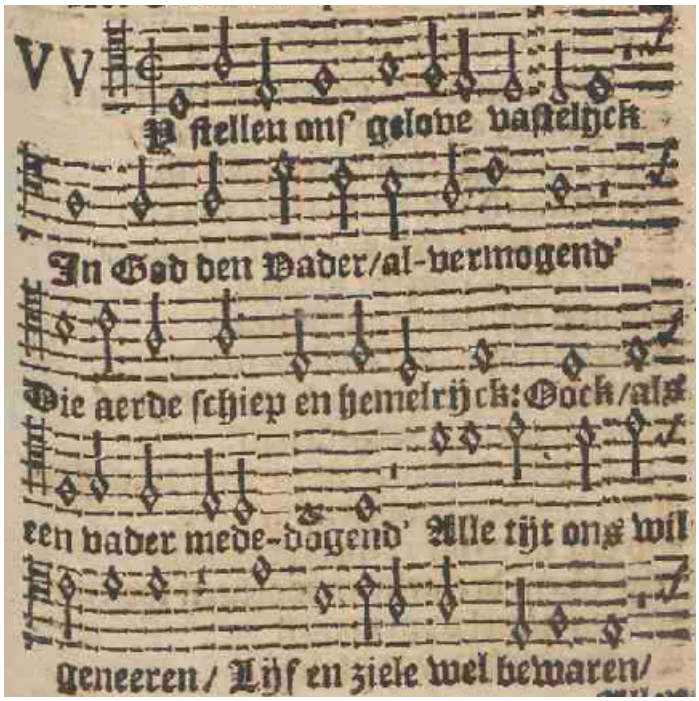

*VV*Y stellen ons' gelove vastelijck
In God den Vader, al-vermogend'
Die aerde schiep en hemelrijck:
Oock, als een vader mede-dogend'
Alle tijt ons wil geneeren,
Lijf en ziele wel bewaren,

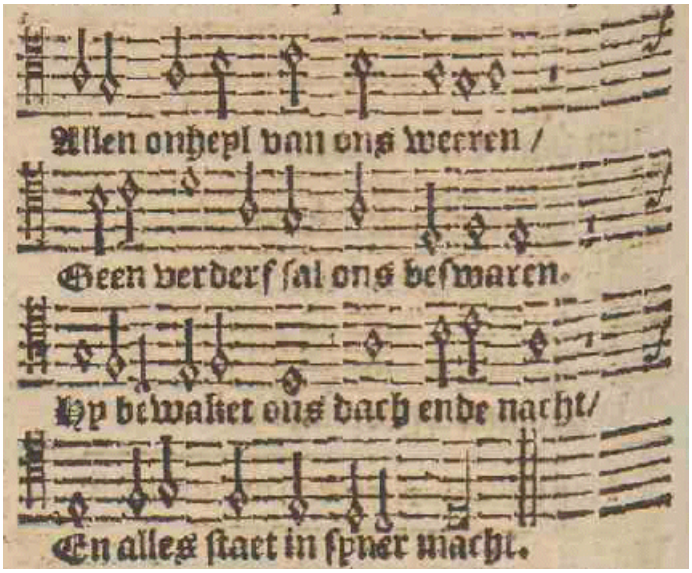

Allen onheyl van ons weeren,
Geen verderf sal ons beswaren.
Hy bewaket ons dach ende nacht,
En alles staet in syner macht.

2 Wy stellen ons geloof oprechtelijck
In Iesum Christum onsen Heere,
Syn eenich Soone, hem gelijck
In eeuwich wesen, macht, en eere.
Vanden Heyl'gen Geest ontfangen,
Wt de reyne maecht geboren,
Na veel lijdens, opgehangen
Aen het cruys, om Godes toren
Te versoenen: oock gedoot, int graf
Geleyt, gedaelt ter hellen af.

3 Ten derde*n* daeg' in grooter majesteyt
Weer vanden dooden opgeresen,
Op dat van syn rechtveerdicheyt
Wy tsaem deelachtich mochten wesen.
Is ten hemel opgenomen
En gescheyden vande aerde.

Aen Gods rechterhant gecomen,
Daer hy sit in hoochster waerde,
En van daer sal comen 'smenschen Soon
Te richten levenden en doo'n.

4 Wy stelle*n* ons geloof in God de*n* Geest,
Een met den Soone en den Vader,
Van alle eeuwicheyt geweest.
Hy brengt de heyl'ge kerck te gader,
Die in plaetsen ende tijden
Algemeyn men moet belijden.
De gemeenschap van Gods erven,
Die vergiffenis verwerven;
En, na deses vleeschs verrijsenis,
Een leven dat oneyndich is.

Avond-gesang.

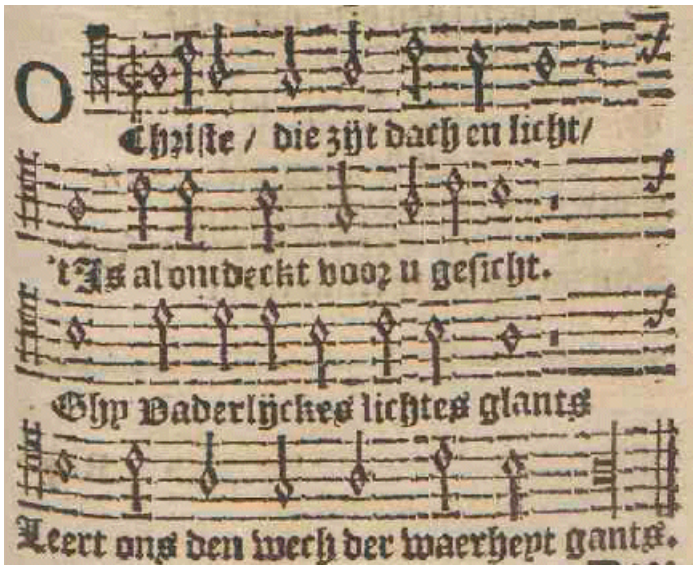

O Christe, die zijt dach en licht,
'tIs al ontdeckt voor u gesicht.
Ghy Vaderlijckes lichtes glants
Leert ons den wech der waerheyt gants.

2 Door uwe goddelijcke cracht
Behoedet ons in desen nacht:
En nimmermeer van ons en scheydt
Met uwe ontfermherticheyt.

3 Aen onsen slaep een mate stel,
Dat ons de vyant niet en quel.
Het vleesch in tuchten suyver zy,
En maeckt ons dwaser sorgen vry.

4 Wanneer ons ooge slapen moet
Ons herte tot u waken doet.
Beschermt ons met u rechter-hant
En lost ons van der sonden bant.

5 Strijdt, Heer, voor uwe Christenheyt,
V hulpe sy haer steeds bereyt.
Verlosset ons uyt aller noot,
Door uwen smadelijcken doot.

6 Versoetet den benauden tijt
Daer in het lijf verdrucking' lijdt.
De ziele die ghy, Heer, vercoost
Die geeft geduerich uwen troost.

7 God Vader sy lof, prijs en eer,
Oock synen Sone, onsen Heer,
Den Heyl'gen Geest sy danck geseyt
Van nu tot inder eeuwicheyt.

Register aller Psalmen.

A.

*A*Ls ick u bid, merckt op mijn clagen.	iiij
Als na versche waterstromen.	xlij
Als ick schrey, verstaet mijn reden.	lxj
Als ick met droefheyt ben beladen.	Cxx
Als God bracht uyt des vyants hant.	Cxxvj

B.

Bewaert my Heer, na uwe goedicheyt.	xvj

C.

Comt laet ons bly zijn inden Heer.	xcv

D.

Danckt den Heere al-gelijck.	Cxxxvj
Dat yder inde werelt wijde.	Cv
De dwase spreeckt in syn verstockt gemoet.	xiiij
Den hemel breet en wijt.	xix
De Heer hoor u gebeden vierich.	xx
De Coninck sal seer zijn verheucht.	xxi
De aerd' is Godes, en wat daer.	xxiiij
Des goddeloosen sondich werck.	xxxvj
Der goden God, de Heere spreken sal.	L
De dwase spreeckt in syn verstockt gemoet.	Liij

De heydens in u erve zijn gevallen.	lxxix
Des Heeren gooetheyt sal ick singen dach.	lxxxix
De Heere heerscht met hoocheyet overcleedt.	xciij
De Heere heeft geseyt tot mijnen Heere.	Cx
Den lof en prijs gants overal.	Cxj
Die niet en gaet in der godloosen raet.	I
Die op den Heer alleen betrouwen	Cxxv
Doet my genaed', o Heer, hebt op my acht.	lvj
Doe Israël tooch uyt Egyptenlant.	Cxxiiij = Cxiiij
Doe wy bedruckt aen Babels stromen.	Cxxxvij

E.

Een sterckte en een toevlucht vaste.	xlvj
Een coninck is de Heer.	xcvij

G.

Geeft den Heere danck en lof.	CL
Gelooft zy God, die, als ick ben int lijden.	Cxliiij
Ghy aensienlijcken in macht.	xxix
Ghy volcken wilt opmercken en verstaen.	xlix
Ghy herder Israëls wilt hooren.	lxxx

Ghy hebt wel eer u gunste overgroot.	lxxxv
Ghy waert, o Heer, ons toeversicht voor desen.	xc
Ghy volckeren des aertrijcx al.	C
Ghy dienaers vanden hoochsten Heer.	Cxiiij = Cxiij
Ghy heydens, lovet tsaem den Heer.	Cxvij
Ghy knechten vanden hoochsten Heer.	Cxxxiiij
Ghy hebt my, Heere, gants doorgront.	Cxxxix
God is een licht op alle mijne paden.	xxvij
God zy ons altesaem genadich.	lxvij
God is in Iuda claer en hel.	lxxvj
God staet in syn vergaderingen.	lxxxij
Groot is in syne stat de Heer.	xlviij

H.

Had' ons de Heer, (soo segge Israël.)	Cxxiiij
Heer straft niet mijn misdaden.	vj
Heer, doet my recht, aenveerdt mijn sake.	xliiij = xliij
Heer die my eertijts hebt verlicht.	lxxxviij
Hoe raest het volck met sulcken wrevelmoet.	ij
Hoe vele synse, Heer.	iij
Hoe comt, Heer, dat ghy van ons treedt soo wijt.	x
Hoe lange wildy doch, o Heer.	xiiij = xiij
Hoe lief, hoe soet, hoe overschoon.	lxxxiiij
Hy heeft geluc en segen.	Cxxviij

I.

Ick hoop op God getroost en onvertsaecht.	xj
Ick stel op u vast mijn betrouwen.	xxxj
Ick wil tot aller tijt.	xxxiiij
Ick heb by my besloten en gedacht.	xxxix
Ick stel mijn hoop op u gestadich.	lxxj
Ick heb den Heer lief, want hy geeft gehoor.	Cxvj
Ick wil, o Heer, uyt 'sherten gront.	Cxxxviij
Ick roep u aen, mijn God en Heere.	Cxlj
Ick riep den Heer van herten aen.	Cxlij
In stillen aendacht men verhaelt.	lxv
'tIs goet voor alle dingen.	xcij
Iuycht onsen God, ghy gantsche aerde.	lxvj

L.

Laet God den Heere zijn gepresen.	Cxviij
Looft God, want hy is deugdenrijck.	Cvj
Looft God, want hy in goetheyt.	Cvij
Lovet onses Heeren naem.	Cxxxv
Looft God, want boven alle dingen.	Cxlvij
Looft God den Heer eendrachtelijck	Cxlviij

M.

Mijn God, mijn God, waerom verlaet ghy my.	xxij
Mijn herder trou is God de Heer der Heeren.	xxiij
Mijn ziel heb ick opgeheven.	xxv
Mijn herte wil een schoon gedicht voortbringen.	xlv
Mijn ziel geduldich ende stil.	lxij
Mijne stem en bitter clagen.	lxxvij
Mijn ziele wilt den Heere vroolijck prijsen.	Ciij
Mijn oog' ick na den Heere slae.	Cxxj
Mijn hert is, Heer, verheven niet.	Cxxxj

N.

Na dat ghy, Heer, my hebt bevrijt.	xxx
Na dat ick heb lanckmoedelijck verwacht.	xl
Niet ons, niet ons, maer u, o hoochste Heer.	Cxv
Noch is God troostelijck en soet.	lxxiij
Nu heeft onse God.	xcix

O.

O ghy mijn volck, wilt mijn vermaen.	lxxviij
O God almachtich helpet my	liiij
O God, neemt mijn gebedt ter ooren.	lv
O God, verlost my uyt de handen.	lix
O God, ghy hebbet ons wel eer.	lx
O God, ghy zijt mijn God alleen.	lxiiij = lxiij

O God, op wien mijn hoope staet. lxx
O God, die zijt een God der wraken. xciiij
O God, mijn herte is bereyt. Cviij
O God, van my soo hooch gepresen. Cix
O groote God, o onser aller Heere. viij
O Heere, luystert na mijn recht. xvij
O Heere, doet my recht. xxvj
O Heere, mijn steenrotze machtich. xxviij
O Heer, ghy hebt aen onse ooren. xliiij
O Heere, wilt my doch bevrijden. Cxl
O mijn ziele wilt God prijsen. Cxlvj
Ontfermt u Heer, ontsluytet over my. lj
Ontfermt u God, ontfermt u over my. lvij
Opent my, o Heer u ooren. lxxxvj
Op u, Heer, hoop ick in mijn lijden. vij

Q.

Quelt u dies niet soo ghy in desen leven. xxxvij

S.

Segt my eens, ghy vergaerde Heeren. lviij
Singt met blijde stem. lxxxi
Sijn wooning' heeft gegrondet God. lxxxvij

Singt een nieu liet God onsen Heere.	xcvj
Singt een nieu liet God onsen Heere.	xcviij
Siet aen hoe fijn en lieflijck is het leven.	Cxxxiij
Soo haest het aengename woort.	Cxxij
Soo God het huys niet op en recht.	Cxxvij
Staet op Heer, toont u onvertsaecht.	lxvij = lxviij
Sy hebben my van jonckheyt aen gequelt.	Cxxix

T.

Tot u heff ick mijn oog' in droever tijt.	Cxxiiij = Cxxiij
Twist met mijn twisters, bid ick, Heer.	xxxv

V.

Van herten lief heb ick u Heer almachtich.	xviij
Van goetheyt en van oordeel wil ick singen.	Cj
Verhoort, o God, mijn woorden clachtich.	v
Verlosset ons 'tis meer dan tijt, o Heere.	xij
Verlost my God in dese sware stont.	lxix
Volcken over al.	xlvij
V van herten loven wy.	lxxv
V, die mijn God, mijn hemels Coninck zijt.	Cxlv

W.

Wat moogdy (ghy grootspreker) bouwen.	Lij

Waerom verstoot ghy ons Heer t'eenegaer.	lxxiiij
Wel hem, die d'overtredinge bedreven.	xxxij
Weest nu verheucht al ghy oprechten.	xxxiij
Wel hem, die by den crancken seer benout.	xlj
Wel aen mijn ziel, ghy moet God loven seer.	Ciiij
Wel hem die altijt is begeven.	Cxij
Wel dien, die haren wandel onbesmet.	Cxix
Wie is hy die daer woonen sal.	xv
Wilt in overgrooten toren.	xxxviij
Wilt acht op mijne stemme geven.	lxiiij
Wilt doch u oordeel overgeven.	lxxij
Wilt doch niet langer swijgen, Heer.	lxxxiij
Wie tot des alderhoochsten rots.	xcj
Wilt mijn bede, Heer, verhooren.	Cij
Wilt doch aen David dencken, Heer.	Cxxxij
Wilt mijn gebedt, o Heer, verhooren.	Cxliij
Wilt een nieu liet den Heere singen.	Cxlix
Wt mijnes herten diepsten gront.	ix
Wt dieper noot, o Heere.	Cxxx

Catechismus, Ofte Onderwijsinge inde Christelijcke Leere: *Mitsgaders, de Ceremonien ende Gebeden der Nederlantsche Kercken*.

1. Sondach. I. Vrage.

*W*Elck is uwen eenigen troost, beyde in't leven ende sterven?

Antw. Dat ick met lijf ende siele, beyde in't leven en*de* sterven, niet mijn, maer mijns getrouwen Salichmakers Iesu Christi eygen ben, die met synen dierbaren bloede, voor alle mijne sonden volcomelijck betaelt, ende my uyt alle gewelt des Duyvels verlost heeft, ende alsoo bewaert, dat sonder den wille mijns hemelschen Vaders geen hayr van mijnen hoofde vallen can, jae ooc dat my alle ding tot mijner salicheyt dienen moet, daerom hy my oock door synen Heyligen Geest, des eeuwigen levens versekert, ende hem voortaen te leven van herten willich ende bereyt maeckt.

2 Vra. Hoe veel stucken zijn u noodich te weten, op dat ghy in desen troost salichlijck leven, ende sterven meucht?

Ant. Drie stucken: Ten eersten hoe

groot mijne sonde ende ellende zy.
Ten anderen, hoe ick van alle mijn sonden, ende ellendicheyt verlost werde.
Ten derden, hoe ick God voor sulcke verlossinge sal danckbaer zijn.

Dat eerste deel. *Van des Menschen Ellendicheyt.*

2. Sondach.

3 Vra. Waer uyt kent ghy uwe ellendicheyt?
Ant. Wt de Wet Gods.
4 Vra. Wat eyschet de Wet Gods van ons?
Ant. Dat leert ons Christus in eener somma, *Matth*. in't 22 cap.
Ghy sult liefhebbe*n* den Heere uwen God met geheel uw' herte, ende met geheel uw ziele, ende met geheel uwe verstant, ende uyt geheel uwe cracht. Dit is het eerste ende het groot gebodt. Ende het tweede deselve gelijck: Ghy sult uwen naesten lief hebben als u selven. Aen dese twee geboden hangt de gantsche wet ende de propheten.
5 Vra. Kon't ghy dit al volcomelijc houden?
Ant. Neen ick: Want ick ben van naturen geneycht, God ende mijnen naesten te haten.

3. Sondach.

6 Vra. Heeft dan God den mensche alsoo boos ende verkeert geschapen?

Ant. Neen hy: Maer God heeft den mensche goet, ende nae syn beeldt geschapen, dat is, in ware rechtveerdicheyt ende heylicheyt, op dat hy God synen Schepper recht kennen, hem van herten lief hebben, ende met hem inde eeuwige salicheyt leven soude, hem te loven ende te prijsen.

7 Vra. Van waer comt dan sulcken verdorven aert des menschen?

Ant. Wt den val ende ongehoorsaemheyt onser eerster voor-ouderen, Adams ende Eve in 't Paradijs, daer onse nature alsoo is verdorven geworden, dat wy alle in sonden ontfangen ende geboren werden.

8 Vra. Maer zijn wy alsoo verdorven, dat wy gantschelijc onbequaem zijn tot eenigen goede, ende geneycht tot allen quade?

Ant. Ia wy: Ten sy dat wy door den Geest Gods weder-geboren werden.

4. Sondach.

9 Vra. Doet dan God den mensche niet onrecht dat hy in syn wet van hem eysschet dat hy niet doen en can?

Ant. Neen hy: Want God heeft den mensche alsoo geschapen, dat hy dat conde doen: Maer de mensche heeft hem selven, ende alle syner na-comelingen, door 't ingeven des duyvels, ende door moetwillige

ongehoorsaemheyt, der selver gave*n* berooft.

10 Vra. Wil God sulcke ongehoorsaemheyt ende afval ongestraft laten?

Ant. Neen hy geensins: maer hy vertoornt hem schrickelijck, beyde over de aengeborene ende wercklijcke sonden, ende wil die door een rechtveerdich oordeel, tijdelijck ende eeuwichlijcke straffen, alsoo hy gesproken heeft: Vervloeckt is een yegelijc die niet en blijft in al het gene geschreven is in het Boeck der Wet, om dat te doen.

11 Vra. Is dan God oock niet barmhertich?

Ant. God is wel barmhertich, maer hy is oock rechtveerdich: daerom so eyscht syne gerechticheyt, dat de sonde, welcke tegen de aller hoochste Majesteyt Gods gedaen is, oock met de hoochste, dat is met de eeuwige straffe aen lijf ende ziele gestraft werde.

Dat ander Deel. *Van des menschen Verlossinge.*

5. Sondach.

12 Vra. Aengesien wy dan na dat rechtveerdich oordeel Gods, tijdelijcke ende eeuwige straffe verdient hebben, isser eenigen middel, daer door wy dese straffe ontgaen mochten, ende wederom ter genade comen?

Ant. God wil dat syner gerechticheyt genoech geschiede, daerom moeten wy der selver, , ofte door ons selven, ofte door

eenen anderen volcomelijck betalen.

13 Vra. Maer connen wy voor ons selven betalen?

Ant. In geenderley wijse: Maer wy maken ooc de schult noch dagelijcx meerder.

14 Vra. Can ooc ergens een bloote creature gevonden werden, die voor ons betale?

Ant. Neen: Want ten eersten en wil God aen geen ander creature de schult straffen, die de mensche gemaect heeft. Ten anderen, so en can ooc gee*n* ander creature den last des eeuwigen toorns Gods tegen de sonde dragen, ende andere daer van verlossen.

15 Vra. Wat moeten wy dan voor eenen middelaer ende Verlosser soecken?

Ant. Eenen sulcken die een waerachtich ende rechtveerdich mensche zy, ende nochtans stercker dan alle creaturen, dat is, die oock mede waerachtich God zy.

6. Sondach.

16 Vra. Waerom moet hy een waerachtich ende rechtveerdich mensche zijn?

Ant. Om dat de rechtveerdicheyt Gods vorderde, dat de menschelijcke nature die gesondigt hadde, voor de sonde betaelde, ende dat een mensche selve een sondaer zijnde, niet conde voor andere betalen.

17 Vra. Waerom moet hy t'samen een waerachtich God zijn?

Ant. Op dat hy uyt cracht syner Godheyt den last des toorns Gods aen syner

menschheyt drage*n*, en*de* ons de gerechticheyt en*de* dat leven verwerven en*de* weder geve*n* mochte.

18 Vra. Maer wie is de selve Middelaer die t'samen een waerachtich God ende een waerachtich, rechtveerdich mensche is?

Ant. Onse Heere Iesus Christus, die ons van God tot wijsheyt, rechtveerdichheyt, heylichmakinge, ende tot een volcomen verlossinge geschoncken is.

19 Vra. Waer uyt weet ghy dat?

Ant. Wt den heyligen Euangelio, t'welc God selve eerstelijck in 't Paradijs geopenbaert heeft, ende namaels door de heylige Patriarchen ende Propheten laten vercondigen, ende door de offerhanden ende andere ceremonien des Wets, laten voor beelden, ende ten laetsten door synen een-geboornen Sone vervult.

7. Sondach.

20 Vra. Werden dan alle mensche*n* wederom door Christum salich, also sy door Adam zijn verdoemt geworden?

Ant. Neense: Maer alleen de gene die hem door een oprecht gelove werden ingelijft ende alle syne weldaden aennemen.

21 Vra. Wat is een oprecht gelove?

Ant. Een oprecht gelove en is niet alleen een seker weten of kennisse, daer door ick al voor waerachtich houde dat ons God door syn woort geopenbaert heeft: Maer ooc een seker vertrouwen, 'twelc de H. Geest door dat

Euangelium in mijn herte werckt, dat niet alleen anderen maer ooc my, vergevinge der sonden, eeuwige gerechticheyt ende salicheyt van God geschoncken zy uyt louter genade*n*, alleen om der verdiensten Christi wille.

22 Vra. Wat is dan eenen Christen nodich te gelooven?

Ant. Al wat ons in den Euangelio belooft wert, 't welck ons de Artijckelen onses al-gemeynen ende ongetwijffelden Christelijcken geloofs, in eener somma leeren.

23 Vra. Hoe luyden die Artijckelen?

Ant. *I*Ck gelove in God den Vader den almachtigen, Schepper des hemels en*de* der Aerden. Ende in Iesum Christum synen een-geboorne*n* sone onsen Heere. die ontfangen is van den Heyligen Geest, geboren uyt de maget Maria, geleden heeft onder Pontio Pilato is gecruyst, gestorven ende begraven, neder gedaelt ter hellen. Ten derden dage wederom op gestaen van den doden. Opgevaren ten hemel, sittende ter rechterhant Gods des almachtigen Vaders. Van daer hy comen sal om te oordeelen de levende ende de doden.

Ick gelove in den H. Geest, Ick gelove een heylige algemeyne Christelijcke Kercke, de Gemeynschap der heyligen. Vergevinge der sonden: Wederopstandinge des vleesches: Ende een eeuwich leve*n*.

8. Sondach

24 Vr. Hoe werde*n* dese artijckele*n* gedeylt?

Ant. In drie deelen: Dat eerste is van God den Vader, ende onse scheppinge: Dat ander van God den Sone ende onser verlossinge. Dat derde, van God den H. Geest, ende onser heylichmakinge.

25 Vra. Aengesien datter maer ee*n* eenich

Goddelijck wesen is, waerom noemt ghy die drie, den Vader, den Sone, ende den Heyligen Geest?

Ant. Om dat God hem alsoo in syn woort geopenbaert heeft, dat dese drie onderscheydelijcke persoonen, de eenich, waerachtich, ende eeuwich God zijn.

Van God den Vader.

9. Sondach.

26 Vra. Wat gelooft ghy met dese woorden: Ick geloove in God den Vader den Almachtigen, Schepper des hemels ende der aerden?

Ant. Dat de eeuwige Vader onses Heeren Iesu Christi, die Hemel ende Aerde, met al dat daer in is, uyt niet geschapen heeft,die oock de selve noch door synen eeuwigen raet ende voorsienicheyt, onderhout ende regeert, om synes Soons Christi wille, mijn God, ende mijn Vader zy, op welcken ick alsoo vertrouwe, dat ick niet en twijffel, hy en sal my met aller nootdrift des lijfs ende der zielen versorgen, ende oock al het quaet dat hy my in desen jammerdale toe-schickt, my ten besten keeren: want hy sulcx doen can, als een almachtich God, ende ooc doen wil als een getrouwe Vader.

10. Sondach

27 Vra. Wat verstaet ghy door de voorsienicheyt Gods?

Ant. De almachtige ende over-al tegenwoordige cracht Gods, door welcke hy hemel en*de* aerde, mitsgaders alle creature*n*, gelijc als met syne ha*n*t noch onderhout en*de* regeert, alsoo dat loof ende gras, regen ende droochte, vruchtbare ende onvruchtbare jaren, spijse ende dranck, gesontheyt ende cranckheyt, rijckdom ende armoede, ende alle dingen, niet by gevalle, maer van syner Vaderlijcker hant ons toecomen.

28 Vra. Waer toe dient ons dat wy weten dat God alles geschapen heeft, ende noch door syn voorsienicheyt onderhoudet?

Ant. Dat wy in alle tegenspoet geduldich, in voorspoet danckbaer zijn mogen, ende in alles dat ons noch toecomen can, een goede toeversicht hebben op onsen getrouwen God ende Vader, dat ons geen creature van syner liefde scheyden sal, aen-gesien dat alle creaturen alsoo in syner hant zijn, dat se tegen synen wille, hen noch roeren, noch bewegen connen.

Van God den Sone.

11. Sondach.

29 Vra. Waerom wert de Sone Gods, Iesus, dat is: Salichmaker genoemt?

Ant. Om dat hy ons salichmaeckt, ende van allen onsen sonden verlost. Daer beneden, dat by niemant anders eenige salicheyt te soecken of te vinden is.

30 Vra. Geloven dan die oock aen den eenigen Salichmaker Iesum, die hare salicheyt ende welvaert by den heyligen, by hen selven, of ergens elders soecken?

Ant. Neense: Maer sy verloochenen metter daet den eenigen Salichmaker Iesum, ofse hen schoon zijns mette*n* monde roemen: want van tween een, of Iesus en moet gee*n* volcomen Salichmaker zijn, ofte die desen Salichmaker met waren gelove aen-nemen, moeten alles in hem hebben, dat tot hare salicheyt van node is.

12. Sondach.

31 Vra. Waerom is hy Christus, dat is een Gesalfde genaemt?

Ant. Om dat hy van God de*n* Vader verordineert is, ende met den Heyligen Geest gesalvet, tot onsen hoochsten Propheet en*de* Leeraer, die ons den v*er*borge*n* raet en*de* wille Gods van onser verlossinge volcomelijck geopenbaert heeft, en*de* tot onsen eenigen Hogen-priester, die ons met de eenige offerhande zijns lichaems v*er*lost heeft, en*de* ons met syner voor-biddinge stedes voortredet by den Vader, en*de* tot onsen eeuwigen Coninc, die ons met syn woort ende syne*n* Geest regeert, en*de* ons by der verworvene verlossinge beschut en*de* behoedt.

13. Sondach.

32 Vra. Maer waerom wert ghy een Christen genaemt?

Ant. Om dat ic door den gelove een litmaet Christi en also syner Salvinge deelach-

tich ben, op dat ic syne*n* name bekenne, en*de* my selve*n* tot een levendich danc-offer hem offere, en*de* met een vrije ende goede conscientie, in desen leven, tegen de sonde ende den duyvel strijde, ende hier naemaels in eeeuwicheyt met hem over alle creaturen regeere.

33 Vr. Waerom is hy Gods eenich-gebore*n* Sone genae*m*t, so wy ooc Gods kindere*n* zijn?

Ant. Daerom dat Christus alleen de eenige natuerlijcke Sone Gods is: maer wy zijn om synent wille, uyt genaden, tot kinderen Gods aengenomen.

14. Sondach.

34 Vr. Waerom noemt gy he*m* onse*n* Heere?

Ant. Om dat hy ons met lijf en*de* ziele van alle onse sonde*n,* niet met gout ofte met silver, maer met syne*n* dier baren bloede gecocht, en*de* va*n* alle gewelt des duyvels verlost heeft, en*de* ons also hem tot eenen eygendom gemaect.

35 Vra. Wat is dat geseyt: Die ontfangen is van den Heyligen Geest, geboren uyt de maget Maria?

Ant. Dat de eeuwige Sone Gods, die waerachtich en*de* eeuwich God is ende blijft, ware menschelicke natuere, uyt den vleesche ende bloede der maget Maria, door de werckinge des H. Geests aengenomen heeft, op dat hy oock het ware saet Davids zy, synen broederen in allen gelijck, uytgenomen de sonde.

36. Vr. Wat nutticheyt vercrijcht ghy door

de heylige ontfanginge en*de* geboorte Christi?

Ant Dat hy onse Middelaer is, ende met syn onschult ende volcomen heylicheyt, mijn sonden daer in ick ontfangen ende geboren ben, voor Gods aengesicht bedeckt.

15. Sondach.

37 Vra. Wat verstaet ghy by dat woordeken geleden?

Ant. Dat hy aen lijf en*de* ziele den gantsche*n* syns levens op der aerden, maer insonderheyt aen 't eynde syns levens, den toorn Gods tegen de sonde des gantschen menschelijcken geslachts gedragen heeft, op dat hy met syn lijden, als met den eeuwigen soen-offer, ons lijf ende ziele vande eeuwige verdoemenisse verloste, ende ons Gods genade, gerechticheyt, ende dat eeuwich leven verworve.

38 Vra. Waerom heeft hy onder den Rechter Pontio Pilato geleden?

Ant. Op dat hy onschuldich onder den wereltlijcken Rechter veroordeelt zijnde, ons daer mede van den strengen oordeele Gods dat over ons gaen soude, bevrijdde.

39 Vra. Heeft dat yet meer in, dat hy gecruyst is geweest, dan of hy met een ander doot gestorven waer?

Ant. Iae 't: Want daer door ben ic seker dat hy de vervloeckinge die op my lach, op hem geladen heeft, want de doot des cruyces van God vervloeckt was.

16. Sondach.

40 Vra. Waerom heeft Christus hem tot inden doot moeten vernederen?

Ant. Daerom, dat, van wegen der gerechticheyt ende waerheyt Gods, niet anders voor onse sonden en conde betaelt werden dan door de doot des Soons Gods.

41 Vr. Waero*m* is hy begraven geworde*n*?

Ant. Om daer mede te betuygen dat hy waerachtelijck gestorven zy.

42 Vra. Soo dan Christus voor ons gestorven is, hoe comt dat wy oock moeten sterven?

Ant. Onse doot en is geen betalinge voor onse sonden, maer alleen een afstervinge der sonden, ende eenen ingang totten eeuwigen leven.

43 Vr. Wat vercrijge*n* wy meer voor nutticheyt uyt de offerhande ende doot Christi aen 't cruys?

Ant. Dat door syne cracht, onse oude mensche met hem gecruyst, gedoodt ende begraven wert, op dat de boose luste*n* des vleesches in ons niet meer en regneren, maer dat wy ons selven hem tot eene offerhande der danckbaerheyt op-offeren.

44 Vra. Waerom volcht daer nae: Afgedaelt ter hellen?

Ant. Op dat ick in mijn hoochst aenvechtinge*n* versekert sy, ende my gantschelijc vertrooste, dat mijn Heere Iesus Christus,

door syn onuytsprekelicke benautheyt, smerten, verschrickinge en*de* helsche quale, in welcken hy in syn gantsch lijde*n*, (maer insonderheyt aen 't cruys) gesoncke*n* was, my vander helscher benautheyt ende pijne verlost heeft.

17. Sond./

45 Vra. Wat nuttet ons de opstandinge Christi?

Ant. Ten eerste heeft hy door syn opstandinge de doot overwonne*n,* op dat hy ons de gerechticheyt, die hy door syn doot ons verworve*n* hadde, conde deelachtich maken: Ten andren, worden wy ooc door syne cracht opgewect tot een nieu leven. Ten derden, is ons de opstandinge Christi een seker pant onser saliger opstandinge.

46 Vra. Wat vestaet ghy daer mede: Op gevaren ten Hemel?

Ant. Dat Christus voor den ooge*n* syner jongere*n,* vander aerde*n* ten hemel is op-geheven, ende dat hy ons te goede daer is, tot dat hy weder come te oordeelen de levendige ende de doden.

47. Vr. Is dan Christus niet by ons tot ae*n* 't eynde der werelt, also hy ons belooft heeft?

Ant. Christus is waerachtich mensche en*de* waerachtich God. Na syn menschelijcke nature is hy nu niet meer op der aerden, maer na syner Godheyt, majesteyt, genade en*de* Geest en wijct hy nimmermeer van ons.

48 Vr. Maer so de mensch*eyt* niet over al en is daer de Godh*eyt* is: werde*n* dande twee nature*n* in Christo niet va*n* een ander gescheyde*n*?

Ant. Gantschelijc niet: want mitsdien de Godh*eyt* onbegrijpelijc, en*de* over al tegenwoordich is, so moet volge*n*, datse wel buyten haer aengenome*n* mensheyt is, en*de* nochtans even-wel persoonlijc met haer vereenicht blijft.

18. Sond./

49. Vra. Wat nuttet ons de Hemelvaert Christi?

Ant. Ten eersten, dat hy inde*n* hemel voor dat aengesicht syns Vaders onse Voor-spreker is: Ten andere*n*, dat wy ons vleesch in de*n* hemel tot eenen sekeren pant hebben, dat hy als dat hooft, ons syne litmaten oock tot hem sal nemen. Ten derden, dat hy ons syne*n* Geest tot ee*n* tegen-pant sendet, door welckes cracht wy soecken dat daer boven is, daer Christus is sittende ter rechterhant Gods, ende niet dat op der aerden is.

50 Vra. Waerom wert daer toe geset: sittende ter rechterhant Gods?

Ant. Dat Christus daerom ten hemel gevaren is, op dat hy hem selven daer bewijse, als dat hooft syner Christelijcker Kercke, door welcke de Vader alle dinck regeert.

19. Sond.

51 Vr. Wat nutticheyt brengt ons dese heerlijckheyt onses hoofts Christi?

Ant. Eerstelijc dat hy door synen Heyligen Geest in ons syne litmate*n,* de hemelsche gaven uytgiet. Daer na dat hy ons met syne macht tege*n* alle vyande*n* beschut en*de* bewaret.

52 Vr. Wat troost u de wedercomste Christi, om te oordeelen de levendige en*de* de doden?

Ant. Dat ick in alle droeffenisse ende vervolginge, met opgerechten hoofde, even den selven, die hem te vore*n* om mijnent wille voor Gods gerichte gestelt ende al den vloec van my wech genomen heeft, tot eenen rechter uyt den hemel verwachte, die alle syne ende mijne vyanden inde eeuwige verdoemenis werpen, maer my met allen uytvercoornen tot hem inde Hemelsche blyschap ende heerlijckheyt nemen sal.

Van God den Heyligen Geest.

20 Sondach

53 Vra. Wat gelooft ghy vanden H. Geest?

Ant. Eerstelijck, dat hy t'samen met den Vader, ende den Sone een waerachtich eeuwig God zy. Ten anderen, dat hy oock my gegeven is, dat hy my, door een oprecht geloove, Christi ende aller syner weldaden deelachtich make, my trooste, ende by my eeuwig blijve.

21. Sondach:

54 Vra. Wat gelooft ghy vande heylige algemeyne Christelijcke Kercke?

Ant. Dat de Sone Gods, uyt den gantschen menschelijcken geslachte, hem een gemeynte tot den eeuwigen leven uytvercore*n* , door synen geest ende woort, in eenicheyt des waren geloofs, vanden beginne der werelt,

tot aen 't eynde vergadert, beschermt ende onderhout, ende dat ick der selver een levendig litmaet ben, ende eeuwich sal blijven.

55 Vra. Wat verstaet ghy door de gemeynschap der Heyligen?

Ant. Eerstelijck, dat alle ende elck geloovige, als litmaten, aen den Heere Christo, ende alle syne schatten ende gaven gemeynschap heben. Ten anderen, dat elc hem moet schuldich kennen syne gaven te nutte, ende ter Salicheyt der anderen litmaten, gewillichlijck ende met vreughden aen te leggen.

56 Vra. Wat gelooft ghy vande vergevinge der sonden?

Ant. Dat God om de genoechdoeninge Christi wille, aller mijner sonden, oock mijner sonderlijcker aert (daer mede ic alle mijn leven langh te strijden hebbe) nimmermeer en wil gedencken, maer my uyt genaden, de gerechticheyt Christi schencken, op dat ick nimmermeer in 't gerichte Gods en come.

22. Sondach.

57 Vra. Wat troost geeft u de opstandige des vleeschs?

Ant. Dat niet alleen mijn ziele, na desen leven, van stonde*n* aen tot Christo haer hooft sal opgenomen worden: maer dat oock dit mijn vleesch, door de cracht Christi opgeweckt zijnde, wederom met mijner zielen vereenicht ende den heerlijcken lichame Christi gelijckformich sal worden.

58 Vra. Wat troost schept ghy uyt den artijckel van 't eeuwig leven?
Ant. Dat, nademael ick nu 't beginsel der eeuwige*n* vreucht in myn herte gevoele: ic na dit leve*n* volcomene salich*eyt* besitte*n* sal, die gee*n* ooge gesie*n*, noch gee*n* oore gehoort heeft, noch in geens menschen herte gecomen is, en*de* dat, om God daer in eeuwichlijc te prijsen.

23. Sondach.

59 Vra. Maer wat baet u nu dat ghy dit al gelooft?
Ant. Dat ic in Christo voor God rechtveerdich be*n*, en*de* een erfgenae*m* des eeuwige*n* levens.
60. Vr. Hoe zijt gy rechtveerdig voor God?
Ant. Allee*n* door een oprecht gelove in Iesum Christu*n*. Also dat, al ist dat my myn co*n*scientie beclaget, dat ick tegen alle de geboden Gods swaerlijc gesondiget en*de* der selver gee*n* gehoude*n* hebbe, en noch stedes tot alle boosheyt geneycht ben, nochtans God sonder eenige mijne verdienste, uyt louter genaden my de volcomene genoechdoeninge, gerechticheyt ende heylicheyt Christi schencket en*de* toerekent, even als hadde ic nooyt sonde gehadt noch gedaen, ja als hadde ic alle de gehoorsaemheyt volbracht die Christus voor my volbracht heeft, soo verre ic sulcken weldaet met geloviger herten aenneme.
61. Vra. Waerom seght ghy dat ghy alleen door 't gelove rechtveerdich zijt?
Ant. Niet dat ic van wege*n* der weerdicheyt

mijns geloofs, God aengenaem zy: maer daerom dat alleen de genoechdoeninge, gerechticheyt, ende heylicheyt Christi mijne gerechticheyt voor God is: ende dat ick de selve niet anders dan alleen door 't gelove aennemen ende my toe-eygenen can.

24. Sondach.

62 Vra. Maer waerom connen onse goede wercken niet de gerechticheyt voor God, oft een stuck der selver zijn?

Ant. Daerom dat de gerechticheyt, die voor Gods gerichte bestaen can, gantsch volcomen, ende der Wet Gods in allen stucken gelijckmatich zijn moet. Ende dat oock onse beste wercken in desen leven, alle onvolcomen, ende met sonden bevleckt zijn.

63 Vra. Hoe? Verdienen onse goede wercken niet, die nochtans God in desen, ende inden toecomenden leven wil belonen?

Ant. Dese beloninge geschiet niet uyt verdienste maer uyt genaden.

64 Vra. Maer maeckt dese leere niet sorgeloose end goddeloose menschen?

Ant. Neen sy: Want het is onmogelijck, dat soo wie Christo door een waerachtich geloove ingeplant is, niet en soude voortbrengen de vruchten der danckbaerheyt.

Vanden Sacramenten.

25. Sondach.

65 Vra. Aengesien dat allee*n* 't geloove ons

Christi, ende aller syner weldaden deelachtich maeckt, van waer comt sulck geloove?

Ant. Van den H. Geest, die 't geloove in onsen herten werckt door de vercondinge des heyligen Euangeliums, ende sterct dat selve door 't gebruyck der Sacramenten.

66 Vra. Wat zijn de Sacramenten?

Ant. De Sacramenten zijn heylige sichtbare waertekenen ende segelen, van God ingeset, op dat hy ons door 't gebruycken der selven de belofte*n* des Euangelij dies te beter te verstaen geve ende versegele: namelijck, dat hy ons, van wegen des eenigen slacht-offers Christi aen't cruys volbracht, vergevinge der sonden ende dat eeuwige leven uyt genaden schenckt.

67 Vra. Sijn dan beyde dat woort ende de Sacramenten daer henen gericht, ofte daer toe verordent, datse ons geloove op de offerhande Iesu Christi aen 't cruys, als op den eenigen gront onser salicheyt wijsen?

Ant. Iase toch: Want de Heylige Geest leert ons in den Euangelio, ende versekert ons door de Sacramenten, dat onse volcomene salicheyt inde eenige offerhande Christi staet, die voor ons aen 't cruys geschiet is.

68 Vr. Hoe veel Sacramenten heeft Christus in den nieuwen Verbonde ofte Testamente ingeset?

Ant. Twee, namelijc den Heyligen Doop, ende het heylige Avondmael.

Vanden Heyligen Doop,

26. Sondach.

69. Hoe wert ghy inden H. Doop vermaent en*de* versekert, dat de eenige offerhande Christi ae*n* t' cruys geschiet u te goede comt?

Antw. Alsoo dat Christus dit uytwendich water-bat ingeset, en*de* daer by toegeseyt heeft, dat ick soo sekerlijck met synen Bloede ende Geest, vander onreynicheyt mijner zielen, dat is van alle mijne sonden, so waerachtich gewasschen ben, als ick uytwendich met den water (d'welck de onsuyverheyt des vleeschs pleecht wech te nemen) gewasschen ben.

70 Vra. Wat is dat met den Bloede ende Geest Christi gewasschen te zijn?

Ant. Het is vergevinge der sonden, van God uyt genaden hebben om des bloets Christi wille, het welck hy in syne offerhande aen't cruys voor ons uytgestort heeft. Daer na oock door den H. Geest vernieuwet, ende tot litmaten Christi geheyliget zijn, op dat wy hoe langer hoe meer der sonden af-sterven, ende in een godsalich onstraffelijck leven wandelen.

71 Vra. Waer heeft ons Christus toegeseyt, dat hy ons soo sekerlijck met synen Bloede ende Geest wasschen wil, als wy met den Doop-water gewasschen worden?

Ant. Inde insettinge des Doops, welcke

also luyt: Gaet dan hene*n*, onderwijst alle de volckeren, deselve doopende inden name des Vaders ende des Soons ende des Heyligen Geestes. Die gelooft sal hebben en*de* gedoopt sal zijn, sal salich worde*n* maer die niet en sal gelooft hebben die sal verdoemt worden.

Dese beloftenisse wort ooc verhaelt, daer de Schrift den Doop dat bat der weder-geboorte en*de* de afwasschinge der sonde*n* noemt.

26. Sondach.

72 Vra. Is dan dat uyterlijc water-bat de afwasschinge der sonden selve?

Ant. Neent: Want alleen dat bloet Iesu Christi ende de H. Geest reynicht ons van allen onsen sonden.

73 Vra. Waerom noemt dan de H. Geest den Doop dat bat der weder-geboorte, ende de afwasschinge der sonden?

Ant. God en spreect also niet sonder groote oorsake: namelijck, niet alleen om ons daer mede te leere*n*, dat gelijc de onsuyverheyt des lichaems door 't water, also ooc onse sonden door dat bloet en*de* de*n* Geest Iesu Christi wech genome*n* werde*n*: maer veel meer, dat hy ons door dit godlijc pant en*de* waer-teken wil versekere*n*, dat wy so waerachtichlijc van onsen sonden geestelijc gewasschen zijn, als wy uytwendich met water gewassche*n* werden.

74 Vra. Salmen oock jonge kinderen doopen

Ant. Iae: Want mits dien sy alsoo wel

als de volwassene int verbont Gods, ende in syn gemeynte begrepen zijn, ende dat hen door Christi bloet de verlossinge vande*n* sonden, en*de* den Heyligen Geest, die dat geloove werct, niet weyniger als de volwassene toegeseyt wort, so moetense ooc door de*n* Doop, als door dat teke*n* des verbonts der Christelicker kercken ingelijft, en*de* vande kindre*n* der ongelovigen onderscheyden werden, gelijc int oude Verbont ofte Testament door de besnijdinge geschiet is, voor de welcke in 't nieuwe Verbont den doop ingeset is.

Vanden H. Avondmale onses Heeren Iesu Christi.

28. Sondach.

75 Vra. Hoe wert ghy inden H. Nachtmale vermaent ende versekert, dat ghy aen de eenige offerhande Christi ae*n* 't cruys volbracht, ende aen alle syn goet gemeynschap hebt?

Ant. Also: Dat Christus my en*de* allen geloovige*n*, tot syner gedachtenis, va*n* dit gebroken broot te eeten, en*de* van desen drincbeker te drincke*n* bevole*n* heeft, en*de* daer toe ooc belooft: Eerstelijc, dat syn lichaem so sekerlijck voor my aen't cruys geoffert en*de* gebroken, en*de* syn bloet voor my vergoten zy, als ick met oogen sie dat dat broot des Heeren my gebroken, ende den drinckbeker my mede gedeylt

wort. Ende ten anderen dat hy selve mijn ziele met synen gecruysten lichame, ende vergotenen bloede, so sekerlijck tot den eeuwigen leven spijst ende laeft, als ick dat broot, ende den drincbeker des Heeren, (als sekere waertekene*n* des lijfs ende bloets Christi) uyt des Dienaers hant ontfange, ende mondelijck geniete.

76 Vra. Wat is dat te seggen: Dat gecruyste lichaem Christi eten, ende syn vergoten bloet drincken?

Ant. Het is niet alleen met een geloovich herte dat gantsche lijden ende sterven Christi aennemen, en*de* daer door vergevinge der sonden ende dat eeuwich leven vercrijgen: Maer ooc daer beneven door den Heyligen Geeste die t'samen in Christo ende in ons woonet, alsoo met synen heyligen lichame hoe langer hoe meer vereenicht worde*n*, dat wy, al ist dat Christus inde*n* hemel is, en*de* wy op der aerden zijn, nochtans vleesch van synen vleesche ende been van synen beenen zijn, ende dat wy van eenen Geest (als geleden eens lichaems van eender zielen) eeuwichlijck leven ende geregeert werden.

77 Vra. Waer heeft Christus belooft dat hy de geloovige soo sekerlijck also met synen lijve ende bloede wil spijsen ende laven, als sy van desen gebrokenen broode eten, ende van desen drinckbeker drincken?

Ant. Inde insettinge des Avondtmaels,

welcke alsoo luydet: De Heere Iesus, inder nacht in welcken hy verraden wierdt, nam het broot. Ende als hy gedanct hadde, brack hy't, ende seyde, Nemet, Etet; dat is mijn lichaem dat voor u gebroken wordt: doet dat tot mijner gedachtenisse. Desgelijcx [nam] hy oock den drinckbeker nae het eten des Avontmaels, ende seyde, Dese drinckbeker is het Nieuwe Testament in mijnen bloede. Doet dat, soo dickwils als ghy [dien] sult drincken, tot mijner gedachtenisse. Want so dickwils als ghy dit broot sult eten, ende desen drinc-beker sult drincken, so vercondicht den doot des Heeren, tot dat hy comt.

Dese toesegginge werdt oock verhaelt door den H. Paulum daer hy spreeckt:

De drinckbeker der danckseggingе, dien wy [danckseggende] segenen, is die niet een gemeynschap des bloets Christi? Het broot dat wy breken, is dat niet een gemeynschap des lichaems Christi? Want een broot [is het, soo] zijn wy vele een lichaem, want wy alle eens broots deelachtich zijn.

29 Sond. 78 Vr. Wert dan uyt broot en*de* wijn dat wesentlijc lichae*m* en*de* bloet Christi?

Ant. Neent: maer gelijckerwijs dat water inden Doop, niet in dat bloet Christi verandert wert, noch de afwasschinge der sonden selve is: (daer van het allee*n* een Goddelijck waerteken ende versekeringe is) also en wert oock dat broot in't Nachtmael niet

dat lichaem Christi selve, hoe wel dat na den aert ende eygenschap der Sacramenten dat lichaem Christi Iesu genaemt wert.

79. Vra. Waerom noemt dan Christus dat broot syn lichaem, ende den drinckbeker syn bloet, ofte dat nieuwe Verbont door syn bloet, ende Paulus de gemeynschap des lichaems ende bloets Christi?

Ant. Christus en spreect alsoo niet sonder groote oorsake: namelijc niet alleen om ons daer mede te leeren, dat gelijc als broot ende wijn dit tijtlijck leven onderhouden, alsoo zy ooc syn gecruyste lichaem, en*de* syn vergoten bloet de waerachtige spijse ende dranck, daer door onse zielen ten eeuwigen leven gevoedt werden, maer veel meer om ons door dese sichtbare tekenen ende panden te versekeren, dat wy soo waerachtelijck syns waeren lichaems en*de* bloets door de werckinge des H. Geests deelachtich werden, als wy dese heylige waertekenen met den lichamelijcken monde tot synder gedachtenis ontfangen, ende dat al syn lijden ende gehoorsaemheyt, soo sekerlijck ons eygen zy, als hadden wy selve in onse eygene persoonen alles geleden, ende God voor onse sonden genoech gedaen.

30. Sondach.

80 Vr. Wat onderscheyt isser tusschen dat Avondmael des Heeren, ende de Paepsche Misse?

Ant. Dat Avondmael des Heeren betuycht ons, dat wy volcomene vergevenge

aller onser sonden hebben door de eenige offerhande Iesu Christi, die hy selve eenmael aen't cruys volbracht heeft, ende dat wy door den H. Geest Christo werden ingelijft, die nu nae syne menschelijcke nature niet op der aerden, maer in den hemel is, ter rechterhant Gods sijns Vaders, ende wil daer van ons aengebeden zijn. Maer de Misse leert, dat de levende ende de dooden, niet door dat lijden Christi vergevinge der sonde hebben, ten zy dat Christus noch dagelijcx voor deselve vanden Mispriestere*n* geoffert werde, en*de* dat Christus lijflijck onder de gestalte des broots ende wijns zy, en*de* daerom ooc daer in moet aengebeden werden. Ende alsoo is de Misse inden gront anders niet dan een verloocheninge der eeniger offerha*n*de en*de* lijdens Iesu Christi, ende een vervloecte afgoderije.

81 Vra. Voor wien is dat Avondmael des Heeren ingestelt?

Ant. Voor de gene die hen selven, van wegen harer sonden, mishagen, ende nochtans vertrouwen, dat de selve hen om Christi wille vergeven zijn, ende dat oock de overblijvende swacheyt met syn lijden ende sterven bedeckt zy, begeeren oock hoe lancx hoe meer haer gelove te stercken, ende haer leven te beteren: Maer de hypocrijten ende die he*n* niet met waren herten tot God en bekeeren, die eten ende drincken hen selven het oordeel.

82 Vra. Salmen oock die tot desen A-

vondmale laten comen die hen met hare bekentenisse ende leven, als ongeloovige ende Godloose menschen aenstellen?

Ant. Neen: Want alsoo wert dat verbont Gods ontheyliget, ende synen toorn over de gantsche gemeynte verwect: Daerom is de Christelijcke kercke schuldich, na de ordeninge Christi, en*de* syner Apostelen, sulcke (tot dat sy beteringe haers levens bewijsen) door de sleutelen des hemelrijcx uyt te sluyten.

31. Sondach.

83 Vr. Wat zijn de sleutele*n* des hemelrijcx?

Ant. De vercondinge des heyligen Euangeliums, ende de*n* Christelijcken Ban, ofte uytsluytinge uyt de Christelijcke gemeente, door welcke twee stucken dat hemelrijck den geloovigen op gedaen ende den ongeloovigen toegesloten wert.

84 Vra. Hoe wert dat hemelrijck door de predikinge des heyligen Euangeliums ontsloten ende toegesloten?

Ant. Alsoo, als achtervolgende het bevel Christi, allen ende yegelicken gelovigen vercondicht, ende opentlijck betuycht wordt, dat hen, so dicwils als sy de beloftenisse des Euangelij met waren geloove aen nemen, waerachtelijck alle hare sonden, van God, om de verdienste Christi wille vergeve*n* zijn. Daer tegen alle ongeloovigen, ende die hen niet van herten bekeeren, vercondicht ende betuycht wert, dat den toorne Gods, ende de

eeuwige verdoemenis op hen leyt, soo lange als sy hen niet en bekeeren, nae volgende welcke getuychenis des Euangelij, God beyde in desen ende in den toecomenden leven oordeelen wil.

85 Vr. Hoe wert dat hemelrijck toegesloten en*de* ontsloten, door de*n* Christelijcken Ban?

Ant. Alsoo, als achtervolgende het bevel Christi, de gene die onder den Christelijcken name, onchristelijcke leere ofte leven voeren, na dat sy etlijck-mael broederlijc vermaent zijnde, van hare dwalingen, ende schantlijcken leven niet afstaen willen, der gemeynte (ofte den genen die vander gemeynte daer toe verordent zijn) aengebracht werden. En*de* so sy na de vermaninge niet en vragen, van hen lieden (door 'tverbieden der Sacramenten) uyt de Christelicke gemeente ende van God selve uyt den rijcke Christi geslote*n* werden. Ende wederom als litmaten Christi, ende syner gemeynten aengenomen, so wanneer sy waerachtige beteringe beloven ende bewijsen.

Dat derde deel, Vande Danckbaerheyt.

32. Sondach.

86 Vr. Aengesie*n* wy uyt onser ellendicheyt sonder eenige onse verdienste, allee*n* uyt genaden, door Christum verlost zijn, waerom moeten wy dan noch goede wercken doen?

Ant. Daerom, dat Christus nae dat hy

ons met synen bloede gecocht, ende vry gemaeckt heeft, ons oock door synen H. Geest, tot synen beelde vernieuwet, op dat wy ons, met onsen gantschen leven, God dancbaer voor syne weldaden bewijsen, ende hy door ons gepresen werde: Daer nae oock dat elc by hem selfs, zijns geloofs, uyt de*n* vruchten versekert zy, ende dat door onsen Godsaligen wandel onsen naesten oock Christo gewonnen werde.

87 Vra. Konnen dan die niet salich werden, die in haren Godloosen ondanckbaren leven voortvarende, hen tot God niet en bekeren?

Ant. In geenderley wijse: Want de Schrift seyt dat geen oncuysche, afgoden-dienaer, echtbreker, dief, gierige, dronckaert, lasteraer, noch roover, noch diergelijcke, dat rijcke Gods be-erven sal.

33. Sondach.

88 Vra. In hoe veel stucken bestaet de waerachtige bekeeringe des menschen?

Ant. In twee stucken: Inde afstervinge des ouden, ende inde opstandinge des nieuwen mensches.

89 Vra. Wat is d'afstervinge des ouden mensches?

Ant. 'tIs een hertelijck leed-wesen, dat wy God door onse sonden vertoornt hebben, ende de selve hoe langer hoe meer haten ende vlieden.

90 Vra. Wat is de opstandinge des nieuwen mensches?

Ant. Het is een hertelijcke vreucht in God, door Christum, ende eene ernstige lust ende liefde nae den wille Gods in allen goeden wercken te leven.

91 Vra. Maer wat zijn goede wercken?

Ant. Alleen die uyt waren gelove na de wet Gods, alleen hem ter eeren geschieden, ende niet op ons goetduncken, ofte menschen insettingen gegrondt zijn.

92 Vra. Hoe luydt de wet des Heeren?

Ant. God sprack alle dese woorden:

*I*Ck ben de Heere uwe God, die u uyt Egyptenlant, uyt den diensthuyse, uytgeleyt hebbe.

Dat eerste gebot.

Ghy en sult geen andere goden voor mijn aengesichte hebben.

Dat tweede gebot.

Ghy en sult u geen gesneden beelt noch eenige gelijckenisse maken, [van tgene] dat boven in den hemel is, noch [van tgene] dat onder op der aerde is: noch [van tgene] dat inde watere*n* onder der aerde is. Ghy en sult u voor die niet buygen, noch haer dienen: want ick de Heere uwe God ben een yverich God, die de misdaet der vaderen besoecke aen de kinderen, aen het derde, ende aen het vierde [lit] der gener die my haten. Ende doe barmherticheyt aen duysenden der gener die my lief hebben, ende mijne geboden onderhouden.

Dat derde gebot.

Ghy en sult den name des Heeren uwes Gods niet ydelijck gebruycken: want de Heere en sal niet onschuldich houden die syne*n* name ydelijc gebruyct.

Dat vierde gebot.

Gedenkt des Sabbath-daechs, dat ghy dien heyliget: Ses dagen sult ghy arbeyden ende al u werck

doen. Maer de sevende dach is de Sabbath des Heeren uwes Gods: [dan] en sult ghy geen werc doe*n*, ghy, noch uw' sone, noch uwe dochter, [noch] uw' dienstknecht, noch uwe dienstmaecht, noch u vee, noch uwe vreemdelinck, die in uwe poorten is. Want in ses dagen heeft de Heere den hemel ende de aerde gemaeckt, de zee, ende alles wat daer in is, ende hy rustte ten sevenden dage: daerom segende de Heere den Sabbath-dach, ende heyligde den selven.

Dat vijfde gebot.

Eert uwen vader ende uwe moeder, op dat uwe dagen verlengt worden in den lande dat u de Heere uwe God geeft.

Dat seste gebot.

Ghy en sult niet doot slaen.

Dat sevende gebot.

Ghy en sult niet echt-breken.

Dat achtste gebot.

Ghy en sult niet stelen.

Dat negende gebot.

Ghy en sult geen valsche getuygenisse spreken tegen uwen naesten.

Dat tiende gebot.

Ghy en sult niet begeeren uwes naesten huys: ghy en sult niet begeeren uwes naesten wijf, noch synen dienstknecht, noch syne dienstmaecht, noch synen osse, noch synen esel noch yet dat uwes naesten is.

93 Vra. Hoe werden dese tien geboden gedeelt?

Ant. In twee tafelen, daer van de eerste in vier geboden leert, hoe wy ons tegen God sullen houden: De andere in ses geboden wat wy onsen naesten schuldich zijn.

94 Vra. Wat gebiet God in't eerste gebot?

Ant. Dat ick soo lief als my mijner ziele*n* salicheyt is, alle afgoderije, tooverije, waer-

segginge, superstitie of by-gloove, aenroepinge der heyligen, ofte andere creatueren mijde ende vliede. Ende den eenigen waren God recht leere kennen, hem alleen vertrouwe, in aller ootmoedicheyt ende lijdtsaemheyt, my hem alleen onderwerpe, van hem alleen alles goets verwachte, hem van gantscher herten lief hebbe, vreese ende eere. Alsoo dat ick eer alle creaturen af-gae ende varen late, dan dat ick inden alderminsten tegen synen wille doe.

95 Vra. Wat is afgoderije?

Ant. Afgoderije is in de plaetse des eenigen waren Gods, die hem in syn woort geopenbaert heeft, of beneven den selven, yet anders te versieren ofte hebben, daer op de mensche syn vertrouwen settet.

35. Sondach.

96 Vr. Wat eyscht God in't tweede gebot?

Ant. Dat wy God in geenderley wijse afbeelden, noch op geen ander wijse vereeren dan hy in syn woort bevolen heeft.

97 Vra. machmen dan gantschelijc geen beelden maken?

Ant. God en can noch en mach in geenderley wijse afgebeeldet werden: Maer de creaturen, al ist datse connen afgebeeldet werden, soo verbiet doch God haer beeldnisse te maken, ende te hebben, om te vereeren, of God daer door te dienen.

98 Vra. Maer soudemen de beelden inde

kercken als boecken der leecken niet mogen lijden?

Ant Neen: Want wy en moeten niet wijser zijn dan God, dewelcke syne Christenen niet door stomme beelden: maer door de levendige vercondinge syns woorts wil onderwesen hebben.

36. Sondach.

99 Vra. Wat wil dat derde gebot?

Ant. Dat wy niet alleen met vloecken ofte met valsche eeden, maer ooc met onnoodich sweeren den name Gods niet lasteren, noch misbruycken, noch ons met onse stilswijgen ende toe-sien sulcker schrickelijcker sonden deelachtich maken. Ende in summa, dat wy den heyligen name Gods, anders niet dan met vreese ende eerbiedinge gebruycke*n*, op dat hy van ons recht bekent, aengeroepen, ende in allen onsen woorden ende wercken gepresen werde.

100 Vr. Ist dan so groote sonde Gods name met sweeren ende vloecken te lastere*n*, dat God hem oock over die vertoornt, die so veel als hen mogelijck is, dat vloecken en*de* sweeren niet en helpen weeren ende verbieden?

Ant. Iae't gewisselijck: Want daer en is geen grooter sonde, noch die God meer vertoornt, dan de lasteringe syns naems: daerom hy oock de selve met de doot te straffen bevolen heeft

37. Sondach.

101 Vra. Machmen oock godsalichlijck by den name Gods eenen eedt sweeren?

Ant. Iae: als het de Overheyt van haren onderdanen, oft andersins oock de noot vordert, om trouwe ende waerheyt daer door te bevestigen: en*de* dat tot Gods eere, en*de* synes naesten salicheyt: want sulc eedt sweeren is in Gods woort gegrondet, ende daerom oock van den heyligen inden ouden ende nieuwe*n* Testamente recht gebruyct geweest.

102 Vra. Machmen oock by den heyligen, oft by eenige andere creaturen eenen eedt sweeren?

Ant. Neen: want eenen rechten eedt sweeren, is God aen-roepen, dat hy, als die alleen dat herte kennet, der waerheyt getuygenis wil geven, ende my straffe, indien ick valschelijck sweere, welcke eere geen creaturen toebehoort.

38. Sondach.

103 Wat gebiedt God in't vierde gebot?

Ant. Eerstelijck dat den Kercken-dienst, ofte het Predick-amt, ende scholen onderhouden werden, ende dat ick insonderheyt op den Sabbath, dat is, op den rust-dach, tot der gemeynte Gods neerstelijck come, om Gods woort te hooren, de Sacramenten te gebruycken, God den Heere opentlijck aen te roepen, ende den armen Christelijcke hantreyckinge te doen. Ten anderen, dat ic

alle de dagen mijns levens, van mijnen boosen wercken viere, den Heere door synen Geest in my wercken late, ende also den eeuwigen Sabbath in desen leven aenvange.

39. Sondach.

104 Vra. Wat wil God int vijfde gebot?

Ant. Dat ick mijn vader ende moeder, ende alle die over my gestelt zijn, alle eere ende trouwe bewijse, ende my harer goeder leere ende straffe met behoorlijcke gehoorsaemheyt onderwerpe, ende oock met hare swackheyt ende gebreken gedult hebbe, aengesien het God belieft ons door hare hant te regeeren.

40. Sondach.

105 Vr. Wat eyscht God in't seste gebot?

Ant. Dat ick mijnen naesten, noch met gedachten, noch met woorden, ofte eenich gelaet, veel weyniger met der daet, door my selven, ofte door andere, onteere, hate, quetse ofte doode, maer dat ic alle wraecgiericheyt aflegge, oock my selven niet en quetse, ofte moetwillichlijck in eenich gevaer begeve. Daer om oock de Overicheyt dat sweert draecht, den dootslach te weeren.

106 Vra. Maer dit gebot schijnt alleen van dootslaen te spreken.

Ant. God verbiedende den dootslach, leert ons dat hy de wortel des dootslachs, als nijt, haet, toorn, ende wraechgiericheyt hatet: ende sulcx alles voor eenen dootslach houdet.

107 Vr. Maer is dat genoech, dat wy onsen naesten, also 'tvoorseyt is, niet en doden?
Ant. Neent: want God verbiedende den nijt, haet, ende toorn, gebiet dat wy onsen naesten liefhebben als ons selven, ende tegen hem gedult, vrede ende sachtmoedicheyt, en*de* alle vriendelijcheyt bewijsen: syn schade, soo veel als ons mogelijck is, afkeeren, ende ooc onsen vyanden goet doen.

41. Sondach.

108 Vr. Wat leert ons dat sevenste gebot?
Ant. Dat alle oncuysheyt van God vervloeckt zy, ende dat wy daerom de selve van herten vyant zijnde, cuysch ende tuchtelijck leven moeten, het sy in den heyligen houwelijcken staet ofte buyten den selven.
109 Vra. Verbiet God in desen gebode niet meer dan echt-breken ende diergelijcke schanden?
Ant. Dewijle ons lijf ende ziele tempelen des Heyligen Geestes zijn, so wil hy dat wyse beyde suyver ende heylich bewaren, daerom verbiet hy alle oncuysche daden, gebeerden, woorden, gedachten, lusten, ende wat den mensche daer toe trecken can.

42. Sondach.

110 Vra. Wat verbiet God in't achtste gebot?
Ant. God en verbiet niet alleen dat stelen ende roove*n*, dewelc de Overheyt straft, maer hy noemt oock dieverije, alle boose stucken

ende aenslagen, daer mede wy onses naesten goet gedencken aen ons te brenge*n*, het sy met gewelt, of schijn des rechts, als met onrechten gewichte, elle, mate, ware, munte, woecker, ofte door eenich middel van God verboden: Daer toe oock alle gieric heyt, alle misbruyck ende verquistinge syner gaven.

111 Vra. Maer wat gebiet God in desen gebode?

Ant. Dat ick mijns naesten nut, daer ick can en*de* mach, vordere, met hem also handele als ic wilde datmen met my handelde, daer toe oock dat ick trouwelijck arbeyde, op dat ick den nootdruftigen helpen mach.

43. Sondach.

112 Vra. Wat wil dat negenste gebodt?

Ant. Dat ick tegen niemant valsche getuygenisse geve, niemant syn woorden verkeere, geen achterklapper oft lasteraer en zy, niema*n*t lichtelijc en*de* onverhoort oordeele, ofte helpe verdoemen: maer allerley liegen ende bedriegen, als eygen wercken des duyvels, vermijde, ten zy dat ick den swaren toorn Gods op my laden wil. Item dat ick in 't gerechte en*de* alle andere handelinge*n*, de waerheyt liefhebbe, oprechtelijc spreke, en*de* bekenne. Oock mijns naesten eere, ende goet geruchte, na mijn vermogen voorsta, ende vordere.

44. Sondach.

113 Vra. Wat eyschet van ons dat tiende gebot?

Ant. Dat ooc de minste lust, ofte gedachte, tegen eenig gebot Gods, in ons herte nimmermeer en come, maer dat wy t'allen tijden van gantscher herten allen sonden vyant zijn, ende lust tot aller gerechticheyt hebben.

114 Vr. Maer konnen de gene, die tot God bekeert zijn, dese geboden volcomelijc houden?

Ant. Neen sy: Maer ooc de alderheylichste, soo lange als sy in desen leven zijn, en hebben maer een kleyn beginsel deser gehoorsaemheyt, doch also, datse met een ernstelijc voornemen, niet alleen na sommige, maer na alle de geboden Gods beginnen te leven.

115 Vr. Waerom laet ons dan God also scherpelijcken de tien geboden prediken, sose doch niemant in desen leven houden can?

Ant. Eerstelijck, op dat wy ons levenlanck onse sondelijcke aert, hoe langer hoe meer leeren kennen, ende dies te begeeriger zijn, de vergevinge der sonden, ende de gerechticheyt in Christo te soecken: Daer nae dat wy sonder onderlaten ons beneerstigen, ende God bidden om de genade des Heyligen Geestes, op dat wy langs soo meer, na dat beelt Gods vernieuwet werden, tot dat wy tot de voor-gestelde volcomenheyt na desen leven geraken.

Van 't Gebedt.

45. Sondach.

116 Vra. Waerom is dat Gebedt den Christenen van nooden?

Ant. Daerom, dat het dat voornaemste stuck der danckbaerheyt is, welcke God van ons vordert. Ende dat God syn genade ende den H. Geest alleen dien geven wil, die hem met hertelijcken suchten, sonder ophouden, daerom bidden, ende daer voor dancken.

117 Vra. Wat behoort tot een sulck gebedt, dat God aengenaem zy, ende van hem verhoort wert?

Antw. Eerstelijck, dat wy alleen den eenigen ware*n* God, die hem in syn woort ons geopenbaert heeft, om alle 'tgene dat hy ons geboden heeft te bidden, van herten aenroepen. Ten anderen, dat wy onse noot ende ellendicheyt recht ende grondelijc kennen, op dat wy ons voor den aengesichte syner majesteyt verootmoedigen. Ten derden, dat wy desen vasten gront hebben, dat hy ons gebedt, niet-tegen-staende dat wy sulcx onweerdich zijn, om des Heeren Christi wille, sekerlijck wil verhooren, gelijck hy ons in syn woort belooft heeft.

118 Vra. Wat heeft ons God bevolen van hem te bidden?

Antw. Alle geestelijcke ende lijffelijcke

nootdruft, welcke de Heere Christus begrepen heeft in't gebedt dat hy ons selve geleert heeft.

119 Vra. Hoe luydet dat gebedt?

Antwoorde.

*O*Nse Vader die in de hemelen [zijt.]

Vwen naem werde geheylicht.

Vw' Coninckrijcke come.

Vwen wille geschiede, gelijck in den hemel, alsoo oock op der aerden

Ons' dagelijcx broot geeft ons heden.

Ende vergeeft ons onse schulden, gelijck oock wy vergeven onsen schuldenaren.

Ende en leydt ons niet in versoeckinge, maer verlost ons van den boosen. Want uwe is het Coninckrijcke, ende de cracht, ende de heerlijckheyt, in der eeuwicheyt, Amen.

46. Sondach.

120 Vra. Waerom heeft ons Christus geboden, God also aen te spreken: Onse Vader?

Antw. Op dat hy van stonden aen in't beginssel onses gebedts, in ons kinderlijcke vreese ende toeversicht tot God verwecke, welcke beyde de gront onses gebedts zijn. Namelijck, dat God onse Vader door Christum geworden is, ende dat hy ons veel weyniger afslaen sal 'tgene dat wy hem met rechten geloove bidden, dan onse vaderen ons aertsche dingen ontseggen.

121 Waerom wert hier toe gedaen: Die in de hemelen [zijt]?

Ant. Op dat wy vande hemelsche majesteyt Gods niet aertsch en gedencken, ende van syner almachticheyt alle nootdruft des lijfs ende der zielen verwachten.

47. Sondach.

122 Vra. Welck is de eerste Bede?
Ant. Vwen naem werde geheylicht.
Dat is: Geeft ons eerstelijc dat wy u recht kennen, ende u in alle uwe wercken, (in welcken uwe almachticheyt, wijsheyt goetheyt, gerechticheyt, barmherticheyt, ende waerheyt, claerlijc schijnet,) heyligen roemen ende prijsen. Daer nae oock dat wy al ons leven, gedachten, woorden ende wercken, alsoo schicken ende richten, dat uwen name om onsent wille niet gelastert, maer ge-eert ende gepresen werde.

48. Sondach.

123 Vra. Welck is de tweede Bede?
Ant. V conickrijcke come.
Dat is: Regeert ons also door u woort, ende uwen Geest, dat wy ons lancx soo meer u onderwerpen: Bewaert ende vermeert uwe kercke, verstoort de wercken des duyvels, ende alle gewelt d'welck hem tegen u verheft: mitsgaders alle boose raetslagen die tegen u heylich woort bedacht werden, tot dat de volcomenheyt uws rijcx toecome, daer in ghy alles sult zijn in allen.

49. Sondach.

124 Vra. Welck is de derde Bede?

Ant. Vwen wille geschiede gelijck in den hemel [also] oock op der aerden

Dat is: Geeft dat wy ende alle mensche*n*, onsen eygen wille versaken, ende uwen wille, die alleen goet is, sonder eenich tegenspreken gehoorsaem zijn, op dat alsoo een yegelijc syn ampt ende beroepinge, so gewillichlijck ende getrouwelijck moge bedienen ende uytvoeren als de Engelen in de Hemele*n* doe*n*.

50. Sondach.

125 Vra. Welck is de vierde Bede?

Ant. Ons dagelijcx broot geeft ons heden.

Dat is: Wilt ons met alle nootdruft des lichaems versorgen, op dat wy daer door bekennen dat ghy den eenigen oorspronc alles goets zijt, ende dat noch onse sorge, noch arbeyt, noch uwe gaven, sonder uwen segen, ons en gedijen, ende dat wy derhalven ons betrouwen van alle creaturen aftrecken, ende op u alleene stellen.

51. Sondach.

126 Vra. Welck is de vijfde Bede?

Ant. Vergeeft ons onse schulden, gelijck ooc wy vergeven onsen schuldenaren.

Dat is: Wilt ons arme sondaren, alle onse misdaden, ende ooc de boosheyt die ons altijt aenhangt om des bloets Christi wille niet toe-rekenen, also wy oock dit getuychenis uwer genaden in ons bevinden, dat ons gantsch voornemen is, onsen naesten van herten te vergeven.

52. Sondach.

127 Welck is de seste bede?

Antw. En leydt ons niet in versoeckinge, maer verlost ons van den boosen.

Dat is: Dewijle wy van ons selven soo swack zijn, dat wy niet een oogenblick en connen beslaen, ende daer toe onse doot-vyanden, de duyvel, de werelt, ende ons eygen vleesch niet ophouden ons aen te vechten: Wilt ons doch behouden ende stercken door de cracht uwes Heyligen Geestes, op dat wy in desen geestelijcken strijt niet onder liggen, maer altijt stercken wederstant doen, tot dat wy eyndelijc t'eenemael de overhant behouden.

128 Vr. Hoe besluyt ghy u gebedt?

Ant. Want u is het Conincrijcke, en*de* de cracht, en*de* de heerlijcheyt inder eeuwiche*yt*.

Dat is: Sulcx alles bidden wy van u, daerom dat ghy (als onsen Koninck, ende aller dingen machtich) ons alles goets te geven, den wille ende het vermogen hebt, ende dat al, op dat daer door, niet wy, maer uwen heyligen name eeuwichlijck gepresen werde.

129 Vr. Wat beduyt dat woort, Amen?

Ant. Amen, is te seggen: Het sal waer ende seker zijn. Want mijn gebedt veel sekerder van God verhoort is, dan ick in mijn herte gevoele, dat ick sulcx van hem begeere.

Eynde des Catechismi.

Van den H. Doop.

Forme om den Heyligen Doop uyt te richten.

*D*E hooft-somme der leere des heyligen Doops, is in dese drie stucken begrepen:

Eerstelijck, dat wy met onse kinderen in sonden ontfangen ende geboren, ende daerom kinderen des toorns zijn, soo dat wy in't rijcke Gods niet en mogen come*n*, ten sy dat wy van nieus geboren werden. Dit leert ons den ondergang en besprenginge met den water, daer door ons d'onreynicheyt onser zielen wort aengewesen, op dat wy vermaent worden een mis-hagen aen ons selven te hebben, ons voor Gode te verootmoedigen, ende onse reyn-makinge ende salicheyt buyten ons selven te soecken.

Ten tweeden, betuycht ende versegelt ons den heyligen Doop, de af-wasschinge der sonden door Iesum Christum. Daerom werden wy gedoopt inden name des Vaders, en*de* des Soons, ende des H. Geestes. Want als wy gedoopt werde*n* in de*n* naem des Vaders, soo betuycht en*de* versegelt ons God de Vader, dat hy met ons een eeuwich verbont der genade op-richt, ons tot syne kinderen en*de* erfgenamen aenneemt, ende daerom van alle goet versorgen, ende alle quaet van ons weeren ofte

t'onsen besten keeren wil. Ende als wy inden name des Soons gedoopt werden, soo versegelt ons de Sone, dat hy ons wascht in synen bloede van alle onse sonden, ons in de gemeenschap syns doots en*de* weder-opstandige inlijvende, also dat wy van onse sonden bevrijt, en*de* rechtveerdich voor God gerekent worden. Desgelijcx als wy gedoopt werden inden naem des H. Geests, so versekert ons de H. Geest door dit heylich Sacrament, dat hy by ons woonen ende ons tot lidtmaten Chrsti heyligen wil, ons toe-eygenende 't gene wy in Christo hebben, namelijck, d'afwasschinge onser sonden, ende dagelijcksche vernieuwinge onses levens, tot dat wy eyndelijc onder de gemeente der uyt*ver*corene*n*, int eeuwich leve*n* onbevlect sullen gestelt werde*n*.

Ten derden, Overmidts dat in allen verbonden twee deelen begrepen zijn, so werden wy ooc wederomme va*n* God door de*n* Doop vermaent ende verplicht tot een nieuwe gehoorsaemheyt, namelijc, dat wy desen eenigen God Vader, Sone, ende H. Geest aenhangen, betrouwen ende liefhebben, met geheel onse herte, ende met geheel onse ziele, ende met geheel onse verstant, ende uyt geheel onse cracht: de werelt verlaten, onse oude nature dooden ende in een nieuw Godsalich leven wandelen. Ende als wy somtijts uyt swackheyt in sonden vallen, soo en moeten wy aen Godes genade niet vertwijfelen,

noch inde sonde blijven liggen, overmits de Doop een segel ende ongetwijffelt getuychenis is dat wy een eeuwich verbont met God hebben. Ende hoe-wel onse kinderen dese dingen niet en verstaen, soo machmense nochtans daerom vanden Doop niet uytsluyten, aen-gesien sy ooc sonder haren weten der verdoemenisse in Adam deelachtich zijn, ende alsoo oock wederom in Christo tot genaden aengenomen werden: Gelijck God spreeckt tot Abraham den Vader aller gelovigen, ende over sulcx mede tot ons ende onse kinderen, *Genes.* int 17. seggende: Ick sal mijn verbont oprechten tusschen my ende tusschen u, ende tusschen uwen zade na u in hare geslachten, tot een eeuwich verbont: om u te zijn tot eenen God, ende uwen zade na u. Dit betuycht ooc Petrus, *Actor.* 2. met dese woorden: want u komt de belofte toe, ende uwen kinderen, ende allen die verre zijn, so vele alsser den Heere onse God toe roepen sal. Daerom heeftse God voormaels bevolen te besnijden, 'twelck een segel des verbonts en*de* der gerechticheyt des geloofs was, gelijckse oock Christus omhelst, de handen opgeleyt ende gesegent heeft, *Marc.* in't 10. capit. Dewijle dan nu de Doop inde plaetse der Besnijdinge gecomen is, soo salmen de kinderen als erfgenamen des rijckx Gods ende zijns verbonts doopen: Ende d'ouders sullen gehouden zijn hare

kinderen in het opwassen hier van breeder t'onderwijsen.

Op dat wy dan dese heylige ordeninge Gods tot syner eeren, t'onsen troost, ende tot stichtinge der gemeynten uyt-richten mogen, soo laet ons synen heyligen name aldus aenroepen:

O Almachtige, eeuwige God, ghy die na uwen strengen oordeele, de ongelovige ende onboetveerdige werelt met de Suntvloet gestraft hebt, ende den geloovigen Noë syn achtster uyt uwe groote barmherticheyt behouden ende bewaert. Ghy die den verstockten Pharao met al syn volc in 'troode meyr verdroncken hebt, ende u volck Israël droochs-voets daer door geleydet, door 'twelc den Doop beduydet wert: Wy bidde*n* u door uwe grondelose barmherticheyt, dat ghy dit u kint genaedelijck wilt aensien, ende door uwen H. Geest uwen Sone Iesu Christo inlijven, op dat het met hem in syne*n* doot begraven werde, ende met hem mach opstaen in een nieu leven, op dat het syn cruys, he*m* dagelijcx navolgende, vrolijc dragen moge, hem aenhange met waerachtige*n* geloove, vaster hope, ende vyerige liefde, dat het dit leven, ('twelck doch niet anders is dan een gestadige doot) om uwent wille getroost verlate, ende ten laetsten dage voor den rechter-stoel Christi uwes Soons sonder verschricken moge verschijnen, door den

selven onsen Heere Iesum Christum uwen Sone, die met u ende den Heyligen Geest een eenich God leeft ende regneert in eeuwicheyt Amen.

Vermaninge aen de Ouders, ende die mede ten Doop comen.

*G*Eliefde inden Heere Christo, Ghy hebt gehoort dat den Doop een ordeninge Gods is, om ons en*de* onsen zade syn verbont te versegelen, daerom moeten wy hem tot dien eynde, ende niet uyt gewoonte ofte superstitie gebruycken. Op dat het dan openbaer werde, dat ghy alsoo gesint zijt, sult ghy dan van uwentwegen hier op ongeveynsdelijck antwoorden:

Eerstelijc, hoe wel onse kinderen in sonden ontfangen ende geboren zijn, ende daerom alderhande ellendicheyt, ja de verdoemenisse selve onderworpen, of ghy niet bekent datse in Iesu Christo geheylicht zijn, ende daerom als litmaten synder gemeynte behooren gedoopt te wesen?

Ten anderen, of ghy de leere die in 't oude ende nieuwe Testament, ende inde artijckelen des Christelijcken geloofs begrepen is, ende inde Christelijcke Kercke al hier geleert wert, niet bekent de waerachtige ende volcomene leere der salicheyt te wesen?

Ten derden, oft ghy niet en belooft

ende voor u neemt, dese kinderen als sy tot haren verstande sullen gecomen zijn, een yegelijck de syne, waer van hy vader ofte getuyge is, inde voorseyde leere na u vermogen te onderwijsen ofte te doen ende helpen onderwijsen? Antwoort Ia wy.

Daer na in 't doopen spreeckt de Dienaer aldus

N. Ick doope u inden name des Vaders, ende des Soons, ende des H. Geests.

Danck-segginge.

*A*Lmachtige, barmhertige God ende Vader, wy dancken ende loven u, dat ghy ons ende onse kinderen door het bloedt uwes lieven Soons Iesu Christi, alle onse sonden vergeven, ende ons door uwen Heyligen Geest tot lidtmaten uwes eengeborenen Soons, ende also tot uwe kinderen aengenomen hebt, ende ons 't selve met den heyligen Doop besegelt ende becrachticht: wy bidden u oock door den selven uwen lieven Soon, dat ghy dit kint met uwen H. Geest altijt wilt regeren, op dat het Christelijck ende Godsalichlijck opgevoedt werde, ende inden Heere Iesu Christo wasse ende toeneme, op dattet uwe vaderlicke goetheyt ende barmherticheyt, die ghy hem ende ons allen hebt bewesen, mach bekennen, ende in aller gerechticheyt onder onsen eenigen Leeraer, Coning ende Hooge Priester Christo

Iesu leve, ende vromelijc tegen de sonde, den duyvel, ende syn gantsche rijck strijden ende overwinne*n* moge, om u en*de* uwen Sone Iesum Christum, mitsgaders den Heyligen Geest, den eenigen ende waerachtigen God eeuwichlijck te loven ende te prijsen.

Formulier om den H. Doop te bedienen aen bejaerde persoonen

*H*Oe wel de kinderen der Christenen (on-aengesien sy dit niet en verstaen) uyt cracht des Verbonts moeten gedoopt worden, is nochtans niet geoorloft de bejaerde te doopen, ten zy die te vooren, hare sonden gevoelende, belijdenis doen, van hare boete, ende geloove in Christum: Want om dese oorsake heeft niet alleen Ioannes de Dooper, predickende na 'tgebot Gods den Doop der bekeeringe, tot *ver*gevinge der sonden, die hare sonden beleden, gedoopt *Marc.* 1. en*de Luc.* 3. Maer onse Heere Iesus Christus heeft oock syn Discipelen bevolen, alle volckeren te onderwijsen, de selve doopende in de*n* Name des Vaders, ende des Soons, ende des H. Geests, *Mat.* 28. ende *Marc.* 16. Dese belofte daer by voegende, dat die geloven sal en*de* gedoopt sal sijn, salich sal worden. Gelijck oock d'Apostelen, als blijckt uyt de Handelingen der selver, *Actor.* 2. ende 10. ende 16. volgens desen regel, geene andere

bejaerde gedoopt hebben, als die belijdenis van haer geloof ende boete gedaen hebben. Dien volgens is huydendaechs niet geoorloft eenige andere bejaerde te doopen, als die de verborgentheden des heyligen Doops uyt de predicatie des h. Euangeliums geleert hebben, en*de* te gelijck haers geloofs door mondelijcke belijdenisse rekenschap connen geven.

Aengesien ghy N. dan oock begeert met het h. Doopsel gedoopt te worden, ten eynde het u zy een zegel der in-lijvinge in de Kercke Gods, ende dat blijcke dat ghy niet alleen de Christelijcke Religie aen-neemt, in dewelcke ghy privatelijc van ons zijt onderwesen, daer van ghy mede voor ons belijdenisse gedaen hebt, maer oock uwe leven na de selve, door Gods genade, wilt aenstellen: sult ghy voor God ende syne Gemeynte ongeveynsdelijck antwoorden:

Ten eersten: of ghy gelooft in den eenigen waerachtigen God, onderscheyden in drie persoonen, Vader, Soon, ende H. Geest, die hemel ende aerde, ende alles wat daer in is, uyt niet geschapen heeft, ende noch onderhout ende regeert, soo dat niet geschiede in hemel ende op der aerden sonder synen Goddelijcken wille? Ant Iae.

Ten tweeden: Of ghy gelooft dat ghy in sonden ontfangen ende geboren zijt, ende volgens een kint des toorns van naturen, te*n*

goede gantsch onbequaem, geneycht tot allen quade, ende dat ghy met gedachten, woorden, ende wercken, de geboden des Heeren menichmael hebt overtreden, ende of dese sonden u van herten leet zijn? *Antwoort.* Iae.

Ten derden: Of ghy gelooft dat Christus, die waerachtich ende eeuwich God is, ende waerachtich Mensche, die syn menschelijcke nature uyt den vleesche ende bloede der Maget Maria heeft aengenomen, u tot een Salichmaker van God geschonken zy, ende dat ghy door dit geloof ontfanget vergevinge der sonden in synen bloede, ende dat ghy een lit Iesu Christi ende syner Kercke, door cracht des Heyligen Geestes zijt geworden? *Antwoort.* Iae.

Ten vierden: Of ghy alle de Artijckelen der Christelijcke Religie, gelijck die hier in de Christelijcke Kercke uyt de*n* woorde Gods geleert worden, toestemt, ende van voornemen zijt inde selve leere ten eynde uws levens stantvastelijck te volherden: ende beneffens dien versaeckt alle ketteryen ende dwalinge*n*, met dese leere strijdende, ende belooft dat ghy inde gemeynschap van onse Christelijcke Kercke, niet allee*n* in 'tgehoor des Woorts, maer oock in 't gebruyck des Avondmaels sult volduren? *Antwoort.* Iae.

Ten vijfden: Of ghy u van herten voorgeset hebt, altijt Christelijck te wandelen, de

werelt ende syne quade begeerlijckheden te versaken, als dat den litmaten Christi ende syner Gemeynte betaemt, ende u alle Christelijcke vermaningen wilt onderwerpen? *Antwoort.* Iae.

De goede ende groote God verleene goedertierentlijck tot dit u voornemen syne genade en*de* zegen, door Iesum Christum *Amen.*

Forme om dat Heylige Nachtmael te houden.

*G*Heliefde inden Heere Iesu Christo, hoort aen de woorden der insettinge des Heyligen Nachtmaels onses Heeren Iesu Christi, welcke ons beschrijft de heylige Apostel Paulus, 1. *Cor.* 11.

*I*Ck hebbe van den Heere ontfangen 't gene ic ooc u overgegeven hebbe, dat de Heere Iesus, in den nacht in welcken hy verraden wierdt, het broot nam: Ende als hy gedanct hadde, brack hy't, ende seyde Nemet, Etet: dat is mijn lichaem, dat voor u gebroken wordt: doet dat tot mijner gedachtenisse. Desgelijcks [nam] hy oock den drinck-beker nae het eten des Avontmaels ende seyde, dese Drinck-beker is het nieuwe Testament in mijnen bloede. Doet dat so dickwils als ghy [dien] sult drincken, tot mijner gedachtenisse. Want soo dickwils als ghy dit broot sult eten ende desen drinck-beker sult drincken, so vercondicht den doot des Heeren, tot dat hy

comt. Soo dan wie onweerdelijck dit broot eet, oft den drinckbeker des Heeren drinckt, die sal schuldich zijn aen het lichaem ende bloet des Heeren. Maer de mensche beproeve hem selven, ende ete also van het broot, ende drincke van den drinck-beker. Want die onweerdelijck eet ende drinct, die eet ende drinct hem selven een oordeel, niet onderscheydende het lichaem des Heeren.

*O*P dat wy nu tot onse trooste, des Heere*n* Nachtmael mogen houden, is voor allen dingen ons van nooden, dat wy ons te voren recht beproeven. Ten anderen, dat wy het tot dien eynde richten daer toe het de Heere Christus verordineert ende ingeset heeft, namelijck, tot syner gedachtenisse.

De waerachtige beproevinge ons selfs, staet in dese drie stucken:

Ten eersten, bedencke een yegelijc by hem selve*n* syne sonden en*de* vermaledydinge, op dat hy hem selven mishage ende hem voor Gode verootmoedige: Aen-gesien den toorn Gods tegen de sonde alsoo groot is, dat hy die (eer dat hyse ongestraft liet blijven) aen synen lieven Sone Iesum Christum met den bitteren ende smadelijcken doot des cruyces gestraft heeft.

Ten anderen, Ondersoecke een yegelijc syn herte, of hy oock deser gewisse belofte Gods gelooft, dat hem alle syn sonden allee*n* om des lijdens ende stervens Iesu Christi wille ver-

geven zijn, ende de volcomen gerechticheyt Christi hem als syn eygen toe-gerekent, ende toe-geschoncken sy, ja so volcomen, als of hy selve in eygener persoone voor alle syne sonden betaelt, ende alle gerechticheyt volbracht hadde.

Ten derden, Ondersoecke een yegelijc syn conscientie, of hy ooc gesint is voortaen met syn gantsche leven waerachtige danckbaerheyt tegen God den Heere te bewijsen, ende voor den aengesichte Gods oprechtelijck te wandelen. Item, of hy sonder eenige geveynstheyt, alle vyantschap, haet ende nijt, van herten afleggende, een neerstich voornemen heeft om van nu voortaen in waerachtiger liefde ende eenicheyt met synen naesten te leven.

Alle die dan also gesint zijn, die wil God gewislijck in genaden aennemen, ende voor weerdige mede-genooten der tafel syns Soons Iesu Christi houden.

Daer-en-tegen die dit getuygenisse in hare herten niet gevoelen, die eten ende drincke*n* hen selven dat oordeel. Daerom wy oock na den bevele Christi ende des Apostels Pauli, alle die sich met dese navolgende lasteren besmet weten, vermanen vande tafel des Heeren sich te onthouden, ende vercondigen hen datse geen deel in 'trijcke Christi hebben: Als daer zijn alle Afgoden-dienaers alle die verstorven Heyligen, Engelen, oft andere

creaturen aenroepen, alle die den beelden eer aen doen, alle tovenaers ende waerseggers, die vee ofte menschen, mitsgaders andere dingen segenen, ende die sulcke segeninge gelove geven, alle verachters Gods en*de* zijns woorts, en*de* der heyliger Sacramenten, alle Gods lasteraers, alle die tweedracht, secten, ende muyterije in Kercken ende wereltlijcke regimenten begeeren aen te richten, alle meyn-eedige, alle die haren Ouderen ende Overheden ongehoorsaem zijn: alle dootslagers, kijvers, ende die in haet ende nijt tegen haren naesten leven: alle echt-brekers, hoereerders, dronckaerts, dieven, woeckenaers, rovers, spelers, gierigaerts, ende alle de gene die een ergerlijc leven leyden. Dese alle so lange sy in sulcke lasteren blijven, sullen sick deser spijse, (welcke Christus alleen synen gelovigen verordineert heeft) onthouden, op dat haer gerichte ende verdoemenisse niet dies te swaerder werde.

Maer dit wert ons, (geliefde in den Heere) niet voorgehouden, om de verslagen herten der gelovigen kleynmoedich te maken, even oft niemant tot den Nachtmale des Heeren gaen mochte, dan die sonder eenige sonde ware: Want wy en comen niet tot desen Avontmale om daer mede te betuyge*n*, dat wy in ons selven volcomen, ende rechtveerdich zijn: Maer ter contrarien, aengesien dat wy ons leven, buyten ons selven in

Iesu Christo soecken, so bekennen wy daer mede, dat wy midden inden doodt liggen. Daerom al is't dat wy noch veel gebreken ende ellendicheden in ons bevinden, als namelijck, dat wy geen volcomen geloove hebben, dat wy ons oock met sulcken yver om Gode te dienen niet begeven, also wy schuldich zijn: maer dagelijcx met de swackheyt onses geloofs, ende de boose lusten onses vleesches te strijden hebben: Nochtans dies niet tegenstaende, overmits dat ons (door de genade des Heyligen Geests) sulcke gebreken van herten leet zijn, ende wy van herten begeeren tegen ons ongeloove te strijden, ende na alle geboden Gods te leven: So sullen wy gewis, ende seker zijn, dat geen sonde noch swacheyt, die noch (tegen onsen wille) in ons overbleven is, ons can hinderen, dat ons God niet in genaden soude aennemen, ende also deser hemelsche spijse en*de* dranc weerdich ende deelachtich maken.

Ten anderen, Laet ons nu ooc overdencken, waer toe ons de Heere syn Avontmael heeft in geset, namelijck, dat wy sulcx doen souden tot syner gedachtenisse. Maer aldus sullen wy syns daer by gedencken:

Eerstelijck, dat wy gantschelijck in onse herten vertrouwen, dat onse Heere Iesus Christus, na luyd der beloftenissen, die den Voor-vaderen inde ouden Testamente vanden beginne aen geschiet zijn, vanden Vader

in dese werelt gesonden zy, ons vleesch ende bloet aengenomen, den toorn Gods (onder welcken wy eeuwichlijck hadden moeten versincken) vanden beginne syner menschwerdinge tot den eynde syns levens, op aerden voor ons gedragen, ende alle gehoorsaemheyt der Godlijcker wet ende gerechticheyt voor ons vervult, voornamelijc, doen hem den last onser sonden, ende des toorns Gods het bloedige sweet inden hof uyt gedruckt heeft: Daer hy gebonden wert, op dat hy ons soude ontbinden: Daer na ontallijcke versmaetheden geleden heeft, op dat wy nimmermeer te schanden souden werde*n*. Onschuldich ter doot veroordeelt, op dat wy voor 't gerichte Godes vry souden gesproken werde*n*, Ia syn gebenedijde lichaem aen 't cruys laten nagelen, op dat hy de hant-schrift onser sonden daer aen soude hechten: Ende heeft also de vermaledijdinge van ons op hem geladen, op dat hy ons met syner gebenedijdinge vervullen soude: Ende heeft hem vernedert tot in de alderdiepste versmaetheyt ende angst der hellen, met lijf ende ziele aen de*n* houte des cruyces, doen hy riep met luyder stemmen: mijn God, mijn God, waerom hebt ghy my verlaten? op dat wy tot God souden genomen, ende nimmermeer van hem verlaten werden. Ende eyndelijc, met syner doot ende bloetstortinge, dat nieuwe ende eeuwige Testament, dat

Verbont der genaden ende der versoeninge besloten, als hy seyde: Het is volbracht.

Ende op dat wy vastelijc souden geloven, dat wy tot desen genaden-verbonde behooren, nam de Heere Iesus in synen laetsten Avontmale dat broot, Ende als hy gedanct hadde, brac hy't, en*de* gaf het syne jongeren, en*de* seyde: Nemet, etet, dat is mijn lichaem, dat voor u gegeven wert: doet dat tot mijnder gedachtenisse. Desgelijcken na den Avontmale, nam hy den Drinckbeker, seyde danc, ende sprack: Drincket alle daer uyt: desen drinckbeker is het nieuwe Testament in mijnen bloede, twelck voor u ende voor vele*n* vergoten wort tot vergevinge der sonden: Sulcx doet (soo dickwils als ghy dien sult drincken) tot mijner gedachtenisse: Dat is, so dickwils als ghy van desen broode etet, ende van desen beker drincket, sult ghy daer door, als door een gewisse gedachtenisse ende pant, vermaent ende verseeckert werden, van dese mijne hertelijcke liefde, ende trouwe tegen u, dat ick voor u (daer ghy anders den eeuwigen doot haddet moeten sterven) mijn lichaem aen dat hout des cruyces inden doot geve, en*de* mijn bloet vergiete, ende uwe hongerige ende dorstige ziele met den selven mijnen gecruysten lichame, ende vergotenen bloede tot den eeuwigen leven spijse ende lave, also sekerlijck als eenen yegelijcken dit broot voor synen oogen gebroken, ende desen

beker hem gegeven wert, ende ghy de selve tot mijner gedachtenisse met uwen monde etet ende drincket.

Wt dese insettinge des H. Avontmaels onses Heeren Iesu Christi sien wy, dat hy ons geloove ende betrouwen op syn volcomen offerhande (die een mael aen □t cruys geschiet is) als op de*n* eenigen gront ende fondament onser salicheyt wijset, daer hy onse hongerige ende dorstige ziele*n* tot een waerachtige spijse ende dranc des eeuwigen levens geworden is: Want door syn doot heeft hy de oorsake onses eeuwigen hongers ende commers, namelijck, de sonde wech genomen, ende ons den levendichmakenden geest verworven, op dat wy door den selven geest die in Christo als inden hoofde, ende in ons, als syne litmaten woonet, met hem waerachtige gemeynschap souden hebben, ende aller syner goede*n* des eeuwigen levens, gerechticheyt ende heerlijckheyt deelachtich werden.

Daer beneven, dat wy oock door den selven Geest onder malcanderen als litmaten eens lichaems in waerachtige broederlijcke liefde verbonde*n* werden, gelijck de H. Apostel spreeckt: Een broot [is het so] zijn wy vele ee*n* lichaem, dewijle wy alle eens broots deelachtich zijn. Wa*n*t gelijck uyt veel coornkens een meel gemalen, ende een broot gebacken wert, ende

uyt veel bezyen t'samen geperst zijnde, eenen wijn ende dranck vlietet ende hem onder een vermenget: also sullen wy alle, die door den waerachtigen gelove Christo ingelijft zijn, door broederlijcke liefde, om Christi onses lieven Salichmakers wille, die ons te voren so uytnemelijck heeft lief gehadt, al te samen een lichaem zijn, ende sulcks niet alleen met woorden, maer metter daet tegen malcanderen bewijsen.

Daer toe helpe ons de almachtige, barmhertige God ende Vader onses Heeren Iesu Christi, door synen Heyligen Geest, Amen.

Op dat wy dan dit al mogen vercrijgen, laet ons voor Gode ons selven verootmoedigen, ende hem met waerachtigen geloove om syn genade aenroepen:

*B*Armhertige God ende Vader, wy bidden u, dat ghy in desen Avontmale (in twelck wy oeffenen de heerlijcke gedachtenisse des bitteren doots uwes lieven Soons Iesu Christi) door uwen H. Geest in onse herten willet wercken, dat wy ons met waerachtigen vertrouwen uwen Sone Iesu Christo so langer so meer overgeven, op dat onse beswaerde ende verslagen herten, met syne*n* waerachtigen lichame ende bloede, Ia met hem waerachtich God ende mensche, dat eenige hemelsch broot, door cracht des Heyligen Geests

gespijst ende gelaeft werden: Ende dat wy niet meer in onse sonden, maer hy in ons en*de* wy in hem leve*n,* en*de* also waerachtichlijck des nieuwen ende eeuwigen Testaments ende verbonts der genaden deelachtich zijn mogen: Dat wy niet en twijffelen, oft ghy sult eeuwichlijck onse genadige Vader zijn, ons onse sonden nimmermeer toe-rekenende, ende met allen dingen aen lichaem ende ziele versorgende, als uwe lieve kinders ende erfgenamen.

Verleent ons oock de genade, dat wy getroostelijc ons cruys op ons nemen, ons selven verloochenen, onsen Heylant bekenne*n,* ende in aller droeffenisse met opgehevene hoofden, onsen Heeren Iesum Christum uytten hemel verwachten, daer hy onse sterffelijcke lichamen synen verclaerden heerlijcken lichame gelijck maken, ende ons tot hem nemen sal in eeuwicheyt, Amen.

Onse Vader, etc.

Wilt ons oock door dit heylich Avontmael stercken in den algemeynen ongetwijffelden Christelijcke*n* gelove, daer van wy bekentenisse doen met monde ende herte, sprekende:

Ic gelove in God etc.

*O*P dat wy dan met den waerachtigen hemelschen broode Christo gespijst mogen werden, so laet ons met onsen her-

ten niet aen den uyterlijcken broode ende wijne blijven hangende: Maer onse herten opwaerts in den hemel verheffen, daer Christus Iesus is onse voor-sprake, ter rechterhant syns hemelschen Vaders, daer heenen ons oor de Artijckelen onses Christelicken geloofs wijsen: Niet twijfelende of wy sullen so waerachtichlijc door de werckinge des Heyligen Geests, met synen lichame ende bloede aen onse zielen gespijst ende gelaeft werden, als wy dat h. broot ende dranck tot syner gedachtenisse ontfangen.

In □tbreken ende uytdeylen des broots, sal de Dienaer spreken:

Dat broot dat wy breken, is een gemeynschap des Lichaems Christi.

Ende soo hy den Drinckbeker geeft:

De Drinckbeker der danck-segginge, dien wy [dancseggende] segenen, is een gemeynschap des Bloets Christi.

Dewijle datmen communiceert, salmen stichtelijck singen, ofte sommige capittelen lesen, ter gedachtenisse des stervens Christi dienende, als *Esai*.53. *Ioan*.13. 14. 15. 16. 17. 18. ofte diergelijcke.

Nae voleyndinge der Communicatie, sal de Dienaer spreken:

Geliefde inden Heere, dewijle de Heere nu aen syne tafel onse zielen gespijst heeft,

so laet ons al te same*n* syne*n* naem met dancsegginge prijsen, ende een yegelijck spreke in syn herte aldus:

1 *L*Ooft den Heere mijn ziele: ende al wat binnen in my is synen heyligen Name.
2 Looft den Heere mijn ziele, ende vergetet geene van syne weldaden.
3 Die al uwe ongerechticheyt vergeeft, die alle uwe cranckheden geneest.
4 Die u leven verlost van tverderf: die u croont met goedertierenheyt ende barmherticheden:
5 Die uwe*n* mont versadicht met het goede: uwe jeucht vernieuwet als eenes Arents.
6 De Heere doet gerechticheyt ende gerichte, allen den genen die onderdruckt worden.
7 Hy heeft Mosi syne wegen bekent gemaeckt, den kinderen Israëls syne daden.
8 Barmhertich ende genadich is de Heere, lanckmoedich, ende groot van goedertierenheyt.
9 Hy en sal niet altoos twisten, noch eeuwichlijck [den toorn] behouden.
10 Hy en doet ons niet nae onse sonden: ende en vergelt ons niet nae onse ongerechticheden.
11 Want soo hooge den hemel is boven de aerde, is syn goedertierenheyt gewel-

dich over de gene die hem vreesen.
12 Soo verre het Oosten is van tWesten, soo verre doet hy onse overtredingen van ons.
13 Gelijc hem een vader ontfermt over de kinderen: ontfermt hem de Heere over de gene, die hem vreesen.

Welcke oock synen eygenen Sone niet gespaert en heeft: maer heeft hem voor ons allen overgegeven, en*de* ons alle dingen met hem geschoncken. Daerom bevesticht God daer mede syne liefde tegen ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wy noch sondaers waren, veel meer dan, zijnde nu gerechveerdicht door syn bloet, sullen wy door hem behouden worden van den toorn. Want indien wy vyanden zijnde, met God versoent zijn door den doot syns Soons, veel meer sullen wy versoent zijnde, behouden worden door syn leven. Daerom sal mijn mont ende herte des Heeren lof vercondigen van nu aen tot in der eeuwicheyt.

Soo spreke een yegelijck met aendachtiger herten.

O Almachtige, barmhertige God en*de* Vader, wy dancken u van gantscher herten, dat ghy uyt grondelooser barmherticheyt ons uwen een-geborenen Sone tot een Middelaer ende offer voor onse

sonden, ende tot een spijse ende dranck des eeuwigen levens geschoncken hebt: Ende dat ghy ons geeft een waerachtich geloove, daer door wy sulcker uwer weldaden deelachtich werden: Ghy hebt ons ooc tot sterckinge des selven, uwen lieven Sone Iesum Christum, syn H. Nachtmael laten in stellen ende verordenen: Wy bidden u, o getrouwe God ende Vader, dat ghy door de werckinge uwes H. Geests, de gedachtenisse onses Heeren Iesu Christi, ende de vercondinge syns doots, ons tot dagelijcschen toe-nemen in □trechte gelove, ende de salige gemeenschap Christi wilt laten gedijen: Door den selven uwen lieven Soone Iesum Christum, in wiens Name wy onse gebeden besluyten.

Onse Vader, etc.

Forme om den Houwelijcken staet voor de Gemeynte Christi te bevestigen.

*O*Vermits dat den gehouweden gemeynlijc veelderhande tegenspoet ende cruys van wegen de sonden, is toecomende: Op dat ghy N. ende N. (die uwe echtelicke verbindinge in Godes name, voor de Christelijcke Gemeynte wilt laten bevestigen) oock in uwe herten versekert zijn meucht van de gewisse hulpe Gods in uwen cruyce: Soo hoort uyt den woorde

Gods, hoe eerlijck dat den houwelijcken staet sy, ende dat hy een insettinge Gods is die hem behaecht, daerom hy oock de getroude wil segenen, ende hen by-staen, gelijck hy belooft heeft. Daer-en-tegen de hoereerders ende overspeelders wil hy oordeelen ende straffen.

1 Ende eerstelijck sult ghy weten, dat God onse Vader, na-dien hy hemel ende aerde, ende alles wat daer in is, geschapen hadde, den mensche schiep na synen beelde ende gelijckenisse, op dat hy heerschappye soude hebben over de dieren der aerden, over de visschen der zee, ende over het gevogelte des hemels. Ende na-dien hy den mensche geschapen hadde, sprack hy: Het en is niet goet dat de mensche alleen zy, Ic wil hem een hulpe maken [die] als tegen over hem zy. Doe dede de Heere God eenen diepen slaep op Adam vallen, ende hy sliep: ende hy nam eene van syne ribben, ende sloot der selver plaetse toe [met] vleesch. Ende de Heere God bouwede de ribbe, die hy van Adam genomen hadde, tot eene vrouwe: ende hy brachtse tot Adam. Doe seyde Adam: Dese is ditmael been van mijne beenen, ende vleesch van mijnen vleesche: men salse Manninne heeten, om datse van den man gecomen is. Daerom sal de man synen vader ende syne moeder verlaten, ende synen wijve

aencleven, en*de* sy sullen tot een vleesch zijn.

Daerom en sult ghy niet twijffelen, of den houwelijcken staet en behage God den Heere: overmits hy den Adam syne huysvrouwe geschapen, selve toegebracht ende hem tot eener huysvrouwe gegeven heeft, daer mede betuygende, dat hy noch hedensdaechs eenen yegelijcken syn huysvrouwe, gelijck als met syner hant, toebrengt. Om dies wille heeft oock de Heere Iesus Christus den selven soo hooge ge-eert met syner tegenwoordicheyt, giften ende wonder-tekenen tot Cana in Galilea, om daer mede te betuygen, dat den houwelijcken staet behoort eerlijck gehouden te werden by allen, ende dat hy den getrouden syn hulpe ende bystant altijt wil bewijsen, oock wanneermen sulcx alderminst is verwachtende.

2 Maer op dat ghy in desen staet godsalichlijck leven moget, soo sult ghy weten de oorsaken, om welcher wille God den houwelijcken staet heeft ingeset:

De eerste oorsake is, dat de een den anderen trouwelijck helpe ende by-sta in allen dingen, die tot den tijtlijcken ende eeuwigen leven behooren.

De ander, datse hare kinderen (diese crijgen sullen) in de waerachtige kennisse ende vreese Gods, hem ter eeren, ende tot harer salicheyt op-brengen./p>

De derde, Op dat een yegelijck alle oncuysheyt ende boose lusten vermijdende, met een goede ende geruste conscientie moge leven: Want om hoererije te vermijden, sal een yegelijck [man] syn eygen wijf hebben, en*de* een yegelijc wijf haren eygene*n* man hebben. Also dat alle die tot hare jaren gecomen zijn, en*de* de gave der onthoudinge niet en hebben, na den bevele Gods verbonden ende schuldich zijn, hen tot den houwelijcke staet, na Christelijcker ordeninge, met wete*n* en*de* wille harer oudere*n* ofte mombaren en*de* vrienden, te begeve*n*. Op dat de tempel Gods, dat is ons lichaem, niet v*er*ontreynicht werde: Want so jemant den tempel Gods sche*n*det, die*n* sal God schende*n*.

3 Daer nae sult ghy dan weten, hoe hem d'een tegen den anderen na Gods woort schuldich is te houden.

Eerstelijck sult ghy, man, weten dat u God geset heeft als een hooft des wijfs, op dat ghyse na uwen vermogen verstandelijck leydende, soudet onderwijsen, troosten ende beschermen, gelijck dat hooft het lichaem regeert: Ia gelijck als Christus dat hooft, wijsheyt troost ende bystant syner gemeynte is. Boven dien sult ghy uwe huysvrouwe lief hebben, als u eygen lichaem, gelijc als Christus syn gemeynte lief gehat heeft, ghy en sult niet bitter tegen haer zijn, maer by haer woonen met

verstande, ende der vrouwe, als de*n* swackeren vate, hare eere geven: aengesien dat ghy mede-erven der genaden des levens zijt, op dat u gebedt niet verhindert en werde. Ende na dien het Gods bevel is, dat de man in □t sweet syns aenschijns broot eten sal, so sult ghy trouwelijck ende neerstelijck in uwen Godlijcken beroep arbeyden, op dat ghy u huysgesin met God ende met eerbaerheyt moget onderhouden, ende oock wat daer beneven hebt, om den nootdruftigen mede te deelen.

Desgelijcken sult ghy vrouwe weten, hoe ghy u na den woorde Gods houden sult tegen uwen man. Ghy sult uwen wettelijcken man lief hebben, eeren ende vreesen, oock hem gehoorsaem zijn, in allen dingen die recht ende billic zijn, als uwen heere, gelijckerwijs het lichaem den hoofde, ende de gemeynte Christo onderdanich is. Ghy en sult niet heerschen over den man, maer in stilheyt zijn: want Adam is eerst gemaeckt, daer na Eva den Adam ter hulpe. Ende na den val, heeft God tot Eva, en*de* in haren persoone tot de*n* gantsche*n* vrouwelijcken geslachte gesproken: Tot uwen man sal uwe begeerte zijn, ende hy sal over u heerschappije hebben. Deze ordinantie Gods sult ghy niet wederstaen, maer veel meer den gebode Gods, en*de* der heyliger vrouwen exempel

navolgen, welcken God betrouwden, en*de* waren haren mannen onderdanich, gelijckerwijs Sara gehoorsaem geweest is haren huys-weert Abraham, hem noemende heere: Ghy sult oock uwen man in allen goeden ende oprechten dingen behulpich zijn, op uwe kinderen ende huys-houdinge goede acht hebben, ende in aller tucht ende eerbaerheyt sonder wereltlijcke pracht wandelen, op dat ghy anderen een goet exempel der tuchticheyt meucht geven.

Daerom ghy N. ende N. nadien ghy verstaen hebt, dat God den houwelijcken staet ingeset heeft, ende wat u daer in van hem bevolen is: Zijt ghy des sins ende willens in den selven heyligen staet alsoo te leven, gelijck ghy hier betuycht voor de Christelijcke gemeente: Ende begeert dat den selven uwen houwelijcken staet bevesticht werde? Antwoorde. Ia.

Daer na spreect de Dienaer tot der Gemeynten:

Ick neme u allen, die hier nu vergadert zijn, tot getuygen, dat daer geen wettelijcke verhinderinge voortgecomen is.

Voorts totten getrouden.

Ende na-dien het dan recht ende behoorlijck is, dat uwe sake gevordert werde: soo wille onse Heere God u voornemen

twelck hy u gegeven heeft, bevestigen, ende u beginsel sy inden name des Heere*n*, die hemel ende aerde geschapen heeft.

Daer na sullense malcanderen de hant geven, ende de Dienaer spreect eerstelijc tot den Bruydegom:

N. Bekent ghy hier voor God en*de* syner h. gemeynte, dat ghy genomen hebt, ende neemt tot uwe wettelicke huysvrouwe N. hier tegenwoordich, haer belovende, dat ghyse nimmermeer sult verlaten, haer lief te hebben en*de* trouwelijck te onderhouden, als een getrouwe God-vresende man synen wijve schuldich is? Dat ghy ooc heylichlijck met haer leven wilt, haer trouwe ende geloove houdende in allen dingen, na het uytwijsen des heyligen Euangelij?
Antwoorde Iae.

Daer nae tot der Bruyt:

N. Bekent ghy hier voor God ende syner h. gemeynte, dat ghy genome*n* hebt, en*de* neemt tot uwen wettelijcke*n* man, N. hier tegenwoordich, welcke*n* gy belooft gehoorsae*m* te zijn, hem te dienen en*de* te helpen, hem nimmermeer te verlaten, heylichlijck met hem te leven, hem trouwe ende geloove in allen dingen te houden, gelijckerwijs een vrome ende getrouwe huysvrouwe haren wettelijcken man schuldich is, naer uytwijsen des H. Evangelij? Ant. Iae.

Soo spreeckt de Dienaer.

De Vader der barmherticheyt, die u, door syne genade, tot desen heyligen state des houwelijcx beroepen heeft, verbinde u met rechter liefde ende trouwe, ende geve u synen segen, Amen.

*H*Oort nu uyt den Euangelio hoe sterck den bant des Houwelijcx zy, alsoo Matth. dat beschrijft Cap. 19. Ende de Phariseen quamen tot hem, versoeckende hem, ende seggende tot hem, Is het een mensche geoorloft syn wijf te verlaten om allerley oorsake? Doch hy antwoordende seyde tot haer, En hebt ghy niet gelesen, die vanden beginne, [den mensche] gemaeckt heeft, dat hyse gemaeckt heeft man en*de* wijf: en*de* gesegt heeft, Daerom sal een mensche vader ende moeder verlaten, ende sal synen wijve aenhangen, ende die twee sullen tot een vleesch zijn? Alsoo dat sy niet meer twee en zijn, maer een vleesch. tGene dat God te samen gevoecht heeft en scheyde de mensche niet. Sy seyden tot hem, Waerom heeft dan Moses geboden eene*n* scheyt-brief te geve*n*, en*de* haer te verlate*n*? Hy seyde tot haer, Moses heeft van wegen de hardicheyt uwer herte*n* u toe gelaten uwe wijven te verlate*n*: Maer vanden beginne en is talso niet geweest. Maer ic segge u, dat so wie syn wijf verlaet dan om hoererye ende een ander

trouwt [die] doet overspel, en*de* die de verlatene trouwt doet [oock] overspel. Gelooft dese woorden des Heeren Christi, ende zijt daer af versekert ende gewis, dat onse Heere God u te samen gevoecht heeft tot desen heyligen staet. Ende daerom sult ghy oock alles wat u daer in tegen comt, met gedult ende dancsegginge aennemen, als vander hant Gods, soo sal u oock alles ten besten ende ter salicheyt gedijen, Amen.

Daer na heet de kercken-dienaer de getrouwde neder knielen, ende vermaent de Gemeynte voor haer te bidden.

*A*Lmachtige God, ghy die uwe goetheyt ende wijsheyt in alle uwe wercken ende ordeningen bewijst, ende vanden beginne gesproken hebt dat het niet goet is, dat de mensche alleen zy, ende om dies wille hem een hulpe, die soude als tegen over hem zijn, geschapen hebt, ende verordineert, dat die twee waren, een souden zijn, ende straft oock alle onreynicheyt: Wy bidden u (aen-gesien dat ghy dese twee persoonen tot den heyligen state des houwelijcx beroepen, ende t'samen verbonden hebt) dat ghy hen wilt geven uwen H. Geest, op datse in waerachtigen en*de* vasten geloove heylichlijck leven na uwen Godlijcken wille, ende alle boosheyt tegenstae*n*.

Wiltse oock segenen, gelijckerwijs ghy de geloovige Vaders, uwe vrienden ende getrouwe Dienaers Abraham, Isaäc, ende Iacob gesegent hebt: Op datse als mede-erfgenamen des verbonts, (d'welck ghy met den selven Vaderen opgerecht hebt) heylige kinderen krijgen, ende de selve Godsalichlijck op brengen mogen, ter eeren uwes heyligen naems, tot stichtinge uwer gemeynte, en*de* verbreydinge uwes H. Euangelij. Wilt ons verhooren, O Vader aller barmherticheyt, door Iesum Christum uwen lieven Sone, onsen Heere, in wiens Name wy onse gebeden besluyten:

Onse Vader, etc.

*Nu hoort de belofte Gods uyt de*n *128. Psal.*

1 *W*Elgelucksalich is een yegelick die den Heere vreest, die in syn wegen wandelt.
2 Want ghy sult eten den arbeyt uwer handen, welgelucksalich sult ghy zijn, ende het sal u wel gaen.
3 Vwe huysvrouwe sal wesen als een vruchtbare wijnstock aen de zijden uwes huyses: uwe kinderen als olijf-planten rondom uwe tafel.
4 Siet, alsoo sal sekerlich die man gesegent worden die den Heere vreest.
5 De Heere sal u segenen uyt Sion, ende ghy sult het goede Ierusalems aenschouwen alle de dagen uwes levens.

6 Ende ghy sult uwe kints kinderen sien: Vrede over Israël.
Onse lieve Heere God vervulle u met zijn genade, ende geve u dae ghy in aller Godsalicheyt lange ende heylichlijck tesamen meucht leven, Amen.

Forme om te bevestigen de Dienaers des woorts die nooyt te voren gedient hebben.

Na de voleyndinge des Sermoons, ende gewoonlijcken Gebets sal de Dienaer aldus spreken tot den volcke:

*G*Eliefde broeders, het is uwer liefden kennelijck, hoe dat wy nu tot drie verscheyden reysen den naem van onsen metbroeder N. hier tegenwoordich opentlijc voorgestelt hebben, om te vernemen of yemant wat hadde, het zy leere ofte leven aengaende, waerom hy niet en soude mogen bevesticht worden in den dienst des woorts. Het is nu also, dat ons niema*n*t en is verschenen die yet wettelijcx voorgebracht heeft tegen synen persoone. Daerom wy tegenwoordelijck inden name des Heeren sullen voortvaren tot syner bevestinge. Waer toe ghy N. ende alle die hier tegenwoordich zijt voor allen sult aenhooren uyt den woorde Gods een corte ver-

claringe vande insettinge ende het ampt der Herderen oft Dienaren des woorts. Alwaer V. l. eerstelijck staet aen te mercken, dat God onse hemelsche Vader, willende uyt den verdorven menschelijcken geslachte een gemeynte beroepen, ende vergaderen ten eeuwigen leven, door een sonderlinge genade daer toe gebruyct den dienst van menschen. Hieromme seyt Paulus, Ephes. 4. Dat de Heere Christus gegeven heeft, sommige tot Apostelen, ende sommige tot Propheten, ende sommige tot Euangelisten, en*de* sommige tot Herders en*de* Leeraers, tot volmakinge der heyligen, tot het werck der bedieninge, tot opbouwinge des lichaems Christi. Daer sien wy dat de heylige Apostel onder anderen seyt dat het Herders ampt zy een instellinge Iesu Christi. Wat nu dit heylige ampt is mede brengende, connen wy lichtelijck wt den name selfs afnemen. Want gelijckerwijs het werck van een gemeen herder is een cudde die hem is bevolen te weyden, te leyden, voor te staen ende te regeren: also gaet het oock toe met dese geestelijcke Herders die gestelt zijn over de gemeynte, die God beroept tot der salicheyt, ende houtse als voor schapen zijner weyde. Nu is de weyde daer mede dese schapen geweydet worden niet anders dan de vercondinge des Goddelijcken woorts, met de aencle-

vende bedieninge der gebeden, ende der heylige Sacramenten. tSelve woort Gods is oock de staf daer mede de cudde geleydt en*de* geregeert wort. Dienvolgende is openbaer, dat der Herderen ofte der Dienaren des woorts ampt is: Eerstelijck, dat sy des Heeren woort door de schriften der Propheten ende Apostele*n* geopenbaert, grondelijck ende oprechtelijck haren volcke sullen voordragen ende tselfde toe eygenen, soo int gemeen als int byso*n*der, tot nutticheyt der toehoorders, met onderwijsen, vermanen, vertroosten ende bestraffe*n*, na een yegelijckx behoef, vercondigende de bekeeringe tot God ende versoeninge met hem door het geloof in Iesum Christum, ende wederleggende met de heylige Schrifture alle dwalingen ende ketterijen die tegen de suyvere leere strijden. Dit alles wort ons claerlijck te kennen gegeven inde heylige Schrift, want de Apostel Paulus seyt: dat dese arbeyden in het woort. ende elders leert hy: Dat sulcx moet geschieden na de mate ofte regel des geloofs. Schrijft oock, dat een Herder aen het getrouwe woort dat na de leere is, vast moet houde*n*, ende tselve recht snijde*n.* Item, die propheteert (dat is Gods woort predict) spreect den mensche stichtinge, ende vermaninge, ende vertroostinge. Op een ander plaetse stelt hy hem selve*n*

den Herderen voor tot een exempel, verclarende dat hy in□t openbaer en*de* byde huysen geleert ende betuycht heeft de bekeeringe tot God, ende het gelove in Iesum Christum. Maer insonderheyt hebben wy een suyverlijcke beschrijvinge des ampts eens Dienaers des Euangelij 2.Cor.5. daer de Apostel aldus spreeckt: Ende alle dese dingen zijn uyt Gode, die ons met hem selven versoent heeft door Iesum Christum, en*de* ons (namelijc den Apostelen ende Herderen) de bedieninge der versoeninge gegeven heeft. Want God was in Christo de werelt met hem selven versoenende: hare sonde*n* haer niet toerekenende: ende heeft het woort der versoeninge in ons gelecht. So zijn wy dan gesanten van Christi wege, als of God door ons bade: wy bidden van Christi wege, laet u met God versoene*n*. Belangende de wederlegginge der onsuyvere leere, seyt deselve Apostel Tit.1.9. dat ee*n* Dienaer ae*n* het woort Gods vast moet houden om de tegensprekers te wederlegge*n*, en*de* de*n* mont te stoppe*n*.

Ten tweeden is het amt der Herderen, de openbare aenroepinge des naems Gods te doen van wegen der geheeler Gemeynte: Want □tgene d'Apostelen seggen Act.6. Wy sullen volherden in de gebeden ende inde bedieninge des woorts, dat hebben dese Herders met den Aposte-

len gemeen. Waer op de heylige Paulus siende, tot Timotheum aldus spreeckt: Ick vermane dan voor alle dingen, dat gedaen worden smeeckingen, gebeden, voorbiddingen, danckseggingen voor alle menschen: Voor Coningen ende alle die in hoocheyt zijn, etc.

Ten derden is haer officie de Sacramenten uyt te richten, die de Heere heeft ingestelt tot segelen syner genade: als blijct uyt het bevel den Apostelen van Christo gedaen, ende den Herderen ooc toecomende Matth. 28. Dooptse inden name des Vaders, ende des Soons, ende des H. Geests. Item 1.Cor. 11. Ick hebbe van den Heere ontfangen, tgene ick u oock gegeven hebbe, dat de Heere Iesus inde nacht inden welcken hy verraden wiert, het broot nam, etc. Ten laetsten is het werck der Dienaren des woorts, de gemeynte Gods in goede discipline te houden, ende te regeren in sulcke maniere als de Heere geordonneert heeft. Want Christus Matth 18 gesproken hebbende vande Christelijcke straffe, seyt tot synen Apostelen aldus: Al wat ghy op aerden binden sult, sal in den hemel gebonden wesen. Ende Paulus wil dat de Dienaers haer eygen huys wel weten te regeren, dewijle sy anders de gemeente Gods niet besorgen, noch regeren en souden connen. Dit is de

oorsake, waerom de Herders inde schriftuere oock genaemt worden huys-versorgers Gods, ende Bisschoppen, dat is, Opsienders ende wachters, wantse opsicht hebben op het huys Gods, daer in sy verkeeren, ten eynde aldaer alles eerlijck ende met orden moge geschieden, ende dat met de sleutelen des hemelrijckx die hen bevolen zijn, ontsluytinge ende toesluytinge gedaen werden, volgende den last he*n* van God gegeven.

Wt dese dinge*n* canme*n* sien, wat een heerlijc werck het Herders ampt zy, nademael soo groote dingen daer door uytgericht werden: ja hoe gants nootsakelijc het zy om de menschen ter salicheyt te brengen. 'tWelck ooc de oorsake is, waerom de Heere wil dat sulcke*n* ampt altijt sal blijven. Want aldus spreeckt Christus uytsendende syn Apostele*n* om dese heylige bedieninge te doen: Siet ick ben met u lieden alle de dagen tot de voleyndinge der werelt.alwaer men siet syn wille te zijn, dat desen heyligen dienst (want de persoonen die hy hier aenspreect, niet leve*n* en connen tot de voleyndinge der werelt) tot allen tijden op aerden onderhouden werde. Ende hierom vermaent Paulus Timotheum, 'tgene hy van hem gehoort hadde getrouwe menschen te betrouwen, welcke bequaem sullen zijn om oock anderen te leeren. Gelijck hy oock dien volgende Titum geordineert hebbende tot eenen Herder, hem voorder beveelt in al-

len steden Ouderlingen te stellen.

Dewijle dan wy mede om onsen dienst inder Kercke Gods t'onderhouden, nu eenen nieuwen Dienaer des woorts instellen, ende tot noch toe genoech vant ampt der soodanigen gesproocken hebben, soo sult ghy N. antwoorden op 'tgene u voorgehouden sal werden, ten eynde een yegelijck mach hooren dat ghy gesint zijt den voorschreven dienst, soo alst behoorlijck is, aen te nemen. Ende eerstelijc vrage ick u, of ghy gevoelt in uwer herten, dat ghy wettelijc van Gods gemeente, ende midts dien van God selve tot desen dienst beroepen zijt?

Ten tweeden, Of ghy de schriften des Ouden ende Nieuwen Testaments, voor het eenige woort Gods, ende volcomen leere der salicheyt houdt, ende alle leeringen verwerpt die daer tegen strijden?

Ten derden, Of ghy belooft u ampt, gelijck 'tselve voor heenen beschreven is, na de selve leere getrouwelijck te bedienen, ende u leeringe te vercieren met een Godsalich leve*n*: midts u onderwerpende de kerkelijcke vermaninge, volgende de gemeene ordeninge der Kercken, indien ghy in leere of leven u quaemt te ontgaen?

Hier op sal hy antwoorden:

Ia ick van gantscher herten.

Ende daer na sal de Dienaer die hem dit af-gevraecht heeft (ofte een ander Dienaer, soo

daer meer Dienaers zijn,) hem de hant opt hooft leggen, ende spreken aldus:

God onse Hemelsche Vader, die u geroepen heeft tot desen H. dienst, verlichte u door synen Geest, verstercke door syne hant , ende regere u soo in u bedieninge, dat ghy daer in behoorlijc ende vruchtbaerlijc meucht wandelen, tot grootmakinge syns naems, ende verbreydinge des Rijcx syns Soons Iesu Christi, Amen.

NOTA: Dese Ceremonie salmen niet gebruycken inde bevestinge der genen die te vooren gedient hebben.

Daer na sal den Dienaer vanden stoel den bevestichden Dienaer ende volgens de gantsche gemeente, aldus vermanen.

*S*O hebt dan nu, geliefde broeder en*de* mededienaer in Christo, acht op u selven, ende op de geheele cudde, over dewelcke u de H. Geest tot een opsiender gestelt heeft, om de Gemeynte Gods te weyden, welcke hy vercregen heeft door syn eygen bloet. Hebt lief Christum ende weydet syn schapen: hebbende opsicht [daer over] niet uyt bedwang, maer gewillichlijck: noch om vuyl gewin, maer met een volveerdich gemoet: Noch als heerschappije voerende over het erfdeel [des Heeren] maer [als] een voorbeelt der cudde geworden zijnde. Zijt een voorbeelt der geloovige, inden woorde, in wandel, in

liefde, in den geest, in geloove, in reynicheyt. Houdt aen in 't lesen, in 't vermanen, in 't leeren. En versuymt de gave niet die in u is, en die u gegeven is door de prophecie, met oplegginge der handen des Ouderlingschaps. Bedenckt dese dingen, weest hier in [besich]: op dat uw' toenemen openbaer zy in allen. Hebt acht op u selven, ende op de leere: volherdt in desen. Want dat doende sult ghy ende u selven behouden, ende die u hooren. Ende als de overste Herder verschenen sal zijn, so sult ghy de onverwelckelijcke croone der heerlijckheyt behalen.

Ende ghy lieden oock, geliefde Christenen, ontfangt desen uwe Dienaer inden Heere met alle blijdschap, ende hout de sulcken in weerden: gedenckt dat God self ulieden door hem aenspreeckt ende biddet. Neemt dan het woort aen, welck hy u, volgende de h. Schrift, sal vercondigen, niet [als] der menschen woort, maer (gelijck het waerlijck is) [als] Gods woort. Laet u lieffelijck ende aengenaem zijn de voeten der gene die vrede vercondigen, der gene die het goede vercondigen. Zijt uwen voorgangeren gehoorsaem, want sy waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven sullen, op dat sy dat doen mogen met vreuchde, ende niet al suchtende. want dat en is u niet nuttich. Dit doende salt geschieden dat de vrede Gods sal comen over uwe huysen, ende dat ghy lie-

den, die desen aenneemt, in den name eens Propheten, eens Propheten loon sult ontfangen, ende door syn woort aen Christum geloovende, door Christum beerven het eeuwige leven. Doch aengesien niemant tot yet van alle desen dingen bequaem is van hemselven, so laet ons God aldus met dancsegginge bidden:

*B*Armhertige Vader, wy dancken u, dat het u belieft uyt den verlooren menschelijcken geslachte, door den dienst der menschen, u te vergaderen een gemeynte ten eeuwigen leven, ende dat ghy de Kercke hier ter plaetse noch so genadelijck voorsien hebt met eenen getrouwen Dienaer. Wy bidden u, wilt hem door uwen Geest so lancx so bequamer maken totten dienst daer toe ghy hem voorsien ende beroepen hebt, hem openende tverstant om uwe heylige Schrifture*n* te verstaen, en*de* het woort gevende, inde openinge syns monts, met vrymoedicheyt, om de verborgentheyt des Euangeliums bekent te maken ende uyt te richten. Begaeft hem met wijsheyt ende dapperheyt, om 't volck daer over hy gestelt is recht te regeren ende in Christelijcke vrede te onderhouden, ten eynde dat uwe kercke onder syne bedieninge, en*de* door synen goede*n* voortganc toeneme in menichte ende in deuchde. Verleent hem cloeckmoedicheyt in alle voorvallende moeyten en*de* swaricheden, die hem in synen dienst sul-

len ontmoeten, op dat hy door den troost uwes Geests gesterct zijnde, en*de* ten eynde toe volstandich blijvende, met den getrouwen dienstknecht ontfangen werde inde vreucht syns Heeren. Wilt ooc desen volcke ende gemeente verleenen uwe genade, datse haer behoorlijck dragen tegen desen haren Herder, hem kennende als van u gesonden, syn leere aennemende met aller eerbiedinge, en*de* syner vermaninge sich onderworpende, ten eynde sy door syn woort in Christum gelovende, des eeuwigen levens deelachtich mogen werden. Verhoort ons O Vader door uwen lieven Sone, die ons aldus heeft leeren bidden: Onse Vader, etc.

Forme van bevestinge der Ouderlingen ende Diaconen, daermen de selve te gelijcke bevesticht.

Ende wanneer de Ouderlingen ende Diaconen elcx bysonder bevesticht werden, sal de Forme gebruyckt werden na gelegentheyt.

*G*Eliefde Christenen, V. L. wete*n* hoe dat wy nu tot verscheyde*n* reysen V. L. voogedragen hebben de namen van onse tegenwoordige metbroeders, die tot den dienst des Ouderlingschaps en*de* Diake*n*schaps deser gemeente v*er*coren zijn, om te v*er*neme*n* of yemant wat hadde, waeromme sy in haer ampt niet souden behooren bevesticht te worden.

't Is nu alsoo, dat voor ons niemant en is verschenen, die yet wettelijcx tege de selve voortgebracht heeft, daeromme wy tegenwoordelijck in den name des Heeren tot de bevestinge voort-varen sullen.

Om hier toe te comen, sult ghy broeders diemen bevestigen sal, ende voort alle die hier tegenwoordich zijt, voor-eerst aenhooren uyt den woorde Gods een corte verclaringe van de instellinge, ende het ampt der Ouderlingen ende Diaconen. Belangende de Ouderlingen, is aen te mercken, dat het woort Ouderlingen ofte Outste ('twelck is genomen uyt den ouden Testamente, ende beteeckent een persoon die in een aensienlijck ampt van regeringe over andere gestelt is) toegeschreven wert tweederley persoonen die in der kercke Iesu Christi dienen. Want de Apostel seyt: Dat de Ouderlingen die wel regeren, dobbeler eere weerdich geachtet worden, voornamelijck die arbeyden in het woort ende leere. Daer sietmen dat in de Apostolische kercke twee soorten van Ouderlingen zijn geweest, waer van d'eerste hebben gearbeydt in het woort en*de* leere, ende d'andere niet. De eerste waren de Dienaers des woorts ende Herders, die het Euangelium vercondichden ende de Sacramenten bedienden: Maer d'andere die niet in het woort arbeydeden, en*de*

nochtans mede in der gemeynte dienden, droegen een bysonder ampt, dat sy namelijck over de Kercke opsicht hadden, ende de selve regeerden met den Dienaren des woorts. Want Paulus Rom. 12. gesproken hebbende van het Leer-ampt, ende ooc van het ampt der bedeelinge ofte Diakenschap, spreeckt daer na van desen dienst bysonderlijck, seggende: Die een voorstander is [dat hy sulckx doe] in neersticheyt. Insgelijcx op een ander plaetse verhaelt hy onder de gaven ende ampten die God in der gemeynte gestelt heeft, de regeringe. Soo is dan dese maniere van Dienaren, den anderen die het Euangelium predicten, tot hulpe ende assistentie, gelijck in den ouden Testamente de gemeene Leviten, in den dienst des Tabernakels, den Priesteren by-gevoecht waren als mede-hulpers in 't gene dat de Priesteren alleen niet en hadden connen doen, blijvende nochtans de ampten altijt onderscheyden. Boven dien is het goet dat by den Dienaren des woorts soodanige mannen tot mede-regeerders gevoecht werden, ten eynde daer door te meer geweert werde uyt de gemeynte Gods alle tyrannye ende heerschappije: die lichtelijcker can in-breken, wanneer by eenen alleen, ofte by seer weynige de regeringe staet. Ende also maken de Die-

naren des woorts ende de Ouderlingen tsamen een Collegie of geselschap zijnde als een raet der Kercke ende veertoonende de gehele gemeynte: Waer op de Heere Christus siet, wanneer hy seyt: Segt het der gemeynte. twelck geensins verstaen can werden van alle ende yeder litmaten der Gemeynte int bysonder, maer seer bequamelijck vanden genen die de gemeynte, daer van sy vercoren zijn, regeren.

Soo is dan ten eersten het ampt der Ouderlingen, met den Dienaren des woorts opsicht te hebben op de gemeynte die hen bevolen is, neerstich toe te sien, of een yegelijc hem behoorlijc draecht in belijdenisse ende in wandel: Die haer onstichtelijck dragen, te vermanen: ende te verhoeden dat de Sacramenten niet ontheylicht en worden, soo vele mogelijc is: ooc mede tegen de onboetveerdigen, volgende de Christelijcke discipline, te handelen, ende de boetveerdige weder inden schoot der kercke te ontfangen: gelijc niet alleen blijckt uyt den voorgemelden spreuck Christi, maer ooc uyt meer andere spreucken der Schrifture, dat dese dingen niet en staen by een of twee personen, maer by velen die daer toe gestelt zijn.

Ten tweeden, na dien de Apostel beveelt dat onder den Christenen alles eerlijck ende met orden sal geschieden, ende niemant anders dan door wettige beroepinge in de kerc-

ke Christi behoort te dienen, volgende de Christelijcke ordinantie daer van zijnde: so ist mede het werck der Ouderlingen daer op acht te nemen, ende in allen voorvallenden saken die den welstant ende goede ordene der Kercke betreffen, met goeden raet den Dienaren des woorts behulpich te zijn, ja oock met goeden raet ende troost allen gemeenen Christenen te dienen.

Ten derden is haer ampt insonderheyt, mede toesicht te nemen op de leeringe ende wandel der Dienaren des woorts, ten eynde alles tot stichtinge der Kercke gerichtet mach worden: ende dat geen vremde leere en werde voorgestelt. volgens tgene wy lesen Act. 20. daer de Apostel vermaent neerstige wacht te houden, tegen de wolven die in de schaepscooye Christi mochten comen. Om twelcke te doen, de Ouderlingen schuldich zijn Gods woort neerstich te doorsoecken, ende hen selven geduerichlijck te oefenen in de overlegginge der verborgentheden des geloofs.

Aengaende de Diaconen: Vanden oorspronc ende instellinge der selven, mogen wy lesen inde Handelingen der Apostele*n*. Aldaer vinden wy, dat int beginsel de Apostele*n* selfs de bedieninge der arme*n* gehadt hebbe*n*, tot de voeten der welcke*n* gebracht werde den prijs der vercochte [goederen], en*de* aen een yegelijc wiert uytgedeelt na dat synen noot was

eysschende. Maer alsoo daer na een murmureringe opstont, om dat de weduwen der Griecksche in de dagelijcksche bedieninge versuymt wierden, soo zijn door de vermaninge der Apostelen gecoren geworden mannen die eygentlijc haer werc van de bedieninge der armen maken souden, op dat de Apostelen in den gebede en*de* in de bedieninge des woorts te beter mochten volherden. Ende dit is van dier tijt af onderhouden geworden inder kercke, alst blijckt uyt Rom. 12. Alwaer de Apostel, sprekende van desen dienst, seyt: Dat degene die uyt-deele*n*, tselve doe*n* sullen in eenvoudicheyt. Ende elders sprekende van de behulpsels, verstaet hy de gene die inde gemeente gestelt zijn om de armen en*de* ellendigen te helpen in der noot. Wt welcke plaetsen genoech te sien is, welcke het ampt sy der Diaconen: Namelijc ten eersten, Dat sy in aller getrouwicheyt ende neersticheyt d'aelmoessen en*de* goederen die den armen gegeven werden, versamelen ende bewaren: Ia oock vlytich zijn, om toe te helpen sien, dat tot hulpe der armen vele goede middelen gevonden mogen werden. Het tweede deel hares ampts bestaet in de uyt-deelinge, waer toe geeyscht wort niet alleene discretie en*de* voorsichticheyt, om de aelmoessen niet te besteden dan daer't van nooden is, maer ooc

blymoedicheyt ende eenvoudicheyt, om met een beweecht herte ende toegeneycht gemoet den armen te helpen. gelijck de Apostel eyscht Rom. 12. ende 2.Cor. 9. Waer toe seer goet is, dat sy niet alleen met de uyterlijcke gifte, maer oock met troostelijcke redenen uyt den woorde Gods den armen ende ellendigen hulpe bewijsen.

Ten eynde dan (geliefde broeders N N.) een yegelijck mach hooren, dat ghy gesint zijt de voorseyde diensten (elck in't syne) aen te nemen, soo suldy antwoorden op 'tgene u voorgehouden sal worden.

Ende eerstelijck vrage ick u lieden, soo Ouderlingen als Diaconen, of ghy niet en gevoelt in uwer herten, dat ghy wettelijck van Gods gemeente, ende nutsdien van God selve tot dese heylige diensten (elck int syne) beroepen zijt?

Ten tweeden, Of ghy de schriften des Ouden ende Nieuwen Testaments, hout voor het enige woort Gods, ende volcomen leere der salicheyt, ende alle leeringen verwerpt die daer tegen strijden?

Ten derden, Of ghy belooft u ampt, gelijck tselve hier voor-beschreven is, volgende de selve leere, getrouwelijck na u vermogen te bedienen: Ghy Ouderlingen N. N. in de Kercken-regeringe neffens den Dienaren des woorts, en*de* ghy Dia-

conen N. N. inde bedieninge der armen: Belooft oock gesamentlijck u in aller Godsalicheyt te dragen, mits u onderwerpende de kerckelijcke vermaningen, indien ghy u quaemt te ontgaen?

Hier op sullense antwoorden: Ia wy.

Ende daer op sal de Dienaer seggen:

De almogende God ende Vader geve u lieden al tesamen syn genade, dat ghy in dese diensten getrouwelijck ende vruchtbaerlijck moocht verkeeren, Amen.

Ende salse voorts vermanen (mitsgaders ooc de geheele Gemeynte) in manieren hier na volgende:

*S*O weest dan ghy Ouderlingen neerstich inde regeeringe der Kercke, die u luyden neffens de Dienaren des woorts bevolen is. Zijt mede als wachters op thuys en*de* de stadt Gods, om een yeder trouwlijc te vermanen ende te waerschouwe*n* voor syn verderf. Hebt acht op de onderhoudinge vande suyverheyt der leere en*de* vromicheyt des levens inde Gemeynte des Heeren. Ende ghy Diaconen zijt vlijtich inde versamelinge der almoessen, voorsichtich ende blymoedich int uyt reycke*n* van dien: Comt den bedructen te hulpe: Besorcht de rechte weduwen ende weesen: doet goet aen alle, maer meest aende huysgenote*n* des geloofs. Zijt alle gesamentlijck in uwen dienst getrou, en*de* hout de verborgentheyt des geloofs in een reyne conscientie, goede voor-

gangers zijnde voor geheel den volcke. Alsoo sult ghy lieden u selven eenen goeden opganc vercrijgen, ende vele vrymoedicheyt in het geloove, twelc is in Christo Iesu, ende hier namaels ingaen inde vreuchde uwes Heere*n*.

Aen d'ander zijde, geliefde Christenen, ontfangt dese mannen als dienstknechte*n* Gods. Wilt de Ouderlinge*n*, die wel dienen, dobbele eere weerdich achten, begeeft u gewillichlijc onder haer opsicht en*de* regeringe: voorsiet de Diaconen met goede middelen tot hulpe der armen. Zijt weldadich ghy rijcken, geeft mildelijck ende deelt geerne mede. Ende ghy armen, zijt arm van geeste, en*de* draecht u tege*n* uwe besorgers in aller eerbiedinge: weest dancbaer tegen hen, ende murmureert niet: Volcht Christum om de spijs der sielen ende niet om het broot. Die gestolen heeft, of syne*n* naesten is geweest tot laste, die en stele niet meer, maer arbeyde liever, werckende dat goet is met de handen, op dat hy hebbe mede te deelen den genen die noot heeft. Dit doende elck in den synen, sult ghy van den Heere ontfangen het loon der gerechticheyt. Doch alsoo wy van ons selven hier toe onbequaem zijn, soo laet ons den almachtigen God aldus aenroepen:

*H*Eere God hemeliche Vader, wy dancken u, dattet u gelieft heeft tot meerder vorderinge uwer Kercke daer in te ordineren

neffens den Dienaren des woorts, regeerders ende helpers, waer door uwe Gemeente in goeden vreede bewaert ende de arme menschen onderhouden mochten werden: ende dat ghy ons tegenwoordelijck in dese plaetse verleent hebt manne*n* die goet getuygenisse hebben, ende die begaeft zijn met uwen Geest. Wy bidden u, verleent hen meer ende meer soodanige gaven als hen in hare bedieninge van noode zijn, de gave der wijsheyt, dapperheyt des onderscheyts, ende der weldalicheyt, ten eynde een yeder hem behoorlijck quijte in synen ampte: De Ouderlingen in vlijtige opsicht te nemen op de leere ende wandel, int weeren der wolven uyt de schaepskoye uwes lieve*n* Soons, ende int vermanen ende bestraffen der ongeregelde menschen: Insgelijckx de Diaconen in't neerstich ontfangen ende milt voorsichtich uytdeelen der almoessen aenden armen, oock mede int lieffelijc vertroosten der selven met u heylige woort. Doet beyde Ouderlingen ende Diaconen uwe genade, datse in haren getrouwen arbeyt volstandelijck voortgaen, sonder door eenige moeyte, verdriet ofte vervolch der werelt immermeer te vertragen. Verleent oock insonderheyt uwe Goddelijcke gratie desen volcke, daer over sy gestelt zijn, datse haer selven de goede vermaninge der Ouderlingen geerne onderwerpen, de selve in eere houden om haers ampts wille:

Geeft den rijcken milde herten tot den armen, ende den armen een danckbaer gemoet tegen den genen diese helpen ende bedienen: ten eynde alsoo een yegelijck hem quijtende in synen ampte, uwen heyligen naem daer door groot gemaeckt, ende het Rijcke uwes Soons Christi gevordert mach werden, in wiens name wy ons gebet besluyten, seggende:

Onse Vader etc.

Forme des Bans, oft afsnijdinge Vander Gemeynte.

*G*Eliefde in den Heere Iesu Christo: Het is uwer liefde kennelijck, dat wy nu tot verscheyden tijden, by sekere trappen uwer liefden voor gehouden hebben, wat een groote sonde ende zware ergernisse onse mede-litmaet N. gedaen ende gegeven heeft: ten eynde hy door V. L. Christelijcke vermaningen ende gebeden tot God hem mocht bekeere*n*, ende wederom ontwaecken uyt den stric des duyvels, onder welcken hy gevangen is, tot den wille des Heeren. Maer wy en conne*n* uwer liefden van grooter droefheyt niet bergen, dat ons tot noch toe niemant en is verschenen die int minste te verstaen gegeven heeft, dat hy door de menichvuldige vermaningen aen hem gedaen (so int

bysonder als voor getuyge*n* in tegenwoordicheyt van velen) gecomen soude zijn tot eenich berou syner sonde, ofte eenich teken van ware boetveerdicheyt aen hem laten mercken. Dewijle hy dan syne overtredinge, in haer selven niet cleyn wesende, door syn hartneckicheyt dagelijcx noch grooter maeckt, ende wy u laestmael aengeseyt hebbe*n*, in gevalle hy na so lange patientie, die de Kercke met hem gehat heeft, hem niet en bekeerde, dat wy gedwongen souden zijn ons wijder over hem te bedroeven, ende tot de uyterste remedie te comen: Soo zijn wy genootsaeckt nu tegenwoordelijck voort te varen tot synder afsnijdinge, volgende het bevel ende last ons gegeven in Gods heylige woort, ten eynde hy hier door (ist mogelijck) tot beschaemtheyt gebracht werde, datmen ooc door dit verrotte ende tot noch toe ongeneselijc lit, het geheele lichaem der Gemeynte niet in perijckel en stelle, ende den naem Gods niet gelastert en werde. Daerom wy Dienaers ende voorstanders der gemeynte Gods alhier vergadert zijnde in de naem ende macht ons Heeren Iesu Christi, verclaren voor u allen, dat N. uyt oorsaken voorseyt uyt gesloten is, ende wort uytgesloten mits desen buyten de gemeynte des Heeren, ende vremt is vande gemeynschap Christi, der heylige Sacramenten, ende al-

ler geestelijcker segeningen ende weldade*n* Gods, die hy syner Gemeynte belooft ende bewyst: ende daerom, so lange hy hartneckich ende onboetveerdich blijft in syner sonde, van u lieden te houden als een heyden ende tollenaer, na het bevel Christi, de welcke seyt inden hemel gebonden te zijn, so wat syne Dienaers binden op der aerde. Voorts vermanen wy u lieden, geliefde Christenen, dat ghy u niet vermengt met hem, op dat hy beschaemt worde: nochtans hem niet houdende als eenen vyant, maer by wijlen vermanende als eenen broeder. Hierentusschen spiegele hem yegelijck aen dit, ende diergelijcke exempelen, om den Heere te vreesen, en*de* neerstelijck toe te sien, indien hy meent te staen dat hy niet en valle, maer hebbende ware gemeynschap met den Vader ende synen Sone Christo, mitsgaders met allen geloovigen Christenen, daer in volstandich blijve tot den eynde toe, ende also de eeuwige salicheyt vercrijge. Ghy hebt gesien mijn lieve broeders, op wat maniere dese onse afgesneden broeder heeft beginnen te vervallen, ende allenskens meer ende meer gecomen is totten val. Merckt dan aen hoe listich de Satan is, om den mensche te brengen tot het verderf, ende af te trecken van alle heylsame middelen ter salicheyt. Soo wacht u dan mede voor de minste

beginselen des quaets, ende na de vermaninge des Apostels afleggende alle last en*de* de sonde die [ons] lichtelijck omringt, loopt met lijdtsaemheyt de loopbane die ons voorgestelt is, siende op den oversten leytsman ende voleynder des geloofs Iesum. Zijt nuchteren, waeckt end bittet op dat ghy niet in versoeckinge en comt. Heden, indien ghy de stemme des Heeren hoort, so en verhardt uwe herte*n* niet, maer werct uwes selfs salicheyt met vreese ende beven, ende een yegelijck hebbe berou van syne sonde, op dat onse God ons niet wederom en vernedere ende dat wy rouwe souden moeten hebben over yemant van u lieden: maer dat ghy eendrachtelijc in Godsalicheyt levende, onse croone ende blyschap meucht wesen inden Heere. Doch aengesien God is die in ons werct beyde het willen en*de* het wercke*n* na [syn] welbehagen, soo laet ons synen heyligen name met bekentenisse onser sonde*n* aldus aenroepen.

O Rechtveerdige God, barmhertige Vader wy beclagen onse sonden voor u hooge Majesteyt, ende bekenne*n*, wel verdient te hebben de droefheyt ende smerte die ons is aengedaen, in de af-snijdinge van dit onse mede litmaet, ja wy zijn alle waerdich om van u afgesneden ende verbannen te werden, om onser grooter overtredinge wille, soo ghy met ons wildet

gaen int gerichte. Maer, O Heere, zijt ons genadich om Christi wille: vergeeft ons onse misdaden, want sy zijn ons van herten leet, en*de* werckt in onse herten hoe langer hoe meerder leetweesen van dien, op dat wy uwe oordeelen vreesende, die ghy laet gaen over de hartneckige, ons mogen beneerstigen om u te behagen. Geeft dat wy ons onbesmet bewaren van de werelt, en*de* de genen die vande gemeynschap der kercke zijn afgesneden, op dat wy ons harer so*n*de niet deelachtich en maken, en*de* dat de afgesnedene beschaemt werden: Ende aengesien ghy geen lust en hebt aen den doot des godloosen, maer als hy sich bekeert van syne wegen, dat hy leve, ende den schoot uwer kercken altijts open staet voor den geenen die weder keeren: Soo ontsteect ons met eenen goeden yver dat wy met goede Christelijcke vermaningen ende exempelen soecken wederom te rechte te brenge*n* desen afgesneden broeder, mitsgaders alle die gene die door ongeloof oft roeckeloosheyt des levens afwijcken. Geeft uwen segen tot onse vermaningen, ten eynde wy daer door oorsake mogen hebben ons weder te verblijden inden gene*n* daer over wy nu rouwe dragen, en*de* dat also uwen heyligen naem gepresen werde, door onse*n* Heere Iesum Christum, die ons aldus heeft leeren bidde*n*: Onse Vader, etc.

Forme van weder-opneminge des afgesneden inde Gemeynte Christi.

*G*Eliefde inden Heere, V. L. is bekent dat een sekeren tijt geleden, onse mede litmaet N. vander gemeynte Christi afgesneden is geweest. Nu en conne*n* wy V. L. niet bergen, hoe dat de selve door de voornoemde remedie, mitsgaders door het middel van goede vermaningen ende uwe Christelijcke gebede*n*, so verre is gecomen, dat hy hem synder sonde schaemt, begeerende van ons tot de gemeynschap der kercke weder op genomen te werden. Also wy dan, van wegen des bevels Gods, schuldich zijn sodanige met blijschap te ontfangen, ende doch noodich is goede ordre daer in gebruyct te werden: So geven wy V. L. mits desen te verstaen, dat wy de voorsz afgesneden persoon ter naester reyse door Gods genade, wanneermen des Heeren Avontmael sal houden, van den bant der afsnijdinge wederom ontbinden, en*de* tot de*n* vrede der kercke ontfangen sullen, ten ware yemant van u lieden middeler tijt yet wettelijcx hadde, waerom sulcx niet en behoorde te geschieden, twelck V. L. ons in tijts aenseggen sullen: Daerentusschen sal een yegelijc den Heere dancken, voor de weldaet aen desen arme*n* sondaer bewesen, hem biddende dat

hy syn werck aen hem wil uytvoeren tot syner eeuwiger salicheyt, Amen.

Daer na, indien geen verhinderinge voorcomt, sal de Dienaer tot wederopneminge des afgesneden sondaers voortgaen op navolgender wijse:

*G*Eliefde Christenen: wy hebben V. L. laetstmael voor-gehouden vande bekeeringe onses mede broeders N. om met V. L. voorweten wederom tot der Gemeynte Christi opgenomen te werden. Alsoo dan niemant yet voortgebracht en heeft, waerom de voorseyde wederopneminge niet en soude behoren te geschieden: soo willen wy nu tegenwoordelijck tot deselve voortvaren. De Heere Christus Matth. 18. bevesticht hebbende het vonnisse syner kercke inde afsnijdinge der onboetveerdige sondaren, verclaert terstont daer aen: dat so wat syne Dienaers ontbinden souden op der aerden, ontbonden soude zijn in den hemel. Daermede hy te kennen geeft, wanneer yemant van syner kercke*n* afgesnede*n* is, dat hem alsdan niet en is alle hoope der salicheyt ontnomen, maer dat hy vande banden der verdoemenisse weder ontslagen can werden. Daerom aengesien God in syn woort verclaert, geenen lust te hebben aen den doot des sondaers, maer dat hy hem bekeere ende leve: Soo heeft oock de kercke noch

altijts hope tot de bekeringe des afgeweken sondaers, ende hout haren schoot ope*n*, om den bekeerden wederom te ontfangen. Dien volgende heeft de heylige Paulus den Corinther (dien hy verclaert hadde dat van de kercke afgedaen behoorde te worden) wederom bevolen op te helpen ende te vertroosten, na dien hy van velen bestraft zijnde tot kennisse was gecomen, ten eynde hy in overvloediger droeffenisse niet en soude verslonde*n* werde*n*. Ten anderen leert Christus inden voorseyden spreuc dat het vonnisse der ontbindinge, twelck uytgesproken wort over sulc een bekeerde*n* sondaer volgende Gods woort, voor bondich en*de* vast gehouden wort vande*n* Heere: Daerom niemant, die hem oprechtelijck bekeert, eenichsins behoort te twijffelen, ofte hy is gewisselijck van God in genade aengenomen, gelijck Christus elders seyt: Soo ghy yemants sonden vergeeft, dien wordense vergeven.

Om nu tot den voorgenomen handel te comen, so vrage ic u N. of ghy voor God ende syner Gemeynte alhier van gantscher herten verclaert, dat ghy oprecht berou hebt van de sonde ende hartneckicheyt, om welcke ghy rechtveerdelijc vander Gemeynte afgesneden zijt geweest: of ghy oock waerachtelijck gelooft dat u de Heere uwe sonden vergeven heeft, ende

vergeeft om Christi wille, ende begeert mitsdien tot der Gemeynte Christi alhier weder opgenomen te werde*n*: belovende u voortaen in aller godsalicheyt te dragen na het gebot des Heeren? Antwoorde. Ia ick.

Hierop sal de Dienaer voorder aldus spreken.

Wy dan alhier vergadert inden naem ende macht des Heeren Christi, verclaren u N. ontbonden te zijn vande banden der afsnijdinge, ontfangen u wederom inde Gemeynte des Heeren, vercondigen u dat ghy staet inde Gemeynschap Christi, der heyliger Sacramenten, ende aller geestelijcker segeningen ende weldaden Gods die hy syner Gemeynte belooft ende bewijst: waerinne u de eeuwige God tot den eynde toe behouden wil, door synen eenichgeboren Sone Iesum Christum, Amen.

So weest dan versekert, mijn lieve broeder, in uwe herte, dat u de Heere heeft opgenomen in genade, zijt neerstich om u voortaen te wachten voor de listicheyt des Satans, ende boosheyt der werelt, ten eynde ghy niet weder en vallet in de sonde: hebt Christum seer lief, want u vele sonden vergeven zijn. Ende ghy geliefde Christenen, ontfangt desen uwen broeder met toegenegentheyt des herten: zijt vrolijck, dat hy doot was, ende is wederom levendich geworden: hy was verloren, ende is gevonden: verheucht u mette Engele*n* des Hemels over de-

sen sondaer die hem bekeert hout hem niet langer voor eenen die vremt is, maer voor eenen medeborger der heyligen, ende huysgenoot Gods. Ende alsoo wy niet goets en connen hebben van ons selven, soo laet ons den Heere almachtich loven ende dancken, ende hem om syn genade aldus aenroepen:

*G*Oedertierende God ende Vader, wy dancken u door Iesum Christum, dat ghy desen onsen mede-broeder bekeeringe hebt gegeven tot den leven, ende ons oorsake verleent om in syne wederkeeringe verheucht te zijn. Wy bidden u, bewijst hem uwe genade, om vande vergevinge syner sonden meer ende meer versekert te wesen in syn gemoet, ende daer uyt te scheppen een onuytsprekelijcke blijtschap ende lust om u te dienen. Ende gelijckerwijs hy te vooren veel menschen heeft geargert door syn sonde: wilt hem also wederom verleenen veel menschen door syn bekeringe te stichten: Geeft hem totten eynde toe volstandelijck te wandelen in uwe wegen, ende laet ons leeren wt dit exempel, dat by u is vergevinge, op dat ghy gevreest wort, ten eynde wy hem houdende voor onsen medebroeder, ende medeerfgenaem des eeuwigen levens, u te samen moge*n* diene*n* met een kinderlicke vreese en*de* gehoorsaemheyt alle de dage*n* onses levens, door onse*n* Heere Iesum Christum, in wiens name wy ons gebet besluyten: Onse Vader, etc.

Christelijke Gebeden, diemen inde vergaderinge der geloovigen, en elders gebruycken sal.

Gebet des sondaechs voor de Predicatie.

O Eeuwige God, ende alder genadichste Vader, wy verootmoedigen ons selven uyt gront des herten voor uwe hooge Majesteyt, tegen dewelcke wy soo menichmael ende so grouwelick gesondicht hebben, ende bekennen, soo ghy met ons wilt int gerichte gaen, dat wy anders niet dan de eeuwige doot verdient hebben. Want boven dien dat wy alle door de erf-sonde voor u onreyn, ende kinderen des toorns zijn, ontfangen in sonde en*de* in ongerechticheyt gebore*n*, daer door aller hande boose lusten tege*n* u ende onsen naesten strijdende, in ons woonen: Soo hebben wy metter daet uwe geboden noch menichmael, ende sonder eynde overgetreden, nae-latende dat ghy ons geboden hadt, ende doende dat ons claerlijck verboden was. Wy hebben als schapen gedwaelt, ende hebbe*n* grootelijcx tegen u gesondicht, d'welck wy bekennen, ende het is ons van herten leet: ja wy belijden t'onser cleynicheyt, ende ten prijse uwer ontfermherticheyt t'onswaert, dat onse sonden menichvuldiger zijn dan de hayren onses hoofts, ende dat wy tien duysent talenten schuldich zijn, waer tegen wy niet en hebbe*n* om te betalen. Daerom wy oock niet weer-

dich zijn uwe kinderen genaemt te wesen, noch onse oogen opslaen ten hemel, om onse gebeden voor u uyt te spreken. Nochtans, o Heere God, ende barmhertige Vader, wetende dat ghy geensins lust en hebt aen den doot des godloosen, maer, als hy hem bekeert van syne wegen, dat hy leve, ende dat uwe barmherticheyt oneyndelijc is, die ghy bewijst den genen, die haer tot u bekeeren. Wy roepen u van herten aen, uyt vertrouwen onses Middelaers Iesu Christi, die dat Lam Gods is, dat de sonden der werelt wech neemt, ende bidden u, dat ghy wilt medelijden hebben met onser swackheyt, ons om Christi wille alle onse sonden vergevende. Wascht ons in de suyvere fonteyne zijns bloets, op dat wy reyn ende snee wit werden. Dect onse naecktheyt met syner onnooselheyt ende gerechticheyt, om uwes naems eere wille: Reynicht ons verstant van alle blintheyt, ende onse herten van alle moet-wille, ende hertneckicheyt. Opent den mont uwes Dienaers tegenwoordelijck, ende vervult dien met uwer wijsheyt ende kennisse, op dat hy u woort reynelijck ende vrymoedelijck vercondige. Bereyt oock onser aller herten, opdat wy dat selve hooren, verstae*n* ende bewaren mogen: schrijvet uwe wetten, (na uwe beloftenisse) in de tafelen onser herten, ende geeft ons lust ende cracht

daer in te wandelen, tot uwes naems prijs ende eere, ende tot stichtinge uwer gemeynte. Dit alles, o genadige Vader, bidden ende begeeren wy inden name Iesu Christi, die ons als heeft leere*n* bidden: Onse Vader, etc.

Een Al-gemeyne belijdinge der sonden, ende Gebedt voor aller noot der Christenheyt.

Des Sondaechs na de Predicatie.

*A*Lmachtige, barmhertige God, wy bekennen by ons selven, ende belijden voor u, gelijc't de waerheyt is: Dat wy niet weerdich zijn onse oogen op te slaen ten Hemel, en*de* ons gebet voor u te brengen, indien ghy aensien wilt onse verdiensten ende weerdicheyt: want onse conscientien beschuldigen ons, en*de* onse sonden geven getuygenis tege*n* ons. Wy weten ooc dat ghy een rechtveerdich Rechter zijt, straffende de sonden der gener die uwe geboden overtreden: Maer, O Heere, na dien ghy ons bevolen hebt u in aller noot aen te roepen, ende uyt uwe onuytsprekelijcke barmherticheyt belooft hebt onse gebeden te verhooren, niet van wegen onse verdiensten, die geene zijn: maer om de verdiensten onses Heeren Iesu Christi, welcke ghy ons tot eenen Middelaer ende voorspreker voor-gestelt hebt, soo versaecken wy alle ander hulpe, ende hebben onsen toe-

vlucht alleen tot uwer barmherticheyt.

Eerstelijck, o Heere, beneven de ontallijcke weldaden die ghy in 'tgemeen alle menschen op aerde*n* bewijst, hebt ghy ons insonderheyt soo veel genaden gedaen, dat het ons onmogelijck is, die te bedencken oft uyt te spreken: Namelijck, dat ghy ons verlost hebt uyt den jammerlijcken dienst des duyvels, ende aller afgoderije, daer in wy gevangen lagen, ende hebt ons gevoert totten lichte uwer waerheyt, ende tot der kennisse uwes heyligen Euangelij. Daer tege*n* so hebbe*n* wy door onse ondanckbaerheyt, dese uwe weldade*n* vergeten, wy zijn van u afgeweken, ende hebben onse eygen begeerlicheden gevolcht, u niet eerende gelijc wy schuldich waren. Dies hebben wy grouwelijc gesondicht, o Heere, en*de* u grootelijcx vertoornt, dat wy, so gy met ons woudet handelen na dat wy verdient hebben, niet anders souden hebben te verwachten, dan de eeuwige doot ende verdoemenisse. Ia wy mercken ooc, o Heere, by de castijdingen die ghy ons zijt toeschickende, dat ghy u ten rechten over ons vertoornt: Want aen-gesien dat ghy rechtveerdich zijt, so en straft ghy niemant sonder oorsake. En*de* wy sien oock noch uwe handt verheven, om ons noch meerder te straffe*n*. Maer al waer't dat ghy ons noch veel harder straftet, dan ghy tot noch toe gedaen hebt: Ia al vielen alle de plagen over ons, daer ghy de sonden

uwes volckx Israëls mede besocht hebt, soo souden wy nochtans moeten bekennen dat ghy ons geen onrecht doen soudt.

Maer o Heere, ghy zijt onse God, ende wy zijn maer aerde en*de* stof: ghy zijt onse Schepper, ende wy zijn 'twerc uwer handen: Ghy zijt onse Herder, ende wy zijn uwe schapen: Ghy zijt onse Verlosser ende wy zijn die, die ghy verlost hebt: ghy zijt onse Vader, en*de* wy uwe kinderen ende erfgenamen: daerom en straft ons doch niet in uwen toorn, maer castijt ons genadelijc: En*de* onderhout veel meer dat werck, dat ghy in ons door uwe barmhertigheyt begonne*n* hebt, op dat de gantsche werelt wete en bekenne, dat ghy onse God en*de* Salichmaker zijt. V volck Israël heeft u menichmael v*er*toornt, en*de* ghy hebtse te*n* rechte*n* gestraft: Maer so dicmael als sy haer weder tot u bekeerden, hebt ghyse altijt in genaden aengenomen. Ende hoe swaer dat oock hare sonden waren, so hebt ghy nochtans de plagen die hen toe-bereyt ware*n*, afgewendt van wegen des verbonts, d'welck ghy gemaeckt hebt met uwen dienaren Abraham, Isaac, en*de* Iacob, en*de* hebt also dat gebet uwes volcx nooyt van u verstooten. Nu hebben wy door uwe genade even dat selve verbont, d'welck ghy inde hant Iesu Christi onses Middelaers tusschen u ende alle uwe geloovigen hebt opgerecht. Ia het is nu soo veel heerlijcker ende crachtiger, na dat het Christus

met synen heyligen lijden ende sterven, ende inganck in syne eeuwige heerlijckheyt bevesticht, ende vervult heeft.

Daerom, o Heere, versakende ons selven, ende alle menschelijcke hulpe, wy hebben onsen toevlucht allee*n* tot desen saligen genaden-bondt, door welcken onse Heere Iesus Christus, tot een volcomen offerhande, syn liechaem eenmael aen 'tcruys voor ons overgevende, ons met u in eeuwicheyt versoent heeft. Daerom, o Heere, siet aen dat aenschijn uwes gesalfden, ende niet onse sonden, op dat uwen toorn door syn voorbidden gestilt werde, ende dat u aenschijn over ons lichte t'onser vreuchden ende salicheyt.

Wilt ons ooc voortaen in u heylich geleyde ende bescherminge aennemen, ende ons regeren met uwen Heyligen Geest, die dagelijckx meer ende meer ons vleesch met alle syne wellustе*n* dodende, ons vernieuwe tot een beter leven, ende in ons voortbrenge waerachtige vruchten des geloofs, daer door uwe*n* name in eeuwicheyt gelooft ende gepresen werde, ende wy met vierige begeerte, alle verganckelijcke dinge*n* verachtende, alleen na de hemelsche mogen gedencken.

Ende overmits het u behaecht, dat men bidde voor allen menschen: Wy bidden u, dat ghy uwen segen strecken wilt, over de leere uwes heyligen Euangelij, op dat het over al vercondicht ende aengenomen werde,

op dat de gantsche werelt v*er*vult werde met uwe salichmakende kennisse, op dat de onwetende bekeert, de swacke gesterckt, ende een yegelijck uwen heyligen Name, niet alleen met woorden, maer oock metter daet groot make ende heylige.

Wilt tot dien eynde getrouwe dienaers in uwen oogst senden, ende de selve alsoo begaven dat se haren dienst getrouwelijck mogen bedienen. Daer tegen wilt uytroeyen alle valsche leeraers, grijpende wolven, ende huerlingen, die haer eyge*n* eere ende nutticheyt soecken, ende niet de eere uwes heyligen naems alleen, noch der armen menschen welvaert ende salicheyt.

Wilt oock alle uwe Christelijcke gemeynten, die ghy over al beroepen hebt, genadelijck bewaren, ende regeren in eenicheyt des waerachtigen geloofs, ende Godsalicheyt des levens, op dat u rijcke dagelijcx toe-neme, en*de* Satans rijcke te schande*n* gae, tot dat u rijcke volcomen werde, als ghy sult alles in allen zijn.

Insonderheyt bidden wy u voor de Overicheden, die 't u belieft heeft over ons te stellen: voor de Hooch-mogende Heeren de Staten Generael van dese v*er*eenichde Nederlanden, ende voor den Raet van State, voor N. onsen getrouwen Gouverneur, voor mijne Heeren de Staten van desen Lande: voor mijne Heeren vanden Hove Provinciael ende

voor den eersamen Magistraet, Schoutet, Burgermeesteren, Shepenen, ende Raet deser Stat: Verleent hen allen uwe genade en*de* gaven eenen yegelijcken in syn beroepinge ende staet daer inne hy van u gestelt is, op dat sy 'tvolc dat ghy hen toe betrouwt hebt, wijsselijck regeren, cloeckelijck beschermen, uwen heyligen Gods-dienst getrouwelijck handt-haven, ende de Iustitie aen hare*n* Onderdanen recht bedienen. Wilt voorsitte*n* met uwen H. Geest in hare te samen-comste*n*, op datse in allen saken niet anders dan 'tgene goet ende behoorlijc is, besluyten, ende daer na 'tselve ooc geluckelijc uyt-voeren mogen: Ten eynde dese Landen van hare vyanden bewaert, de quaetdoenders gestraft, ende de vrome voor-gestaen zijnde, uwen name daer door ge-eert, ende het rijcke des Conings der Coningen Iesu Christi gevordert mach worden, ende dat wy een gerust stille leven leyden mogen in alle Godsalicheyt ende eerbaerheyt.

Voorder bidden wy u voor alle onse medebroederen, die onder den Paus ofte Turck vervolginge lijden: Wiltse met uwen H. Geest troosten ende genadelijc daer uyt verlossen. En laet niet toe, dat uwe Christenheyt gantschelijck verwoestet, ende de gedachtenisse uwes naems op aerden uytgeroeyt werde, dat niet de vyande*n* uwer waerheyt hen roeme*n* tot uwer oneere en*de* lasterin-

ge Maer indie*n* het uwe*n* Godlijcken wille is, dat de gevangen Christenen met harer doot der waerheyt getuygenisse geven, ende uwe*n* name prijsen, so geeftse troost in haren lijden, datse sulcx van uwer Vaderlijcke hant op nemen: en*de* daerom uwen wille volgende, bestandich blijven 't sy in leven of in sterven, tot uwer eere, tot stichtinge uwer gemeynte, ende tot harer salicheyt.

Wy bidden u ooc voor alle die ghy castijt met armoede, gevanckenisse, crancheyt des lijfs oft aenvechtinge des geests: Troostse alle, o Heere, na dat ghy wetet dat haren noot is eyschende. Geeft dat hen hare castijdinge diene tot kennisse harer sonde*n* en*de* beteringe hares levens. Wilt he*n* ooc geve*n* volsta*n*dige geduldicheyt. Versoetet haer lijde*n* ende verlostse eyndelijc, op datse he*n* uwer goetheyt verblijden, en*de* uwe*n* name eeuwichlijc prijsen.

Eyndelijck o Heere, wilt ons, ende de onse, mitsgaders alles wat ons aengaet, in uwe bescherminge ende bewaringe nemen. Geeft dat wy in onsen beroep na uwen wille mogen leven, ende de gaven die wy van uwen segen ontfangen, alsoo gebruycken, datse ons niet verhinderen, maer veel meer tot den eeuwigen leven vorderen.

Sterckt ons oock in alle aenvechtingen, op dat wy inden geloove strijdende, overwinnen mogen, ende hier naemaels met Christo dat eeuwige leven besitten.

Om dese dingen alle bidden wy u, gelijckerwijs onse getrouwe Heere ende Salichmaker Iesus Christus selve geleert heeft: Onse Vader, etc.

Daer na wort de Gemeynte verlaten met den gewoonlijcken segen.

Ontfangt den segen des Heeren:

*D*E Heere segene en behoede u, De Heere verlichte syn aenschijn over u, ende sy u genadich. De Heere wende syn aenschijn t'uwaerts, ende geve u synen vrede, Amen.

Een Gebet voor de leere des Catechismi.

O Hemelsche Vader, u woort is volcomen, ende bekeert de sielen, een waerachtige getuygenisse, den ongeleerden wijsheit gevende, ende der blinden oogen verlichtende, een crachtich middel ter salicheyt allen die't gelooven. Maer overmits dat wy van natueren niet allee*n* blint maer onbequaem zijn tot eenigen goede: En*de* dat ghy oock niemanden helpen wilt, dan die ootmoedich en*de* verslagen zijn van herte*n*: Wy bidden u, dat ghy ons verstant wilt verlichten met uwen H. Geest, ende ons geven een sachtmoedich herte, van 't welcke alle opgeblasentheyt en*de* vleesschelijcke wijsheyt geweeret zy, op dat wy u woort hoorende, 'tselve recht verstaen mogen, en*de* ons leven daer na aenstellen: Wilt

ooc genadelijc bekeeren, alle die noch van uwer waerheyt af-dwalen, op dat wy u al t'samen eendrachtelijck dienen in waerachtiger heylicheyt en*de* gerechticheyt alle de dagen onses levens. Dit begeeren wy alleen om Christi wille, die ons in synen name heeft leeren bidden, ende belooft te verhooren: Onse Vader, etc.

Gebedt na de leere des Catechismi.

O Genadige, barmhertige God ende Vader, wy dancken u, dat ghy niet alleen ons in u verbondt genomen hebt, maer ooc onse cleyne kinderen, d'welc ghy hen niet alleen versegelt hebt door den h. Doop, maer noch dagelijcx bewijset, als ghy uwen lof volmaket uyt haren monde, om also de wijse werelt te beschamen. Wy bidden u, vermeert in hen uwe genade, datse aen Christum uwen Sone altijt toenemen en*de* wassen, tot datse syn volcomen mannelijc ouderdom in aller wijsheyt en*de* gerechticheyt erlange*n*. Geeft ons ooc genade, dat wyse in uwe kennisse en*de* vreese, gelijc ghy ons bevolen hebt, onderwijsen, op dat door hare Godsalicheyt dat rijcke des Satans verstoort werde, en*de* 'trijcke Iesu Christi in deser en*de* ander gemeynten versterckt werde, ter eeren uwes heyligen naems, ende tot harer eeuwiger salicheyt, door Iesum Christum, Amen.

Een opentlijcke bekentenisse der sonden, ende gebedt voor de Predicatie.

*H*Emelsche Vader eeuwige en*de* barmhertige God, wy bekennen ende belijden voor uwe Godlijcke majesteyt, dat wy arme ellendige sondaren zijn, ontfangen ende geboren in alle boosheyt ende verderfenisse, geneycht tot allen quaden, ende onnut tot eenigen goede, ende dat wy met ons sondich leven sonder ophouden uwe heylige geboden overtreden, daer door wy uwen toorn tegen ons verwecken, ende na uwen rechtveerdigen oordele op ons laden de eeuwige verdoemenisse. Maer o Heere, wy hebben berou ende leetwesen van dat wy u vertorent hebben: wy beschuldigen ons selven, ende beclagen onse misdaden, begerende dat ghy genadelijck onse ellendicheyt wilt aensien. Wilt u over ons ontfermen, o aldergoedertierenste God ende Vader, ende ons vergeven alle onse sonden door dat heylige lijden uwes lieven Soons Iesu Christi. Wilt ons oock verleenen de genade uwes H. Geests, die ons onse ongerechticheyt van gantscher herten leere kennen, ende ons selven recht mishagen: Op dat de sonde in ons mack gedoodet werden, ende wy in een nieuw leven op staen, in d'welcke wy oprechte vruchten der heylicheyt ende gerechticheyt voortbrengen, die u door Iesum Christum mogen angenaem zijn. Wilt ons oock u heylich woort na uwen Goddelijcken wille te verstaen geven: dat wy daer uyt leeren al ons betrouwen op u alleen te stellen, ende van allen creaturen af trecken. dat oock onsen ouden mensche met alle syn begeerten van dage tot dage meer gecruyst werde, ende dat wy ons u op offeren tot eenen levendigen offer ter eeren uwes H. Naems, ende tot stichtinge onses naesten. door onsen Heere Iesum Christum, welcke ons heeft geleert ende bevole*n* also te bidden: Onse Vader etc.

Een corte forme des Gebedts na de Predicatie.

*H*Eere almachtige God, en laet uwe*n* heyligen name om onser sonden wille niet gelastert werden:

Want wy hebben op menigerley wijse tegen u gesondicht, mits dien dat wy uwen heyligen woorde niet gehoorsaem zijn, ende met onwetenheyt, ondancbaerheyt ende murmureeren, uwen toorn dagelijcx tegen ons verwecken: Daerom ghy ons oock ten rechten straft. Maer, o Heere, zijt gedachtich uwer grooter barmherticheyt, ende ontfermt u onser. Geeft ons kennisse ende leetwesen onser sonden, ende beteringe onses levens. Sterckt de Dienars uwer wercken, op datse getrouwelijck ende stantvastelijck u h. Woort mogen vercondigen: Ende de Overheyt uwes volcks, op dat sy dat wereltlijcke sweert met gerechticheyt ende bescheydenheyt mogen voeren. Bewaert ons voor alle valsheyt ende ontrouwe. Verstoort alle boose ende listige raetslagen, die tegen u woort ende kercke overdacht werden. O Heere, onttreckt ons niet uwen Geest ende woort: maer geeft ons vermeerderinge des geloofs, ende in allen dingen lijdsaemheyt ende volstandicheyt. Comt uwe kercke te hulpe, verlostse van allen overlast, bespottinge ende tyrannie. Sterckt oock alle swacke ende bedroefde herten, ende sendt ons uwen vrede, door Iesum Christum onsen Heere, die ons dese sekere beloftenisse gegeven heeft: Voorwaer voorwaer ick segge u, al wat ghy den Vader sult bidden in mijnen name (dat) sal hy u geven: Ende heeft ons alsoo bevolen te bidden:

Onse Vader, etc.

Het Morgen-Gebedt:

O Barmhertige Vader, wy dancken u dat ghy desen nacht so getrouwelijc voor ons gewaeckt hebt, ende bidden u, dat ghy ons wilt stercken met uwen Heyligen Geest, die ons voortaen geleyde, dat wy desen dach (mitsgaders alle de dagen onses levens) mogen besteden tot aller gerechticheyt ende heylicheyt, ende wat wy in handen nemen, dat onse oogen altijt sien om u eere te verbreyden, also dat wy al den voorspoet onses voornemens van uwer milder hant alleen verwachten. Ende op dat wy sulcke genade van u vercrijgen, wilt ons (na uwe be-

loftenisse) vergeven alle onse sonden, door dat heylige lijden en*de* bloet vergieten onses Heeren Iesu Christi, want sy zijn ons van herten leet. Verlicht onse herten, op dat wy alle wercken der duysternisse afgeleyt hebbende, als kinderen des lichts in een nieuwe leven mogen wandelen, in aller godsalicheyt. Geeft oock uwen segen tot de vercondinge uwes Godlijcken woorts. Verstoort alle wercken des duyvels: Sterckt alle kercken-dienaers ende Overheden uwes volcx. Troostet alle vervolgde ende benaude herten, door Iesum Christum uwen lieven Sone, welcke ons belooft heeft, dat ghy ons alles wat wy u in synen name bidden, sekerlijck geven sult, ende daerom ons also heeft heeten bidde*n*: Onse Vader, etc.

Het Avond-gebedt.

O Barmhertige God, eeuwich licht, schijnende in de duysternisse, ghy die verdrijft de nacht der sonden, ende alle blintheyt des herten: Nadien ghy de nacht verordineert hebt om te rusten, gelijck den dach om te arbeyden: Wy bidden u, geeft dat onse lichamen in vrede ende in stilheyt rusten, op datse daer na bequaem zijn mogen te lijden den arbeyt diese dragen moeten. Maticht onsen slaep, dat die niet onordentlijck zy, op dat wy aen lijf ende ziele onbevleckt mogen blijven. Ia dat onsen slaep selfs geschiede tot uwer eeren. Verlicht de oogen onses verstants dat wy in den doot niet en ontslape*n*, maer altijt verwachten op onse verlossinge uyt deser ellendicheyt. Beschermt ons oock voor alle aenvechtinge des duyvels, ons in u heylich geleyde nemende. En*de* hoewel wy desen dach niet toe gebracht en hebben, sonder tegen u grootelijcx gesondicht te hebben: Wy bidden u, wilt onse sonden bedecken door uwe barmherticheyt, gelijck ghy nu alle dingen op der aerden bedeckt hebt, op dat wy daerom van u aenschijn niet verstooten en werden. Geeft oock rust ende troost allen crancken, bedroefden ende aengevochtenen herten, door onsen Heere Iesum Christum, die ons aldus heeft leeren bidden. Onse Vader, etc.

EYNDE.